

Nr 1318.

Nachdem die Wichtigkeit des vorstehenden von der Livländischen Adels-Repräsentation veranstalteten Lettischen Translats der mittels Ukases eines Dirigirenden Senats vom 9. November 1849 publicirten Allerhöchst confirmirten „Livländischen Agrar- und Bauern-Verordnung“, durch Ein Hochwohlgeborenes Livländisches Landraths-Collegium unterm 23. August sub Nr 935 bescheinigt worden, wird der Druck des Translats auf speciellen Befehl Sr. Durchlaucht des Herrn General-Gouverneurs von Liv-, Ehst- und Kurland, hierdurch gestattet. — Riga, Schloß am 26. August 1850.

Collegienrath Tiedeböhl.

L i f f u m i

par

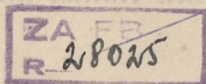
Widsemmes semneeku

semmes - turreschanu un
dsihwofchanu.

Ehee liffumi rittigi sa-eetahs ar teem ihsteneem, ko walbidams Senats 1849ta
gadda islaidis brifketus Kreemu walloda.

Rihga 1850.

Raksts eespeesti pee B. J. Häder.

34(47.4) (003)
933.(474.3) 47

Copia Translati.

Augsta Keisera, wiffas Kreewu walsts pattwaldineeka pawehleschana

is waldidama senata Widssemmes gubernementes
waldischanai laista.

Augstais Keiseris pawehlejis un waldidams senats paklau-
sidams irr lassijis sinnas-grahmatu 22rā Juli 1849tā gaddā
rakstītu no ta ministera, kam ihpaschi sinnaschana irr wehleta
par Kreewu walsts gubernementehm. Ar scho grahmatu waldi-
damam senatam tahda sinna irr nahkusi, ka Widssemmes leel-
fungu landags 1847tā gaddā saweem semmturrejeem jaunu li-
kumu grahmatu gahdajis tahdu, ka augsta Keisera kommissije,
kas ihpaschi us tam eezelta, to irr wehlejusi. Echi likkumu
grahmata us augsta Keisera pawehleschannu sawadai kommissijei
(ar wahedu Baltiska kommissije) irr nodohsta, un kommissije,
kad tohs likkumus pahraudsijusi, un augstais Keiseris patš
winnas rakstus no 19tu Juni 1848 un no 19tu Merz 1849
apstiprinajis, no sawas pusses tā, ka nahkabs, wehlejusi,
schohs jaunus likkumus augsta Keisera padohmadewejeem doht,
lai tee tohs wisspehdigi apstiprina tik tahdu, ka semneeku Rentu-
lahdes apstiprinaschana no winneem waijadfiga; — bet wissus
zittus likkumus lai wehlejoht isdarriht tā, ka pehz feschuum gad-
deem generalgubernators lihds ar Widssemmes leelfungu bee-
dribu warroht sawu prahtu un padohmu isteikt, kad weenu un
ohtru likkumu gribboht pahrtaisiht pehz lauschu labbuma, ka
tas feschu gaddu starpā israhdisees. Bet sinnamš, bes ka sem-
neekum tahs waltas un brihwibas buhtu atnemtas, kas teem

lihds schim irr dohtas. — Echi kommissije arri skaidrojusi to likkumu, kas §. 21 schinni jaunā likkumu grahmatā lassams, prohti, ka Widssemmes leelungu beedriba us preekschu, ja gribboht, tahs dohshanas un malfaschanas warroht nozelt, kas tai jadohd un janefs no tahdeem semmes=gabbaleem, ko no semneeku=semmes pee muischas semmi peedallijuschi. Kad nu augstais Keiseris tahdu pawehleschanu islaidis, tad tas ministers, kam ta sinna par Kreewu walsts ihpaschu buhschanu uswehleta, augstakai Kreewu walsts padohmneeku teefai par to irr rakstijis. Pehz tam Kreewu walsts fiktehrs ministeram augsta Keisera pawehleschanu lihds ar to jaunu likkumu=grahmatu nosuhtijis, lai ministers isdarroht, ko augstaka Kreewu walsts padohmneeku=teefa par scho leetu noteikusi. Ministers augsta Keisera apstiprinashanu lihds ar Widssemmes jaunu likkumu grahmatu un ar padohmneeku teefas spreedumeem nodohd waldidamam senatam, lai waldidams senats gahda, ka wiss teef isdarrihts, ka irr pawehlehts.

Us tam waldidamais senats pawehl: No tahs grahmatas, ko Kreewu walsts padohmneeku teefa rakstijusi un no jaunās Widssemmes=semneeku likkumu grahmatas lihds ar augsta Keisera apstiprinashanas grahmatu tik dauds driekht, zik waijadzigs, ka tohs lihds ar augsta Keisera ukasu warr nosuhtht wissahm gubernementes= un waldischanas teefahm, un Bes=Arabijas waldischanai, un ministereem, un general= un ziwil=gubernatoreem, lai fluddina wisseem eedshwotajeem, un lai wissi kam peekriht pehz schahs pawehleschanas darra. Bet waldidamam sinodam un wissahm senata nodakkahm ta ka leelai senata faeeshanai sinna jalaisch, un 1ma waldidama senata nodakka eeksch ukasu=grahmatahm arri schi grahmata ja=eeliek.

9ta Nowemberi 1849.

(Appakschā irr lassami senata apstiprinashanas wahrdn-raksti.)

Copia Translati.

Augstais Keiseris to spreedumu, ko Kreewu walsts padohmneeku teefa sawa leela faeeshanā spreedusi par Widssemmes semneeku likkumeem, apstiprinajis un pawehlejis isdarriht.

9. Juli 1849.

Padohmneeku preekschsehdetajs wirsts

A. Tschernischew.

Padohmneeku teefas spreedums,

(israkstihis is teefas=raksteem no 28ta Mai; ihpaschi tai nodakka par walsts=eetaisichanu; un leela faeeshanā no 6ta Juni 1849.)

Padohmneeku teefa tai nodakka par walsts eetaisichanu un pehz tam arri sawa leela faeeshanā pahrraudsijusi Widssemmes semneeku likkumu grahmatu tahdu, kahdu tas ministers, kam sinnaschana par Kreewu walsts ihpaschu buhschanu, winnai to irr nosuhtht. Padohmneeku teefa atraddusi, ka winnai paschai pehz Baltiskas kommissijes wahrdeem, kas no augsta Keisera apstiprinati, tee spreedumi par semneeku Rentu=lahdi, kas tur eelikti, ween irr pahrraugami, zik to pee paschas likkumu grahmatas peederr. Likkumu=grahmata patte, bes Rentu=lahdes spreedumeem, jau no augsta Keisera us feschu gaddu prohweleschanu irr apstiprinata, un wissas noteikshanas par semneeku dshwi un par wissu semneeku buhschanu jau zaur augsta Keisera parakstiti wahrdn irr nobeigtas. Padohmneeku teefa tapehz zittu ne ko naw pahrraudsijusi ne ka spreedumus par semneeku Rentu=lahdi un irr atraddusi, ka schee spreedumi wissi kohpa un arri pa weenam labbi faeet ar paschu likkumu=grahmatu; — jo tur zits padohms nekahds nerohnahs, ne ka tahds, kas Widssemmes semneeku laudim warroht palihdseht, semmes=gabbalus

par paleekamu grunti sewim eemantohd, un teem muischneefkeem, kas schohs semmes=gabbalus pahrdohd, par drohschibu warr buht, ka tee sawu norunnatu malku dabu. Des tam schee spreedumi arri jau irr pahrraudsiri sawada kommissija, par ko arri tas ministers pats irr bijis sinnatneeks, kam usraudsichana wehleta par Kreemu walus eenahfschanahm, un schis ministers sawu padohmu irr pee-lizzis. Rentu-lahdes spreedumi tapehz, ka tee irr eetaisiri lihds ar to jaunu likkumu=grahmatu, warr buht pehz beigteem feschkeem proh-weschanas gaddeem, kas tai jannai likkumu=grahmatai noteikti, arri pa weetahm buhs pahrtaisami; tomehr Rentu-lahdes apstipri-naschanu tik ko us ne zif gaddeem noteikt ne buhtu labbi, jo tad zits gan drihs Rentu-lahdei neustizzetu, un no neustizzibas zeltahs fahde. Waldischanai ta waka un warra irr, likkumus, ko islai-dufi, pehz sawa labbaka prahra un padohma pahrtaisiht us katra brihdi, kad tai par labbu isleekahs. Tapehz arri naw ne kahda waijadriba, Rentu-lahdes spreedumus wehl sewischki apstiprinahs.

Padohmneeku teesa no sawas pusses noteiz: Rentu-lahdes spreedumus peenemit un tam ministeram, kam ihpaschi sinna par Kreemu walus buhschanu eeksch gubernementehm, waku doht, schohs spreedumus tikpart, ka arri wissu jaunu likkumu=grahmatu eewest un isdarriht pehz fahrtas.

(Preekschefdetaji un zitti teesas lohzeffi sche sawus wahrdus parastijuschi.)

Likkumu rahditajs.

Spreedumi, ka schee likkumi tiks eewesti, un kahda spehta teem buhs buht I lihds IX. Lappâ 1 — 3.

Pirma puse.

Egrosfidami likkumi. SS. Lappâ.
Kas wissu papreefsch par to jaunu semmneeku-buhschanu nosakkams 1—3. 3—4.

Pirma dalka.

Ka klausichanas=semme teef atschirta, un ar rohbe-scheem apshmeta; un fur winna isnemama, un zif leela ta warr buht 7—22. 5—8.

Dhtra dalka.

Spreedumi par Widsemmes semneeku Rentu-lahdi 23. 9—26.
Pirma nodalka. Ka Widsemmes semneeku Rentu-lahde eezelta, un tapehz winna eezelta: spreedums 1—3 Lappâ 9.

Spreedums 1. Kas winnu eezelt.

" 2. Tapehz winna eezelta.

" 3. Ka tas panahkams.

Dhtra nodalka. Ka Rentu-lahdei sawadas waijadribas ikfatra reisi ja-darra: spreedums 4—73 Lappâ 10—22.

A. Ka ja-darra, kad rentu=simes teef prassitas un zif ja-dohd: spreedums 4—18 " 10—13.

Spreed. 4. Kas warr dabuht rentu=simes.

" 5. Kas rentu=simes warr melleht pee Rentu-lahdes.

" 6—9. Ka kuntrakti ja-taisa.

" 10. Par Inwentarijumu.

" 11. Pahrdeweja galwoschana par Inwen-tarijumu.

" 12. Kas wehl teef prassihts.

" 13. Rahdam tam grunts=gabbalam wai-jaga buht.

" 14. Par malku un leetas-fohkeem.

" 15. Zif naudas teef dohts rentu=simes.

" 16. Wisaugstaka rentes-aprehinaschana.

" 17. Zif teef aisdohts.

" 18. Kam ta skaidra nauda teef malkata.

B. Rà tahs rentu-sihmes taisamas, un fà tahs isdohdama: spreedums 19—31 Lappà 13—15.

- Spreed. 19. Rò tahs rentu-sihmes rahda.
 " 20. Rahdà wehrtibà tahs rentu-sihmes teef islaistās.
 " 21. Rahdās tahs rentu-sihmes pehz sawas fahrtās.
 " 22. Par leezibas-sihmehm. (Recognitionen.)
 " 23. Rentu-sihmes jau eepreefschà teef taisitās.
 " 24. Rà teem wahrduš ussime, kam rentu-sihmes rohfa.
 " 25. Rās ja-darra, kad kahda rentu-sihme pasubdufi.
 " 26. Par parahdu-un maffas-grahmatahm.
 " 27. Kur rentu-sihmes apstiprinašanas teef eerastitās.
 " 28—29. Par rentu-sihmju isdohšchanu, un skaidras naudas maffaschanu.
 " 30. Par neusfaffameem kaptaleem.
 " 31. Rahda drohschiba teem, kam kahda praffischana pee tahs muishas.

C. Par rentu-maffaschanu no pirktahm gruntehm: spreedums 32—51 Lappà 16—19.

- Spreed. 32. Kur rente teef maffata.
 " 33. Kad rente ja-maffa.
 " 34. Rà teef maffata.
 " 35. Kad rente neteef maffata spreedstà laifà.
 " 36. Rà rentes-parahds eedsennams.
 " 37. Sinnas-laischana grunts-fungam.
 " 38. Rās darrams, kad rente no ta neusfaffama kaptala naw maffata.
 " 39—43. Rās darrams, kad ta zitta rente naw maffata.
 " 44. Par apfiblaschanu.
 " 45. Rās to fibla-waldneeku eeleef.
 " 46. Par sinas dohschanu Rentu-lahdei.
 " 47. Rà ja-darra, kad gribb subdseht par fibla-waldneeku.
 " 48. Par grunts-gabbala isfohlischanu.
 " 49. Pee grunts-gabbala isfohlischanas ja-peeleeef, zif leela ta rente.
 " 50. Rās pee grunts-gabbala lihds peederr.
 " 51. Pee kahdas teefas Konkursis teef isdarrihts.

D. Masinaschanas-naudas eemaffaschana: spreed. 52—58 Lappà 19—20.

- Spreed. 52. Zif dauds pee masinaschanas naudas ja-eemaffa.
 " 53. Pehz ko masinaschanas-nauda teef eefrahta.
 " 54. Kaptala-parahbus wehl zittadi warr nomaffabt.
 " 55. Kad pa dallahm teef maffahs.

- Spreed. 56. Zif pa dallahm warr eemaffabt.
 " 57. Rà schi eemaffaschana rentineekem nahf par labbu.
 " 58. Rahdà laifà masinaschanas-nauda teef praffita.

E. Par rentu-sihmju auglu-maffaschanu teem, kam tahs rentu-sihmes rohfa: spreedums 59—63 Lappà 20—21.

- Spreed. 59. Kur ta nauda Rentu-lahdei nahf.
 " 60. Kur ta nauda teef ismaffata.
 " 61. Kad ta nauda teef maffata.
 " 62. Pirmas auglu-termins Rentu-lahdei par labbu pussgaddu wehlafi nolifts.
 " 63. Neusfaffama Kaptala auglu-maffaschana.

F. Rās ja-darra ar masinaschanas-naudu, kad ta eefrahsusees, un kam par labbu ta teef isdohhta: spreedums 64—68 Lappà 21—22.

- Spreed. 64. Kam par labbu ta teef isdohhta.
 " 65. Wiffu parahdu ismaffaschana.
 " 66—68. Kad par jaunu gribb Rentu-sihmes isnemt.

G. Rà rentu-sihmju islohseschana un atpirschana noteef: spreedums 69—73 Lappà 22—23.

- Spreed. 69. Rentu-sihmju atpirschana.
 " 70. Zif sihmes teef ismaffatas skaidrà nauda.
 " 71. Pirmà islohseschana.
 " 72—73. Rà ja-darra, kad rentu-sihmes negribb lohses lift.

Trescha nobalka. Rahdas teefas un brihwibas Rentu-lahdei: spreedums 74—81 Lappà 23—24.

- Spreed. 74. Rentu-parahdi pirmi maffajami.
 " 75. Krohnis tahs peenemm par saloggeem.
 " 76. Par Rentu-lahdes atbildeschanu.
 " 77. Par spreedumu pahrtaisischanu.
 " 78. Par rakfittu grahmatu isdohšchanu un suhtischanu.
 " Sehgelis.

80—81. Uspraffischanas pee zittahm teefahm.
 Zettorta nobalka. Us kahdu apgalwoschanu Rentu-lahde, irr eezelta: spreedums 82—86 Lappà 24—25.
 Peekta nobalka. Par tahm apgalwoschanahm, ar ko Rentu-lahde teem galwo, kam rentu-sihmes rohfa: spreedums 87—92 " 25—26.

- Spreed. 87. Apgalwoschana.
 " 88. Konkursis tohs neaisnem, kam rentu-sihmes rohfa.
 " 89. Rentu-lahdes atbildeschana.
 " 90. Sluddinaschana, kad Rentu-lahdes spreedumi teef pahrtaisiti.
 " 91—92. Widssemes leelungu galwoschana.

- Sesta nobalka. Par Rentu-lahdes waldischanu Lappä 26.
- Trescha dalka. Liffumi, kas rahda, kà buhs buht, kamehr semneeku=klausischanas wehl naw nozeltas, un semneeki wehl naw paliffuschi par naudas rentineefeen, woi par gruntineefeen §. 24—117. L. 27—47.
- Klausischanas=nozelschanas liffumi §. 24—26. L. 27.
- Pirma nobalka. Gegrohsidami liffumi, kas rahda, kà funga klausischanas woi pawissam nozellamas, woi us naudas maksu leekamas §. 27—63. L. 28—35.
- Dhtra nobalka. Liffumi, kas rahda, kà klausischana teef nozelta zaur pirfschanu §. 64—107. L. 36—45.
- Trescha nobalka. Liffumi, kas rahda, kà klausischana teef nozelta zaur isrenteschanu us naudu §. 108—117. L. 45—47.

Dhtra pufse.

- Liffumu=spreeschanas §. 118—1215. L. 48—294.
- Pirma dalka. Liffumi par semmi un par to, fo ar semmi warr darriht §. 118—266. L. 48—83.
- Pirma nobalka. Semmes eedallischana §. 118—121. L. 48.
- Dhtra nobalka. Liffumi, kas rahda, kà muifchas=semme stahw prett klausischanas=semmi §. 122—136. L. 49—52.
- Trescha nobalka. Liffumi, kas rahda, kà ar klausischanas semmi warr darriht §. 137—142. L. 52—53.
- Pirma schkirra. Klausischanas=semmes isrenteschana §. 143—250. L. 54—80.
- Pirma atschkirra. Par wissahdahn klausischanas=semmes isrenteschana §. 143—174. L. 54—60.
- Dhtra atschkirra. Par sawadahm klausischanas=semmes isrenteschana §. 175—266. L. 60—83.
- Pirmais gabbals. A. Repaleekama buhschana §. 175—218. L. 60—73.
- Klausischana §. 175—198. L. 60—66.
- Darbu=rulle §. 199—210. L. 66—71.
- Dhtrais gabbals. Semmes=augtu=rente §. 211—214. L. 71—72.
- Treschais gabbals. Dalkas=rente §. 215—218. L. 72—73.
- Trescha atschkirra. B. Paleekama buhschana. Isrenteschana us naudu §. 219—227. L. 73—75.
- Peeleffums. Par rentes=kuntrafteem §. 228—238. L. 75—78.
- Kas kuntrafta=zehlejeem pehz liffumeem ja=peepilda, un kahda teefa winneem nahfahs §. 239—250. L. 78—80.
- Dhtra schkirra. Liffumi par semneefeen ihpaschi peederrigahm gruntehm §. 251—266. L. 80—83.
- Dhtra dalka. Semneeku=fahrtas liffumi §. 267—1090. L. 83—267.
- Pirma nobalka. Dshwoschanas eetaifschana §. 267—822. L. 83—203.
- Pirma schkirra. Par Widsemmes semneeku=fahrtu, un kà ta us walfim schkirra §. 267—293. L. 83—88.
- Dhtra schkirra. Liffumi semneeku walfim §. 294—642. L. 89—165.
- Pirma atschkirra. Kà tahs walfis eegrohsitas; — kas wehrojams pee ee=eeschanas eefsch walfis un pee iseeschanas no walfis. Pahrrastischana §. 294—327. L. 89—96.
- Kas peederr pee weenas walfis lohzeekem §. 294—299. L. 89—90.
- Kà ar usnemshanu pee walfis laudim §. 300—308. L. 90—92.
- Pahrrastischana §. 309—327. L. 92—96.
- Dhtra atschkirra. Walfis=eetaifschana §. 328—391. L. 96—109.
- Walfis-lohzeeku fahrtas §. 328—333. L. 96—97.
- Sanahfshanas §. 334—346. L. 96—100.

- Subdieschanas no walfis pusses §. 347—351. L. 100—101.
- Par walfis=wezzakeem §. 352—361. L. 101—102.
- Par desmitneefeen §. 362—365. L. 102—103.
- Walfis=teefas §. 366—390. L. 103—109.
- Muifchas=waldischana §. 391. L. 109.
- Trescha atschkirra. Liffumi par deenesta-laudim eefsch walfis §. 392—443. L. 109—120.
- Par saderreschanahm, kas teef uszeltas deenesta pehz §. 392—397. L. 109—110.
- Deenesta=saderreschanas ahrpufs tahs walfis §. 398—403. L. 111—112.
- Deenesta=saderreschanas ahrpufs tahs muifchas §. 404—409. L. 112—113.
- Deenestneeku-lahde §. 410—420. L. 113—115.
- Par deenesta saderreschanahm eefsch walfis un muifchas rohbescheem §. 421—443. L. 115—120.
- Zettorta atschkirra. Semneeku=walfis darri-
schanas §. 444—642. L. 120—165.
- A. Gahdaschana par frohna= un walfis-dohschana; jif katram ja=ness, — un kà tahs teef dshitas §. 445—462. L. 121—124.
- Krohna=dohschanas §. 445—456. L. 121—123.
- Walfis=dohschanas §. 456—461. L. 123—124.
- B. Par rekrushu-dohschanu §. 462—477. L. 124—127.
- C. Par semneeku labbibas magasibnehm §. 478—572. L. 127—146.
- I. Magasibnes ehfa §. 479—482. L. 127—128.
- II. Par magasibnes frahjumu §. 483—496. L. 128—131.
- III. Par magasibnes waldischanu §. 497—505. L. 131—133.
- IV. Par magasibnes labbibas frahschanu §. 506—513. L. 133—135.
- V. Par to laifu, kà labbiba no magasibnes teef dohta, un par aisdohdamu teesu §. 514—530. L. 135—138.
- VI. Par magasibnes pahrraudschanu §. 531—540. L. 138—140.
- VII. Kas muifchas waldischana; pee-nahfahs §. 541—549. L. 140—141.
- VIII. Par labbibas eedfischanu §. 550—572. L. 142—146.
- D. Par walfis=lahdi §. 573—584. L. 147—149.
- E. Par nabbagu apgahdaschana §. 585—593. L. 149—151.
- F. Par ahrprahfigu=lauschu fohpschana un par lippigahm sehgahm §. 594. L. 151.
- G. Par ugguns=grehfu, un par eedeggscheem mescheem §. 595—597. L. 151—153.
- H. Par lohpu un sirgu sehgahm §. 598. L. 154.
- I. Par to dalku, kas katram ja=peeleef pee postu, fohrtelu, un zittu tahdu namnu buhweschanas, kas no walfis pusses buhwesami §. 599. L. 154—155.
- K. Par walfineekam §. 600—642 §. 600—609. L. 155—157.
- Par walfineefeen, kas zaur wahjibu un zaur wezzumu nespehzigi, un kas pawissam woi mas pee darba derrigi §. 610—614. L. 157—159.
- Par walfineefeen, kam wesseliba un kas spehji strahdht §. 615—642. L. 159—165.

Trescha schkirra. Par basnizas= un skohlas buhshanu	§. 643—657.	ℓ. 165—169.
A. Par basnizas=buhshanu	§. 643—644.	ℓ. 165—166.
B. Par skohlas=buhshanu	§. 645—657.	ℓ. 166—169.
Zettorta schkirra. Par polizeijes darrischa- nahm §. 658—754	§. 658.	ℓ. 169—188.
Pirma atschkirra. Par walsts-teefas polizei- jes darrischanahm	§. 659—672.	ℓ. 169—173.
Dhtra atschkirra. Par muishas waldischa- nu, tā tā muishas=polizeiji	§. 673—705.	ℓ. 173—179.
Trescha atschkirra. Par draudses=teefahm. (Draudses=teefu=eetaischana, polizeijes spehts un waldischana)	§. 706—754.	ℓ. 179—188.
Peekta schkirra. Par isteesaschanas darrischa- nahm	§. 755—822.	ℓ. 188—203.
Pirma atschkirra. Isteesaschanas pee walsts- teefahm	§. 755—770.	ℓ. 188—191.
Dhtra atschkirra. Par isteesaschanahm pee draudses-teefahm	§. 771—777.	ℓ. 191—194.
Trescha atschkirra. Par isteesaschanahm pee Kreis-teefahm	§. 778—805.	ℓ. 194—200.
Zettorta atschkirra. Par Widsemmes guber- nementes profureera, un freis=wisakhtu usdraudschanu	§. 806—815.	ℓ. 200—202.
Peekta atschkirra. Par Dpgerifts nodalku semneeku teefas leetās	§. 816—822.	ℓ. 202—203.
Dhtra nodalka. Par semneeku teefas=leetahm un teefas=buhshanahm	§. 823—1090.	ℓ. 203—267.
Pirma schkirra. Teefaschanas un isteesa- schanas liffumi	§. 823—994.	ℓ. 203—246.
Pirma atschkirra. Rā semneekem pee tee- sahm sawas teefaschanas buhs ussahft un iswest	§. 823—875.	ℓ. 203—217.
A. Pee walsts-teefas	§. 824—835.	ℓ. 205—206.
B. Pee draudses-teefas	§. 836—853.	ℓ. 207—212.
C. Pee Kreis-teefas	§. 854—869.	ℓ. 212—215.
D. Dpgerifts nodalkas preekschā	§. 870—874.	ℓ. 215—216.
E. Pee general-gubernatora	§. 875.	ℓ. 216—217.
Dhtra atschkirra. Wehl plaschakas nosazzi- schanas par kahdahm ihpaschahm leetahm, kas pee teefaschanas wehrā nemmamas	§. 876—943.	ℓ. 217—233.
Par termihneem	§. 876.	ℓ. 217.
Par terminu peewallahm	§. 877.	ℓ. 218.
Par galwineekem un apgalwoschanu jeb kauzioni	§. 878.	ℓ. 218.
Pee kurrahm teefahm ja=suhds	§. 879—880.	ℓ. 218—220.
Par nepaklausigu nenahschanu teefas- preekschā	§. 881—886.	ℓ. 220—221.
Par neusazinateem beedrineekem eefsch teefas leetahm	§. 887.	ℓ. 221.
Par teem, kas usnemahs zitta zilwefa isteesajamu leetu iswest winna weetā	§. 888.	ℓ. 222.
Par eefahftahm teefaschanahm, kad tee, kas teefasahs, nomirft	§. 889.	ℓ. 222.

Par teefigahm parahdischanahm	§. 890.	ℓ. 222.
Par to parahdischanu, kad kas neleedsahs	§. 891 — 896.	ℓ. 222—223.
Par parahdischanahm zaur leezibas raf- (dokumenteem)	§. 897 — 911.	ℓ. 223—226.
Par parahdischanu ar leezineekem	§. 912 — 927.	ℓ. 227—229.
Par parahdischanahm zaur apraudsicha- nu us weetas	§. 928 — 930.	ℓ. 230.
Par parahdischanu zaur siwehrestibu	§. 930 — 934.	ℓ. 230—231.
Par teefas spreedumeem	§. 934 — 941.	§. 231—232.
Par neleetigahm teefas spreedumeem un par neleetigahm meleschanahm pee teefas	§. 941 — 942.	ℓ. 232—233.
Par skahdes= un tehrejuma at=maffa- schanu	§. 942 — 943.	ℓ. 233.
Trescha atschkirra. Par zittahm kahdahm isteesaschanahm	§. 944 — 994.	ℓ. 233—246.
A. Par konkursā isteesaschanu	§. 944 — 971.	ℓ. 233—241.
B. Par peespeeschanas un par apzeeti- naschanas isteesaschanu	§. 972 — 984.	ℓ. 241—243.
C. Isteesaschana par laupijumu un skahdi	§. 984 — 985.	ℓ. 243—244.
D. Isteesaschana zaur isazinaschanu us teefu	§. 986 — 987.	ℓ. 244.
E. Isteesaschana par rohbeschu=stribdehm	§. 988 — 989.	ℓ. 244.
F. Par miruschu mantas dallischanu	§. 990 — 991.	ℓ. 245.
Peeliffums. Par atlaulaschanu un par bahrinu teefahm	§. 992 — 994.	ℓ. 245—246.
Dhtra schkirra. Liffumi par tahdu brihwibu un walku isteesaschanu, kas tahdeem walsts- beedreem irr sawā starpā zittam prett zittu, kas sawas kahrtas pehz ihsti semneeki irr	§. 995 — 1090.	ℓ. 246—267.
Pirma atschkirra. Liffumi par to brihwibu, eedshtes laulibā, un par nelaulatu lau- schu behrneem	§. 996 — 1015.	ℓ. 246—251.
Dhtra atschkirra. Par pehrminderu un zittu aisstahwetaju buhschanu	§. 1016—1035.	ℓ. 251—255.
Trescha atschkirra. Par to walku, kas iffa- tram par sawahm ihpaschahm mantahm	§. 1036—1045.	ℓ. 235—257.
Zettorta atschkirra. Par mantineeku brihwi- bahm un walkahm	§. 1046—1090.	ℓ. 258—267.
A. Rā buhs palift ar atstaktu mantu, kad nomirrejs pats ne ko naw par to no- sazijis	§. 1046—1066.	ℓ. 258—262.
B. Par tahdas atstaktas mantas dallischa- nu, par ko tas, kas to atstahj, pats ko irr nosazijis	§. 1067—1084.	ℓ. 262—266.
C. Par apdahwinaschanahm, jeb par to, ko zits zittam no sawas mantas schkinfo	§. 1085—1090.	ℓ. 266—267.
Trescha nodalka. Polizeijes liffumi	§. 1091—1177.	ℓ. 267—284.
Pirma schkirra. Par frohgeem un kohgeschanu	§. 1091.	ℓ. 267—268.
Dhtra schkirra. Par polizeijes liffumu pahr- fahpschanahm	§. 1092—1111.	ℓ. 268—271.

- A. Par tahdahm pahrfahpschanahm, ar fo lauschu meeru un labflahpschanu, un waldishanas darbus jauz §. 1092—1106. §. 268—270.
- B. Par pahrfahpschanahm prett tizzibas draudsehm un prett basnizahm §. 1107—1111. §. 270—271.
- Trescha schkirra. Par pahrfahpschanahm prett polizeijes liffumeem, kas wisseem par labbu dohti §. 1112—1117. §. 272—284.
- A. Par pahrfahpschanahm, ar fo apgrehfojabs prett zitta zilweka drohschu dshwo-schanu, un prett teem polizeijes liffumeem, kas dohti dehl dshwibadas un weselebas §. 1112—1127. §. 272—275.
- B. Par tahdahm pahrfahpschanahm, ar fo apgrehfojabs prett zittu lauschu mantu §. 1128—1166. §. 275—282.
- C. Par tahdahm pahrfahpschanahm, ar fo aisenem zitta zilweka gohdu §. 1167—1172. §. 282—283.
- D. Par tahdahm pahrfahpschanahm, ar fo apgrehfojabs prett gohdigu un kaunigu dshwoschanu §. 1173—1176. §. 283—284.
- Peeliffums. Par semneeku kuptschoschanu §. 1177. §. 284.
- Padohms, ka buhs israudsiht to kommissiji, kas tohp eezelta us to, lai schohs pahrtaišus liffumus Widssemes semneekem dohtus eewedd Widssemē, un ka schai kommissijei buhs sawu uswehletu darbu isdarriht.
- [Schis padohms faet ar to padohmu, kas jau dohts tai wišsaugstaki apstiprinatā liffumu grahmata 1819tā gaddā] §. 1178—1215. §. 286—294.
- Rahdā kahrtā kommissijes darrishanas teef isdarritas §. 1202—1215. §. 291—294.

S p r e e d u m i,

kā schie liffumi tiks eewesti, un kahdā spehkā teem buhs buht.

I. Schinnis liffumōs wiši tee liffumi, kas 1819tā gaddā Widssemes semneekem dohti, un tee jauni 77 liffumi, kas 1845tā gaddā pilnigakas isfkaidroschanas dehl peelikti, un tahs pawehleschanas, ko Geweschanas= un Semneeku=liffumu=teesa sawā laikā islaidusi, irr kohpā falikti, zif ween waijadsihs. Tapeh3 us preekchu no ta laika, kad schi jauna liffumu=grahmata buhs sluddinata, pirmajahm liffumu=grahmatahm un winau liffumeem nebuhs nekahds spehks, ja schinni jaunā liffumu=grahmata fewishki neteef nosazzihis, fur un pee kahdahm darrishanahm wehl buhs kahdu laiku sawā spehkā pastahweht.

II. Tee liffumi, kas schai liffumu=grahmata irr falikti par semneeku dshwes=fahrtu un dshwes=eetaisfichanu un par mahju= un semmes=kohpschanu, irr tikai tahdeem semneekem dohti, kas peederr pee muischneeku muischahm. Krohna=muischu semneekem par schahm leetahm irr sawadi liffumi no krohna=muischu augstakas waldishanas. Bet tee liffumi, kas schai liffumu=grahmata spreesi par semneeku teefahm un isteefaschanahm un polizeijes darbeem un par wišu, kas semneeku kahrtai peh3 teefigahm wallahm un brihwibahm no waldishanas puffes irr peelikis, paleef sawā spehkā arri pee krohna=muischu semneekem.

Tapeh3 wiša warra un teesa, kas peh3 schieem liffumeem grunts=fungeem peekriht, us krohna=muischahm peederr Widssemes krohna=muischu waldishanai, jeb Domehnu=teesai*). Krohna muischu waldishanas=teesa warr nosazzihit, kam katrā krohna=muischā ihpaschi tahdu grunts=funge teefas=rihkoschanu gribb nowehleht.

III. Runtrakti, kas jau irr zelti, pirms ka schohs liffumus islaide, paleef sawā spehkā, kamehr tas katrā runtraktā nolikis laiks beidsahs, ja ne schinnis liffumōs turpmak sawadi spreedumi par to useetami. Ja kahda starpiba un kahdas isteefaschanas par tahdeem fun-

*) Domehnu=teesa irr ta teesa, furrai ta sinnašana par krohna=muischahm.

trafteem zeltos, tad tals isteefahs pehz teem liffumeem, kas tobrihd wehl sawa spehka bija, kad tohs kuntraktus zehle.

IV. Grunts=kungeem, ta ka lihds schim, arri pehz scho liffumu fluddinaschanas naw nekahdas galwoschanas par jebkahdam semneeku dohschanahm un klausifchanahm, lai buhtu pee krohna woi zittur fur; tif labbi par tahm, kas semneekem janes un jadohd par few pascheem, ka arri par tahm, kas janes par to semmi, ko wiini turr. Tadeht arri muischneekus newarr peespeest semneekem ko aisdoht un teem palihdscht.

V. Semme, kas pee muischahm peederr, irr ischfirta us diwahm dallahm; ta irr woi muischas=semme, woi semneeku rullas=grahmatas=semme. Muischas=semmei naw nekahdas krohna= un walsis=gaitas un dohschanas, un semneeku=semmei irr krohna= un walsis=gaitas un dohschanas; — ta tas arri us preefschu buhs. Teem muischas= un teem semneeku=grunts=gabbaleem, kam lihds schim krohna= un walsis=dohschanas un gaitas naw bijuschas, teem arri us preefschu nebuhs, un teem grunts=gabbaleem, kam irr bijuschas, teem arri us preefschu buhs. Ja tad nu kahds semneeku=walsis=lohjeklis kahdu grunti fewim buhtu mantojis, woi arri us kahdu laiku us renti nehmis, kurrar lihds schim krohna= un walsis=dohschanas un gaitas naw bijuschas, tad winsch arri us preefschu pee tahm ne teef peespeests, kas no grunts=gabbaleem dohdamas, kaut gan pats pee semneeku=walsis=lohjekleem peederretu. Un ja kahda grunte no semneeku=semmes teef atschfirta un muischas=semmei peedallita, tad tomehr no tals semmes wissas dohschanas un klausifchanas, kas tur peekriht, jadohd un jaklausa, kaut arri tas zilweks pats, kam schis semmes=gabbals peederr, woi kas to us kahdu laiku turr, brihws buhtu no wissahm tahdahm dohschanahm, klausifchanahm un gaitahm.

VI. Muischneeku=muischahm, kas taggad irr, paleef sawas leelfungu=brihwibas un wallas arri us preefschu, ka lihds schim. Wissi kas Widssemmes leelfungu rulle eelitti, peelee sawu padohmu klat pee wissahm runnahm un nospreeschahm, kas leelfungu=saeeschana us Landagu teef spreestas. Bet muischneeks, kas ne peederr pee Widssemmes leelfungu kahrtas, tas tikween tad sawu padohmu warr peedoht klat, kad leelfungi ko gribb norunnacht un nospreest par dohschanahm no arflu=wehrtibas. — Ja no kahdas muischas kahds semmes=gabbals buhtu nodallihts un zitta zilweka rohka nahzis, tad tam, kam tas peederr, lai winsch buhtu no kaut kahdas kahrtas bijis, naw walla sawu padohmu peelift klat pee leelfungu runnahm us Landagu, ja ta semme naw zelta zaur liffumeem par leelfungu muischu, un ka tahda no walsdischanas puffes naw apstiprinata.

VII. Ja tahdam nodallitam semmes=gabbalam naw, ja mas, 900 puhraweetas, bes uhdens un bes purweem un bes wissahm tahdahm weetahm, kas ne=eet semmes labbuma, tad tahds semmes=gabbals newarr dabuht leelfungu muischas teesu. — No schahm 900 puhraweetahm, ja mas, 300 puhraweetahm pa wisseem laukeem kohpa waijaga buht tihroma=semmes. — Kad tahds nodallihts semmes=gabbals par leelfungu=muischu teef zelts, tad us to paschu brihdi flaidri janosakka,

kurra pufse no teem semneekem, kas pee tals muischas peederr, us preefschu buhs tai jaunai leelfungu muischai, un kurra paliks pee tals wezzas leelfungu=muischas.

VIII. No tahm leelfungu muischahm, kas schim brihscham pastahm, naw lauts tif dauds semmes atschfirt woi pahrdohd, ka tai muischai masaf semmes paliftu, ne ka VIIta weeta irr nosazzihst; un ja no kahdas muischas, kas naw leelaka ne ka VIIIta weeta irr nosazzihst, tomehr weens woi ohts gabbals tiktu atschfirts, tad teefas to ne peenems par pilnu, un ne apstiprinahs. Tahda norunna buhs bes spehka.

IX. Teem semneekem, kas kahdu semmes=gabbalu jeb kahdas semneeku=mahjas turr, un kam kuntrakts rohka, kad schee liffumi teef islaisti, jaatdohd tas semmes=gabbals jeb tals semneeku mahjas, kad kuntrakta gaddi beidsahs (shko IIIshu weetu). Bet ta nodohschana no teef woi pehz kuntrakta spreedumeem, kad tahdi spreedumi kuntrakta irr eelitti, woi arri, kad kuntrakta par to naw nekas spreests, pehz teem liffumeem, kas Widssemmes semneeku=liffums no 1819ta gadda §. 33 un §. 34. irr lassami.

Pirma pufse.

Gegrohsidami liffumi.

Kas wissu papreefsch par to jaunu semneeku=buhshanu nosakkams.

§. 1.

1819ta gadda, kad semneeki palifte par brihweem, irr spreests semneeku=liffums un no wissaugstakas Reiseriftas gohdibas irr apstiprinahs, ka pee semneeku=mahju woi gruntu isdohschanas ta maksfa jeb ta atlihdsinaschana katra reise tahda buhs, ka tas isdewejs un tas nehmejs sawa starpfa salihgst. Schis liffums arri us preefschu paleef sawa spehka.

§. 2.

Tapehz schee liffumi nepawissam nenosakka, zif rentes jeb zif klausifchanas, jeb zif atlihdsinaschanas katra reise tam gruntineekam no sawas gruntes nahkabs. Ja to gribbetu nosazzihst, tad katra reise waijadsetu sinnaht, zif leesa jeb zif labba ta semme jebkurra weeta irr, un zif auglu ta isdohd; bet sinnam, pahre wissu leelu Widssemmi semmes=gabbali un tihrumi tif sawadi, ka newarr nosazzihst wisseem weenlihds to

makfu. Zittadi zittà weetà grunts=fungeem buhtu par fahdi, zittà grunts=nehmejeem par grubtum.

§. 3.

Bet kad nu grunts=fungeem ta walla, sawus grunts=gabbalus isdoht, kà wiini paschi gribb un speh, tad ar laifu gan drihs leelaka grunts=gabbalu pufse warretu palift pawiffam ne=isdohda, tapeh, kà grunts=fungi to negribbetu isdoht, woi arri grunts=meffetajeem buhtu ja=usnemn gruntes par pahleeku leelu klausifchanu woi makfu, tapeh, kà wiinu dands irr, un winneem zittur nekur dshwes=weetas nerastohs. Lai nu us preefschu nekur ta ne no=teefahs, tad zaur liffumeem teef nosazzihts, kà grunts=fungeem nahfahs weenu noliftu teefu no tahs pee tahs muischas peederrigas klausifchanas=semmes zitteem nekahdeem pahrdohd woi arri us renti un us klausifchanu isdoht, nekà tahdeem, kas pee semneeku=walstim peerastiti. Schi semme irr nosaukta klausifchanas=semme. Lufko §. 126 u. t. j. p. — Zaur scheem liffumeem tikpat mahju=nehmejeem kà arri mahju=isdewejeem par labbu irr gahdahs, lai weenam tikpat labbi taisniba notiftu kà ohtram un walstis=lohzeffi sewim weetas warretu dabbuht pehz wehrtibas.

§. 4.

Kad nu ta walla, kuntraktus zelt, kà kurreu reisi warr salihgt, pehz liffumeem dohta un irr waijadfiga un semneeku labbumam derriga, ja ta noteef kà §. 3. irr rahdihts, tad tomehr Widssemes leelfungi irr pahleezinati, kà tahs darbu=klausifchanas, ko Widssemes semneeki, ta kà par atmakfu par semmes=gabbaleem un mahjahm, grunts=fungeem klausu, lai gan schim brihscham wehl waijadfigas, tomehr us preefschu atmettamas, lai semneeku=buhfchana warr nemtees leelaka labbuma.

§. 5.

Tapeh, Widssemes leelfungi irr spreedufchi, tahs darbu=klausifchanas, kas semneekem lihds schim wehl irr, ar laifu zaur liffumeem pawiffam nozelt. Us tam Widssemes leelfungi eezeff semneeku Rentulahdi, fur semneeki pehz sinnameem spreedumeem naudu warr aisenmt, ar ko kahdu grunts=gabbalu us renti usnemt. Kas no Widssemes semneeku Rentulahdes naudu dabbujufchi, teem ifgaddus kahda spreesta masa dalla atkal ja=atdohd, un ta wiini ar laifu Rentulahdei sawu parahdu nomakfahs, un ta grunte winneem pascheem palift par ihpaschumu.

§. 6.

Lapat arridsan schee liffumi nospreesch, kà ar laifu un pamasam darbu=klausifchanas warr buht nozeltas, un tai weetà tahs semneeku-gruntes nahf woi pirzejeem rohka, woi rentineekem, kas gadda-renti makfa. Sinnams, darbu=klausifchanas newarr us reisi pawiffam nozelt, tahs wehl irr palautas, kamehr Widssemes leelfungi sawa faefchana us Landagu spreedihs, kad tahs us wiffeem laifeem prett wehrtigas naudas-makfas pawiffam warrehs nozelt.

Pirma dalla.

Kà klausifchanas=semme teef atschkirta un ar robbescheem apfihmeta; un fur wiina isnemma-ma, un zif leela ta warr buht.

§. 7.

Klausifchanas=semme no katras muischas sewischki teef nodallita un apfihmeta, semneeku=walstis=lohzeffeem par labbu. Muischneeks to warr isdoht woi us renti woi arri pawiffam pahrdohd. Schi nodallifchana noteef pehz nowehrteschanas, ko Mehrifchanas=teefa pehz teem liffumeem no 1804ta gadda isdewufi, woi muischa buhtu mehrita woi nemehrita.

§. 8.

Katrà muischa no tahs semmes, ko Mehrifchanas=teefa tobrihd sawas rullès par klausifchanas=semmi apfihmejufi un noteikufi, un kas wehl schim brihscham semneeku rohkas irr, weena sinnama dalla muischas=semmei teef peedallita, prohti no katra arkla, kas muischai peederr, 36 puhraweetas tihroma=semmes ar plawahm un gannibahm. Wiffa ta semme, kas pahri pahre to atschkirtu semmi, buhs klausifchanas=semme un palifts appafsch teem liffumeem, kas turpma wehl tiks isteikti.

§. 9.

Za kahda muischa no ta laifa, kad Mehrifchanas=teefa sawas rullès isdewufi, no semneeku=semmes kahda dalla jau buhtu peedallita pee muischas=semmes, tad schi dalla teef peeftaitita klacht pee tahm 36schahm puhraweetahm no arkla, kas irr fihmehtas kà pee muischas=semmes peeleeekamas.

§. 10.

Grunts=fungeem irr palauts, 36fchas puhraweetas no arkla israudsitees un isnemt, kà winneem pascheem gribbahs pehz sawas waijadfibas, woi wiffu no tihroma=semmes woi arri wiffu no mescha=semmes, woi arri pa gabbaleem no tihroma=semmes un no mescha=semmes. Tihroma=semme paleef tihroma=semmes wehrtiba. Bet no mescha=semmes teef rehfinatas 3 puhraweetas prett weenu puhraweetu tihroma=semmes, kà jau zittahrt irr nolifts.

§. 11.

Dahrfa=semmi peenemt pee muischas=semmes naw palauts, ja ta semneeku mahja, pee kurras tas dahrfs peederr, neteef wiffa peedallita pee muischas=semmes. Kad ta irr, tad dahrfa=semme un tihroma=semme eet weena wehrtiba.

§. 12.

Grunts = kungeem irr walla, tahdu pee muischas = semmes peedallamu klausifchanas = semmi israudsitees, fur un kà wiini paschi gribb, tomehr jaleef wehrà, kà wissa ta peedallama semme, zif tas warr buht, leela = fòs gabbalds teef nodallita. Winneem irr brihw zittu pee wezzas mahjas rohbescheem peederrigu grunti pahrschirt puschu; bet naw brihw, no ifkatras mahjas rohbescheem kahdu dallu pa gabbaleem isnemt. Kad wiini fainneefam kahdu dallu atnem, tad tik dauds atkal ja = atlihsina woi ja-atlaisch no klausifchanas, zif tas gabbals pehz sawas wehrtibas isnesf.

§. 13.

Kad wesselas semneeku = mahjas muischas = semmei teef peedallitas, woi arri kahdas dallas ween, tad plawas un gannibas eet lihds pehz tihroma = semmes leeluma. Kad tadeht 36 puhraweetas (12 dessetinas *) tihroma = semmes us arflu atschirtas, tad jaluhfo, kà stahw tihroma = semme, kas semneefam paliffusi, prett to tihroma = semmi, kas tiffusi kunga dallà, un tà kà nu schi stahw zitta prett zittu, tàpat arridsan buhs stahweht semneeku plawahm un gannibahm prett tahm gannibahm un plawahm, kas pee kunga = semmes teef peeschirtas.

§. 14.

Tahdi semmes = stubri, kas gan semneeku = rohbeschòs irr, bet waffu-grahmatà naw nowehrteti, tee arri naw peeskaitami pee klausifchanas = semmes, ja semmes = rulle nerahda, kà par gannibahm irr peedalliti.

§. 15.

Grunts = kungam irr brihw, tahdus semneekus, kas pehz teem 1804tā gaddā dohteem liffumeem us muischas = semmi sawas dshwes = weetas eetaisijufchi, peedallit pee klausifchanas = semmes, tomehr naw palauts tapehz leelaku klausifchanas = semmi peenemt, ne kà §. 8. pehz sinnama arfla = skaita irr wehlehts. Ja grunts = kungam gribbetohs tahdas semneeku = mahjas, kas us muischas = semmi eetaisitas, ismiht prett wezzahm semneeku = mahjahm, tad §. 128. schinnis liffumòs irr wehlehts tà darriht, kad walfs ar to meerà.

§. 16.

Kad nu pehz scheem liffumeem to klausifchanas = semmi gribb nodallit, tad wissu papreekschu katrai muischai pee sawa draudses = teefas = kunga jamefle tahdas leezibas:

*) Dessetina irr Kreewu mehrs, 3 puhraweetas leels.

a) Zif arflu semneeku = rullu = semmes muischai irr, pehz tahs 1804tā gaddā isdohstas nowehrteschanas.

b) Zif leela ta teefa, kas muischas = semmei peedallama (kà §. Stā fazzihst) un zif leela ta klausifchanas = semme pehz liffumeem muischai paleef.

c) Woi muischa pehz tahs nowehrteschanas 1804tā gaddā jau kahdu klausifchanas = semmi pee sawas semmes peenehmufi, un zif puhraweetas;

d) Woi muischai wehl buhs kahda klausifchanas = semme japee = nemm un zif puhraweetas, kad to klausifchanas = semmi pee = skaita klah, kas jau eepreeksch irr peenemta.

Kad zaur schahm leezibahm irr sinname, zif semmes katrai muischai no klausifchanas = semmes wehl peedallams, tad ifkatrai muischas = waldifchanai gadda starpà no scho liffumu sluddinaschanas schobht ja = nosalka, fur un kahdòs rohbeschòs scho semmi gribboht isnemt.

§. 17.

Zuhliht un tai paschà pirmā gaddā no liffumu sluddinaschanas schobht klausifchanas = gruntes, kas pee muischas = semmes peedallamas, walfs = laudim zaur teefu ja = isteiz un semmes = rulle ja = apshme par klausifchanas = semmi. Nur masaki gabbali no klausifchanas = gruntehm teef atschirti, tur ta apshmeschana paleef lihds tam laikam, kad stig-gas us pascheem laukeem un tihromeem dshs.

§. 18.

Tee rohbeschi starp muischas = un starp klausifchanas = semmi us pascheem tihromeem un laukeem wissahm muischahm ja = apshme pee zu gaddu starpà, no ta laika schobht, kad rohbeschi semmes = rullès eelikti. Ja par scheem peezeem gaddeem tas nebuhtu darrihts, tad ta muischa, kas scho liffumu naw peepildijusi, zaur teefu pee to tiks peespeesta.

§. 19.

Tahs muischas = waldifchanas, kas jau papreeksch un preeksch ta nolikta laika woi us sawahm semmes = rullehm woi arri us laukeem un tihromeem gribbetu rohbeschus schmeht, tahs to warr darriht. Zif-pat arri ja kahda muischas = waldifchana nepawissam nekahdu klausifchanas = semmi negribbetu peedallit pee sawas muischas = semmes, woi arridsan negribbetu peedallit wissu pilnu dallu, zif tai kriht, tad tas winnai irr palauts. Bet sinname rohbescheem, tà kà nosazzihst, pirmā gaddā

semmes rullës waijaga ussimeetee buht un stiggahm pa teem peezeem nahfameem gaddeem arri us pascheem laukeem un tihumeem dsichtahm. Pehz tam, kad ar teefas sinnu walsis=laudim irr sinnaams, kahdas klausifchanas=gruntes muishai tiks peedallitas, un us semmes=rullehm rohbeschi irr uswikti, tad muishas=waldischana pehz sawa prahtha wairs neko newarr pahrzelt.

§. 20.

Draudses=teefas=kungam peekriht par to sinnaht, ka klausifchanas=semmes atschirschana un apsimeschana pareisi teef isdarrita pehz scheem liffumeem. Ja waijadstigs, tad draudses=teefas=kungs sinnu laisch land=rahtu=teefai par to, ka schi leeta paschirahs.

§. 21.

Tai semmes=dallai, kas pirma bija klausifchanas=semme un kas pehz tam palikkusi par muishas=semmi, wissas frohna= un walsis=dohschanas un gaitas jadohd un japeepilda ta ka pirma bijis. — Zomehr Widssemmes leelfungeem irr brihw, us Landagu par to norunnaht, ka tahs dohschanas us preefschu parwissam buhtu nozellamas no tahdas muishas=semmes, lai wissa muishas=semme weenlihd paliktu atswabbinata no gaitahm un dohschanahm.

§. 22.

Rohbeschi starp muishas=semmi un starp klausifchanas=semmi zittu neko neshime, ne ka kurrà dallà grunts=kungam wissas tahs teefas paleef, ka tam lihds schin bijuschas, un kurrà dallà tee liffumi to newehl; tapehz tahdus rohbeschus arri warr istaisht us tahdahm klausifchanas=gruntehm, kas jau us renti irr isdohstas. — Sinnaams muishas=waldischanai arri us preefschu ta, ka jau eepreefschà, naw walla, tahdas spreeschanas pahrlaut, kas zaur funtraktu zeltas, jeb arridsan zittahm kahdahm brihwibahm un norunnahm pretti darriht.

O h t r a d a l l a.

Spreedumi

par Widssemmes semneeku Rentu-lahdi.

Pirma nodaka.

Kà Widssemmes semneeku Rentu-lahde eezelta, un kapehz winna eezelta.

Kas winnu eezelt.

§. 23.

1ma is spreedums. Widssemmes leelfungi eezelt semneeku Rentu-lahdi, lai semmes=kohpschana nemmahs labbumà, rentes maksaschana paleef drohschafa, un ar laiku zaur rentes maksaschanu Widssemmes semneeki paschi paleef par gruntineefeeem.

Kapehz winna eezelta.

2tra is spreed. Tad nu Rentu-lahde us tam eezelta, lai semneeki ar winnas palihgu sawu semmes=grunti zaur norunnatu gadskahrtigu renti ar laiku warretu mantoht par nopirktu ihpaschumu.

Kà tas panahfams.

3schais spreed. Tas ta noteef: 1) Rentu-lahde papreefsch ismekle un nowehrte, zik leela ta rentes=teefa irr, kas no katras gruntes isreises drohschi eenahk, un tad tahdu rentes=teefu sawadàs rentu=simes eeraksta un schahs rentu=simes tam grunts=kungam noraksta, kam ta gadskahrtiga rente kriht, 2) Rentu-lahde gahda, ka ta dalla, kas nemakfata tikfusi, nolikta laikà pee winnas teef eemakfata, woi zaur kaptala=*) nomakfaschanahm woi zaur gadskahrtigeem augleem, un scho naudu pehz sinnameem spreedumeem pahrdewejam ismakfa, ta ka pizejam ta maksaschana jadohd Rentu-lahdei, newis pahrdewejam.

*) Kaptals teef nosaukta ta nauda jeb ta naudas=wehrtiba, kas stahw us gabda=augleem.

Ohtra nodakka.

**Rà Rentu-lahdei sawadâs waijadšibâs iſſatru reiſi
jadarra.**

A. Rà jadarra, kad rentu-sihmes teef praſſitas,
un ziſ jadohd.

Ras warr dabbut rentu-sihmes.

4tais ſpreed. Par ſatru ſemneeka-mahju un par ſatru muiſſas-ſemmes gabbalu, kaſ naw par leelſungu muiſſu palizzis, warr praſſiht rentu-sihmes pee Rentu-lahdes, un warr dabbut tiſ daudſ, kà turp-maſ irr noſaſſihts. Bet ſinnams, papreeſch japeerahda ar ſſaidrahm leezibahm, ka taſ kuntrakts ar grunts-ſungu, woi buhtu ſpreesſis us klaufſchanahm, woi us ſſaidru naudas-renti, woi us gaddeem, woi us behrneem un behrnu-behrneem, irr nozelts un pahrtaiſihts par pirſſchanas-kuntraktu. Ja ta grunte, ko gribb pirkt, waſſu-grahmatâs naw eeliſta, bet us muiſſas-ſemmi eetaiſita, tad papreeſch apſtiprinatam mehrneekam ja-iſmehri, ziſ arſla-wehrtibas tai gruntei irr.

Ras rentu-sihmes warr meſſeht pee Rentu-lahdes.

5tais ſpreed. Kad kaſds grunts-gabbals teef pahrdohſ un pirſts, un rentu-sihmes no Rentu-lahdes teef praſſitas, tad wiſſu papreeſchu tahda leezibas-grahmata no draudſes-teeſas ſunga japeeneſs, ka pirze-ſam tiſpat kà pahrdeweſam wiſſas noteiſſchanas, kaſ kuntrakta irr eeliſtas, preeſſchâ laſſitas, un arri taſs ſtrahpes iſteikſas, ko liſſumi noſpreeſch teem, kaſ kaſdu wiltigu kuntraktu zell.

Rà kuntrakti jataiſa.

6tais ſpreed. Katrà tahdâ kuntrakta, kaſ pee Rentu-lahdes teef peerahdihts us rentu-sihmju iſnemſchanu, waijaga buht eeliſtai tai gads-fahrtigai rentei. No taſs gadſfahrtigas rentes warr ſinnaht, ziſ dahrgi taſ grunts-gabbals irr wehrtihts, jo ta gadſfahrtiga rente iſtaiſa 4 prozentus, jeb 4 rublus us ſatru 100 rublu no kaptala.

7tais ſpreed. Beſ tahda kuntrakta arri wehl zitta leeziba irr ja-peeneſs tahda, ka ta gadſfahrtiga rente, kaſ kuntrakta irr eeliſta, naw leelaka ne kà pateſi par teem abbeem pehdigeem gaddeem katrà gaddâ irr maſſata.

8tais ſpreed. Bet warr buht, ka tannis pehdigôs abbôs gaddôs par to grunti rente naw maſſata jeb arri naw maſſata tiſ leela rente, kà kuntrakta irr eeliſta, tad tomehr ta pirſſchana teef palauta, bet ar tahdu ſinnu, ka pirzeſam irr brihw atſahpteſs, pirms ta pirſſchana wehl naw pilnigi apſtiprinata.

9tais ſpreed. Tahdâ kuntrakta nekad nebuſs buht kaſdahm no-teiſſchanahm, kaſ liſſummeem pretti.

Par inwentarijumu *) jeb mahjas-mantu, kaſ grunts-gabbaleem japeeleef.

10tais ſpreed. Kaſ ar Rentu-lahdes palihgu gribb mantohſ kaſdu grunts-gabbalu, tam arri japeerahda, ka winnam wiſſa ta waijadſiga paſſam peederriga mahjas-manta jeb inwentarijums irr, ta kà ſchee liſ-kumi to noſpreeſch, un ka ſcho mantu jeb inwentarijumu tam grunts-gabbalam gribb peelikt par neaſſſchirramu mantu (kà turpmaſ wehl plaſſaſ par to tiſs noſaſſihts).

Pahrdeweſa galwoſchana par inwentarijumu.

11tais ſpreed. Kad kuntrakts irr zelts, un pirzeſ to grunts-gab-balu wehl naw uſnehmis, un tapehſ us to laiſu, kad rentu-sihmes no Rentu-lahdes gribb iſnemt, ta mahjas-manta jeb taſ inwentarijums winnam wehl naw tai weeta gadahſ, tad winnam japeeneſs derriga galwoſchana, ka us to brihdi, kad ſawu grunts-gabbalu uſnems, taſ in-wentarijums, kà liſſumi ſpreeſch, winnam lihds buhs. — Tahdu galwoſchanu gruntsſungs katrà reiſe patſ warr uſnemt.

Ras wehl teef praſſihts.

12tais ſpreed. Beſ ta, kà jau no 5ta lihds 11tam ſpreedumam irr ſpreeſſis, pirzeſam, kad par ſawu grunts-gabbalu pee Rentu-lahdes pee-teizahs, wehl japeerahda, ka to naudas-maſſu pahrdeweſam jau eſſohſ maſſaſis, beſ kurras Rentu-lahde ſawas rentu-sihmes pawiſſam nedohd. Pirzeſam arri wehl japeerahda, ka pahrdeweſs us tam ſahlihdſis, ka to naudu, kaſ wehl nemaſſata palikkuſi, un kaſ pahri par to wehrtibu, ko Rentu-lahde peenemm, gribbohſ atſtaht us to grunts-gabbalu par teem ſinnameem prozenteem (prohti 4 rubli no ſimta) ta kà ne-uſſaſſamu kaptalu, taſ irr tahdu, ko patſ nedrihſt eedſiht.

Kahdam tam grunts-gabbalam waijaga buht.

13tais ſpreed. Kad pirzeſs us ſawu grunts-gabbalu rentu-sihmes gribb iſnemt, tad winnam wehl japeerahda, ka tai ſemmi, ja maſ, weena diwpaſſmitsdalla arſla-wehrtibas irraid ar wiſſu ſemneeka-mahjas wai-jadſibu, un ka taſs peenahſamas ehſas lahdiſgi uſkohptas. Bet ja pee-nahſamu ehſu pawiſſam ne buhtu, jeb kad taſs naw tahdas, kà waijaga, tad pirzeſam japeerahda, ka pahrdeweſs winnam meſſchu un kaſ wehl waijadſigs pee ehſu uſtaiſſchanas beſ maſſas wehleſis.

Par maſſu un leetas-koſſeem.

14tais ſpreed. Pirzeſam wehl ſaur kuntraktu japeerahda, ka pahrdeweſs pa teem pirmeem ſeſſeem gaddeem maſſu un leetas-koſſus beſ maſſas eerahdiſis tiſ daudſ, kà lihds ſchim irr dewis. Bet ja muiſſa

*) Inwentarijums tohp noſauſta ta manta, kaſ pee mahjas-buſſchanas un mahjas-waldſchanas waijadſiga, prohti: lohpi, ſirgi, ſehſla un wiſſi tee-rihti, kaſ pee darbeem waijadſigi.

jan eepreckschâ, pirms ka ta grunte pahrdohta, malku naw dewusi woi arri naw tif daudš malkas dewusi, kâ pehz wajadšibas, tad kuntraktâ leezibas par malkas un leetas=kohfu dohschanu newajaga.

Zif naudas teef dohts rentu=sihmes.

15tais spreed. Lai nu gan liffumi spreesch, ka tai gadskahrtigai rentei tikpat, kâ arriđsan tai malkai pee pirkšanas tahdai buhs buht, kâ gruntneeks un tas, kas to grunti usnem, sawâ starpâ salihgst, (6 spreed.) tad tomehr Rentu=lahde leelaku rentes=spreeschanu ne peenems, un pehz tam leelaku naudu nedohs, ne kâ 16tâ spreed. irr nosazzihts. Tas tapehz nolikts, lai winnai tas mehs sinnams, par ko augstaki winnai tahs isdohdamas rentes aprehkinaht naw brihw.

Wissaugstaka rentes=aprehkinaschana.

16tais spreed. Ta leelaka rente, ko Rentu=lahde sawâs aprehkinaschanaš peenems, buhs 4 rubli fudr. nauda no katra dahšdera semmes-wehrtibas.

Zif teef aisdohs.

17tais spreed. Rentu=lahde pee sawahm aprehkinaschanahm wissu papreckschu liss wehrâ, zif leela rente jeb malka kuntraktâ irr eelika; bet sinnams leelaka rente netiks peenemta eefsch rehkinuma, ne kâ 15tâ un 16tâ spreedumâ irr nosazzihts. No schahs rentes Rentu=lahde sawâs rentu=sihmes us sawu wahrdu rakstihš 60 rublus no katra simta rublu. Tee 40 rbl., kas no teem simts rubleem atleek, tâ teef dalliti: 20 rub. no katra simta paleek tâ kâ ne=usfakkama nauda ar pahrdeweja sinu un salihgschanu tik ilgi us tahs muischas wahrdu tai gruntei peerakstiti, kamehr us preekschu pehz liffumeem arri schi nauda buhs atlihdsinata. No teem 20 rubleem, kas wehl atleek, pirzejam trihs zettortdallas, prohti 15 rubli no katra simta sfaidrâ nauda ja=ismaksa. Tad wehl paleek 5 rubli no katra simta. Par scheem peezeem rubleem pirzejs un pahrdewejs sawâ starpâ warr salihgt, kâ paschi grihb. Schee peezi rubli no simta warr palikt tâ kâ ne=usfakkama nauda us to grunti; ja ne, tad pirzejam ta kaptala=wehrtiba, ko winni rahda, kad 4 rublus auglu no simta rehfinâ, irr ja=ismaksa pahrdewejam.

Tâ kâ noprohtams, Rentu=lahdei paprecksch tahs trihs rentes=dallas isrehkinajas, prohti ta pirma dalla, ko Rentu=lahde us sawu wahrdu raksta sawâs rentu=sihmes, ta ohtra, kas ne=usfakkama paleek us paschu grunts=gabbalu, ta trescha, kas sfaidrâ nauda teef aismaksata. Kad schahs trihs dallas irr isrehkinatas, tad Rentu=lahde to pirmu dallu raksta weenâ paschâ sihmē woi arriđsan wairak sihmēs us sawu paschu wahrdu, un tas, kam schahs sihmēs rohka, ikgadus tahs spreesas intresses no paschas Rentu=lahdes dabu. Schinnis sihmēs neween tee gadda=augli, prohti 4 rub. no simteem, buhs eefihmeti, bet arri tas kaptals, ko tee augli rahda. Schahs rentu=sihmes teef dohtas naudas weetâ tam, kas to grunti pahrdewis, un winnam japeenemm schahs sihmēs par tahdu rentes=dallu, kas tâ kâ gadda=rente tannis sihmēs irr eefihmeta. Pirzejs paleek Rentu=lahdei parahdneeks par to gadda=maksu, ko Rentu=lahde pahrdewejam

rentu=sihmes isdewusi. Tomehr wiss tas kaptals, ar ko pirzejs Rentu=lahdei parahdâ paleek, ne-buhs leelaks ne kâ rentu=sihmes ar sfaidreem wahrdeem irr isteikts.

Leez wehrâ par issfaidroschanu:

Ja kahds semneeks grunti buhtu pirzis arla leelumâ (80 dahšderu semmes-wehrtibas), un 3 rublus fudraba nauda no dahšdera par renti buhtu sarunnas, tad ta rente istaistitu par gabdu 240 rub. fudr. nauda, tas irr, kad 4 rublus auglu rehfinâ no simts rubleem, 6000 Rub. fudr. n.

- 1) No teem 240 rub. fudr. naud. gadda=auglu Rentu=lahde usnem 60 no katra simta us sawu galwoschanu, un isdohd rentu=sihmes ar sawu wahrdu; — tas isnes 144 Rub. f.
- 2) 20 Rub. f. n. no katra simta paleek us tahs grutes, tâ kâ ne=usfakkama teefa; — tas isnes gadda laika 48 Rub. f.
- 3) 15 Rub. f. n. no katra simta auglu teef likti us sfaidru naudas wehrtibu; tee rahda, kad tschetri rubli auglu no simta teef rehfinati, 800 Rub. f. naud., un tee arri sfaidrâ nauda ja=ismaksa; — tas isnes eefsch augleem 36 Rub. f.
- 4) Ar to kaptalu, ko tee atleekami 5 rubl. fudr. n. no simta rahda, tâ teef darrihts: Ja pahrdewejs un pirzejs us tam salihgst, tad schee 5 rubli no simts rubleem teef peelikti tai ne=usfakkamai naudai, woi arriđsan tas kaptals, ko winni rahda, prohti 300 Rub. f. n., teef ismaksahs, tas isnes eefsch augleem 12 Rub. f.

pawissam 240 R. f. n.

Kad pirzejs un pahrdewejs tâ salihgst, ka Rentu=lahdei us sawu galwoschanu ne irr ja=usnem 60, kâ 1mâ weetâ fazzihst, bet tiffai 50 rubli no simts, kas irr pufs=nauda no wissa pirkšanas kaptala, tad ta ne=usfakkama nauda 2trâ weetâ pawissam atkriht, un pirzejs, ja ar pahrdewēju salihgst, to paleekamu parahdu, kas 3schâ un 4tâ weetâ irr minnehts, warr ismaksahs woi sfaidrâ nauda, woi us termineem atlihdsinaht, woi arri atstahs us to grunts=gabbalu kâ ne=usfakkamu teesu.

Kam ta sfaidra nauda teef maksata.

18tais spreed. Kad ta muischa, kas kahdu grunts=gabbalu pahrdohd, irr parahdâ Kredit=kassei jeb zittam kam, tad pirzejam ta sfaidra naudas=teefa, kas winnam maksajama, tâ kâ 17tâ spreed. irr spreesis, janoleek Rentu=lahde. Schi naudas=dalla, kad tee zitti parahda=dewēi ar meeru, lihds ar tahm rentu=sihmehm pahrdewejam tiks isdohda pehz teem spreedumeem, kas us preekschu lassami.

B. Kâ tahs rentu=sihmes taisamas un kâ tahs isdohdamas.

Ko tahs rentu=sihmes rahda.

19tais spreed. Rentu=lahde isdohd auglu=sihmes ween, nekahdas kaptala=grahmatas; tapehz tahs parahdu=leezibas jeb rentu=sihmes, kas no winnas teef rakstitas un isdohdas, zittu neko nerahda, ne kâ auglu maksaschanu. Tomehr ta kaptala wehrtiba, kas no tahs gads=

fahrtigas auglu maksaschanas, (kas teef rehkinata 4 no fimta) redsama, teef eelikta eelsch tahm simehm ar nummureem un ar wahrdeem.

Rahda wehrtiba tahs rentu=simes teef islaistas.

20tais spreed. Rentu=lahde israksta un isdohd tahdas rentu=simes, kas auglus nefs no 500, 300, 200, 100 un 50 Rub. fudr. naud. Pee tahm simehm irr peeliktas tahdas driffetas kwihes (Luponi), prett kurrahm tohs auglus tai nolikta laikā warr fanemt.

Rahdas tahs rentu=simes pehz sawas fahrtas.

21mais spreed. Jkattrai rentu=simeir irr saws nummurs, tai pirmai 1, ohtrai 2, treschai 3, desmitai 10, u. t. j. p. Bet woi pirma, woi pehdiga, wissas weena fahrtā teef turretas, ne tā, ka weena fahrtā buhtu labbaka bijusi ne kā ohtra.

Par leezibas=simehm (Recognitionen).

22trais spreed. Kam rentu=simes rohka, tee, ja patihf, no schahm rentu=simehm, zif griib, warr nolikt pascha Rentu=lahde us glabba=chanu. Winneem tiks dohta tahda sime rohka, kas weena skaita kohpa rahda, zif winni naudas=wehrtiba eelsch rentu=simehm Rentu=lahde nolikkuschi. Tahdu sime noshauz par leezibas=sime (Recognition). Kam tahdas leezibas=simes rohka, tam tikpat labbi kā rentu=simes buhtu rohka bijuschas. Tahdu leezibas=sime warr arri us masafahm dallahm pahrrakstih, bet zittam ta neteef dohta ne kā tam, kam ta sime peederr, jeb arri tam, kam tas to nowehl doht. Tahdas leezibas=simes tikpat kā paschas rentu=simes us pufs=simtu rubl. un us simteem ween teef dohtas. (Luhfo 20ta spreed.)

Rentu=simes jau eepreckscha teef taistat.

23schais spreed. Pirzejam tikpat kā pahrdewejam, kas Rentu=lahdes palihgu meklejabs, tuhliht, kad sawa starpā salihguschi un sawu no teefas apstiprinatu kuntraktu parahda, rentu=simes teef gahdatas. Bet schabs rentu=simes Rentu=lahde teef noglabbatas un neteef isdohdas pirms ka wiss wehl naw peepildihts, kas schinnis spreedumds irr nosazzihts. Ja pa to starpu tas kuntrakts tiktu parwissam isnihzinahs, tad pirzejam ja=aismakfa ta nauda, ko Rentu=lahde par to simju taistichanu isdewusi.

Kā teem wahrdus ussime, kam rentu=simes rohka.

24tais spreed. Jkattram, kam kahda rentu=sime rohka, ja griib, irr tahda walla, pee Rentu=lahdes waldischanas eet, un to simi us sawu paschu wahrdū likt norakstih un pee Rentu=lahdes eessimeht.

Kas jadarra, kad kahda rentu=sime pasubdusi.

25tais spreed. Ja kahdam sawa rentu=sime irr suddusi, tad tas pehz fahrtigas nihzinachanas jaunu rentu=sime warr dabuht. Rentu=lahde schahdu nihzinachanu warr isdarriht patti us tahdu fahrtu: Rentu=lahdes waldischana sluddina pa Kreewu=walsts un arri pa Widssemmes awihsehm, ka tahda rentu=sime effoht suddusi, un noleef pufsgadda

laifu pehz atsaufschanas. Ja tad pa scho laifu neweens neatsauzabs, tad ta rentu=sime irr nihzinata un jauna teef isdohda.

Par parahdu=un maksas=grahmatahm.

26tais spreed. Rentu=lahde sawas grahmatas no katras muischas, kas kahdu grunti isdohd, fewischki ussimehs tahs islaistas rentu=simes un arri tohs auglus, kas no teem isdohdeem grunts=gabbaleem teef eemakfati.

Kur rentu=simes apstiprinachanas teef eerakstitas.

27tais spreed. Kreisteefahm peekriht tahs rentu=simes stipruma pehz bes wissas maksas sawas grahmatas arri peessimeht.

Par rentu=simju isdohschanu un skaidras naudas maksaschanu.

28tais spreed. Kad ta grunte, kas teef pahrdohda, pee tahdas muischas peederr, kas pehz parahdeem apkihlata*), tad pahrdewejam paprecksch japeenefs leeziba, ka Kredit=kassei lihdsigs palizzis. Us to naudas=teefu, par ko winsch Kredit=kassei lihdsigs palizzis, winnam rentu=simes tiks dohtas, un arri skaidra nauda, zif 17ta un 18ta spreed. spreesta, tiks makfata.

29tais spreed. Bet winsch tahs rentu=simes un to naudū, kas winnam nahkabs, kad wiss peepildihts, kā 31ma spreed. irr spreests, tomehr nedabbuhs rohka, pirms naw peerahdijis zaur Dpgerikts=teefas leezibu, ka ta muischa, pee kurras ta pahrdohdama grunte peederr, ne effoht apkihlata ne wissa ne arri pa gabbaleem. Gruntineeks tahs rentu=simes un to naudas=makfu arri warr dabuht, kad tee parahdu=dewoji, kam zaur teefu apstiprinata parahdu=prassichana irr, un tā, kā winnu wahrdi pehz fahrtas weens pehz ohtra irr eessimeti, no sawas pufses leezina, ka winni sawu parahdu=makfu dabujuschi un Dpgerikts=teefa winnu prassichanas nihzinajusi, woi arri, kad winni ar sawahm parahdu=prassichanahm pee tahs pahrdohdamas gruntes griib pakfal palikt, un to Dpgerikts=teefa likkuschi peerakstih.

Par ne=ussakameem kaptaleem.

30tais spreed. Ja tai muischai, pee kurras ta pahrdohdama grunte peekriht, tahda nauda jeb tahdi kaptali sawas parahds, kas wehl naw ussakami, tad tomehr tee muischneeki ar to nebuhs aiskaweti pee Rentu=lahdes peebeedrotees un rentu=simes dabuht; bet kad tahs rentu=simes winneem isdohs, tad no schahm rentu=simehm ta peenahkama teefa tiks aisturreta, kamehr wiss tas kaptals, kā spreests, buhs aismakfahs.

Rahda drohschiba teem, kam kahda prassichana pee tahs muischas.

31mais spreed. Wissi schee spreedumi, ihpaschi no 27—29tam un wehl zittas weetas, us tam spreesti, ka tam, kam kahdas taifnas

*) Muischa pehz parahdeem irr apkihlata, kad parahdu=prassichanas us winnas wahrdū teefas=grahmatas eerakstitas.

prassifchanas pee pahrdoohdamahm gruntehm, drohshiba buhtu. Ta rentu=sihmju isdohschana arri newarr buht bes tam, ka teef peepildihts, kas wehl us preefschu no S. 70 lihds S. 107tam isteifts par klausifchanas nozelschannu, un pirms zaur teefas=grahmatahm woi arri apstiprinatahm leezibahm naw leezinahts, ka wifs peepildihts, kas tur spreesfs.

C. Par rentu=mafsaschannu no pirktahm gruntehm.

Kur rente teef mafsata.

32tais spreed. Ta rente, kas grunts=pirzejam bes tahs ismaksatas naudas (luhko 17 un 18 spreed.) woi Rentu=lahdei, woi arri grunts=pahrdewejam wehl mafsajama, wiffa teef eemaksata Rentu=lahde tai weeta, ko sauz: Genehmeja weetu.

Kad rente jamaksa.

33schais spred. Kur kahda grunte ar Rentu=lahdes palihgu un sinnu irr pahrdohda, tur pirzejam pirma pusgadda=rente jamaksa, pirms ka winsch wehl to grunti usnehmis, April mehneshia starpā; pehz tam arween weena pusgadda=pusse starp 1-15tu Nowemb. un ohtra pusgadda=pusse starp 1-15tu Webruar.

Ka teef mafsata.

34tais spreed. Rente woi flaidra nauda woi arri rentu=sihmju kuponos *) teef mafsata tai Genehmeja weeta, kur ta grunte peederr, un katru reisi kwihste teef dohta.

Kad rente neteef mafsata spreesfa laifa.

35tais spreed. Kad ta peenahkama rente tai nosazzita termina ne=teef mafsata, tad woi wiffa paleef parahda woi ta dalla ween, kas us to ne=usfakkamu kaptalu friht (luhko 17tu spreed.).

Ka rentes=parahds eedsennams.

36tais spreed. Lai nu wiffa rentes=mafsaschana buhtu parahda passifusi, lai ta par ne=usfakkamu kaptalu ween, tad tas grunts=gabbals teef woi apfihlahts woi arri ta nauda teef peedfihda zaur konkursi **).

Sinnas=laifschana grunts=kungam.

37tais spreed. Tif ko rente naw mafsata peenahkama termina, tad tam kungam, pee kura muischas tas grunts=gabbals peederr, tuhliht sinna teef laista no tahs Genehmeja weetas, kur ta nauda bij mafsajama. Pehz tam rentu=lahdes waldischana winnam arri wehl sinna laidihis un rehkinumu peeliks, lai nu wiffa rente nebuhtu mafsata, woi ta par to ne=usfakkamu kaptalu ween.

*) Kuponos irr tahda sihme, kas lihds ar rentu=sihmehm teef dohta, un pa pusgabdeem rahda, zif intresses un kura laifa tam nahf rohta, kam ta rentu=sihme peederr. Kad tahs intresses teef maksatas, tad katra reise ta peederriga mallina teef nogreesta un rentu=lahde glabbata par leezibu, ka ta nauda pateef ismaksata.

**) Konkursis nosihme parahdudewaju sa=aizinaschannu, kas noteef zaur teefu.

Kas darrams, kad rente no ta ne=usfakkama kaptala naw mafsata.

38tais spreed. Muischas=kungam, kam sinna laista par rentes ne=mafsaschannu, ja tee augli no ta ne=usfakkama kaptala ween naw mafsati, irr palauts, ka tas gaididams to eemaksaschanas terminu warr pawilzinaht, woi tuhliht apfihlaschannu prassihht, woi mantu=pahrdohschannu zaur teefu woi konkursi.

Kas darrams, kad ta zitta rente naw mafsata.

39tais spreed. Kad neween ta rente par to ne=usfakkamu kaptalu, bet arridsan zitta rente naw mafsata, tad Rentu=lahdei, dehl sawas paschas atbildeschanas, tuhliht bes wiffas kaweschanas, un bes muischas=kunga prassifchanas ja=usleef apfihlaschana, jeb arridsan pa brihscham ka waijadfigs mantu=pahrdohschana zaur teefu, woi arri konkursis.

40tais spreed. Lai nu kahda weeta zaur muischas=kungu woi zaur Rentu=lahdi konkursis usprassihhts, un ta weeta no jauna us pirschannu isfoblita, tad, ja pirzeji tif dauds neshla, ka rentu=sihmju parahds teef drohshi apgalwohts, tam grunts=kungam, kas to muischu turr, ta grunts=weeta atfal japanemm us tahdu kahrtu, ka tam tee rentu=sihmju parahdi ja=ismaksa, woi zaur kaptala mafsaschannu woi arri zaur to, ka to auglu=mafsaschannu wiffu un pilnigi par to rentu=sihmju parahdu us sewi usnemmm. Rentu=lahdei nefahdi nebuhs flahde nahft, un winnai nefahds suddums newarr buht pee tahs naudas, ko winna aisdewusi.

41mais spreed. Bet tam, kas to grunts=gabbalu us sawu wahrdu paturr, neween Rentu=lahdes parahds ja=usnemmm, bet arridsan wifs tas, kas muischneefam pehz kuntrakta nahfahs. Tas ne=usfakkams parahds arri turklaht peekriht, bet tas kaptals, kas 17ta spreeduma minnehts, un kas pehz to spreedumu nomaksahhts, tur nepeekriht flahht.

42tais spreed. Ja nerastohs, kas tahdu isdohdamu grunts=weetu buhtu pirzis, tad muischas=kungam ta janemm us sewim, un tas Rentu=lahdes parahds woi ja=ismaksa, woi arri ja=apgalwo ar wiffu rentes=mafsaschannu; bet tas ne=usfakkams kaptals, kas us to grunts=gabbalu sihmehts, teef nihzinahts.

43schais spreed. Ta nauda, ko parahdneefs, kam manta un grunte parahdu dehl zaur teefu teef pahrdohda, jau eemaksajis, teef atrehkinata, woi nu zits kahds buhtu tas pirzejs bijis, woi arri muischas=kungs to grunti buhtu paturrejis. Ja kahda dalla pahri paleef, tad ar to ja=darra, ka katru reisi peenahfahs; ta teef woi atdohda atpakkaf, woi arri pee konkursa naudas peelikta flahht. Bet ta naudas teefa, kas pirzejam nahfahs, ta ka par atmakfu par flahdi, kas tai grunts=weeta rohnahs, woi zaur mescha pohstifschannu, woi zaur mahjas

un ehlu ne=usfahpshanu u. t. p., teef ismaksata tà kà Basnizas=draudses=kommissija to noleef.

Par apfihlaschanu.

44tais spreed. Walsis=teefai peefriht, kad muischas=kungs woi Rentu=lahde to prassa, tuhliht semneeku mahjas apfihlah, kas ar ne-maksaschanu wainigas palikkuschas, — un tahdu apfihlaschanu nehuhs aiskaweht zaur nekahdahm aiser schanahm un isrunnahm, kaut kahdas tahs arri buhtu bijuschas.

Ras to fihla=waldneeku eeleef.

45tais spreed. Walsisteefai ja=eeleef tuhliht, kad kahda grunte fihla likta, fihla=waldneeks *), tas irr saprohtams tahds, kam ta mahja jawalda un fawà laika rehkinums janodohd. Grunties isfohlischanai waijag' buht preeksch Zurgeem. Rehkinums lihds tam laikam pee muischas=kunga ja=nodohd.

Par sinnas=dohschanu Rentu=lahdei.

46tais spreed. Kad neween augli par to ne=usfakkamu kaptalu muischas=kungam naw maksati, bet arri patti Rentu=lahde palikkusi truhkumà pee rehkinuma atdohschanas, tad muischas=kungam par to jalaisch sinna Rentu=lahdei.

Rà jadarra, kad gribb subdseht par fihla=waldneeku.

47tais spreed. Subdsibas par fihla=waldneeku japeeness augstakà Genehmeja weeta, un, ja waijag', no tahs weetas warr eet subdsitees pee paschas Rentu=lahdes waldischanas. Ja wehl tahlak gribbetu subdseht, tad jaeet pee leelkungi kowenta, jeb arri pee leelkungi Landaga, fur tas galla=spreedums tiks spreests pehz wissahm tahm ismekleschanahm, kas bijuschas.

Par grunts=gabbala isfohlischanu.

48tais spreed. Grunts=gabbals, kas parahdds krittis, teef isfohlihts pee tahs kreisteefas, fur tas peefriht, bet papreeksch draudses=teefas aprinkti un nahburgu draudses, un zaur Widsemmes Latweeschu awisehm teefas=fluddinaschanas teef islaistas.

Pee grunts=gabbala isfohlischanas japeeleef, zif leela ta rente.

49tais spreed. Labbas sinnas dehl, grunts=gabbali, kas rentu=lahdei zaur parahdeem peefrittufchi, neteef isfohliti ar sawu kaptal=wehrtibu, bet ar to renti, kas par gaddu maksajama. Ja gaddahs, kas leelafu renti dohd, ne kà tee augli isness, kas rentu=lahdei maksajami, un kas par to ne=usfakkamu kaptalu muischas=gruntskungan jamaksa, tad teefa scho renti, kas pahrahk dohta, liks us tahdu kaptal=wehrtibu, kas par gaddu 4 rublus no simta isdohd, un pirzejam tas kaptals ffaidrà naudà pee teefas ja=aismaksa, un teefa to peeskaitihs pee wissas konkurfa mantas.

*) Sequester.

Ras pee grunts=gabbala lihds peederr.

50tais spreed. Kad kahds grunts=gabbals parahdu dehl teef isfohlihts, tad tas turklaht peederrigs inventarijums lihds teef isfohlihts, bet fewischki teef pahrdohs, un ta nauda, kas par inventarijumu eenahk, parahdu=dewejeem par labbu teef rehkinata. Bet tam pirzejam, kas to grunti mantojis, tschetru neddelu starpà jagahda jauns inventarijums, tahds kà pehz likkumeem waijadfigs.

Ja Rentu=lahdei parahdu=prassischana ne wissai buhtu pildita, tad ta naudas=teefa, kas jau eepreeksch us kaptala masinaschanu eemaksata, Rentu=lahdei peefriht par parahdu atlihsinaschanu, zif waijadfigs. (Luhko §. 263 un §. 148 schinnis likkumds.)

Pee kahdas teefas konkursis teef isdarrihts.

51mais spreed. Konkursis par mantu, kas kahdam Rentu=lahdes parahdneekam peederr, teef isdarrihts pehz sinnameem likkumeem pee peederrigas semneeku=teefas. Muischas=kungan pascham wehrà jaleef, kà pee konkurfa=isdarvischanas nepaleef ffaidrà.

D. Masinaschanas=naudas *) eemaksaschana.

Zif dauds pee masinaschanas=naudas ja=eemaksa.

52trais spreed. Rentineekam no ta laika, kad winsch sawas rentu=sihmes isnehmis, no wissas kaptal=wehrtibas, ko tahs rentu=sihmes rahda, wairak naw jamaksa pee masinaschanas=naudas un par Rentu=lahdes usturru par gaddu, nekà tee augli isness no teem 15 rub. no katra simta, ko winsch ffaidrà naudà no pirkschanas=kaptala ismaksajis. (Luhko 17tu spreedumu.)

Pehz ko masinaschanas=nauda teef eekrahta.

53schais spreed. Rentu=lahde eemaksatu masinaschanas=naudu leef us augleem kà lahdes kaptalu, kas weenlihds wisseem grunts=gabbaleem peederr, zif ween rentu=sihmes irr eefihmeti. Katram grunts=gabbalam fewischki ta dalka tik leela krittihs no scha kaptala, zif leela wiinna eemaksaschana to rahda.

Kaptala parahbus wehl zittabi warr nomaksah.

54tais spreed. Katram parahdneekam irr brihw, kad sawu renti un sawu masinaschanas=naudu maksa, woi us reisi wissu sawu kaptala=parahdu nomaksah woi arri pa dalkahm.

Kad pa dalkahm teef maksahs.

55tais spreed. Kad parahdneeks sawu parahdu pa dalkahm gribb aismaksah, prohti: kad winsch wairak gribb doht, ne kà ta eemaksajama masinaschanas=nauda isness, tad tomehr us katra reisi masak ne kà 10 rub. f. n. newarr doht.

*) Tilgungsfond.

Zif pa dallahm warr eemaksajt.

56tais spreed. Tahdai kaptala maksai, ja rentineeks winnu gribb leelaku zelt, arweenu buhs augt pa 10 rb. fudr. n., prohti: 20, 30, 40 un t. j. p. Ar to ta rente, ko winni par grunti maksahs, krittihs us tahdu kahrtu: 40 kap. fudr. n., 80 kap. f. n., 1 rub. 20 f. f. n., 1 rub. 60 kap. f. n. par gaddu masaf.

Ra schi eemaksafchana rentineeksem nash par labbu.

57tais spreed. Ta dalla, ko rentineeks ar labbu prahiu pa dallahm no sawa kaptala=parahda aismaksa, winnam par labbu teef rehkinata no nahkofcha termina sahfoht.

Rahda laika masinaschanas=nauda teef prassita.

58tais spreed. Masinaschanas=naudas=teefa teef prassita un eemaksata pufs=gaddos tai pascha laika, kad rente teef prassita un maksata us tahm weetahm, ko Rentu=lahde eezehlsufi katra aprinki par Geney=meju weetahm.

E. Par rentu=sihmju auglu maksafchannu teem, kam tahs rentu=sihmes rohka.

Kur ta nauda Rentu=lahdei nash.

59tais spreed. Ta nauda, ar ko auglus maksajt, Rentu=lahdei nash no tahm rentehm, kas spreestos laikos jeb terminos teef eemaksatas no eerakfiteem grunts=gabbaleem, tif labb par isnemtahm rentu=sihmehm, ka arridsan par ne=usfakkameem kaptaleem, woi rentes=dallahm.

Kur ta nauda teef ismaksata.

60tais spreed. Kam rentu=sihmes rohka, tee sawus auglus, kad tas laiks flah, no paschas Rentu=lahdes waldifchanas dabbuhs.

Kad ta nauda teef maksata.

61mais spreed. Ifkats, kam kahda rentu=sihme rohka, dabdu 4 rub. f. n. no simta kaptal=wehrtibas no paschas Rentu=lahdes; prohti: winsch dabdu to maksu jeb to summi, ko ta rentu=sihme rahda, bet winnam japeenefs tas kurons us to terminu. Schee kurons us pufs=gaddeem rakfitti teef ismaksati no 15ta Merz lihds 1mu April un no 15ta Septembr. lihds 1mu Okt. arween pehz beigta pufsgadda laika.

Pirmais auglu=termins Rentu=lahdei par labbu pufsgaddu wehrti nolifts.

62trais spreed. Tas 61ma spreeduma nofazzihis auglu=termins ta noprohtams: Grunts=kungs, prohti tas, kas to grunts=gabbalu pirmas isdohd, un kas pirmas to rentu=sihmi dabdu us sawu wahrdu rakfittu, nedabbuhs pirmu auglu=maksu agrak, ne ka pilnu gaddu pehz tam, kad ta rentu=sihme isdohda. Tad nu katra rentu=sihme pufs=

gaddu pehz islaischanas sahft auglus doht. Pahrdewejam suhd pufs=gadda augli, un tee paleef Rentu=lahdei par labbu.

Ne=usfakkama kaptala auglu maksafchana.

63schais spreed. Ta ne=usfakkama kaptala augli, kas pehz 29ta spreeduma arri Rentu=lahde eemaksati, pehz pilna gadda laika grunts=kungam nash rohka, kad wissi grunts=turretaji, kas tohs no leelas muishas pahrdohus grunts=gabbalus turr, sawu auglu=maksu ka nashahs pilnigi Rentu=lahde nomaksajufchi, jo ar scheem augleem wissu papreef=schu Rentu=lahdes prassifchanas teef lihdsinatas. Tapehz ja kahds grunts=turretajs, kas pee leelas muishas peederr, wissu sawu lihdsibu Rentu=lahdei nebuhtu nomaksajis, tad ta nemaksata dalla no teem augleem teef atnemta, kas no ne=usfakkama kaptala irr eemaksati Rentu=lahdei. Bet grunts=kungs pats teef apsinnohts, lai peeluhko, ka flahde neteef (ka turpma spreests).

F. Kas jadarra ar masinaschanas=naudu, kad ta eekrah=jusees, un kam par labbu ta teef isdohda.

Kam par labbu ta teef isdohda.

64tais spreed. Ar to kaptalu, kas eekrahjabs zaur maksu, ko rentu=sihmju=parahdneeki pee masinaschanas=naudas peelee, un arri zaur tahdu eemaksafchannu, ko pa starpahm ar labbu prahiu makfa, ka kats spehj (54tais spreed.) Rentu=lahde papreefsch aismaksa pufsi no rentu=sihmju parahdeem. — Pehz tam tas ne=usfakkams kaptals teef aismaksahis muishas grunts=kungam us tahdu kahrtu: Rentu=lahde muishas grunts=kungam par katreem 4 rubleem, ko winsch rentes par gaddu nehmis, simtu rub. makfa; wissupehz arri ta pehdiga rentu=sihmju parahdu=dalla teef aismaksata us tahdu paschu kahrtu, ka ta pirma dalla irr maksata, — prohti: pehz tahs kaptala wehrtibas, ko tahs rentu=sihmes rahda. Bet ja parahdneekam labbak gribbetohs, scho pehdigu parahdu=dallu us sawu grunts=gabbalu ne=ismaksatu turreht, un ja winsch ta prassa, tad Rentu=lahde winnam par scho dallu, zif ta buhtu sakrah=jusees, to maksu nedohs nauda, bet eeffsch rentu=sihmehm. No schahm rentu=sihmehm tad arri us preefschu, ka jau pirmak, augli un masinaschanas=nauda jamakfa pehz sinnameem spreedumeem.

Wissu parahdu ismaksafchana.

65tais spreed. Kad rentu=sihmju=parahdneeks woi zaur masinaschanas maksu woi zaur zittu eemaksafchannu wissus sawus parahdus pee Rentu=lahdes irr lihdsinajis, tad winnam wairs naw it nekahda dalla ar Rentu=lahdi.

Kad par jaunu gribb rentu=sihmes isnemt.

66tais spreed. Tahdeem grunts=gabbaleem, kas parvissam walla tikkuschi no wisseem parahdeem pee Rentu=lahdes, par jaunu rentu=sihmes warr isdoht, ja teef prassitas.

67tais spreed. Tahdeem grunts=gabbaleem, kas bes Rentu=lahdes palihga pirkti un pirzejeem par ihpaschumu palikkuschi, rentu=sihmes teef dohtas no Rentu=lahdes ar to paschu sinu, ka jau eeprecksch rahdihts, bet wairak ne, ne ka puse no pirkšanas=mafsas, ja ta rente augstak nekahp, ne ka (us 5 prozenteem rehkinata) 4 rub. fudr. n. par ktru dahderi semmes=wehrtibas. Bes tam arri wehl leezibas wajaga, ka patti leela muischa meera ar to, jo leelai muischai, ja ta wajadsigs, ka 40ta spreeduma irr nosazjhts, atkal ja=usnem ta grunts=weeta.

68tais spreed. To naudu, kas us parahdu masinaschanu teef cema-fata, Rentu=lahde tuhliht us angleem isdoht, tahdus naudas=papirus un ihpaschi tohs labbatus pirkdama, kas anglus nefs.

G. Ka rentu=sihmju islohseschana un atpirkschana noteef.

Rentu=sihmju atpirkschana.

69tais spreed. Rentu=lahde pa brihscham zittas rentu=sihmes, ko isdewusi, atkal par tik leelu naudas=mafsu pehz atsazjischanas atpirks, ka ta kaptala wehrtiba irr eesihmeta rentu=sihmes.

Zif sihmes teef ismaksatas sfaidra nauda.

70tais spreed. Tahs ussakkamas rentu=sihmes zaur lohsehm teef ismekletas. Zif winnu buhs, to ta eekrahta masinaschanas=nauda rahdihts, un tas pilnu gaddu jau preeksch tam teef nospreests.

Pirma islohseschana.

71mais spreed. Desmit gaddus pehz tam, kad Rentu=lahde zelta, buhs ta pirma islohseschana un no ta laika pa starpahm ik desmita gadda.

Ka jadarra, kad rentu=sihmes negribb lohses list.

72tais spreed. Katram, kam rentu=sihmes rohka, un kas sawas sihmes ilgak gribb isfargah no lohsehm, ne ka 71ma spreed. noteikts, tam jau preeksch pirmas islohseschanas Rentu=lahdei sinna jalaisch. Rentu=lahde tahdas rentu=sihmes fewischki eesihmehs, un uswilks tohs wahrdus ta: „Ne=ussakkama lihds“, un lihds tam ussihmetam laikam neliks lohses.

73schais spreed. Tomehr ilgak ne ka 30 gaddus no tahs deenas, kas rentu=sihmes eerakstita, neweenu rentu=sihmi no lohsehm newarr isglabbah.

Crescha nodalka.

Rahdas teefas un brihwibas Rentu=lahdei.

Rentu=parahdi pirmi maksajami.

74tais spreed. Rentes, kas no kahdas gruntes Rentu=lahdei maksajamas, irr tas pirmais parahds un wisseem paprecksch teef lihdsinatas konkursā (Luhko konkursis).

Krohnis tahs peenemm par saloggeem *).

75tais spreed. Pee kuntraktu zelschanas krohnis rentu=sihmes peenemm par saloggeem (jeb par drohschibas=naudu) pehz tahs pilnas wehrtibas, ka tas eesihmehs kaptals rahda. Ja zitta kahda darischanu ar krohni, tad krohnis pats noteiks, kahda naudas=wehrtiba rentu=sihmes fanems.

Par Rentu=lahdes atbildeschanu.

76tais spreed. Rentu=lahde tikpat ka arri Kredit=kasse ta irr eetaisita, ka paschai jasinna par saweem darbeem. Tomehr Widssemes leelungu Landags pahrluhko, ka eet ar Rentu=lahdes waldischanu, un Rentu=lahdei zittam neweenam ne ka leelungu Landagam atbildeschana jadohd.

Par spreedumu pahrtaisichanu.

77tais spreed. Kad us preekschu tahda wajadsiba, ka schee spreedumi japahrluhko, ja=isskaidro un pilnigaki ja=istaisa, tad Rentu=lahdei tahda patti brihwiba un teefa us tam, ka Kredit=kassei.

Par rakstitu grabmatu isdohschanu un suhtischanu.

78tais spreed. Rentu=lahde wisswairak semneeku=kahrtas laudim par labbu eetaisita. Semneeku=kahrtas laudis irr atswabbinati no stempel=papihra naudas**), no poschlineem***), un kreposteem†) un zittahm tahdahm maksaschanahm. Tapehz Rentu=lahdei irr brihw, wissas sawas

*) Kad ar krohni kahds kuntrakts teef norunnahs, tad pehz wehrtibas tuhliht ta drohschibas=jeb kauziona=nauda krohnam janomaksa. Echi drohschibas=nauda freewiski irr nosaukta: salogs.

**) Stempel=papihrs irr tahds papihrs, kam Kreemu walsts stempelis jeb sehgelis irr wirsu, — par to nauda teef maksata.

***)) Poschlini irr procenti, kas irr jamaksa krohnam pee nefustamas mantas pirkšanas un pahrdohšanas pehz schihs mantas wehrtibas.

†) Kreposti irr tik daudsi, ka apstiprinashanas=nauda, kas teef maksata krohnam par to, ka kahds kuntrakts teef apstiprinahs pee teefahm.

sihmes un grahmatas us nestempeletu papihru rakstih, un winnas grahmatas bes maksas tiks peenemtas us pasta.

Sehgelis.

79tais spreed. Rentu-lahdei irr saws ihpats sehgelis.

Usprassishanas pee zittahm teefahm.

80tais spreed. Tahs no waldishanas eezeltas augstakas teefas un arri semmes teefas labprahitigi isdarrihs sawa aprinki wissu, ko Rentu-lahde pehz kahrtas un wajadshas no tahm prassih.

81mais spreed. Rentu-lahdes waldishanai irr walla dohta, kad muischneeki prassa, woi kad patti to atroyd par labbu un wajadshu leetu, sawu parahdneeku mahjas = waldishanu pahraudshih un mehrneeka darbu tur pahrluhfoht un tahdus grunts = gabbalus tasseereht, kur winna jau rentu = sihmes isdewusi, woi kas us rentu = sihmju isnemshanu peeteifschees. Pee tahda darba Rentu-lahde leef sawus eenehmejus woi arri zittus kahdus ustizzamus wihrus.

Bettorta nodaka.

Us kahdu apgalwofchanu Rentu-lahde irr eezelta.

82tais spreed. Par apgalwofchanu Rentu-lahdei irr:

- 1) Wissu papreesh ta gruntes = weeta jeb tahs semneeku = mahjas, kas ar Rentu-lahdes sinu un palihdsibu pirktas.
- 2) Muishas apnemshana un apshlshana, to pahrdohu grunti prett to rentu = sihmju wehtibu, kas us tahs gruntes rakstita, atkal atnem, kad rente neteek maksata ka peenahkash.
- 3) Rentu = sihmju eemishana weena no Kreemu walsis Kreditkasshem par 85 rubleem no simta.

Leez wehra. 1) Tahdai eemishanai weena gabda starp nebuhs leelakai buht nekā 200 lihds 250 tuhstosheem rub. f. n.
2) Un winna tik ko par teem pirmeem 4 gaddeem irr wehleta un naw ilgaki ne ka pah 6 gaddeem palauta.
3) Ka ta eemishana isdarrama, par to us preeshu wehl sewishki tiks spreests, kad schee spreedumi buhs apstiprinati.

83shais spreed. Grunte, kas ar Rentu-lahdes palihgu un sinu pirhta, irr pirma galwineeze tik labb' par to renti, kas grunts = turretajam jamaksa Rentu-lahde, ka arridsan par teem rentu = parahdeem, ar ko grunts = turretajs buhtu wainigs palizis pee Rentu-lahdes un pee pascha grunts = kunga.

84tais spreed. Papreesh Rentu-lahdes parahdi teek aismakfati zaur gruntes = pahrdohshanu konkursā, un tad paradi muishai un muishneekam.

85tais spreed. Muishai, kas ar Rentu-lahdes palihgu kahdu grunti pahrdewusi, ja = atlihdsina Rentu-lahdei wissi tee parahdi, ko no tahs nau = das newarr lihdsinaht, par ko ta grunte pahrdohu.

86tais spreed. Tahm rentehm, kas no weenas un tahs paschas muishas ar Rentu-lahdes palihgu rentu = sihmes isdohas, lai tas buhtu darrihts woi agrak woi wehlak, wissahm weenads spehts pee tahs nolishanas, ka muishai to semneeku grunts = gabbalu par to maksu atkal buhs atpirkt, kas Rentu = sihmes irr eelika, kad rente neteek maksata un tas grunts = gabbals parahds eekritis.

Peekta nodaka.

Par tahm apgalwofchanahm, ar ko Rentu-lahde teem galwo, kam rentu = sihmes rohkā.

Apgalwofchana.

87tais spreed. Apgalwofchana par intresshem un par turklaht peederrigu kapital = wehtibu, ko Rentu-lahde teem galwo, kam rentu = sihmes rohkā, irr tahda:

- 1) Tas grunts = gabbals paleek par kshlu lihds ar ne = atschkieramu inventarijumu, kas walsis usluhshonai nodohs. (Luhko 10tu spr.)
- 2) Muishai tahds grunts = gabbals, kas pirma winnai peederreja un kas parahdu deht iskhlahts un pahrdohs, par jaunu japeenem, un ta spreesta nauda Rentu-lahdei ja = atlihdsina.
- 3) Tas kapital, kas krahjash zaur teem pirmeem pufs = gabda angleem, kas neteek prassiti (Luhko 62tra spreeduma) un zaur masinas = maksu un zaur zittu Rentu-lahdei peederrigu naudu.
- 4) Par tahm katra terminā maksajamam intresshem galwofchana irr ar to renti, kas par ne = usakamu kapitalu no wisseem pee weenas muishas peederrigeem grunts = gabbaleem eenahk, un ar to renti, kas Rentu-lahdei ilgaddus no grunts = gabbaleem us preeshu teek eemakfata pehz sinnameem spreedumeem,
- 5) un zaur rentu = sihmju ismishanu pee Kreemu = walsis Kreditkasshem (ka rahda §. 82. Nr. 3.).

Konkursis tohs ne aisenem, kam rentu=sihmes rohka.

88tais spreed. Kam rentu=sihmes rohka, tee pehz sinnameem spreedumeem sawu maksu dabbus no Rentu-lahdes=waldischanas; pee parahdneeku Konkursa teem ne muhscham newarr dallas buht.

Rentu-lahdes atbildeschana.

89tais spreed. Rentu-lahdei peenahkabs ifgaddus atbildeschanu doht par saweem darbeem, un schi atbildeschana tiks driffeta un isdohta lauschu rohkas.

Sluddinaschana, kad Rentu-lahdes spreedumi teef pahrtaisiti.

90tais spreed. Isffaidroschanas un pahrzelschanas un peelikumi, kas pee Rentu-lahdes spreedumeem ar laifu buhtu waijadsigi, un kas no Landaga teef spreesiti, tuhliht wisseem sinami jadarra no Rentu-lahdes waldischanas pusses. Kamehr naw sinami darriti, wissi peelikumi un wissas pahrzelschanas paleef bes spehka.

Widsemmes leelfungu galwoschana.

91mais spreed. Widsemmes leelfungu beedriba, kas Widsemmes Rentu-lahdi cezehlust, arri par galwineezi paleef ar wissu to spehku, ko trohnis winnai us to peelizzis:

- 1) par to, ka Rentu-lahdes waldischana wissu isdarra pehz isteil-teem spreedumeem, ka wissas apgalwoschanas us to ween teef glabbatas, us ko pehz scheem spreedumeem irr glabbajamas, ka tee spreedumi, kas Rentu-lahdei un teem, kam rentu=sihmes rohka, par drohshibu, pareisi teef turreti, un arri par to, ka schee spreedumi, kas Rentu-lahdei par drohshibu spreesiti, nekà neteef pahrtaisiti woi nozelti zaur leelfungu faeschanu.
- 2) Widsemmes leelfungu=beedriba arri galwo, ka wissas noteischanas, kas schinnis spreedumds noteiktas par rentu=maksu eedsichschanu, teef turretas, un ka teem, kam tahs rentu=sihmes rohka, pehz spreedumeem eenahfusi un eedsichta rentes=nauda un rentu masinaschanas=nauda teef ismaksata, ta ka rentu=sihmju turretajeem naw waijadsigs no sawas pusses gahdaht, ka tahs apfohlischanas, kas winneem schinnis liffumds isteiktas, pateesi winneem teef peepilditas.

92trais spreed. Widsemmes leelfungi ta ka Rentu-lahdes zehleji un walditaji galwo ar wissu sawu mantu par to, ka tas teef peepildihits, kas 91ma spreeduma irr nosfazzihits.

Sesta nodaka.

Par Rentu-lahdes waldischanu.

Kad schee liffumi buhs apstiprinati, tad Widsemmes leelfungu beedriba nospreedihs, kahdai Rentu-lahdes=waldischanai buhs buht, un

Widsemmes leelfungi ar sawu mantu par to galwohs, ka Rentu-lahde tiks taisni un pehz liffumeem waldita, un ka ta nauda, kas nahk zaur intressu un masinaschanas=naudas maksaschanu, pehz taisnibas tiks ismaksata.

Cre fcha d a l l a.

Liffumi, kas rahda, ka buhs buht, kamehr semneeku klausischanas wehl naw nozeltas, un semneeki wehl naw palikkuschi par naudas=rentince=feem woi par gruntincefeem.

Klausischanas nozelschanas liffumi.

§. 24.

Wissas klausischanas, gaitas un dohschanas, ko semneeki lihds schim grunts=kungam no sawas semmes dewuschi, warr pahrzelt us naudas=maksu. Tas noteef woi ta, ka semneeks to grunti pirk un us reisi to kaptala=wehrtibu ffaidra nauda nomaksa, — tad winsch us reisi walla buhs no kunga klausischanam, gaitahm un dohschanahm; — woi zaur gads=fahrtigu rentes=naudu, — us tahdu fahrtu semneekam ifgaddus sawa rente jamaksa, un winsch zaur to paleef swabbads no kunga klausischanam, gaitahm un dohschanahm.

§. 25.

Kur klausischanas gribb nozelt — lai nu buhtu bijis zaur ffaidras naudas maksu woi arridsan zaur gadsfahrtigu renti, — tur jaluhko, ka grunts=kungs un semneeks sawa starpa par to warr falihgt, un ja grunts=kungs un semneeks newarr falihgt, tad arri ne weenam ne ohtram to newarr usspeest, un newarr nosfazzihit, zif leekai tai gads=fahrtigai rentei buhs buht. Par tahm weetahm, kur klausischanas aisleegtas un naudas=rente zaur liffumeem wissai pawehleta, luhko §. 179 un 180.

§. 26.

Kad Widsemmes leelfungu=beedriba zaur Rentu-lahdes eezelschani gribb palihdseht, ka klausischanas arri pee teem semneekem warr nozelt, kas bes tam ais naudas truhkumu to newarretu panahkt, tad schee liffumi rahda, ka tas darrams, ja grunts=kungs tikpat ka semneeks to gribb, un ka arri to warr nozelt un nogreest, kas wehl pretti stahwetu. Turflaht schee liffumi rahda, kahdai semneeku buhschanai buhs buht, kamehr klausischanas wehl naw pagallam nozeltas.

Pirma nodaka.

**Cegrohsidami liffumi, kas rahda, kà kunga klausifšanas
 woi pawissam nozellamas, woi us naudas-maksu
 leekamas.**

§. 27.

No ta laika, kad fainneeks un grunts=kungs us tam falihguschi, klausifšanas, gaitas un dohsšanas no semneeka = grutes nozelt, woi pawissam woi arri pa dallahm, un us rentes=maksu list, tahs klausifšanas un dohsšanas beidsahs, kas pirma pee grunts=kunga bija ja-klausa un jadohd, tik tahlu, kà kuntraktā naw spreesis un nosazihis, kà tahm wehl buhs palikt.

§. 28.

Bet wissas dohsšanas un gaitas, kas fainneekam no sawas grutes walslei woi krohnam jalihsina, par ko ta semneeku = walsis, kur-ras lohzeelis tas fainneeks irr, ar sawu galwofchanu galwo, paleef arri us preekshu, kà lihds schim, pee grutes, un ne fainneeks ne wissa walsis zaur naudas=maksu pee krohna no tahm newarr atraisitees.

§. 29.

Bet ja ar sawu walsi fainneeks warr fatikt, tad sawas krohna= un walsis=dohsšanas un gaitas, zif us winna grunts=gabbalu kriht, tai ar naudu warr nomaksah. Walslei tad kriht scha fainneeka weeta tahs dohsšanas un gaitas ispildih. Tomehr tahdu norunnu nebuhs sprees us ilgaku laiku, ne kà us trim gaddeem; ja ilgak gribb, tad no trim us trim gaddeem atkal tahda norunna jaatjauno.

§. 30.

Kuntraktus, zaur ko kunga klausifšanas woi pawissam woi pa dallahm teef nozeltas, arri warr zelt us tahdahm muischahm, kas mahzitateem, basnizahm, spittaleem u. t. j. p. peederr, jeb kas irr Majorahtha woi Widei=Kommiss=*) muischas.

§. 31.

Us mahzitaju un basnizu muischahm tahdas norunnas, kas semneeku klausifšanas nozell woi pahrtaisa, newarr sprees un isdarriht bes basnizas pehrminderu=kungu sinas. Basnizas=pehrminderu=kungi tā kà no

*) Majorahtha= un Widei=Kommiss=muischas irr tahdas, kam pehz apstiprinatahm noteifshanahm arween pee tahs paschas zirts japaleef.

basnizas=draudses=kowenta pusses ar mahzitaju falihgdami tahdas norunnas warr zelt, un tahs teef isdarritas, kad Basnizas=wirfs=pehrminderu=teefa ar to meerā paleef.

§. 32.

Kad mahzitajs naw meerā ar tahm norunnahm, ko basnizas=pehrminderu=kungi ar Basnizas=wirfs=pehrminderu=teefas sinu zehluschi par klausifšanas nozellchanu woi pahrtaischanu pee mahzitaja=muischas semneekem, tad tahdas norunnas zittadi arri ne warr isdarriht, ne kà kad basnizas=draudses=kowents us preekshu mahzitajam galwo par grunts=gabbala augleem. Bet tee augli teef isrehkinati us tahdu fahrtu: teef faskaitihis, zif auglu pawissam no weena grunts=gabbala nahkuschi tanis 10 pehdigds gaddos, un schis flaits us 10 dallahm teef dallihis. Katra dalla rahda weena gadda anglus. — Kad tā noteef, tad mahzitajam meerā japaleef, un winsch newarr ilgak uskaweht, sawu semneeku klausifšanas nozelt jeb pahrtaisht, neds arri pee teefahm warr suhdsetees woi leelakas prassifšanas zelt.

§. 33.

Us muischahm, kas peederr pee kahdeem spittaleem jeb zittahm tahdahm labdarrigahm eetaifshanahm u. t. j. p. muischas teefigai waldifshanai peekriht norunnas zelt par klausifšanas nozellchanu un pahrtaischanu, ja tahs augstakas teefas ar meeru, kam ta sinna par tahdahm muischahm peekriht.

§. 34.

Par muischahm, kas tahdeem peederr, kam wehl naw pilnigi gaddi, woi tahdeem, kam gan tee gaddi irr pilnigi bet kas tomehr appasch pehrminderu sinas listi, norunnas par klausifšanas nozellchanu un pahrtaischanu warr buht spreesas no pehrmindereem. Pehrmindereem tad pehz liffumeem kriht ta atbildeschana un pehrminderu=teefahm ta pahrraudsifšana.

§. 35.

Us Majorahtha un Widei=Kommiss=muischahm un us muischahm, kas parahdu=dewejeem par drohschibu apfihlatas, muischneeki semneeku klausifšanas warr pahrzelt us naudas=renti bes kawefšanas; bet kad grunts=gabbalus gribbetu pahrdoh, tad teem jadarra, kà §. 101 plaschak irr isfazihis. Kà us tahdahm muischahm, kas us renti isdohas, ar klausifšanas nozellchanu un pahrtaischanu, par to luhko §§. 105—107.

§. 36.

Widsemmes leelfungu beedriba katram muischneekam, pehz muischas wehribas, naudu aisdohs, kad semneeku klausifšanas gribb nozelt, lai tam netruhhst, ar ko sawu muischas=buhfchanu un semmes-kohpfchanu zittada fahrtā eegrohsht. Schi nauda teef nosaukta Cetaififšanas=kaptals.

§. 37.

Us tam Widssemes leelfungu beedriba gabdabs to waijadfigu nandu un katrai peebeedrotai muischai to peenahkamu Cetaisfichanas=kaptalu ais-dohs pehz spreesteem liffumeem. No schabs naudas ifgaddus bes tahm gadda intressehm wehl 1 prozents jamaksa Leelfungu=lahdei tai reise, kad muischas=mafsafchanas us Ritteruhfi teef mafsatas. Tas 1 prozents buhs us kaptala nomafsafchanu. Kamehr kaptals wehl naw ais-mafsahs, tam pascham japaleef neschkirramam pee muischas, un muischneekam peenahkabs tahs intresses un to 1 procenti mafsah tapat, ka wissas zittas dohshanas un mafsas, jo schi mafsas lihdsiga tur-rama wissahm zaur liffumeem apstiprinatahm mafsafchanahm un dohshchanahm.

§. 38.

Kas gribb, tas to cetaisfichanas=kaptalu Leelfungu=lahdei warr atdohst agraf un arri wairaf us reises mafsah, ne ka 37ta §. nolikts.

§. 39.

Cetaisfichanas=kaptals neteef dohts, ja muischneeks ne parahda zaur leezibahm: papreesh, ka winsch tik tahl ka waijadfigs semneeku klausfichanas jau woi pahrzehlis woi pawissam nozehlis, prohti us tahdahm muischahm, kam 3 arllu semmes=wehrtibas un masaf, weenu treschu dallu no klausfichanas semmes; un us leelafahm muischahm, kad mas 2 arllus. Wehl winnam japarahda, ka winsch sawu semmes=bushchanu un kophschanu eegrohsidams nandu par tahm wissai waijadfigahm cetaisfichanahm isdewis.

§. 40.

Pee tahdahm semmes=bushchanas cetaisfichanahm, kam par labbu tas kaptals teef dohts, wisswairaf peesfaitamas: jaunu ehku ustaisfichana, bes ka semneeku klausfichanu newarr pahrzelt woi pawissam nozelt; lohpu un rihku eegahdaschana, un mehrischana, kas waijadfiga pee klausfichanas pahrzelschanas woi nozelschanas.

§. 41.

Tahdahm pee mahjas= un semmes=bushchanas waijadfigahm cetaisfichanahm jau waijaga pilnigi pabeigtahm buht, bes tam tas cetaisfichanas=kaptals neteef dohts. Kas tahdu cetaisfichanas=kaptalu gribb aisenmt, tam pee Landrahtu teefas par to japraffahs; schi patti teefa ismeklehs un spreedihs, woi tahs cetaisfichanas, zif jau beigtas, tahdas irr, ka kaptalu warr aisdohst un zif naudas warr doht.

§. 42.

Kad tad nu kahds muischneeks tahdu cetaisfichanas=kaptalu prassa, tad papreesh, pascha drohschibas dehl, Landrahtu=teefai sinna ja-laisch, un ja=isteiz, ka sawu mahjas= un semmes=bushchana gribboht cetaisficht. Pascham arri janofakka, zif naudas waijagohst, un Landrahtu=teefa no sawas puffes spreedihs, kahdas cetaisfichanas par waijadfigahm peenems un zif leelu to cetaisfichanas=kaptalu dohs.

Pehz tam, kad tahs cetaisfichanas pabeigtas, muischneekam jagahda leezibas=grahmata no draudses=teefas puffes par schahm sinnahm:

- 1) zif tai muischa no semneeku=klausfichanahm nozeltas, woi pahrzeltas, un
- 2) zif tahlu un ka tee no Landrahtu=teefas apstiprinati darbi pateesi isdarriti, — un
- 3) zif naudas par to isdohsts.

§. 43.

Kad Landrahtu=teefa schabs leezibas atraddihs par pilnigahm, tad muischneekam to cetaisfichanas=kaptalu, ko winsch isdewis, ais-mafsahs lihds 200 rub. f. n. no katra semmes arlla, kas muischai irr pehz arllu=nowehrteschanas. — Ja muischneeks wairaf buhtu isdewis, ne ka winsch pehz sawas muischas arllu skaita warr aisenmt, tad winnam ta teefa, ko winsch wairaf isdewis, neteef atdohsta, bet winnam pascham par to jasinna.

No ta pascha brihscha un bes wissas norunnas ar muischneeku, kad tas cetaisfichanas=kaptals irr ismafahs, sahahs tas termins, no furra, ta ka 37 §. irr spreests, intresses teef mafsatas un 1 rublis no simta ifgaddus teef atlihdsinahts.

§. 44.

Muischneekem, kas tahdus cetaisfichanas=kaptalus gribb aisenmt, schi nauda ja=eeraksta ta ka pirma nauda pehz Kredit=kasses parahdeem eesh=teefas parahdu=rullehm.

§. 45.

Kad norunnas teef spreestas par semneeku klausfichanas pahrzelschahu, ihpachi par semneeku klausfichanas nozelschahu, tad tuhliht skaidri janorunna par tahdahm brihwteefahm*) un wallahm, ko gruntskungs fewim gribbetu glabbahst tai isrenteta woi arri pahredohta gruntsgabbala, un arri par tahm brihw teefahm un wallahm, ko grunts-

*) Servituten.

kungs tam, kas grunts=gabbalu usnem, muischas aprinkt buhtu atwehlejis.

§. 46.

Bet labbi ja=ischkirr, woi tahdas brihw teefas un wallas irr nozellamas woi nenzellamas. Nenzellamas teefas un wallas irr schahdas: zelsch par zitta rohbescheem, woi buhtu brauzams zelsch bijis woi teffa woi gannibas=zelsch; — uhdens tezzinaschana is zitta rohbescheem woi arri us zitta rohbescheem; — uhdens smelschana un lohpu dsirdischana; — smilschu, grantu, malsu un alminu ralschana; — sweija, ehfu ustaisischana zitta teefa u. t. p.

Nozellamas brihw teefas un wallas irr schahdas: malkas zirschana, lohpu gannibas zitta rohbeschs, labbibas malschana zitta dsirnawas un labbibas iskulschana zitta fainneefa rihja.

§. 47.

Tahs nozellamas brihw teefas un wallas nebuhs nedf pee isrente-schanas nedf arri pee pahrdohschanas, ne no muischas grunts=gabbaleem ne no semneeku grunts=gabbaleem, zittam nekahdam ilgaf uswehleht un nodohht ne ka us 12 gaddeem. — Kad tee 12 gaddi pehz pirma spreeduma pagahjuschi, tad par schahm nozellamahm brihw teefahm un walsahm, ja grihb, atkal par jaunu warr norunnahht us 12 gaddeem, bet sinnam ar teefas sinnu un apstiprinashanu.

§. 48.

Nenzellamahm brihw teefahm laifu ne kahdu newarr nolift; bet fur tahdas nenzellamas brihw teefas un wallas irr norunnatas un wehletas, tur ikreisfes skaidri janosaffa, kurrà weeta, kahda laika un us kahdu kahrtu tahs isdarramas. Tapat arri pee nozellamahm brihwteefahm jadarra.

Ihpaschi ar skaidreem wahrdeem janoteiz, kurrà weeta un zil tahlu tahdas brihw teefas isdarramas, prohti ta: — kad par meschu spreesch, woi wiffa mescha, woi kahda dalla ween; — kad par esareem woi uppehm spreesch: woi wiffa esara un uppe, woi kahda malla un dalla ween, u. t. j. p. — Wehl ihpaschi janosaffa, woi effohht brihw tahdu darbu wiffds gadda=laikds isdarriht woi kahda sawada laika ween, — woi katra gadda woi ikpahrgaddds; un beidsohht wehl janosaffa, woi pee tahdas isdarriichanas wehl sawadas sinnas un noteischanas wehra leekamas: — ta ka par malkas zirschanu, woi sawadi kohki ween zehr-tami (preedes, behrst, egles u. t. p.) woi wiffadi kohki; — woi weens pats meschazelsch usnemams woi wairaf; par gannibahm, — woi brihw irr wiffus lohpus dsiht, woi kahdu sinnamu skaitu ween, woi leelus un masus lohpus kohpa woi leelus ween, un kahdus no maseem lohpeem. — Arri janorunna, woi tas, kas to brihw teefu wehlejis, par to katra reisi papreefsch uspraffams woi ne, un woi winnam ta usraudsischana paleef woi ne, u. t. j. p.

§. 49.

Wissur fur tahdas wallas un brihw=teefas pastahw, bet wehl nam pilnigi un skaidri apschmetas, un fur tahs starpibas, kas zehlschahs, wehl nam islihdsinatas zaur ischlihreju teefu (ka augsta Keisera pawehleschana noteikusi 1819ta gadda), tur abbeem, tikpatt tam, kam ta brihw=teefa jeb walla par labbu irr, ka arri tam, kam sawa muischa woi sawa grunts=gabbala ta janefs, triju gaddu starpa skaidri janorunna wifs, kas §. 48 irr isteikts, no ta laika schkoht, kad schee liffumi sluddinati, lai semneeku klausischanas nozelschana zaur tahdam kildahm neteef aiskaweta un nezellahs nekahdas leelas isteefaschanas. Bet ja schahdas brihwteefas un wallas buhtu nozellamas, tad triju gaddu starpa jafateef par winnu nozelschannu.

§. 50.

Kad tahdas brihw=teefas un wallas teef nozeltas, tad tam, kam tas grunts=gabbals peederr, nebuhs usspeest tahs brihw=teefas weeta kahdu naudas maffu, woi zittu kahdu atlihdsinashanu, ja winsch pats to negrihb peenemt; bet kad winnam pee beidsamas ischlihschanas ta patti walla woi brihw=teefa zitta kahda weeta teef eerahdita, un winsch zaur to skahde nenahht, tad winnam meera japaleef.

§. 51.

Kad brihw=teefas irr tahdas un par tahdahm leetahm, kas dallamas bes ka weena woi ohtra pufse skahde buhtu krittusi, tad tas, kam ta brihw=teefa wehleta, tahdai dallischana newarr pretti buht, kad ohtra pufse to prassa, un tikpat weenam ka ohtram jaapdohma, woi pehz tahdas dallischanas ta istischana pee mahjas=turreichanas arri tikpat labba buhs; un tad ta jadalla, ka tikpat weenam ka ohtram pehz sawas wajadibas netruhst — pehz ta mehra, ka ta dallama leeta to warr nest.

§. 52.

Wissur, fur ne weena ne ohtra pufse par tahdahm brihw=teefahm un wallahm pee ischlihschanas ar labbu newarr fatikt, tur ischlihreju=teefai saws galla=spreedums jafaffa, ta ka pee mums Widsemme tahda isteefaschana irr eezelta.

§. 53.

Brihw=teefas un wallas pee semmes=bushchanas us preefschu, kad schee liffumi sluddinati, us nekahdu kahrtu newarr zeltees zaur to, ka kahds dauds gaddus jau tahdas teefas un wallas buhtu turreis, un arri newarr sust zaur to, ka dauds gaddus nebuhtu isdarrijis.

§. 54.

Kam ta grunte nepeederr, bet kas to us kahdu laifu ween turr, tas pats nekahdu brihw=teefu jeb wallu us scho grunti newarr mantohht.

Tapeh; it nekahds walsis lohzeffis, kas kahdu grunts=gabbalu us renti turr, no sewis tur newarr eedabbuht kahdu brihw=teesu woi wallu, nedf arridsan zittam to wehleht un nodohht.

§. 55.

Semneeku mahju gruntineeki, kam grunte pascheem peederr, warr mantoht tahdas brihw=teesas un wallas us saweem grunts=gabbaleem, bet tahs nedrihst uswehleht woi nodohht zittam kahdam, kas ne=peederr pee tahs paschas walsis.

§. 56.

Kur semneeku tihrumi us schnohrehm isdalliti un pee weena zeema, bet pee sawadahm muischahm peederr, tur katra no schahm muischahm warr pastahweht us tam, ka tahs schnohres teef schirtas un ismihtas, un tahs zittas muischas, kam dalla irr, newarr leegtees ta darriht, — lai semneeku klausichanas nozelschana paleef weeglaka, un ihpaschi pee grunts pahrdohschanas nezellahs fajufschanas un isteefaschanas.

§. 57.

Kad pee tahdas schnohru=semmes ismihschanas ar labbu newarr fatift, tad ischihreju=teesa, ka muhsu Widssemmes liffumi to rahda, sawu spreedumu par to dohs, un tas paleef tas galla spreedums, par ko newarr tahlaf fuhdsetees.

§. 58.

Grunts=kungam us wisseem sawas muischas grunts=gabbaleem, lai tee arri zitta saimneeka rohka buhtu tiffuschi woi zaur pirkshannu woi zaur isrenteschannu, peederr un paleef ta teesa, scheem saimneekeem tif dauds no tahs gruntes atkal atnemt prett atlihdshannu, zif tam pa brihscham waijadsigs, kad kahdu jaunu zellu woi grahwi gribb taisiht, woi no saweem tihumeem, laukeem, purweem un zittahm weetahm uhdeni gribb nolaisht, woi arri saweem laukeem un plawahm uhdeni gribb uslaisht. Bet grunts=kungam papreefsch japarahda, ka tahdus darbus pawissam bes tam newarr isdarriht.

§. 59.

Bes tam tahm peederrigahm teefahm arri ja=apleezina, ka tee darbi, us kam grunts=kungs kahdu dallu no isdohsteem grunts=gabbaleem gribb atnemt, waijadsigi un derrigi effohht, un ka neteef atnemtahs tahs gruntigas un wissai waijadsigas dallas no grunts=gabbaleem, bet grahwu un zellu teefas ween, un kas wehl tur peekriht.

Kad newarr ar labbu fatift, tad Basnizas=draudses=kommiffije (Luhfo § 142.) noteiks, zif leelai tai atlihdshannai buhs buht.

§. 60.

Kad tee darbi ka waijadsigi apleezinati, tad tas, kas to grunti turr, us nekahdu kahrtu newarr leegtees tahs weetas jeb tahs dallas atdohht, kas teef prassitas, bet sinams winnam atlihdshannas nahkabs, un ja par to atlihdshannu nefatiftu, tad peederriga teesa to fshadi nowehr=tehs un ar sawu spreedumu to leetu ischhirs.

§. 61.

Kad tahdas dallas jeb weetas muischneekam irr dohtas, tad muischneeks, kas tahs irr atnehmis, newarr ka gribbedams atkal atkapp=tees woi ar to atnemt dallu zittadi darriht, ne ka winsch no pirma galla jau runnasis, bet tahdas semmes=dallas, ja muischneeks negribbetu isdarriht, ko winsch apnehmees, atkal teef peedallitas pee tahs gruntes, kam tahs pirmak peederreja. Bet tad ta atlihdshannas, ko grunts=turretais dabbusis, naw atdohdama; ta paleef pee ta, kam winna spreesta.

§. 62.

Kur kahda semneeka weeta klausichanas=renti pahrzell us naudas=renti, woi arri klausichannu woi naudas=renti zaur pahrdohschannu nozell, un tas semneeks lihds tam laifam meschu dabbusis no muischas, tur arri us preefschu, ja tas arri nebuhtu fewischki peeminnehts rentes= woi pahrdohschanas=kuntrahta, gruntskungam par teem feschneem pirmeem gaddeem jadohd tapat ka pirmak ta waijadsiga malkas un leetaschoku teesa bes wissas atlihdshannas.

Kad tam, kas kahdu grunti usnem, sawos paschds rohbeschds tif dauds mescha buhtu, woi kad winnam meschs pehz waijadsibas teef peedallihts, tad no muischas=mescha neko newarr prassiht.

§. 63.

Saimneeks, kas semneeka grunti turr un sawu malkas un leetaschoku teesu no muischas dabbu, tam jadarra, ka muischa to laifu un to weetu noteikusi, kad un kur winnam malka un kohki jazeht. — Buhwehshannas kohki naw peeskaitami pee §. 62 spreeduma; par buhwehshannas kohkeem tas ta buhs, ka warr salihgt un ka kuntrahta irr noteikis.

Ohtra nodalla.

Liffumi, kas rahda, kà klausischana teef nozelta
zaur pirkshanu.

§. 64.

Bes teem nupat (pirmà nodallà) isteifteem liffumeem un bes teem liffumeem, kas spreesiti par tahm semneekem ihpafchi peederrigahm gruntehm, wehl fewischti janoteiz, kà buhs, kad semneeks zaur pirkshanu paleef par gruntineeku; ihpafchi Imà kahrtà: kahdas leetas kohpà ar to grunti warr pahrdoh; 2trà kahrtà: kam pirkshanu norunnast brihw un 3schà kahrtà: kà jadarra, kad zitteem kahdeem arri dalla pee pahrdoh-damas grutes.

§. 65.

Kad kahda semneeka-grunte teef pahrdohita un zaur to no wiffas muischas teef atschirta, tad tuhliht ta schai gruntei peekrihtama dalla no tahm dohschanahm, kò muischneeks, tà kà tas weenweenigais, kam wiffa grunte peederreja, lihds schim pehz liffumeem malfaja, irr ja-apreh-fina pehz ta leeluma, kà ta grunte stahw prett muischas arflu flaitu. Schi dalla no dohschanahm us preefschu tam grunts=gabbalam paleef peelifta.

§. 66.

Schahs dohschanas (Landes-Prästanden) irr tahdas, kò augstaka waldischana pehz Kreewu-semmes liffumeem irr noliffusi no wiffas Widsemmes malfajamas pehz arflu flaita, woi zittas tahdas dohschanas, kas kriht us wiffu dwehselu=flaitu un kas pee semneeku=buhfchanas peederr.

§. 67.

Wiffas zittas dohschanas, kas muischneekam no tahs muischas jadoh, kà leelunga muischas gruntineekam, ihpafchi tahs dohschanas, kas atlezz no leelungu kahrtas un no leelungu=beedribas wajadribahm, tam grunts=gabbalam newarr tift uslittas, kad tas teef pahrdohs.

§. 68.

Tahs dohschanas (Landes-Prästanden) un malfaschanas no arfleem, kas kahdam pahrdohitam grunts=gabbalam teef peeschirtas pehz

winna leeluma, ne=aisnemm zittu neweenu ne kà muischneeku ween, un to, kas to grunti pirzis, kamehr wehl naw wiffi tahs muischas klausischanas=semmes=gabbali semneekem par ihpafchumu paliffuschi. Tapehz muischneeks wehl ar weenu, kà lihds schim, irr tas galwineeks par schahm dohschanahm; bet winsch no sawas pusses tahs dohschanas warr dsiht no tahs grutes. — Tif kò klausischana parwiffam buhs nozelta, un grutes saweem fainneekem par ihpafchumu peederrehs, tad muischneekem nebuhs nekahda atbildeschana neds dalla pee dohschanahm, kas no tahdeem grunts=gabbaleem dsennamas; bet wiffai walstei buhs ta galwofchana un ta dsifschana no iffatra grunts=gabbala.

§. 69.

Ne tahs pee leelungu muischahm peederrigas teefas, ne tahs leelungeem ween peekridamas dohschanas un darrischanas ne=eet lihds, kad kahds grunts=gabbals teef pahrdohs, lai arri pirzejs no leelungu kahrtas buhtu bijis, ja ta grunte neteef zelta par sawadu leelungu muischu un no waldischanas par tahdu apstiprinata.

Par leelungu muischu nozellamahm un ne=nozellamahm teefahm un wallahm luhfo §. 254.

§. 70.

Wiffas teefas, kò pahrdewejs, kad sawu grunts=gabbalu pahrdewe, fewim ihpafchi norunnajis jeb pataupijis, pirkshanas=kuntrahtà wajaga eelift un to atlihdsinaschanu, kas par tahdahm teefahm tam pahrdohitam grunts=gabbalam peelifta, fewischti wajaga peeminneht.

§. 71.

Wiffas wallas, dohschanas un teefas, par kò nekahda atlihdsinaschana kuntrahtà naw spreesita, neteef palautas. Tapehz irr aisleegtas:

- a) wiffas malfaschanas, kas tif ween ar sawadu sinnu sawa laika bija malfajamas;
- b) wiffas sawadas atmalfaschanas un atlihdsinaschanas par to, kà pirzejs sawu grunts=gabbalu ar sawadu sinnu gribb apstrahdaht, woi dalliht, woi kà ar to darriht;
- c) tahdas norunnas, kà tas grunts=gabbals, ja pee pirzeja mirschanas tam mantineeka naw, muischai atkal lai pee-kriht, — un kad mantineeki irr, lai pee mantu=nemfchanas kahda naudas=makfa irr malfajama.

§. 72.

Ne ween ifkatram semneeku=walsis=lohzeelim, bet arri ifkurrum, kas us tam pee semneeku=walsis peebeedrojahs un par lohzeeli paleef, irr palauts, semneeku grunts=gabbalus pirkt, kad tas to liffumu pee-pilda, kas par grunts=gabbala leelumum (luhko §. 256.) un par neat-schirramu inventarijumu irr spreests (luhko §. 263.). Kad ar Rentu-lahdes palihgu kahda grunte teef pirhta, tad japeepilda, to Rentu-lahdes spreedumi nosakka.

§. 73.

Ja kahdas beedribas woi arri kahdi pirzeji, kas us tam kohpa buhtu faderwuschees, semneeku gruntes griibetu pirkt, tad tas irr palauts, un winneem tas pats labbums un tahs paschas wallas buhs, ka katram pirzejam sewischki.

§. 74.

Bet kad tahda lauschu=beedriba no klausichanas=semmes sewim gruntes pirkt, tad wissahm winnu pirktahm gruntehm kohpa nebuhs leelafahm buht, ne ka kad ifkats sewischki tif dauds buhtu pirzis, ka §. 256. irr nosazzihts, un tahs gruntes pehz tam kohpa buhtu saliktas.

§. 75.

Us tahdeem kohpu=gabbaleem pehz winnu leeluma neween tam spreestam neatschirramam inventarijumam, ka noteikts §. 263 un peeliffumä A., wajaga buht, bet teem pirzejeem arri, lai pehz tam nekahdas grubtas stribdes un ischirichanas nezellahs, jausnemmahs to semmes=gabbalu, to winni wissi kohpa pirkuschi, feschu woi kad dauds diw-padesmit gaddu starpa eedalliht un istaisiht us sawadahm mahjas-buhshanahm, kas naw ne masakas ne leelakas, ne ka liffumi to nosakka, un kurrum katrai irr saws faimineeks, kam ta grunte peederr.

§. 76.

Ja tee pirzeji ta ne buhtu darrijuschki woi arri tai spreesta laika sawu gabbalu buhtu atstahjuschki ne=eedallitu un ne=ectaisitu, tad draudses=teesai jagahda, ka tas muishas grunts=kungs, no ka winni pirkuschi, par pirzeju paschu maksu to isdarra.

§. 77.

Ja kahdai lauschu=beedribai patiktohs weenu woi ohtru grunts=gabbalu sewischki paturreht nedallitu ar kahdu sawadu sinu, tad tas warr buht, bet tad tam grunts=gabbalam nebuhs leelafam buht, ne ka liffumi nospreesch par weenu semneeku=grunti.

§. 78.

Pee leelungu muishahm brihscham rohnahs no wezzeem laikeem norunnas un sawadas spreeschanas un irr arri neatschirrami kaptali nolikti, brihscham arri tahda nolischana, ka weenas woi ohtras zilts laudis to muishu par noteiktu naudas=maksu atkal warr atnemt u. t. j. p. — bet lai buhtu ka bijis, tad tomehr ittin neweens ar saweem eemeleem newarr uskaweht woi leegt, semneeku grunts=gabbalus us klausichanas=nozelschannu pahrdohht.

§. 79.

Bet klausichana newarr buht nozelta bes tam, ka wissi, kam dalla pee tahs muishas, naw sawa laika skaidru sinu par to dabbuschki un ta sinas=laichana winneem tahda bijusi, ka pee laika sawu labbumu wareja wehra nemt, un ja winni to nebuhtu wehra liffuschki, tad tomehr sawu teefu zaur klausichanas nozelschannu newarr pamest.

§. 80.

Tapehz pirzejam un pahrdewejam, ja weena woi wairak gruntes no tahdas muishas teef pahrdohhtas, kurrar parahdi irr, woi zittas kahdas noteichanas usliktas, papreesch pee Kreisteefas japeenefs tas ar winnu paschu wahrdeem parakstis preesch=kuntrakts, un pirzejam wehl sewischki turpat janoleef ta maksu us glabbaschannu, jif us to brihdi pehz kuntrakta maksajama.

§. 81.

Kad tas kuntrakts un ta maksu irr peenesti pee Kreisteefas, tad schi teefa papreesch islaich sinas wisseem parahdu=dewejeem pehz tahm parahdu=grahmatahm, kas pascha Kreisteefa, un tad katru reis sewischki un skaidri teef fluddinahts Widssemes awises muishas wahrs, pee kurras tas pahrdohdams grunts=gabbals peederr, un kahds tas grunts=

gabbals irr, jif teef maksahs, kahdös wehrts = papihrös jeb kahda nauda ta maksa nolikta u. t. j. p.

Par scho fluddinaschanu luhko peelikkumä B.

Peez wehrä: Kas tahm pee Kredit-kasses peebeedrotahm muischahm peekriht darriht, tas paleef nepahrzelts pehz Kredit-kasses liffumeem.

§. 82.

Parahdu = dewejeem wehl fewischki teef nolikts feschu neddelu laifs no tahs deenas, kad ta sinna winneem laista, lai, ja griibb, sawus kaptalus, kas us muischas wahrdu eerakstitti, ussaffa. Bet winneem arri teef fluddinahts, ka nebuhschoht nekahda suddumä nahlt, ja sawus kaptalus ne = ussaffa. Kad winni ne = atfauzahs, tad teefa to = peenemm itt ka buhtu meerä palikkuschi, un griibbetu, lai to naudas = maksu par to grunts = gabbalu paschä teefä noleef un glabba, un ta parahdu = prassischana, kas winneem pee ta grunts = gabbala bija, us preekschu winneem buhs pee tahs naudas, kas us glabbaschanu nolikta.

§. 83.

Widsemmes awisēs, tā kà §. 82 irr teikts, ta fluddinaschana teef eelikta, bet tas termins teef likts trihs mehneschu laikā, lai zitti warr buht nesinnami parahdu = deweji un tee, kam ne = eerakstitas parahdušihmes rohka u. t. p., sawas prassischanas peenefs un sawu teefu wehrä nemm.

§. 84.

Kad pa scho laiku parahdu = deweji ar taisnahm prassischanam pee teizahs, tad ta kuntrakta peepildischana un apstiprinaschana wehl teef pawilzinata us septineem mehnescheem no tahs deenas sahkoht, kad tas trihs mehneschu fluddinaschanas laifs beidsahs. Scho septinu mehneschu starpā pahrdewejam japaleef lihdsigam ar teem parahdu = dewejeem, kas sawu naudu prassa; ja ne, tad wissa pahrdohschana paleef nihzinata un ta eemakfata nauda pirzejam teef atdohta.

§. 85.

Pahrdewejs to naudu, kas parahdu = dewejeem nahkabs, arri jau eepreeksch, kad tee septini mehneschi wehl naw pagallam gahjuschi, warr nolikt pee teefas; tad tas pirkshanas = kuntraktis tuhliht teef apstiprinahts un isdarrihts.

§. 86.

Kad pehz islaistahm teefas = fluddinaschanahm un pehz tahm sinnahm, kas fewischki teem parahdu = dewejeem teef laistas, neweens ne = atfauzahs, tad Kreisteefa, kad tas triju mehneschu fluddinaschanas laifs

gallā, tuhliht apstiprinahts to pirkshanas = kuntraktu, un kad tā darrihts, tad tai pahrdohtai gruntei wairak naw nekahda darrischana ar tahdeem parahdu = dewejeem, kam kahda prassischana pee tahs muischas buhtu.

§. 87.

Ikreifes, kad kahdai muischai pee teefas eerakstitti parahdi irr, tad ta nolikta pirkshanas = nauda paleef teefas glabbaschanā un to newarr zittam ne kahdam isdoht ne ka tahdeem parahdu = dewejeem weenam pehz ohtra, un pehz tahs kahrtas, ka winnu wahrdi irr eerakstitti teefas = grahmatās.

§. 88.

No tahm muischahm, kam nekahdi parahdi pee teefas naw eerakstitti, un kur pehz islaistas fluddinaschanas arri nekahdas zittas prassischanas neteef usrahditas, ta nolikta pirkshanas nauda, kad tee trihs fluddinaschanas mehneschi beiguschees un kuntraktis no teefas irr apstiprinahts, tuhliht pahrdewejam teef dohta, lai darra ar to ka griibb.

§. 89.

Tāpat arri teef darrihts, kad muischai gan irr kahdi parahdi pee teefas eerakstitti, bet kad pahrdewejs Kreisteefai tahdu taisnu leezibas = grahmatu peenefs, ka wissi parahdu = deweji, kam taisnas prassischanas irr, ar sawu wallu meerä palikkuschi us tam, ka ta grunte teef pahrdohda un ta pirkshanas = nauda ismakfata, — jeb arri kad pahrdewejs taisni parahda, ka ar teem parahdu = dewejeem, kam par labbu ta pirkshanas nauda pee teefas noglabbata, jau lihdsigs palizzis.

§. 90.

Kad tas parahdu = dewejs, kam wahrds pirmais irr eerakstihits un kam wissu papreeksch irr jamakfa, meerä us pirkshanas = naudas isdohschanu, bet tomehr naw skaidri leezinajis, ka tas parahds winnam pilnigi ismakfahs, tad tomehr ta nolikta pirkshanas = nauda pahrdewejam neteef isdohda, bet paleef teefas glabbaschanā teem parahdu = dewejeem par labbu, kam wahrdi pehz tam eerakstitti.

§. 91.

Pirkshanas = nauda warr buht pee teefas nolikta neween skaidra nauda, bet, kad tas nolizzejs griibb, arri eeksch anglu = papihreem. Tomehr ja zaur tahdeem naudas = papihreem kahds suddums buhtu, tad tam, kas tohs nolizzis, ta skahde jazeesch. Tahdi naudas = papihri warr buht: geldigas naudas = shimes, ko krohnis islaidis, woi arri Widssemmes, Kursemmes un Iggaunu = semmes Kreditkasses papihri un Rentu = lahdes shimes. Bet par scheem papihreem papreeksch janorunna ar peederrigu teefu, kahda wehrtiba teem buhs buht. Tas nolizzejs sawus anglus no sawa nolikta kaptala dabbuhs bes aiskaweschanas, un tahs winna wallā paleef.

§. 92.

Kad pirkšanas=nauda pehž kuntrakta noteikšanas pa dallahm teef maksata un tapehž pa dallahm pee teefas teef nolikta, tad wisseem parahdu=dewejeem par to wehl ne=eemaksatu dallu paleef sawa prassifšana pee grunts=gabbala, tā preekš tam bijis.

§. 93.

Lai nu gan, kà §. 84 irr spreests, kamehr tas triju mehneschu fluddinaschanas laiks, voi arridsan, kur atfazzischanas un prassischanas rohnahs, tas septinu mehneschu fluddinaschanas laiks wehl gallà ne-irr nahjis, tas pee Kreisteefas nolikts funtrakts bes spehka paleek, lai parradhu=deweji peeteizahs un winnu prassischanas pee ta grunts=gabbala warr buht ispilditas; — tad tomehr funtrakts no ta pascha laika, kad pee Kreisteefas nolikts, pilnà spehkà irr teem, kas to uszehluschi; tà kà jau preeksch teefas apstiprinaschanas ta grunte pirzejam warr buht no-dohita un ne weens ne ohts (ne pirzejs ne pahrdewejs) pehz sawa prahtha no funtrakta wairs newarr atkahptees.

§. 94.

Ja tà notiftu, ka tas kuntrakts pehz teem septineem fluddinaschanas mehneshcheem no teefas pusses tiftu nozelt, tapehz ka muifcha tohs usfazzitus kaptalus nebuhtu pilnigi atlihdsinajusi, moi pehz zittahm wainahm, tad pirzejs, ja winnam zaur to kahda kahde jeb kahds suddums buhtu bijis, pee peederrigahm teefahm warr suhdsfetees prett pahrdeweju un warr prassihht fawu atlihdsinaschannu.

§. 95.

Kad weens woi ohts no teem §§. 80—94 isteikteem likkumeem, kas parahdu=dewejeem par drohschibu dohti, pee kahdas gruntes pahrdohschanas nebuhtu peepildihts, ihpafchi, kad ta pirkshanas maksfa nebuhtu teesai us glabbafchanu dohta, bet pahrdewejam ismaksata no pafcha pirzeja, tad parahdu=dewejeem ar to nebuhs sfahde nahkt, bet winneem paleef ta praffishana, ka eepreefscha pee tahs muishas arri par to isdohtu grunts=qabbalu.

§. 96.

Kad tã noteek un pirzejam kahda fahde jeb kahds suddums buhtu, tad winsch pee peederrigahm teefahm warr fuhdsetees par pahrdeweju, kas to naudu fanehmis, un winsch arri wehl zaur teefahm us tam warr pastahweht, ka kuntrakta spreeschanas teek spehka zeltas un isdarritas.

§. 97.

Muischas, kam wissadi ne=usfakkami kaptali irr uslikti, tomehr, ja gribb, pehz likkumeem no semneeku=gruntehm zittas warr pahrdoh. Bet pirms ta grunte teef isdohya, tee gadda=augli no teem ne=usfakameem kaptaleem jagahda us tahdu fahrtu: pahrdewejam teefas glab=baschanà janoleef tik leels kaptals, ka fchi kaptala augli, tà kà tai laika tee prozenti teef rehfinati, par gaddu tik dauds isness, kà wajjadfigs us ne=usfakkamu kaptalu gadda=auglu ismaksaschanu.

Kad tã gahdahts, tad muischa tiš tahlũ paleef wallã no wissas dar-
riřhanas ar teem ne=usřaffameem=kaptaleem, řa no winnas neteeř
prařřihřs, ja tee augli no tahř eemařřatas naudas ar laifu arri masa-
řus prozentus isdohtu.

§. 98.

Kad no tahdahm muishahm zitti grunts=gabbali teef pahrdohiti, kas no Widsemmies Kredit=kasses naudu aisnehmuschas, un zaur tu Kredit=kassei parahda palikfuschas, tad ikreisies wissu=papreeksch no tahs pirkshanas=naudas ta parahda=dalla, kas us scho grunti kriht, woi Kredit=kassei paschjai, ta ka pirmais parahds, kas teef atlihdofinahts, eemaksajama, woi pee teefas us glabbaschanu noleekama. Zik leela ta dalla, to warr sinnaht, kad wissai muishjai aisdohitu naudu pehz winnas leeluma leek prett tahs isdohdamas gruntes leelumu.

§. 99.

Kad tà darrihts, tad ta pahrdohdama grunte us ta pirzeja wahrdiu teef rakstita un irr wallà no wissahm Kredit=kasses prassishanahm un no wissas apgalwoschanas, kas muischai par Kredit=kasses parahdeem.

Reez wehrâ: Par to massu, woi ffaidrâ naudâ woi zaur pee teesas no-
 listeem kibleem, kas par teem pahrdohtem grunts=gabbaleem
 pehz winnu leeluma Kredit=kassei massajama no tahdahm mui-
 schahm, kas winnai parahdneezes, irr jasalibgst sewischki ar
 Kredit=kasses waldischanu. Wes tahdas salibgschanas nefahdus
 grunts=gabbalus no tahm pee Kredit=kasses peebeedrotahm mui-
 schahm newarr pahrdoht.

§. 100.

Pahrdewejam walla dohta, woi winsch no tahs pee teefas noliktas naudas tik dauds ween pee Kredit=kasses griib nomakfahht, jik ta parahdu=dalla pee tahs isdohtas gruntes isness, woi wissu scho naudu Kredit=kassei nowehleht us parahdu aismakfaschanu, ja winnam tik dauds parahdu irr. Kredit=kassei arween ta pirma teefa friht pee parahdu ismakfaschanas.

Kad winnas parahdi pee ta pahrdohtha grunts=gabbala islihdfinati un wehl naudas atleef, tad teem jitteem parahdu=dewejeem teef dohta pehz tahs fahrtas, fà winnu wahrdi teefas=grahmatà irr eefihmeti.

§. 101.

Kà ar Majorahta= un Wdei=Kommis=muischahm buhs, par to wehl us preefschu tiks nospreests, kad ta gaidama liffumu=noteifschana par tahdahm muischahm buhs islaista.

§. 102.

Ja par tahdahm muischahm, kas fihlam dohtas ar to sinnu, fà pehz beigteem fihla=gaddeem par spreesu naudu atkal teef atdohtas, funtraktis israhda, fà fihla=turretajs pats pehz fihla=gaddeem tahs warroht pirkt (tà fà tee funtrakti nosakka, kas preefsch 1842tra gadda zelti), woi arvi, kad muischa us dauds gaddeem fihlam dohta, fà wehl wezzaki funtrakti spreesch, kas us dauds gaddeem zelti, tad tam, kas to muischu fihlā turr, irr brihw muischas grunts=gabbalus zaur pahrdohschanu no klausfchanas atzelt.

§. 103.

Ja fahda muischa fihlā lifta bes tahm §. 102 minnetahm noteifschana, tad tas, kas to fihlā turr, bes grunts=kunga ihpaschas wehleschanas neweenu grunts=gabbalu newarr pahrdohht.

§. 104.

Kad pehz fcho liffumu fluddinaschanas weena woi ohtra muischa tiftu fihlā dohta, tad tannis funtraktis, kas us tam teef zelti, ikreises flaidri ja=isteiz, woi tam, kas muischu fihlā nemm, ta brihwiba irr dohta, grunts=gabbalus pahrdohht woi ne, un zif tam teef palauts. Un tahm teefahm, kas tahdus funtraktus apstiprinahs, jaleef wehrā, woi tahda noteifschana funtraktā irr eelifta, un kad naw eelifta, tad tahdi funtrakti pawiffam naw apstiprinajami.

§. 105.

Us muischahm, kas us renti isdohtas, rentineefam naw brihw grunts=gabbalus pahrdohht, bet tas peekriht paschas muischas kungam.

§. 106.

Rentineefs grunts=kungam newarr leegt gruntes pahrdohht; bet grunts=kungam nahfahs,

a) Kad tas grunts=gabbals pahrdohschanas laifā us renti isdohts, fawas muischas rentineefam par wissu gads=fahrtigu renti no tahs gruntes galwoht, un ifgaddus pee aprehkinaschanas fcho dallu no wissas muischas rentes atrehkinaht. — Kad tà teef darrihts, tad rentineefs ta grunts=gabbala pahrdohschanas dehl fawu funtraktu newarr usfazzih, jo ta eenahf-schana winnam paleef ta patti fà pirmat.

b) Kad pahrdohschanas laifā tas grunts=gabbals wehl us klausfchanu stahw, tad grunts=kungam nahfahs muischas=rentineefam par gads=fahrtigeem augleem no tahs pirkfchanas=maffas galwoht, un pee gadda aprehkinaschanas to dallu atlihdfinahht. Bet tee gadda=augli no tahs naudas tiks rehfinati peezi par simtu. Kad grunts=kungs tà darra, tad rentineefs newarr leegt, bet winnam walla, fawu rentes=funtraktu usfazzih un grunstkungam to muischu atkal atdoht, bes fà weens woi ohtrs atmaksu warretu prassihht.

§. 107.

Kad fahdi grunts=gabbali no tahdahm muischahm teef pahrdohhti, kas us renti isdohtas, tad grunstkungam peederr ta pirkfchanas=maffa, ne wis rentineefam.

Crescha nodakka.

Ziffumi, kas rahda, fà klausfchana teef nozelta zaur isrenteschannu us naudu.

§. 108.

Tannis muischas, kas us renti isdohtas, rentineefs grunts=gabbalus ilgaf newarr isrenteht us naudu, ne fà winna pascha rentes=gaddi irr. — Ja us ilgaku laifu woi us diwi augumeem tohs gribbetu isdoht, tad bes grunstkunga ihpaschas palauschanas to newarr darriht.

§. 109.

Grunts=kungam, kas fawu muischu us renti isdewis, ta walla irr, kamehr rentes=gaddi wehl naw beigufchees, fawā muischā klausfchanas=funtraktus pahrzelt us naudas=renti, un muischas rentineefs to newarr leegt.

§. 110.

Bet grunts-kungam nahkabs katrà reise, kad kahdu klausischanas-kuntraktu pahrzelt us naudas-renti, muischas rentineekam wissu gads-kahrtigu naudas-renti nowehleht tahdu, kà winna teef dohta, un par wissu rentes-laifu. Un ja muischas rentineekam zaur to, kà klausischana atkriht, wajadsetu pahrtaisiht ehkas un zittu muischas-buhfchanu, tad tas grunts-kungam no Leelungu beedribas wehlehts eetaisichanas-kaptals rentineekam teef dohts. Bet ar grunts-kungu papreeksch sewischki jafalibgst, kà muischas buhfchanu us preekschu pahrtaisiht un zif naudas us tam tehreht.

§. 111.

Kad tà darrihts, tad rentineeks newarr leegtees semneekus no klausichanas us naudas-renti list, bet ja to negribb, tad winnam brihw, fawu rentes-kuntraktu usfazziht. — Ja rentineeks us tam meerà paleek, fawu renti wehl us preekschu maksabt un semneeku klausichanas zaur isrenteschanu nozelt, tad pascham ta makfa, kas bes ta eetaisichanas-kaptala wehl warrbucht irr wajadfiga pee ehku un muischas-buhfchanas pahrtaisichanas, no fawas paschas naudas japeeleek klast. Winnam arri wehl ja-aisdohd wissa makfa, kas wajadfiga, pirms tas eetaisichanas-kaptals wehl naw ismaksabts, un tas newarr buht, pirms weens woi diwi arkli semmes wehl wissai naw no klausichanas atlaisti. Un kad eetaisichanas-kaptals irr maksabts, tad rentineekam, kamehr winsch to renti turr, ifgaddus jamakfa tee peenahkami augli un kas us masinaschanu teef maksabts no ta eetaisichanas-kaptala.

§. 112.

Kad rentineeka gaddi irr gallà nahkufchi, tad muischneekam sawam rentineekam ja-aismakfa ta nauda, ko tas isdewis us tahm eetaisichanahm, kas 111tà §. irr minnetas; bet sinams, par to labbumu, kas winnam zaur to bijis, ta peenahkama dalla teef atrehkinata. Grunts-kungam arri ja-usnemm us preekschu ta eetaisichanas-kaptala auglu maksafchana, un kas wehl atdohdams no ta kaptala. No ta laika labbums un grubtums, kas par teem rentes-gaddeem rentineekam bija, us preekschu buhs grunts-kungam.

Leez wehrà: Ehee §. 110—113 isteikti listumi ne aisnem nepawissam tohs muischu rentes-kuntraktus, kas jau pirmat spreesiti, bet tohs ween, kas tiks spreesiti pehz scho listumu sluddinaschanas.

§. 113.

Kad pee isrenteschanas fainneekam kahda galwoschanas-nauda jeb kauzions*) janoleek, tad ne wis muischas rentineekam, bet grunts-kungam tas jasanemm.

*) Kauzions irr ta nauda, kas drohschibas dehl teef nolikta pehz rentes-galwas-naudas, un zittas maksafchanas.

§. 114.

Tannis muischas, kas kihlā listas, ta walla, klausichanas us naudas-renti pahrzelt, ja tà irr, kà §. 102 minnehts, peekriht tam, kas to muischu kihlā turr, bet kad tà naw, tad tas, kas kahdu muischu kihlā turr, tahdus rentes-kuntraktus ilgaf newarr zelt, ne kà pascham tee kihlā gaddi irr. Ja grunts-kungs ihpaschi no fawas puffes newehl, tad tas, kas tahdu muischu kihlā turr, rentes-kuntraktus newarr zelt us diwi augumeem woi arri us ilgafu laifu.

§. 115.

Pee isrenteschanas us naudu tee listumi par malku un par leetas-kohkeem paleek tee paschi, kà pee pahrdohschanas (luhko §. 62 un 63).

§. 116.

Dohschanas, kas leelungu muischahm janefs, newarr uslist semneeku gruntehm, kad tahs us naudas-renti teef isdohstas.

§. 117.

Par naudas-rentes eetaisichanu Majorahsta-, Widei-Kommiss-, basnizas- un mahzitaju-muischas, un tahdas muischas, kas kahdahm labbdarrigahm eetaisichanahm peederr, luhko §. 30—35.

Jesus Christus Darius

Ohtra pufse. Ziffumun-spreeschana.

Pirma dalla.

Ziffumi par semmi un par to, fo ar semmi
warr darriht.

Pirma nodalla.

Semmes eedallifchana.

§. 118.

Wissa semme, fas pee weenas muischas peederr, irr woi tahda, kurrarai naw nekahdas dohschanas, woi tahda, kurrarai irr dohschanas.

§. 119.

Tahda eedallifchana irr us tam, fa warr sinnaht kurrà dallà tahs frohna- un walsis dohschanas un gaitas kriht, woi naudas-maksa woi zella-taifschana woi schluhteschana u. t. p. un kurrà dallà tahs nekriht.

Ta semme, fas libds schim brihwa bijust no tahdahm dohschanahm, makfaschanahm un gaitahm, ta arri us preefschu brihwa buhs no tahm, lai to turr fas turredams. Bet ta semme, kurrarai tahdas dohschanas, makfaschanas un gaitas irr bijuschas, tai tahs arri us preefschu buhs, lai ta buhtu kaut kahdam rohka. Zif schahdas semmes pee weenas muischas irr, tif dohschanas, makfaschanas un gaitas tai muischai arri buhs.

§. 120.

Zif tahdas semmes katrai muischai irr, fas frohna-dohschanas un makfas dohd, to rahda semneeku liffumi no 1804ta gadda, un tà arri us preefschu buhs, kamehr warr buht schee liffumi par jaunu tiks pahrzelti (fà §. 21 irr minnehts).

§. 121.

Bes tahs §. 118 isteiktas eedallifchanas wehl wissa weenas muischas semme buhs woi muischas-semme woi klausifchanas-semme, pehz tam, fà ar katru darriht irr brihw.

Ohtra nodalla.

Ziffumi, fas rahda, fà muischas-semme stahw prett
klausifchanas-semmi.

§. 122.

Wissa muischas-semme, tifpat ta dalla, fas pirmaf muischas-semme bija, fa arridsan ta dalla, fas no semneeku-semmes pee muischas-semmi tifke peelifta, kad klausifchanas-semmi atschlihre, paleek pawiffam muisch-neeka sinna dohta, tà fa muischneeks ar to warr darriht fà pascham gribbahs, un tam neweenam naw atbildechana par to jadohd. Bet kad winnam gribbetohs weenu woi ohtru weetu us klausifchanu isdohd, tad winnam jadarra, fà tee liffumi par klausifchanu rahda. Lufko §. 175—210.

§. 123.

Muischneeks arri, fà gribbedams, no muischas-semmes zittus gab-balus pawiffam warr nodallit un pahredoht, tomehr winnam nebuhs pahrkahpt to paschà eefahkumà schinni liffumu-grahmatà VIIta weetà useetaniu noteifchanu, fas rahda, zif leelai katrai leelkunga-muischai, ja mas, waijaga buht.

§. 124.

Kad muischas-semme irr nodallita un apschmeta, un muischneekam gribbetohs pascham turreht to semneeku-semmi, fas muischas-semmei peedallita un fas wehl semneeku rohka, un winnam tapehz teem faim-neekem buhtu ja-usfalka, tad winsch to warr darriht, bet winnam nebuhs funtrakta spreeschanas woi zittas kahdas norunnatas teefas pahrlaust. — Us wissahm muischahm, kam wairak ne fà 5 arkli leeluma, no tahdas jaunpeenemamas klausifchanas-semmes, fur semneeki wehl wirfù dshwo, par gaddu wairak nebuhs peenemt ne fà treschu dallu, tà fa wissa ta semme pehz trim gaddeem muischas rohka kriht.

§. 125.

Kad muischneeks to pirmu treschdallu no tahdas klausifchanas-semmes pee muischas-semmes peenehmis, tad to ohtru un to pehdigu treschdallu nedrihtst peenemt, pirms ar ffaidrahm leezibahm naw parahdijis, fa weena treschdalla no wissas klausifchanas un pehz tam ta ohtra tresch-

dalla un beidsobt wissa klausichana nozelta, un tee fainneeki us renti listi, jeb arridsan, ka ta peederriga semmes=dalla ar Rentu-lahdes palihgu semneekem irr pahrdohda.

§. 126.

Klausichanas=semme paleek arri us preekschu ta ka lihds schim muischai peederriga, un grunts-kungam, kam ta muischa peederr, par ihpa-schumu, bet grunts-kungs scho klausichanas=semmi ne wissu ne arri pa dallahm nefad un us nefahdu fahrtu ne us renti ne arri pahrdohdams zitteem fahdeem warr isdohd ne ka semneeku=walsis-lohzeekem.

§. 127.

Grunts-kungam irr brihw, sawu klausichanas=semmi wissu un wissas winnas isrentetas weetas eedallist, pahrtaisht un ismih, ka un jeb-furra laika winnam pascham gribbabs, ja ne zaur to fahdas norunnatas woi eepelnitas teefas woi kuntrakta=nofazzichanas teef nozeltas, jeb arri ta semme no semneeku=walsis-lohzeeku rohsham teef atnemta.

§. 128.

Za grunts-kungs fahdas dallas no klausichanas=semmes gribbetu ismih prett muischas=semmi, kam ta patti wehtiba, tad no ta laika, kad semmes=rulle jau rohbeschi irr usshmeti, tas zittadi ne warr notift, ne ka kad semneeku=walsis ar to meerä un to peenemm.

§. 129.

Kad ta noteek, tad muischas semmes=gabbalu, ko grunts-kungs prett fahdu klausichanas semmes=gabbalu gribb ismih, zaur mehrneeku buhs list mehriht un tafseereht, un ja winsch tahds irr, ka tam ismih-jamam klausichanas semmes=gabbalam lihdsigi pretti stahw, tad draudses=teefa wehl ismekle wissu to leetu un walsi par to isklausa, un tad no sawas pusses to ismihschanu noraksta un apstiprina.

§. 130.

No walsis pusses draudses=teefa aizina sawa preekscha wissus walsis-teefas=wihrus un wezzalus un no winneem isklausa, ko winni falka ta ka walsis=preekschneeki par to ismihjamu semmi, un ja ta leelaka puste to ismihschanu gribb, tad tas notifs, ja ne, tad tas ne notifs. Bet draudses=teefa wissu ismekleschanu un to spreedumu eerastihis sawa protokoll=grahmata.

§. 131.

Za weens woi ohtrs gabbals no klausichanas=semmes paliktu ne-isrentehs tapehz, ka no semneeku=walsis-lohzeekem neweens nerastohs, kas to ta gribbetu usnemt, ka grunts-kungs to gribb doht, tad grunts-kungam tomehr naw brihw, tahdu gabbalu weenumehr apstrahdaht un ar to darriht, ka winsch pats gribb, bet winnam ilgaf ta walla naw dohta, tahdu semmes=gabbalu apstrahdaht, ne ka pa teem pirmeem feschem gaddeem, lai tas ne paleek atmatta un lai to weetu pehz ehsham, pehz semmes=labbuma un pehz ta inventarijuma warretu labbaku eetaisht. Pee muischas=semmes tihumeem to ne warr peedallist, tapehz, ka tam gabbalam, ka wissai klausichanas=semmei, arri us preekschu buhs atschirtam buht no muischas=semmes.

§. 132.

Kad fchee feschi gaddi pagahjufchi un pa scho laiku ne fahds rentes=nehmejs naw raddees, tad grunts-kungam wairs naw brihw, pascham to semmi apstrahdaht, bet ta semme paleek feschu gaddu starpä neapstrahdata, ja pa scho laiku nerohnahs fahds rentes=nehmejs, ar ko grunts-kungs war fahigt.

§. 133.

Krohna= un walsis-dohschanas un gaitas par tahdu ne-isrentetu klausichanas=semmes gabbalu muischneekam janefs.

§. 134.

Za preeksch ta laika, kad fchee listumi irr fluddinati un sawa spehka nahkufchi, fahda klausichanas=semme jau stahwetu ne-isrenteta woi ne-isdohda fainneekem, tad muischneekam ilgaf laiks teef dohts us tahs weetas eetaisichanu, prohti: kad desmita dalla no wissas klausichanas semmes tuffscha stahw, tad 9 gaddi, — un kad ohtruteek semmes stahw ne-isdohda, tad 12 gaddi winnam teef wehleti.

§. 135.

Za grunts-kungs pehz fcheem §. 131 un §. 134 nofazziteem feschem, dewineem un diwpschmit gaddeem sawu klausichanas=semmi us renti buhtu isdewis, tad tai semmei us tikpat gaddeem wajaga palist isrentetai, ka grunts-kungam pascham us apstrahdaschanu bijusi, pirms to atkal pats warr panemt us apstrahdaschanu. Tad nu saprohtams, grunts-kungam naw brihw scho semmi us ohtru fahrtu atkal sawa kohp-schanä un strahdaschanä nemt, ne ka, kad tee 6 woi 9 woi 12 rentes=gaddi galla nahkufchi, un arri us ilgafu laiku to semmi fewim us apstrahdaschanu newarr nemt ne ka us tikpatt gaddeem.

§. 136.

Walsis, fawu paschu labbumu wehrâ nendama, lai par to gahda, ka ta zaur liffumeem atschirta klausischanas=semme ne=eet masumâ un grunts=kungs to neturr liffumeem pretti, zittus gabbalus fewim apstrahdadams. Ja wajadsigs, tad walsis pee draudses=teefas, tà kà pee tahs pirmas teefas, warr peenest fawas fuhdsibas.

Trescha nodakka.

Liffumi, kas rahda, ko ar klausischanas=semmi warr darriht.

§. 137.

Klausischanas=semme ar tahdu wehleschanu irr atschirta, ka semneeku=walsis=lohzeckli un tahdi, kas tadehl paleef par semneeku=walsis=lohzeckleem, to lai usnemem us naudas=renti woi arridsan zaur pirkfchanu, labprahrtigu nowehleschanu u. t. j. p. to lai eemanto few par ihpafchumu.

§. 138.

Bet schim brihscham wehl liffumi palauj scho klausischanas=semmi tapatt, kà tas lihds schim bijis, semneeku=walsis=lohzeckleem isdoht woi us klausischanas=renti woi us dohschanas=renti woi arri us tahdu renti, kas ne wissai irr naudas=rente, bet fur dohschanas un klausischanas wehl flacht irr, jeb dallas=renti, un tas buhs til ilgi, kamehr Landags turrehs par isdarramu un derrigu, wissas klausischanas pawissam aisleegt, un tahdu buhschanu, kà schim brihscham wehl irr, pawissam nozelt.

§. 139.

Bet lai buhtu kà buhdams kad klausischanas=semme teef isdohta woi us renti woi arri teef pahrdohda, tad tomehr nebuhs dalliht us masafahm dallahm, ne kà us diwpadsmitu dallu no arfla. Ja us masafahm dallahm buhtu dallita, tad wairs fainneeks ar faweem peederri-geem no tahdas masas semmes=dallas newarretu istift; tapehz masakas dallischanas zaur liffumeem irr aisleegtas.

Leez wehrâ: Echi dalka schè kà arfla=dalka pehz wehrtibas irr apschmeta, — us preefschu warr buht kahdu reisi warrehs tahdu dalku nosazziht ne pehz wehrtibas, bet pehz semmes=leeluma.

§. 140.

Kur wehl zittadi drihst darriht, ne ka §. 139 sprecst, to lufko §. 616—618.

§. 141.

Pee gruntes isrenteschanas rentes=deweja un rentes=nehmeja sinna ween kriht ta norunna par to gadsfahrtingu rentes=masfu un naw liffumds par to nefas noteizams.

§. 142.

Kamehr semneeku buhschana wehl naw pilnigi eewesta un eetaisita, klausischanas newarr nozelt. Tomehr arri pa scho laifu irr palauts norunnas sprecst un kuntraktus zelt, kà fawâ starpâ warr satift, un ja kauftur starpibas zeltos un semneeki fuhdsjetos par leelaku klausischanu, tad jadarra pehz scheem preefsch=rafsteem:

- 1) Kad kahds semneeks grunts=kungu apfuhds un draudses=teefas winna fuhdsibas ismekle, tad tam apfuhdsjetam grunts=kungam tikpatt labbi kà tam semneekam, kas fuhdsjais, ifkatram jaapstelle faws sinnatneeks*), kam pascheem draudses=teefas preefschâ wajaga nahst pee ismekleschanas.
- 2) Ja ismekleschana isdarrama pehz tahm waffu-grahmatahm no 1804 un 1809 gadda, tomehr tà, ka us tahm muischahm, fur scho reis klausischana masaka, ne kà schahs waffu-grahmatas noleek, pehz tahs masakas klausischanas ja=ismekle.
- 3) Ja tad nu ta semneeka fuhdsibu taisnu atrohd, tad fawada basnizas=draudses=kommisijje par jaunu to klausischanu nowehrtehs.
- 4) Tahdas basnizas=draudses=kommisijjes katrà draudses=teefas aprinki tiks eezeltas. Winnas lohzeckli buhs: weens no leel-kungu fahrtas eezelts par preefschfehdetaju us 3 gaddeem; weens, ko tas apfuhdschts muischneeks israugahs, un wehl weens, ko ta walsis, pee kurras tas fuhdsetais peederr, is-raudsifees. Bet schim lohzecklam nebuhs buht no teem pee tahs paschas muischas peederrigeem walsis=lohzeckleem.

*) Deputirter.

Pirma schkirra.

Klausifchanas=femmes isrenteschana.

Pirma atschkirra.

Par wissadohm Klausifchanas=femmes isrenteschana.

§. 143.

Klausifchanas=femmes grunti neweenu us ihsaku laifu nedriht is-renteht, ne ka us feschcem gaddeem.

§. 144.

Täpatt neweenu Klausifchanas=femmes grunti us wisseem nahkameem laikeem newarr isrenteht, ja tas nebuhtu ta, ka ta grunte tuhliht peebeedrojahs pee Rentu=lahdes, un ar grunts=kunga wallu un sinnu teef pahrdohda. Ja ta irr, tad ta isrenteschana us wisseem nahkameem laikeem irr palauta.

§. 145.

Ja fur kahdi isrenteschanas=kuntrahti jau eepreetsch us wisseem nahkameem laikeem irr zelti, tur tee warr pastahweht nepahrtaititi, bet teem kuntrahta=zehlejem ta walla dohta, tur, fur jau trescha dalla no Klausifchanas us renti irr pahrzelta, prassiht, lai tahdus Klausifchanas=kuntrahtus pawissam pahrtaija us naudas=rentes=kuntrahteem; un ja par to maksu ne warretu falihgt, tad draudses=teefai un basnizas=draudses-kommissijei ja=ischkirr, jif leelai tai naudas=rentei buhs buht. (Luhko §. 142.)

§. 146.

Klausifchanas=femmes gruntes us preetschu zittadi nebuhs isrenteht ne ka us noteikteem gaddeem, un tam gaddu=skaitlim nebuhs leelakam buht, ne ka peezeesmit gaddi. Us ilgaku laifu liffumi nelauj Klausifchanas=femmes gruntes isrenteht.

§. 147.

Isrenteschana us diwi augumeem irr palauta, bet ar tahdu noteifschanu, ka pehz beigteem gaddeem, prohti, kad tas pee ohtra auguma

peederrigs rentineeks mirris, tas mantineeks, kam pehz liffuma ta manta friht, no teefas pusses warr prassiht, ka winnam ta rente paleek, ja winsch nemmahs to paschu maksu un atlihdsinaschanu doht, fo us to-brihd zitti fohla, kas to grunti us renti gribb nemt.

§. 148.

Kad grunts=gabbali us diwi augumeem teef isrenteti, tad katru reisi rentineekam zaur teefas=apstiprinaschanu ja=usnemmahs, tai gruntei pehz winnas leeluma pilnigu no liffumeem noteiktu neatschfirramu inventarijumu (Luhko peeliffuma A) peelift. Schis inventarijums paleek katru reisi nedalliht ta mantineeka rohka, kas to renti usnem, un kad tee rentes=gaddi pawissam pagallam, tad tas neatschfirrams inventarijums tai gruntei teef peelifts un lihds ar to grunti bes wissas atlihdsinaschanas tam paleek, kas par jaunu to grunti us renti usnem.

§. 149.

Kas to rentes=weetu ta ka pirmais mantineeks usnem pehz ta, no ka tas neatschfirrams inventarijums irr sagahdhts un tai weetai peelifts, tam tas teef eerehkinahs winna mantoschanas dalla. Bet ja inventarijuma wehrtiba leelaka buhtu ne ka wissa winna mantoschanas=dalla, tad teem lihds mantineekeem naw brihw atmaksu prassiht par to pahrafu dallu, nedf arri, ja winnam pascham manta buhtu bijusi, to peewilft klast pee islihdsinaschanas. Kad pehz tam ta rentes=weeta nahkofchu augumu mantineekeem peekriht, tad tas neatschfirrams inventarijums, ta ka pee tahs weetas peederrams, ne pawissam neteek rehkinahs.

§. 150.

Rentineekam, kas rentes=weetu us 2 augumeem usnehmis woi kas zaur mantoschanu tahda weeta irr eegahjis, irr tahdas wallas lautas:

- a) Winsch pats sewim sawu weetneeku jeb kuntrahta=usnehmeju us teem nahkameem rentes=gaddeem warr isredschtees no behrneem woi behrnu=behrneem, kam weenlihdfiga teefa pee ta, un kad tahdu pawissam nebuhtu woi arri kad tee nebuhtu tahdi, ka wissu buhschanu warretu usnemt un zauriwest, tad winnam brihw, no tahdeem raddeem sawu weetneeku eeshmeht, kam tad ta mantoschana friht.
- b) Kad ta rentes=weeta teef pahrdohda, tad winsch pats to grunti warr pirkt, ja winsch to paschu maksu dohd, fo zitti pirzeji fohla.
- c) Kad rentes=gaddi beidsahs un ta weeta atkal teef isrenteta, tad winsch pahr wisseem pirmais sewim to rentes=weetu warr prassiht, ja to dohd, fo zitti fohla.

d) Kad winnam ta rentes=weeta peefriht no kahda radda, kas mirris, tad winsch to warr atdohht tahdam mantineekam, kam ta patti teefa bija to weetu dabbuht, ka winnam pascham, un rentesdewejs to ne warr leegt; ja ne tas jaunais rentineeks tahds buhtu bijis, kam kahdu wainu warr list un teefas preefscha peerahdiht.

§. 151.

Lai klausichanas=semmes gruntes buhtu isrentetas ka buhdamas, tad kuntrakta=zehlejeem arween ta walla, ne=atschirramu inventarijumu tai weetai peelift, ka pehz tahs gruntes leeluma zaur liffumeem irr no-fazzih's. (Luhko peeliffuma A.)

§. 152.

Wissur, fur tahds neatschirrams inventarijums pehz liffumeem tai gruntei peelifts, tur us nekahdu fahrtu neteef palauts, to atkal no tahs gruntes atschirt. Tam tikpatt labbi neatschirramam pee tahs gruntes japaleef ka tai semmei paschai.

§. 153.

Kam ta grunte peederr, tam arri pehz teefas un taisnibas tas neatschirrams inventarijums peederr. Bes tahs gruntes to nedrihst fewischi kihla doht, un kad tas fainneeks, kam ta grunte rohka, teef iskihlahts, woi kad zaur konkursi parahdi no winna teef dsikti par nemakfatahm dohschanahm, par magasihni woi par zittahm kahdahm prassichanahm u. t. j. p., tad tas neatschirrams inventarijums tai pascha laik laihds eet ar wissu grunts=gabbalu.

§. 154.

Kad tas grunts=gabbals teef dallihts starp mantineekeem woi zittadi, tad arri tas neatschirrams inventarijums teef isdallihts tapatt ka ta grunte; kam leelaka gruntes=dalla nahk, tas arri to leelaku inventarijuma dallu dabbu. — Bet kad ta mantoschana tahda, ka tas grunts=gabbals newarr buht dallihts, tad tas neatschirrams inventarijums paleef tam mantineekam, kas to grunts=gabbalu dabbu, un neteef pawissam peefkaitihts pee tahs zittas dallamas mantas.

§. 155.

Katra reise, kad rentineekam sawa rentes=weeta neatschirrams inventarijums pehz kuntrakta irr gahdajams, tad arri kuntrakti ihpaschi un fewischi janoteiz, par kahdu maksu jeb atlihdinaschanu rentineeks irr usnehmees to inventarijumu gahdaht. Kad tas kuntrakts us mantineekeem un mantu=nehmejeem irr norunnahs, tad, ja gaddahs ka rentineeks mirst, teem mantineekeem walla dohta, woi to rentes=weetu us preefschu turreht ar tahdu paschu gahdaschanu woi arri no tahs pawissam

atstahtees. Bet kad atstahjahs no tahs rentes=weetas un tee gaddi wehl naw pilni lihds tam, ka wiss tas inventarijums pee tahs gruntes paleef, tad ta peenahkama dalla, zif tee gaddi rahda, kamehr tas kuntrakts zelts, paleef ta ka neatschirrama manta pee tahs gruntes. Schi dalla irr isnemama no ta nomirruscha rentineeka mantahm un pee tahs gruntes peeleeekama. Kas pahri paleef, teef isdallihts starp teem mantineekeem.

§. 156.

Kad tas neatschirrams inventarijums zaur mantineeka wainu woi zaur nelaini nepilnigs palizzis, tad rentes=dewejam walla irr dohta nolift, zif laik rentineekam jagahda pilnigs inventarijums, ka liffumi to rahda. Bet tam laikam ihfakam nebuhs buht ne ka pilns gads, un rentes=dewejam us to jaluhko, ka tas ta teef padarrihts. — Kad rentineeks to nesphej darriht, tad kuntrakts pehz ta nolifta gadda warr buht nihzinahts; bet rentineekam walla irr dohta, sawu kuntraktu, pirms tas nolifts gads wehl naw beidses, kad gribb, zittam kahdam atdohht, kas rentes=deweja preefscha tahds irr, ka to newarr atmetst zaur nekahdeem teefigeem eemesleem. Schim tuhliht, kad to rentes=weetu usnem, tas neatschirrams inventarijums pilnigi jafagahda.

§. 157.

Ikkats, kam pilniga walla ar sawu mantu darriht, ka gribb, tas pehz sawa prahta arri leelaku neatschirramu inventarijumu pee tahs gruntes warr peelift ne ka liffumi nowehl; — bet tam nebuhs buht zitteem par skahdi.

§. 158.

Wehl par neatschirrameem inventarijumeem, un kam ta usraudschana par tahdeem, luhko §. 263 un §. 388 6ta weeta.

§. 159.

Pee klausichanas=semmes isrenteschanas rentineekam ne kahdi newarr uslift tahs dohschanas, kas muischai, ka tahdai, peefriht, neds arri tahdas brihwibas wehleht, kas leelungu muischahm ween peederr, ta ka meddischanu (jakti), iskrohgeschanu u. t. j. p. Kad us tahdas gruntes kahdas dsirnawas stahw, tad tahs dsirnawas gan lihds ar to grunti warr isrenteht, bet newis to brihwibu wehleht dsirnawas no jauna ustaishit tai grunte un ar tahm strahdaht.

§. 160.

Brihwteefas un wallas rentineekam pee isrenteschanas doht, irr palauts, bet kuntraktā fšaidri janosaffa, zif tahlu, fur un kahdā laifā tahdas brihwteefas isdarramas, un us zif ilgu laifu pa teem rentes=gaddeem tahm buhs pastahweht.

§. 161.

Žkattrā reifē, kad kahds semmes=klausifchanas gabbals teef isrentehs, tad tam isdewejam un tam nehmejam fšaidri janorunna un kuntraktā ja=eelēf, kā us preefšu pee gruntes=atdohfchanas ar atlihdsifnaschanas=mafsu par semmes=labboschanu buhs.

§. 162.

Kahdai tai atlihdsifnaschanai buhs buht un zif leelai, par to rentes=nehmejam jafalihgst ar rentes=dewēju; bet tas irr finnams wiffās weetās, rentineeks ne warr ne kahdu atlihdsifnaschanu praffiht, ja to darbu pee semmes labboschanas naw usnehmis ar grunts=kunga finnu un palauschanu. Kad grunts=kungs tahdu darbu uswehlejis, tad winsch rentineekam arri atmafsu newarr leegt pehz kuntraktā eeliktahm noteifschanahm.

§. 163.

Par to atlihdsifnaschanu, kas teef norunnata par tahdeem darbeem, kas us gruntes labbumu pahrafi darviti, diwejadi kuntraktā warr eelikt, prohri tā, ka tuhliht teef eerakstihst, kahdai tai atlihdsifnaschanai un zif leelai tai buhs buht, woi arridsan, kā teef nofazzihst, kā par katru tahdu darbu papreefsh fewifchki ar gruntes=kungu janorunna, un par to atlihdsifnaschanas=teefu jafalihgst.

§. 164.

Pee grunts=labboschanas nekad naw peefkaitama ta semmes strahdaschana nedf arri mescha=semmes pahrtaisifchana us tihruma=semmi, ja fewifchki kuntraktā tā naw nofazzihst, bet zitti darbi, tā kā grahwju-rakfchana, uhdens=nolaischana un uslaischana, plawu=tihrifchana u. t. j. p., tee tur peederr.

§. 165.

Kad kahda klausifchanas=semmes grunte teef isrenteta, tad ikreifes fšaidri janorunna, woi rentineekam arri kahda atmafsa nahkafs, kad ta grunte teef pahrdohhta, pirms rentes=gaddi wehl naw pagallam, un zif winnam nahkafs.

§. 166.

Rentineekam tee meschafemmes=gabbali, kas pee tahs gruntes peederr, jaapstrahda no weetas; ne tā, kā winsch weenā woi ohtrā weetā kahdu gabbalu us apstrahdaschanu buhtu isnehmis, ja meschs, purws un zittas tahdas neapstrahdajamas weetas to neleeds. Winsch to warr darriht, wiffu us reifi apstrahdadams, woi arri pa dallahm tā, kā weenu dalku atmesdams turpatt fšahst atkal ohtru usnemmm.

§. 167.

Kur meschafemme irr weenā leelā gabbalā, tur no rentineeka teef praffihts, kā ja maf, trihs puhraweetas us reifes un no weetas teef apstrahdatas. Kad, ja maf, trihs puhraweetas irr apstrahdatas no weetas weetas, tad, kad gribb, rentineeks atkal jaunus gabbalus warr fšahst strahdaht, kad arri turpatt fšahst nebuhtu.

Peetz wehrā: Kad ta rentes=grunte muischas=semme irr eedallita, tad muischneeks rentineeku warr atlaift no fšahdahm noteifschanahm.

§. 168.

Zif ko trihs labbibas no weetas irr atnemtās no tahdas meschafemmes un tuhliht, kad trescha labbiba noplauta, rentineekam jalaisch finna walfis=teefai; walfis=teefa to finnu eerakstihst fawās grahamatās un tam semmes=gabbalam fawadu mehrki usliks wirfū. — Ja rentineeks tahdu finnu nebuhtu peeneffis pee walfis=teefas, tad winnam par strahpi jamaksa 25 kap. f. n. un walfis=teefa winnu wehl noteefahs pehz liffumeem.

§. 169.

Rentineekam naw palauts us nekahdu fahrtu un par nekahdahm atlihdsifnaschanahm (bes ween, kad tā irr, kā §. 396 irr nofazzihst) zittam kahdam fawu meschafemmi, ko pats ne strahda, isdohst.

§. 170.

Rentineeks fawu meschafemmi warr pahrtaisiht us tihruma=semmi. No tahs meschafemmes, kas naw par tihruma=semmi pahrtaisita, winnam naw lauts kattrā gaddā wairaf ne kā 24tu dalku us apstrahdaschanu panemt us trim augleem; kas atleef, tas fargajams, lai ar laifu meschs usaug.

§. 171.

Rentineekam, kas semneeka=grunti us renti turr, us nekahdu fahrtu naw lauts, bes rentes=deweja finnas un palauschanas feenu woi falmus pahrdohst woi arri plawas un fahli isdohst.

§. 172.

Rentes=dewejam japalauj sawam rentineekam to seenateesu isdoht, kas naw wajadfiga us tik lohpu un tik sirgu ustureschanas, ka pee ta inventarijuma peederr, ko liffumi prassa.

§. 173.

Katrs walsts-lohzeklis, kas scheem liffumeem pretti darra, no walsts-teefas teef strahpehts ar zeetumu woi ar meefas-strahpi, un kad ohtru reisi tahda pascha maina kriht, tad rentes=dewejs no teefas pusses warr prassiht, ka kuntrakts ar tahdu nelabbu fainneeku pawissam teef nihzinahts.

§. 174.

Beidsiht wehl teef spreests, ka katru reisi, kad kahds grunts=gabbals us renti teef isdohts, wissahm norunnahm rentineeka un rentes=deweja starpa sawada kuntraktā skaidri wajaga eerakstītahm un no teefas apstiprinatahm buht, pehz ta munstura ko schee liffumi rahda. — Par munsturi, kas tahdam kuntraktam nolikts, par tahm nospreeschanahtm, kam katrā kuntraktā wajaga buht, un ka tas no teefas pusses teef apstiprinahts, un kahds spehts tahdam kuntraktam irr, luhko §. 228 un tahlak.

Dhtra atschkirra.

Par sawadahm klausifchanas=semmes isrenteschanahtm.

Pirmais gabbals.

A. Nepaleekama buhschana.

Klausifchana.

§. 175.

Klausifchanas=rente irr tahda rente, ko rentineeks par sawahm mahjahm un sawu grunti rentes=dewejam atlihdsina ar klausifchanahm, newis ar naudu, labbibu woi zittahm dohschanahm.

§. 176.

Kad kahdas dohschanas tur klast irr, tad tomehr tahda rente pehz liffumeem irr klausifchanas=rente un liffumu preefscha ka klausifchanas=rente teef turreta, ja tahs dohschanas nepanahf zettortu dallu no wissas rentes. Bet kad tahs dohschanas pehz sawas wehrtibas istaisa zettortu dallu woi wairak, tad tahda rente teef nosaukta dallas=rente, un par tahdu dallas=renti irr atkal sawadi liffumi.

§. 177.

No klausifchanas=rentes pehz liffumeem irr atschkirami tee kalpu=un pahrineeku=klausifchanas=kuntrakti, lai gan arri pehz scheem kuntrakteem ar klausifchanu par to eerahditu semmes=gabbalu jakalpo. — Par kalpu=un pahrineeku=klausifchanas kuntrakteem schahdi irr turrami:

- A. Kur ne wairak, ka 5 puhraweetas semmes kohpa ar tihrumu, dahseem un meschasemmi teef eerahditas.
- B. 1) Kur naw nekahdas sirgadeenas klausifchanas, zif leela ta semme arri buhtu bijusi;
- 2) Kur tahdam dshwotajam pee sawas eerahditas semmes strahdashchanas wairak newajaga ne ka weena sirga woi diwi wehrschu;
- 3) Kur wissas klausifchanas naw leelakas ne ka 480 kahju=deenass par gaddu;
- 4) Kur schahs klausifchanas woi lihdsigi zaur wissu gaddu isdallitas woi arri pee weena sinnama darba teef prassitas;
- 5) Kur ta klausifchanas=norunna naw us ilgaku laiku noderrreta ne ka us 12 gaddeem.

§. 178.

Kalposchanas=kuntraktds grunts=kungs muischas=semmi ween warr isdoht; jo no klausifchanas=semmes masaku dallu ne warr isrenteht ne ka §. 139 nosalka.

§. 179.

Kad pehz scho liffumu sluddinaschanas jaunass semneeku rentes=gruntes eetaisa woi us muischas=semmi woi us klausifchanas=semmi, tad naw pawissam brihw, tahdas jaunass weetas isrenteht us klausifchanas=kuntrakteem, un ja tahdi kuntrakti kur tiftu zelti, tad tee paleef bes spehka.

§. 180.

Klausifchanas = kuntraktōs arri naw brihw isdoh̄t wiffas tah̄das wee-
tas un gruntes, kas jau 10 gaddus no weetas us naudas = renti isdoh̄-
tas bijufchas, ja ne tahs paschas muischas walsts apleezina preekfch
draudses = teefas, ka bes tam newarroht buht un patti walsts praffa,
lai to naudas = renti nozelloht un atkal us klausifchannu leekoht. Ja tā
irr, tad draudses = teefa to ismeklehs un no sawas pusses palaus tah̄du
klausifchanas = kuntraktu ustaisht.

§. 181.

Us wiffahm zittahm weetahm wehl scho laifu irr palauts, klausif-
chanas = kuntraktus zelt, kamehr Landags, kam katru reisi kriht ta is-
schkirfchana par scho leetu, par labbu turrehs, tah̄das norunnas pawiffam
aisleegt. Par klausifchanas = kuntrakteem luhko §. 143—175.

§. 182.

Kad kuntrakti par klausifchanas = weetahm teef zelti, tad rentesneh-
mejam un rentes = dewejam sawa starpā janorunna, zif ta atlihdsinafchana
pawiffam isnefs, kas rentineekam par to grunts = weetu jaatlighdsina rentes =
dewejam un kas pehz leelakas dallas buhs atlihdsinajama eeksch kalpo-
fchanas.

§. 183.

Bet kà schi atlihdsinafchana eeksch darbeem buhs isdarrama, ihpa-
fchi: us kah̄deem darbeem ta leekama, kah̄dā laikā, kà tee darbi weens
prett ohtru stahw, zif deenas katram semmes = darbam teef rehkinatas u.
t. j. p., par to liffumi fewifchki spreesch, luhko §. 199—210.

§. 184.

Klausifchanas = rentineekam sawa klausifchana janokalso woi ar kahju-
deenahm woi ar sirga = deenahm; bet katrā klausifchanas = kuntraktā ikreis
ja = eeleef skaidri weenā skaitā, zif wiffa klausifchana isnefs eeksch kahju-
deenahm. No tahm kahju = deenahm warr sinnah̄t, zif sirga = deenas
klaufamas, kad tahs praffa, — un kà tahs semmes = auglu = un zittas
dohfchanas aprehkinajamas, kas no rentineeka jadoh̄d rentes = dewejam,
jo 5 sirga = deenas teef rehkinatas prett 7 kahju = deenahm. Kà tahs
semmes = auglu = un zittas dohfchanas rehkinajamas prett kahju = deenahm,
par to luhko to rulli ar sihmi C.

§. 185.

Darbadeenas irr diwejadas pehz tam kà teef klausitas: 1) woi
sinnamas darba deenas (prohti darbineeku = un ohtrneeku = deenas),
kas wiffu zaur gaddu ar sirgu klaufamas, woi diwas woi trihs woi
tschetras lihds patt feschahm deenahm katrā neddelā — un arri wehl bes
sirga no 23fcha April lihds 29tu September katrā gaddā, prohti no
Jurgeem lihds Miffeleem; — woi

2) palihga = deenas, prohti tah̄das, kas pee sawadeem darbeem
un sawadā laikā ar sirgu woi bes sirga teef klausitas, kad tahs praffa.
Klausifchana woi appakfch muischas usraudsfchanas teef nokalpota woi
arridsan us reeschahm jeb wallafahm, saprohtams us tah̄deem sinnameem
semmes = gabbaleem, kas saimneekam us apstrahdaschannu un apfohpfchannu
teef dohti un kad schi nobeigta, tad winnam tik dauds deenas teef atreh-
kinatas woi no sinnamahm woi no palihga = deenahm, zif liffumi par
katru darbu nospreesch. Bet tee darbi, ko warr liff us wallafahm jeb
reeschahm irr schahdi:

1) par sinnamahm darba = deenahm:

- a) apstrahdaschana un feschana ruddens = un waffaras = laukā;
- b) malkas un buhwefchanas = leetu peewefchana seemā; —

2) par palihgu = deenahm:

- a) fuhduwefchana;
- b) labbibas =, feena =, ammolinu = plauschana, kartuppetu isnem-
fchana, linnu = pluhfchana;
- c) labbibas = kulfchana.

§. 186.

No wiffahm darba = klausifchanahm, kas rentineekam pehz sawa kun-
trakta par sawu grunti klaufamas, weena pilna pusse un ne masak teef
liffa us sinnamahm darba = deenahm, ohtra pusse teef schkirta us peejahm
dallahm. No schahm peejahm dallahm trihs dallas paleek us palihga =
deenahm (diwi dallas waffarā kalpojamas un weena dalla seemā) un
tahs atleekamas diwi dallas teef liffas us dohfchanahm. Tahs dohfcha-
nas warr buht eeksch semmes = augleem, prohti: labbibas, feens, linni;
appini, kannepaji u. t. j. p. woi eeksch tah̄dahm leetahm, kas no tahm
teef istaisitas: audeklis, dschjas, deegi, maisi u. t. j. p.

§. 187.

Kà jau nosazizhts, klausifchanas = kuntraktā wiffa rente teef isteikta
us darba = deenahm, un ne kà naw palauts wehl fewifchki kah̄dus darbus
zaur kuntraktu nolift, lai arri buhtu par sawadu maksu.

§. 188.

Kad tah̄di kuntrakti us wairak ne kà us 12 gaddeem teef zelti, tad
jau paschā kuntraktā skaidri janoteiz, par kah̄du maksu ikkats darbs se-
wifchki un wiffi darbi koh̄pā warr buht pah̄rzelti us skaidru naudas renti.

§. 189.

Ta maksa par wisseem darbeem kōhpā un par iſſatru darbu ſe-wiſchti, un kaſ wehl turklaht peeminnams, ſatru reiſi abbeem kuntrakta-zeblejeem janorunna, kà paſchi warr ſaliht. — Bet kad naw norun-nata un kuntraktā eeliſta, tad teeſas taħdu kuntraktu pawiffam newarr peenemt.

§. 190.

Kad tee pirmi 12 kuntrakta-gaddi gallā nahkufchi, tad tahm eeliſ-tahm norunnahm par naudas-renti janahk ſawā ſpehkā. Rentēs=neh-mejs tiſpatt kà rentēs=dewejs no ta laiſa warr paſtahweht us tam, kà ta klaufiſchana pehz tahm pirmak ſpreestahm norunnahm teek pahrzelta us naudas-renti, un lai arri winna prettineekam negribbetohs, tad tas tomehr newarr leegt.

§. 191.

Kas taħdu klaufiſchanas=pahrwehſchanu us naudas-renti praſſa, woi rentēsnehmejs woi rentēs=dewejs, tam tas jadarra ja ne agrak tomehr lihds Zehkaba=deenai jebkurrā gaddā. Kad winſch tā darrijis, tad no nahkamas Jurga=Enas, tas irr weenu gaddu un dewinus meh-neſchus pehz tam, winnam klaufiſchanas weetā ſahkſees naudas-rente.

§. 192.

Kuntraktā ſatru reiſi ar ſkaidreem wahrdeem ja=eleeſk, ſahdōs ter-minōs ta naudas-rente buhs makſajama, kad us preeſſchu klaufiſchanas us naudu tiſs liſtas. — Bet lai rentēs=dewejam par to naudas-makſu ſahda drohſchiba buhtu, us tam irr palauts jau eepreeſſchā weena pilna gadda makſu ar kuntrakta=ſpreedumu iſpraſſitees, tā kà ſchi gadda-makſa jau diwi mehneſchus preeſſch tam, kad tahs klaufiſchanas us naudu teek liſtas, rentēs=dewejam janodohd, (tas irr 23ſcha Bewrar=mehneſi). Wiſs zits kauzions par taiſnu rentēs=makſaſchanu neteek palauts.

§. 193.

Kad rentēs=dewejs praſſa klaufiſchanas pahrwehſchanu us naudas-renti, tad rentēs=nehmejam irr ta walla, ja tas winnam labbaſ patiktū, pawiffam no tahs weetas atſtahtees. — Tahda atſazzifchana rentēs=nehmejam ſkaidri ja=iſteiz, ja ne agrak tomehr lihds Zehkaba=deenai preeſſch tam, kad winna naudas-rentefchana ſahkſees, ja ne, tad winſch tiſs peeſſeſts, to naudas-renti makſahť tā, kà kuntraktā irr noſazzihťs. — Un kad winſch to nedarra, tad winna kuntrakts tuhliht irr iſnihzinahťs, un winnam wehl ja=atlihdsina pehz teeſas=ſpreeduma rentēs=dewejam ta ſkahde, ko tas zeetis par to, kà winſch peenahkamā laiſā ſawu prahtu naw iſteizis.

§. 194.

Kad rentēs=nehmejs klaufiſchanas=pahrwehſchanu us naudas-renti praſſa, tad winſch bes rentēs=deweja palauſchanas newarr atkal zittadi darriht pehz ſawu prahta woi pawiffam atſahptees, winnam japeepilba pilnigi ſaws wahrds un ja=iſdarra kuntrakta noteiſſchanas tai ſpreestā laiſā. Kad rentēs=nehmejs nedarra pilnigi tā, tad ſawu renti un wiſſas praſſiſchanas, kà kuntrakts rahda, us to paſchu brihdi ſauđe, ja rentēs=dewejam negribbahs winnu atſtaht tai rentēs=weetā, kà pir-mak biſis.

§. 195.

Klauſiſchanas=rentēs kuntrakti, kaſ preeſſch ſcho liſſumu ſluddinaſchanas us wiſſeem nahkameem laiſeem zelti, teek turreti pehz liſſumeem par tahdeem, kam wehl 50 gaddus japaſtahw (luhko §. 146). — Pa-teem pirmeem 12 gaddeem no ſcho liſſumu ſluddinaſchanas tahdi kun-trakti paleek, kà winni biſuſchi. — Bet kad tee 12 gaddi pagahjuſchi, tad ar ſcheem kuntrakteem tā jadarra, kà liſſumi noſakka par klaufiſcha-nas=rentēs kuntrakteem, kaſ us nahkameem laiſeem teek norunnati. (Luhko §. 188—190.) Zhpaſchi rentēs=dewejam un rentēs=nehmejam jau preeſſchlaiſā janorunna, kà un par ſahdu makſu us preeſſchu tahs darba=klaufiſchanas buhſchoht pahrzelt us naudas-renti. Kad tā norun-najuſchi, tad jebkurfch no winneem pehz 12 gaddeem warr praſſiht, lai klaufiſchanu nozell un leek us naudas-renti. Ja abbi tai nolikta laiſā ſawās norunnās nebuhtu ſatikkufchi, tad kuntrakts pehz ta pirma nolikta 12 gaddu=laiſa ſpehkā wairs nepaleek.

§. 196.

Wiſſas klaufiſchanas=iſrentefchanas, woi us iſſaku woi us ilgaku laiſu norunnatas pirms ſchee liſſumi ſluddinati, paleek ſawā pilnā ſpehkā nepahrwehſtas lihds tam laiſam, kad pehz kuntrakta noteiſſchanahm tee gaddi winnahm beidsahs. Tahdi kuntrakti nekriht appakſch ſcheem liſſu-meem, ja neteek par jaunu uſzelti, kad gallā nahkufchi, woi zitteem rentēs=nehmejeem atdohťi.

§. 197.

Kad klaufiſchanas=rentēs kuntrakti us ilgaku laiſu neteek zelti, ne kà us 12 gaddeem, tad no liſſumu puſſes neteek praſſihťs, kà ta norunna par klaufiſchanas pahrzelfchanu us naudas-renti tur teek eeliſta.

§. 198.

Par to kà rentes = nehmejam klausischana janostahw, — par to laifu, kad tee darbi darrami, — un par tahm deenahm, kas us wallaku jeb reeschu darbeem klausamas, schi darbu = rulle spreesch, kas schè eelifta.

Darbu-rulle.

§. 199.

Kad semmes = darbi us wallakahm jeb reeschahm isdalliti un tà teef strahdati, tad zaur liffumeem fewischki irr nolifts, kà wisseem wallaku-darbeem buhs stahweht prett to usnemtu klausischanu; un tas nestahw wis rentes = nehmeja un rentes = deweja wallà, par to falihgt kà gribbedami. Tomehr naw waijadsiba, ka tee darbi wissur us wallakahm buhtu isdohiti, — bet tik tad ween, kad kuntraftà tas irr norunnahits.

§. 200.

Reeschu = darbs teef aprehkinahits pehz tahm sinnamahm darbineeka-darba = deenahm, kas fainneekam katrà neddelà klausamas. Par katru tahdu deenu winnam teef us reeschas = darbu rehkinahits:

Liffumi preesch Widssemes semneekem no 1804 §. 65 un pehz waffu-grahmatas XIVtā weetā.

- a) 4 puhraweetas ruddens = un wassaras = laukà apstrahdajamas un apsehjamas ar labbibu woi firneem. Schis reeschudarbs no sinnamahm wassaras = darba = deenahm irr atrehkinajams.

Pehz waffu-grahmatas VIItā weetā.

- b) 4 puhraweetu plauschana abbòs laukòs kohpà. Rentineekam ta noplauta labbiba arri jafaleef stabbòs (jeb gubbàs woi laudsès) — un kirpàs (stirtès, blahfòs) — tà kà katrà weetā irr eerasts; un arri tee turflaht peederrigi kohki, meeti un tahs fahrtes japeewedd, kad no tahs weetas tahlak naw weddamas, ne kà trihs wersfes;
- c) weena festdalla puhraweetas linnupluhfschana. — Rentineekam arri sehflu-galwinas janozehrt un jauskrauj us stattineem woi us kirpahm. Schis wallaku = darbs teef peeskaitihits pee tahm peeminnehtahm 4 puhraweetahm labbibas = plauschanas. Zif pee scha wallaku = darba teef strahdahits, tik atnemamams no labbibas-wallakahm.

- d) Kartuppelu isnemshana us weenu zettort = dallu no puhraweetas. Rentineekam tee kartuppeli arri janowedd un janoleef tai weetā, fur tee teef glabbati, woi arri janoglabba laudsès *), tà kà teef prassihits.

- e) Weena puhraweeta ammolinu (ahbolinu) diwi reises plaujama un noglabbajama. Kad rentineekam masaka dalla ammolinu teef dohta, tad prett pusspuhraweetu ammolinu (kas diwi-reises plaujama) weena puhraweeta plawas teef rehkinata; un kad winnam plawà naw dohtas pilnas 4 puhraweetas, tad winnam diwreises plaujama ammolinu = tihrumà ta dalla, kas truhkst, us pussi teef dohta.

Par fahrneekem lufsto waffu-grahmatà IXtā weetā.

§. 201.

Pee wisseem darbeem, kas wallakàs strahdajami, fainneekam pascham ar wisseem saweem pee darba derrigeem laudim janahf, bes ween fainneezes un ta gaitineeka, kas muishas darbà stahw. Bet kamehr faimineeks pee sawas wallakas strahda, zittas palihga deenas no winna newarr prassihit; sinnamas darba = deenas winnam tà kà arweenu jeklausa, — un, ja teef prassihits, palihga = darbineeks jadohd pa tahm deenahm, ko ohtneeks par sinnamu klausischanu weenà neddelà masak stahw, ne kà septinas deenas.

§. 202.

Kad rentineeks sawu wallaku muishas tihrumà apstrahdajis, tad winnu preesch trim deenahm newarr pee zitta wallakas = darba list.

§. 203.

Liffumi, kas nosakka, zif deenas par katru darbu teef rehkinatas, irr fchee:

Peeliffuma-liffumi no 1845 §. 10 a.

- a) Pee pirmas arschanas tihrumà par weenu puhraweetu weena sirga-deena, pee ohtras un treschas arschanas katrai puhraweetai $\frac{3}{4}$ dallas no sirga-deenas jaatrehkina.

Peeliffuma-liffumi no 1845 §. 10 d.

- b) Kad ahbolinu tihrumu usarr, tad, ja tee ahbolini weenu gaddu stahwejuschi, $1\frac{1}{2}$ sirga-deenas, ja tee diwi gaddus stahwejuschi 2 sirga-deenas, un ja tee ahbolini trihs woi wairak gaddus stahwejuschi, tad par puhraweetu 3 sirga-deenas jarehkina. Bet fur ahbolini puhdejumà jeb papuà sehti un tulihit pehz pirmas noplauschanas tohs ee = arr, tur tik weena sirga-deena ween par weenu puhraweetu jaatrehkina.

*) Mieten.

Pehz XIVtas weetas waffu-grahmatas un pehz peeliffuma-liffumeem no 1845 §. 10 a.

Ja lauka-darbus pehz wallakahm strahda, tad par weenu puhraweetu, kad to trihs reises aparr un noezze un pehz tam to apfeh, puss-peekta sirga-deena jaatrehkina.

Pehz waffu-grahmatas VIta weeta un peeliffuma-liffumods no 1845 §. 10 e.

c) Pee fuhdu weschanas 14 wesusus buhs rehkinast us weenu sirga-deenu.

Pehz waffu-grahmatas VII. un peeliffuma-liffumi no 1845 §. 10 b.

d) Pee labbibas plauschanas jarehkina 4 kahju-deenas par weenu puhraweetu lihds ar wissu nokohpschanu un salikschanu us stirtehm (kirpahm) wo kaudses (leelas gubbās).

Peeliffuma-liffumi no 1845 §. 10 c.

e) Par linnupluhfschanu lihds ar linnusehflu galwinu nogreeschanu un apgahdashanu un uslifschanu jarehkina 8 kahjudeenas par weenu puhraweetu.

Peeliffuma-liffumi no 1845 §. 10 c.

f) Kad kartuppelus pehz wallakahm isnem, tad par to isnem-schanu, noweschanu un nokohpschanu 15 kahju-deenas un 3 sirga-deenas jarehkina us weenu puhraweetu.

Pehz Munstura B, 2tra weeta semneefu-liffumods no 1804, peelitti jauni liffumi no 1809, §. 29 waffu-grahmatā VIIIta weeta, un peeliffuma-liffumi no 1845 §. 10 b un c.

g) Pee seena plauschanas katram kahjineekam par deenu janoplauf 1 $\frac{2}{3}$ puhraweetas. — Kad seena-darbu pehz wallakahm strahda, tad par plauschanu, fanemschanu un nolifschanu 2 kahju-deenas no puhraweetas jarehkina; par ahbolineem, kad tohs seenam plauj, 4 kahju-deenas par weenu puhraweetu.

Pehz Xtas waffu-grahmatas weetas un peeliffuma-liffumi no 1845 §. 10 b.

h) Pee labbibas fulschanas ar sprigguleem par diwi wesomeem, kas katris well 40 pohbus, jaatrehkina 1 $\frac{1}{2}$ kahju-deenas. Kad labbibu pehz wallakahm kull, tad par katru puhraweetu jaatrehkina 3 kahju-deenas, un kuhlejeem pascheem labbiba rihja ja-eeferr. Bet pehz wallakahm zittadi newarr kull, ne ka kad wissa labbiba tikpatt wassaras-ka arri ruddens-lauka, fainneekem wallakas irr eedallita; ja ta irr, tad 3 kahju-deenas no

katras eemehritas puhraweetas teek rehkinatas. Kad arri pehz teem liffumeem no 1804ta gadda tee tihumu-augli tik ween zaur zaurim irr rehkinati (jo wissi gaddi allaschin weenadi ne isdohdahs), tad arri par to fulschanu ne kungs nebs arri semneeki newarr schelotees un nekahdu atlihdshinaschanu newarr prasfih, kad tas teefigs ruddens un wassaras-sehjums, ka rullu-grahmata to rahda, tohp iskults: kaut arri daschkahrt no puhraweetas woi wairak woi masak nahktu ne ka tschetri wesumi. Noprohtams bes sawadas noteifschanas, ka kuhlejeem ta pee-dsichta ferra arri rihja ja-eeferr.

Pehz waffu-grahmatas XVIta weeta.

Wissas fulschanas-deenas, kas preefsch Mikkelseem teek nemtas, irr ja-atrehkina no wassaras-deenahm.

Par rihjneekem, eefalneekem u. t. j. p. ja-atrehkina 5 sirga-deenas par 7 kahju-deenahm.

Pehz waffu-grahmatas XVIIta un XVIIIta weeta un peeliffuma-liffumi no 1845 §. 10 g.

i) Par katru assi malkas, kas 6 pehdas augsta, 6 pehdas platta, un 1 $\frac{1}{4}$ ohlektis pagalles-garruma, un kas us 7 werstu tahlumu ja-us-zehrt un japeewedd, weena sirga-deena ja-atrehkina. Ja meschs tahlaf, tad fainneekam tahs deenas par malkas iszir-schanu un isweschanu pehz tahs pawehleschanas ja-atrehkina, ko waldischanas-teefa par malkas-weschanu irr islaidusi, fur no-fazzihts, zif deenas par assi pehz tahluma teek rehkinatas.

Pee buhwehshanas-leetu peeweschanas, prohti: balku u. t. j. p. deenas pehz tahluma tapatt ja-aprehkina, ka pee malkas weschanas.

Peeliffuma-liffumi no 1845 §. 10 f.

k) Kad zellods ja-eet, tad tik ween 7 puhrus rudsu woi 40 pohbus wesumam warr uslift turpu brauzoh, un atpakkal brauzoh tik ween 20 pohbus. Turpu brauzoh par 35 werstehm, atpakkal brauzoh par 40 werstehm weena zella-deena ja-aprehkina.

Pehz waffu-grahmatas IXta weeta.

l) Kahrneekam, woi pee lohpeem woi brankufst, 7 kahju-deenas weena neddelā jastahw, un schahs kahju-deenas jadsehsch tai pascha laika, kad kahrneeks sawas deenas noklausijis woi no sinnamahm darba-deenahm woi no palihga darba-deenahm. Kahds darbs no kahrneekem wehl prassams un zif darba winneem warr uslift, par to kuntraktā fewischki janoraksta.

§. 204.

Grunts-kungam irr palauts, tahs sinnamas sirga-deenas, kas seemā klausamas, ta isdallih, ka ne katra neddelā buhtu nehmis ta

kà kriht, bet winsch woi wissas, woi arri zif winnam waijadfigs, us malkas weschanu warr nolift. Ja tà darra, tad tahs deenas ja=aprehkina pehz teem spreedumeem par malkas weschanu, un rentineekam sawas malkas affis par seemu japeewedd un ja=uskrauj us tahm weetahm, kas tam teef eerahditas.

Peeliffuma=liffumi no 1845 §. 10 f.

§. 205.

Us zelleem nebuhs isdsiht, kad zelsch wissai grubts, nei arri sehjas= un plauschanas laika, un katra tahda rentes=funktraktà ihpaschi ja=eeleef, zif deenas rentineekam par gaddu ja=eet us zelleem lihds ar ka=weschanas=deenahm un zif tahlu. Rentes=dewejam irr walla dohta, zella=deenas arri pahrzelt us zitteem darbeem; bet wairak zelladeenas, ne kà funtraktà norunna, nebuhs prassiht.

Peeliffuma=liffumi no 1845 §. 12.

§. 206.

Rentineekam, kad rentes=dewejs to prassa, saweem darbineekeem jadohd tee pee semmes= un pee mahjas=darbeem waijadfigi rihki lihds, tai weeta, fur tas darbs strahdajams un teem waijaga buht derrigeem. Kad darbineeks bes sawas wainas teef aisturrehts to darbu strahdaht, pee furra winsch peelifts, tad muishas=waldishanai jaluhko, kà zittur fur winnam darbu doht, tapehz kà tam faimineekam ta deena aisweenu irr ja=atrehkina. Tomehr pehz scha liffuma nau jadarra, kad wallakas=darbus klausa.

Pehz peelifteem jauneem liffumeem no 1809 §. 32.

§. 207.

Tam darbineekam, kam lihds tai weetai, fur tas darbs winnam strahdajams, wairak ne kà 10 werstes ja=eet us sinnamu darbu klauschichanu, par katra zellu aiseijoht un ateijoht us feschahm darba=deenahm weena pussdeena un, kad ta weeta tahlak ne kà 20 werstes, weena pilna deena par to zellu teef atrehkinata.

Pehz peelifteem jauneem liffumeem no 1809 §§. 24 un 26, un peeliffuma=liffumi no 1845 §. 10 h.

§. 208.

No darbineeka, kad wissu darbu par gaddu farehkina un pehz deenahm isdalla, wairak darba nebuhs prassiht ne kà 12 stundas par deenu. — Kad winsch to darbu ihfaka laika pabeidsis, ne kà §. 203 noteifts, tad tai pascha deena pee zitta darba winnu nebuhs dsiht.

Pehz waffu=grahmatas XIVta weeta.

§. 209.

Rentes=dewejam irr brihw, tahs atliffuschas palihga=darba=deenas, kas winnam wassarà newaijadseja, seemas laika sewim nemt; bet tahs palihga=deenas, kas winnam seema pahri paleef, newarr pahrzelt us wassar. Tapatt arridsan tahs klausichanas=deenas, kas weena gadda, no Jurgeem sahfoht, naw klausitas, newarr wis ohtra gadda pehz Jurgeem prassiht, ja rentineeks pats nau wainigs, kà tahs deenas paliffuschas neklausitas; jeb arri, kad winsch pats luhdses, lai zittas deenas aistaupoht us tahdu laiku, kad winnam weeglak klausiht. Kad tà irr, tad tomehr wairak ne kà 15 deenas no katra simta no winna klausamahm deenahm nebuhs aistaupihht pehz Jurgeem us nahkamu gaddu. Kad wairak ne kà 15 deenas no simts klausichanas deenahm preeksch Jurgeem naw nokalpotas, tad tahs atleekamas teef nauda wehretas un zittadi atlihdsinat.

Waffu=grahmata XX. Peeliffuma=liffumi 1845 §. 10 i.

§. 210.

Rentes=dewejam katra dalla no palihga=darba=deenahm, prohti tikpatt ta no Jurgeem lihds Miskelem, kà arridsan ta no Miskelem lihds Jurgeem, sewischki us deenu=kohku (birku) japeesihme un sirga=deenas no kahju=deenahm jashkurr. Tahs noklausitas deenas ikmehnese ja=aprehkina. Kad tà naw darrihts, tad ikreises, kad subdsibas zellahs, teefahm buhs nospreest rentes=dewejam par skahdi, ja neteef peerahdihts, kà rentes=nehmejs, kaut aizinahts pee deenu=dsehshanas, tomehr nau nahjis.

Ohtrais gabbals.

Semmes=anglu=rente.

§. 211.

Semmes=anglu=rente irr tahda, fur rentineeks pehz funtraktà norunnahm sawam rentes=dewejam wisswairak semmes=anglus, ihpaschi labbibu, par atmaksu dohd no tahs gruntes, kas tam isrenteta.

§. 212.

Liffumi palauj tahdus rentes=funktraktus zelt; bet rentes=dewejam un rentes=nehmejam ikreises papreeksch skaidri janorunna un fun-

traktà ja=eeseef ta naudas=wehrtiba, kà tohs semmes=auglus katrus se-wischi gribb wehrtet, un rentineefam brihw us katru brihdi par sawahm semmes=auglu dohshchanahm ffaidru naudu doht pehz tahs norunnatas maksas. Tas tapehz teef darrihts, lai rentineefam zaur leelu dahrgumu un tufsheem gaddeem nenahftu dauds fshahdes.

§. 213.

Tápatt arridsan ikreis, kad semmes=auglu=kuntrakti us ilgu laifu, prohti us wairak ne ka 12 gaddeem teef zelti, katru reisi ja=eeseef ta noteifshana, par kahdu maksu pehz beigteem 12 gaddeem, kad rentes=dewejs woi rentes=nehmejs to gribb, ta semmes=auglu=rente parwissam warr buht pahrzelta us naudas=renti. — Zif ta maksa isnefs, par to abbeem sawa starpà waijaga salihgt un jadarra pehz teem spreedumeem, kas §§. 188—194 irr nofazziti par klausifchanas=isrenteschannu.

§. 214.

Par semmes=auglu=renti arri wiffi tee §§. 143—174 usrakfitti spreedumi paleef sawa spehka.

Treschais gabhals.

Dallas=rente*).

§. 215.

Kad rentineefs sawu renti tikpatt ar naudu kà ar darbeem aismaksa, woi arridsan, kad winsch wiffu sawu rentes=maksu ar darbeem un ar semmes=augleem atlihdsina un tee darbi naw pahri par trihs zettort-dallahm no wiffas rentes, tad tahda rente irr dallas=rente, — bet kad wairak ne kà trihszettortdallas ar darbeem atlihdsina, tad jau tahda rente wairs nau dallas=rente, bet ffaidra klausifchanas=rente.

§. 216.

Kamehr liffumi to wallu dohd, klausifchanas=kuntraktus uszelt un tahdus, kas us ffaidreem semmes=augleem teef norunnati, — tamehr arri ta walla pastahw, kuntraktus us dallas=renti zelt; jo tahdòs dallas=rentes=kuntraktòs ta norunnaschana buhs woi par klausifchanahm un naudas=maksu, — woi par klausifchanahm un semmes=augleem, — woi par klausifchanahm, semmes=augleem un par naudas=maksu.

*) Gemischte Pacht.

§. 217.

Tee paschi liffumi, kas par klausifchanas=, woi semmes=auglu= woi naudas=isrenteschannahm dohti, tikpatt labbi arri aismemm dallas=rentes, un tahs norunnas, kas par tahm zeltas. — Par klausifchanahm un dohshchanahm katru reisi tahda kuntraktà arri ffaidri janorunna un ja=eeseef, kà tahs us preefschu warr buht us naudu liffas pehz §§. 188—194 un par klausifchanas=darbeem wiffi liffumi paleef sawa spehka, kas darbu=rulle irr lassami no §. 199—210.

§. 218.

Kad nu no tahm dohshchanahm un klausifchanahm, kas tahda dallas=isrenteschanas=kuntraktà irr eeliftas, newarr ffaidri sinnahf, zif ta rente ihsti isnefs un kà tahs dohshchanas stahw prett tahm klausifchanahm, jo ta maksa par labbibu un zittahm dohshchanahm naw ikreis weenada, tad katrà tahda kuntraktà wiffai wehrtibai arri waijaga isteiftai buht eeffch ffaidras naudas pehz fudraba=rubleem; — un zif no tahs naudas rentes=dewejs warr prassift eeffch klausifchanas=darbeem, un par kahdeem darbeem un kurrà laifà, kad par katru kahju=deenu 15 kapp. fudr. naud. un par katru sirga=deenu 20 kapp. fudr. naud. teef rehfinati.

Trescha atschirra.

B. Paleefama buhshana.

Isrenteschana us naudu.

§. 219.

Par naudas=isrenteschannu, prohti par tahdu isrenteschannu, kas parwissam ffaidra naudas=maksa norunnata, to rentineefs ifgaddus rentes=dewejam par to usnemtu grunti dohd, ihpaschi irr isteifti liffumi §§. 146—174. Kas wehl turklaht wehra leekams, friht rentes=deweja un rentes=nehmeja satifshana. Rentes=dewejs to gadshahrtigu renti warr nolift, kà ar rentes=nehmeju salihgt.

§. 220.

Kad naudas=rente us mantineefem un mantas=nehmejem irr zelta, (tas warr buht, kad kuntraktus us diwi augumeem woi us dauds gaddeem derrehts u. t. j. p.) tad rentes=dewejs sawu kuntraktu ar rentes=nehmeju newarr tuhliht isnihzinahf, tapehz ka fshis weenà terminà sawu

rentes = maksu nebuh tu peenesis; bet winnam irr palauts, ja gribb, zaur teefahm un zaur teefas = peedfihfchanu to parahdu dsiht.

§. 221.

Ja rentineeks nahkamā terminā fawu rentes = dallu atkal nebuh tu maksajis un rentes = dewejam par diwi termineem to naudu wajadsehtu woi zaur teefahm dsiht woi us parahdeem list, tad rentes = dewejam irr brihw, kuntraktu pawissam nozelt un rentineeku ar teefas palihgu no tahs weetas pawissam islist.

§. 222.

Kad tā noteek un tam no fawas weetas islistam rentineekam kahds mantineeks buhtu bijis, kam pehz teefas = listumeem ta mantofchana kriht, tad schim irr brihw prassiht, ka tas kuntrakts us winnu teek pahzelts. Bet tad winnam tuhliht ja = aismaksa, ko pirmais rentineeks fawā rentes = laikā rentes = dewejam parahdā palizzis.

§. 223.

Tahdeem rentes = maksas = parahdeem tomehr nekad nebuhs leela = keem buht, ne kā diwi puggadda termini jeb weena gadda rente. Ja rentes = isdewejs fawam rentineekam buhtu lahwis dšillak tahdōs parahdōs eekrist, tad ta pahrafa dalla teek turreta par tahdu, kas naw no tahs rentes = weetas prassama, bet nō fainneeka, un tahdu nedrihst eedsiht no tahs weetas mantineeka.

§. 224.

Kad rentineeks zaur teefas spehku no fawas weetas islist, tad winna mantineeku newarr peespeest to renti us sewai nemt un winna weetā par rentineeku palift.

§. 225.

Ja tas preekschajais rentineeks buhtu mirris un mantineeku buhtu atstahjis, kam pehz teefigas kahrtas ta mantofchana kriht, tad schim mantineekam ja = usnem tas kuntrakts, ko mirreis us mantineekeem un mantas = nehmejeem zehlis, un winsch zittadi newarr atswabbinates, ne kā kad wissai fawai mantofchanai atfalka un wairs pawissam nepaleek par mantineeku.

§. 226.

Kad tā noteek, kā §. 225 nosazzihts, prohti, kad kahds mantineeks atraifahs no tahda kuntrakta, kas us mantineekeem un mantas = nehmejeem

zelts, un wissu fawu mantofchann atstahj, tad rentes = dewejis irr wallā no wissahm kuntrakta = noteikfchanahm un tas mahjas = inventarijums paleek tā kā neschirrama manta pee tahs gruntes bes wissas atlihdšina = schanas, lai par to arri ne kas nebuh tu ne kuntraktā norunnahs ne listumōs nosazzihts.

§. 227.

Rentineekam, lai tas arri to renti buhtu usnehmis us dauds gad = deem, naw brihw to gruntes = gabbalu zittam isdoht neds pa dallahm neds wissu, bes rentes = deweja sinas un palauschanas.

Peeliffums.

Par rentes = kuntrakteem.

§. 228.

Ikkatru reisi, kad kahds grunts = gabbals semneeku = walsis = lohzeleem us renti teek isdohts, woi ta rente darbu =, woi semmes = auglu =, woi nau = das = rente, woi arri dallas = rente buhtu bijusi, tad tam kuntraktam starp rentes = nehmeja un rentes = deweja ar skaidreem wahrdeem noteikam wajaga buht tahdam, kur wissas norunnas no weenas un no ohtas pusses irr eeliktas. — Norunnas, kas kuntraktā naw eeliktas, nebuhs zelt un tahs paleek bes spehka.

§. 229.

Ja tahdeem rentes = kuntrakteem, kas starp grunts = kungeem un starp semneeku = walsis = lohzeleem teek zelti, preeksch teefahm buhs buht gel = digeem, tad teem wajaga buht rakstiteem, un draudses = teefas apstiprina = schanas = grahmatā eelisteem.

§. 230.

Bet kad weens walsis = lohzeelis ar ohtu kahdu rentes = kuntraktu zelt, tad tas arri warr buht ar wahrdeem, kad abbi walsis = teefas preeksch fawu prah tu isteiz un walsis = teefa winnu norunnas protokolle eeraksta. Bet tahdas norunnas ja = eeleek woi walsis = teefas grahmatā, woi arri, kad teem spreedejeem labba patihf, pee draudses = teefas ja = apstiprina. Bes tam tahdahm norunnahm teefas preekschā naw nekahds spehks.

§. 231.

Wirms ta teefa tahdu funtraktu sawas apstiprinaschanas= jeb funtraktu=grahmatas eeraksta, winnai ja=ismelle, woi tahs norunnas arri tahdas irr, ka schee liffumi par tahm sawadahm isrenteschannahm no=leek, un kad tas isrentejams grunts=gabbals pee kahdas frohna=muishas peederr, tad jaluhko, woi frohna=muishu waldischanas=teefa (Domehnu=teefa) ar to meerä irr, un kad tas rentes=funtrakts ar leel=fungu=muishas rentineeku irr zelts, tad japrassa, woi grunts=fungs ar to meerä, un ja mahzitajs to buhtu zehlis, tad jasinna, woi walsis=fungi ar to meerä. Bet kad kahds feewischkis to funtraktu norunnajs, tad tas neteek peenemts bes winnas aistahwetaja sinnas. Kad teefa pee ismellechanas atrohd, ka tas funtrakts naw tahds, ka schee spreedumi noleek, tad tas paleek weltigs un no teefas pusses neteek apstiprinahts.

§. 232.

Katrä funtrakta, kas starp grunts=funga un starp walsis=lohjekla teek zelts, skaidri ja=eeliek:

1) Kahda ta weeta, kas rentineekam teek dohta, un woi rentineeks to arri ar diwi pateefigeem leezineekem apraudsijis? fur ta irr? — zif leela? — un kahdi winnas rohbeschi?

2) us kahdu kahrtu rentineekam irr wehlehts to semmi strahdaht? (§. 166—172.)

3) us zif gaddeem ta weeta us renti irr dohta; sinnam, teem gaddeem arweenu wajaga beigtees ar Jurga=deenu;

Leez wehrä: Kad ta isrenteschana irr us diwi augumeem, tad schis termins neteek eelikt, — jo tad newarr sinnaht, zif ilgi ta funtrakta gaddi buhs.

4) kahds tas grunts=gabbals pehz sawa labbuma, un zif neschkir=ramas mantas pee ta grunts=gabbala peederr, lai abbi — (tifpatt tas grunts=gabbals ka tas inventarijums), — kad funtrakta gaddi beidsahs, warr buht atdohti, ta ka winni rentineekam eedohti;

5) kahdi tee darbi un zif strahdajami, un kahdas tahs zittas atlihdsinaschanas, fo rentineeks us ferwi usnehmis un kurrä laika winnam tahs buhs peepildiht. Kas turklaht wehrä leekams, to rahda ihpaschi par klausichanas= un semmes=anglu=funtrakteem §. 175—210 un §. 209—214.

6) Kauzions, kas rentineekam noleekams, kahds tas irr un zif leels. Luhko §. 183;

7) woi rentes=dewejam woi rentes=nehmejam japeezesch, kad funtraktu=laikds bes kahdas mainas skahde noteek, un ka ta skahde ja=atlihdsina? un zif tahlu?

8) kahda atlihdsinaschana rentineekam woi winna mantineekam teek dohta no rentes=dewejam par tahs weetas labbaku uskohpschannu (luhko §. 161—164), kad rentes=gaddi beidsahs un ta weeta atpakkal teek dohta;

9) un kahda atmakfa no rentes=dewejam rentineekam nahkajs, ja ta weeta buhtu pahrdohda preefsch ta eefsch funtrakta nolikta rentes=laika, un rentineekam tadehl buhtu no tahs jaatstahjajs. Luhko §. 165.

§. 233.

Rentes=funtrakti, fur naw nefas eelikt par tahm §. 229 peeminnetahm norunnahm, paleek teefas preefschä, kad kahda fuhdsiba zelahs, bes spehka; tapatt arribsan norunnas, kas naw ferwischki funtrakta eeliktas, newarr buht peenemtas pee teefahm.

§. 234.

Ja rentes=dewejs ar rentes=nehmeju buhtu fatizzis, ka schim strahpe jamakfa, kad nolikta terminä sawu renti nenodohd, tad schai strahpes=naudai nebuhs leelakai buht ne ka weena gadda augleem (prohti 6 rubli no simta) no tahs rentes=mafas, woi no tahs parahdu=naudas.

§. 235.

Wisseem funtrakteem starp grunts=fungeem un semneeku=walsis=lohjekleem woi par klausichanas=, woi naudas=, woi semmes=anglu= woi dallas=isrenteschannahm, wajaga farakstiteem buht us sawadu drifketu papihru (bet ne wis us stempelpapihru), ta ka tee driffeti munsturi par ifkatru rentes=funtraktu schahs grahmatas gallä ferwischki rahda; luhko peeliffumä D.

§. 236.

Wissi rentes=funtrakti, fur naw wissas noteifschanas un norunnas starp rentes=dewejam un rentes=nehmejam skaidri eeliktas, un scheem, warr buht paslehpshus woi zitteem par skahdi, wehl sawadas norunnas paliffuschas neminnetas, tee teefas preefschä teek turreti par neleetigeem un wiltigeem.

§. 237.

Tahds funtrakts teefas preefschä newarr buht nekä apstiprinahts; un tee zehleji tifpatt ka wissi, kas par to leetu sinna un lihds pee notaisichanas bijusch, teek pehz liffumeem strahpeti ka wiltneeki un blehschi.

§. 238.

Tahdam, kas no teefas pusses pahrleezinahs woi kas arri pats sawu wainu isteizis, ka tas tahdu wiltigu funtraktu zehlis, nebuhs wairs brihw, no sawas pusses kahdu funtraktu zelt un ja tam waijad-sehtu funtraktu norunnah, tad winsch paleef appafsch aistahwetaja sin-nas. Us preefschu tam aistahwetajam, ja waijadsigs, wiinna weeta funtrakti jasaderr un aistahwetajam saws wahrds jaleef appafschä.

Kas funtrakta-zehlejeem pehz liffumeem japeepilda, un kahda teefa winneem nahkabs.

§. 239.

Bes ta, ko rentes=nehmejs un rentes=dewejs funtraktä weens oh-tram sohla, un weens tilpatt ka ohtrs usnemahs darriht, wehl abbeem zaur to, ka funtraktu zehlschi, peekriht pehz liffumeem weenä woi ohträ reise un weeta sawadas teefas un isdarrišanas. Rent=nehmejam, lai arri neweens wahrds funtraktä par to nebuhtu peeminnehts, wissas krohna= un walfis=dohšanas, gaitas un malfasšanas par fewi, par saweem peederrigeem un par sawu faimi janefs, tä ka winnam kriht pehz tahs gruntes leeluma un pehz sawu dwehselu flaita.

§. 240.

Kad semneeku=walfis=lohjeklis no grunts=kunga kahdu grunti us renti nehmis un ta muischa, pee kurras ta grunte peederr, zaur pahr-dohšanasu, ismihschanu, isrenteschanu, testamenta=nosohlischanu *) woi dahwinaschanu, woi zittadi nahktu zitta kunga rohka, tad tomehr tas fun-trakts newarr buht nozelts, kad rentes=nehmejs woi arri jaunais grunts=kungs, kas ta rentes=deweja weeta muischu usnehmis, bes ohtras pusses sinnas un labba prahta to gribbetu darriht, — ja tee gaddi tahdam funtraktam naw pagallam.

§. 241.

Rentes=dewejam naw brihw, rentineeku nokaweht un aisturreht, ka tas sawu grunti pehz funtrakta newarretu strahdaht un kohpt, bet tam jo wairak nahkabs sawu rentineeku aistahweht, kad tam pahri darra un winnam palihdseht, kur pats newarr glahbtees.

§. 242.

Renti un rentes=turreschanu, woi wissu woi us kahdu dallu, newarr zittam nodohht bes rentes=deweja sinnas un palausšanas, ko ar raksteem raksttu pee walfis=teefas waijaga peerahdiht. Ja tas noteef bes ren-tes=deweja palausšanas, tad schis to funtraktu warr isnihzinah.

§. 243.

Jffatra fuhdsiba, kas us funtrakta wahrdeem teef eesuhdseta, kad

*) Legat.

ohtra pusse neko pretti nerunna, irr par taisnu peenemmama, un kad fuhdsetajs prassa, tad ar teefas peespeeschanu funtrakts japeepilda.

§. 244.

Kad rentes=nehmejs sawä weeta ee=eedams kauzioni naw nolizzis, un rentes=dewejs buhtu zehlis kahdas prassifšanas, tad, ja rentes=dewejs gribb un to warr buht noteefamu flahdi us fewi usnem, renti-neeks zaur teefu tiks peespees arri tahdas prassifšanas peepildiht, kas wehl naw ne isteefatas, ne zaur rentineeka fluffuzeeschanu par taisnam atrastas. Bet kad us preefschu pee teefas=ismellesšanas teef atrasts, ka rentes=dewejs sawas prassifšanas par nepateefu zehlis, tad schim ne-ween ja=atlihdsina wissa flahde, bet arridsan peenahkama strahpes-nauda pehz teefas spreeduma tai walfislahde ja=eelief, kur rentineeks peederr.

§. 245.

Kad rentineeks, kaut kahdus eemeflus zeldams, darba=klausifšanas, ko winsch usnehmis, leedsahs isdarriht, tad teefa winnu warr peespees pee klausifšanas, lai rentes=dewejam wiinna semmes= un mahjas=darbi nepaleef nedarriti. Bet rentineekam irr brihw, pehz tam sawu teefu mekleht, kad rentes=dewejs no sawas pusses nepeepilda, ko sohlijis.

§. 246.

Kad rentineeks kauzioni nolizzis, bet ta grunts=weeta zaur wiinna strahdaschanu un mahjas=waldifšanu fliftaka paleef, jeb kad warr no-manniht, ka winsch nepeepildihs, ko winsch apnehmees darriht, tad rentes=dewejs warr teefai usdoht, lai ismekle to wainu, un kad teefa to tahdu atrohd, lai speesch us funtrakta peepildifšanu un lai nospreesch atmakfu par to flahdi, kas zaur rentineeka dshwofšanu pee semmes woi pee ehkahn raddusees. Schi atmakfa no ta kauziona teef atnemta, un kad ar kauziona naudu wairs nepeeteef, tapehz ka flahde leelaka rohnahs, jeb arri, kad pee ta kauziona wairs naw drohschibas us tahm nahkamahm klausifshanahm, tad teefa us to paschu brihdi to funtraktu pawissam warr isnihzinah.

§. 247.

Kad rentes=funtrakts ne no weenas ne no ohtras pusses tai no-spreesta atfazzifšanas laika neteef atfazzihis, tad tas tä teef peenemts zaur fluffuzeeschanu, ka funtrakts atkal us teem nahkameem trim gad-deem paleef ka no pirma galla norunnahs.

§. 248.

Rentes=dewejam brihw, rentineekam leegt no tahs weetas iseet un sawas leetas un wissu sawu mantu nowest, kamehr wehl naw wissus sawus parahdus nomalfajis un peepildijis, kas tam japeepilda.

§. 249.

Parahdi, fo rentineeks par to rentes=laiku zaur nemakfaschanu krahjis, schim arri pehz nobeigta funtrakta ja=aismakfa ar wisseem teefigeem augleem un winnu tik ilgi un ar tahdu spehku warr peespeest, ka liffumi nosakfa par parahdneekem, kas nespehj makfah.

§. 250.

Bet kad rentes=nehmejam pehz funtrakta wahrdeem kahdas neno=leegtas jeb zaur draudses=teefu tai laikā apstiprinatas prassifchanas buhtu no rentes=deweja, tad winnam brihw, tik ilgi palikt un to rentes=weetu ne atdoht, kamehr tahs prassifchanas buhs islihdsinatas, ja rentes=dewejs tahdu galwofchanu nebuhtu peenessis, fo draudses=teefa par pilnu peenemm.

Dhtra atschkirra.

Liffumi par semneekem ihpaschi peederrigahm gruntehm.

§. 251.

Grunts=fungi katra laikā klausifchanas=semmi warr pahrdohd semneeku=walsis=lohzeekem, woi arri tahdeem, kas semmi pirfdami par walsis lohzeekem paleek, lai gan pirma zittur fur buhtu peerakstiti, woi no zittas kahrtas bijuschi.

§. 252.

Semneeku=walsis=lohzeeki tikpatt labbi arri muischas=semmi warr pirkt un par ihpaschumu turreht, tik tablu ka ta semme naw leelfungu muischa; jo leelfungu muischai nefad nebuhs palikt par semneeku ihpaschumu.

§. 253.

Zittas ihpaschigas leelfungu teefas un brihwibas, kas pee leelfungu muischahm, ka tahdahm, peederr, nefad newarr buht lihdsmantotas, kad kahds grunts=gabbals no leelfungu muischas zaur pirkschanu par semneeka ihpaschumu palizzis.

§. 254.

Zakts= un iskrohgeschanas=brihwiba nefad un us nefahdu kahrtu newarr buht mantota lihds ar kahdu semneeka grunts=gabbalu; ne ar=

ridsan ta brihwiba, wehja= woi uhdens=dsirnawas (fudmallas, patmal=las) woi arri tahdas, kas ar sirgeem woi wehrscheem mall, jaunā weedā uszelt, woi leelakas zelt u. t. j. p. — Zik tablu jau ustaisitas dsirnawas lihds ar to grunts=gabbalu kahdam semneeku=walsis=lohzeekim warr palikt par ihpaschumu, par to luko §. 159. — Sweijas nepeekriht pee tahm brihwibahm, kas leelfungu muischahm ween ihpaschi peederr, un schahs arri warr buht peeliktas tahdeem klausifchanas= woi muischas=semmes gabbaleem, kas semneeku=walsis=lohzeekem peederr, woi arridsan no winneem teef mantoti. Masakas dsirnawas, kas woi ar rohkahm woi ar sirgu teef dsichtas, ikkats faimneeks sawa grunte warr ustaisiht un turreht, un tik dands ar tahm strahdaht, ka pascha wajadfibai peeteef.

§. 255.

Jau eepreekscha (lukto §. 139) irr isfazzihis, us zik masahm dalahm klausifchanas=semmi warr dalliht. Tad nu noprohtams, ka semneeku=walsis=lohzeekis masaku grunti, woi tas buhtu bijis no muischas=semmes woi no klausifchanas=semmes, newarr eemantohd un ta ka sawu ihpaschumu turreht ne ka liffums rahda, prohti diwpadesmitu dallu no arkla.

§. 256.

Bet weenam walsis=lohzeekim tai pascha walsi un winnas rohbeschōs naw palauts leelaku grunti par ihpaschumu turreht ne ka weena arkla leelumā; un ja winsch pee sawas grutes tai pascha walsi wehl zittu buhtu peemantofis un zaur to winna ihpaschums leelaks buhtu palizzis ne ka liffums palauj, tad winnam diwi gaddu starpā, no tahs mantofchanas deenas sahfoht, ta pahrafa dalla japahrdohd. Bet winna sinā un wallā kriht to dallu israudsihtees un sewim taupiht, fo pats gribb.

§. 257.

Walsis=lohzeekim, kam sawa walsi jau pilns arkls semmes irr, newarr aisleegt; zittā kahdā walsi arri grutes pirkt woi mantohd un ka sawu ihpaschumu turreht.

§. 258.

Semneeks gruntineeks ar sawu grunti warr darriht ka winnam gribbahs, winsch wissu, woi arri pa dallahm warr pahrdohd woi us renti isdoht, ja katra dalla naw masaka ne ka par semneeku grunts=gabbaleem irr nosfazzihis, prohti diwpadfmita dalla no arkla.

§. 259.

Par mescha=semmes strahdaschanu sawos rohbeshos gruntineekam jaleef wehra, fo §. 166—172 nosakka, un zif semmes wiasch warr no-docht par kalpu lohni, to rahda §. 396, bet ja wiasch sawu grunti wissu buhtu aismakfajis, tad wiasch warr darriht, ka pats gribb.

§. 260.

Kad grunts=gabbals parahdu deht irr nofihlahts, ta ka warr buht wehl pirkshanas=nauda naw wissa aismakfata, woi zitta kahda parahdu=nauda ihpaschi us to grunti un semmi irr eerakfita, tad to tad ween warr dalliht, woi arridsan pa gabbaleem pahrdocht, kad tee parahd-neeki ar to irr meerä.

§. 261.

Kad grunte ar Rentu-lahdes palihgu irr pirhta un pirmee parahdi winnai irr tahs isnemtas rentu=sihmes un tad tas ne=usfakams kaptals, tad gruntineekam, kad sawu grunti gribb us gabbaleem dalliht, japeepilda papreeksch Rentu-lahdes spreedumi par rentu=sihmju parahdeem. Zaur ne=usfakamu kaptalu grunts=gabbala pahrdallishana un isdohschana pa dallahm gan neteef aiskaweta, tomehr wissas dallas kohpa, lai tahs buhtu bijufchas kaut kam rohkäs, paleef par galwoschanu par ne=aismakfatu pirkshanas=naudu.

§. 262.

No tahdas §. 261 isteiktas galwoschanas grunts=gabbals tad ween warr wallä tift, kad grunts=kungs no sawas puffes to palauj; woi arridsan, kad no wissas gruntes tif naudas Rentu-lahde teef nolikts, ka wiss tas ne=usfakams kaptals isness, par drohschibu grunts-kungam par winna renti un Rentu-lahdei par winnas teefu pee tahs gruntes.

§. 263.

No tahs deenas sahloht, kad schee liffumi tiks fluddinati, ifkatru reisi, kad kahda grunte no klausishanas=semmes par ihpaschumu teef pirhta woi mantota, ne=atschirrams inventarijums pee tahs paschas irr peeleeekams. Pirzejam tuhliht, kad sawu pirkshanas=kuntrahtu pee teefas peenefs, arri ja=usrahda saws inventarijums woi tahda apgalwoschanas=grahmata no grunts-kunga, kas to grunti pahrdohd, ka gadda starpä pehz norunnata kuntrahta tas inventarijums buhschoht apgadahs. — Ja schis liffums neteef peepildihst, tad kuntrahts teefas preekscha paleef bes spehka un neteef apstiprinahst.

§. 264.

Ifkats pirkshanas=kuntrahts par kahdu semneeka=grunti no freisteefas irr apstiprinajams. — Ka tas noteef, par to luhfo §§. 793—798, un par tahm brihwibahm un darrishanahm, kas zaur gruntes eemantoschanu gruntineekam atlezz, luhfo §§. 526, 598, 700.

§. 265.

Pirkshanas=kuntrahteem, kas ar semneeku=walsis=lohjekleem teef zelti (un tas zittadi newarr buht, ja ne par klausishanas=semmi) newaijaga buht rakstiteem us stempelpapihri; — deewsgan, kad us rakstamu papihri usrakstiti un pee freisteefas apstiprinati.

§. 266.

Par wiltigeem pirkshanas=kuntrahteem tee paschi liffumi sawä spehka (luhfo §. 236—238), ka par wiltigeem rentes=kuntrahteem.

O h t r a d a k k a.

Semneeku-kahrtas liffumi.

Pirma nodakka.

Dschwoschanas=eetaifschana.

Pirma schkirra.

Par Widsemmes semneeku-kahrtu un ka to us walsstim schkirta.

§. 267.

Wissi Widsemmes eedshwotaji, kas us semneehm dschwo un us semneeku walsstim irr schkirti, kohpa pehz sawas teefas un pehz sawas sadshwoschanas irr ta brihwa Widsemmes semneeku-kahrtu.

§. 268.

Tahs walsis, us kam Widssemes semneeku=fahrtas (§. 267) schtirahs, irr tahdas lauschu fabeedroschanas, kas sinnamā aprinki us weenas woi us wairak leelungu muischu semneehm dsihwo pehz semmes-strahdaschanas, un kam irr sawas noliktas teefas un brihwibas un sawas pehz liffumeem waijadfigas darrischanas. Bet pee weenas un tahs paschas walsis wehl zitti laudis warr peebeedrotees, kas tik tahlu ar walsi paleek saweenoti, kà tee islaisti liffumi noteiz un noleek.

§. 269.

Iffatram, kas pee semneeku=fahrtas peederr, tam pee kahdas semneeku=walsis buhs peerakstitam buht, un iffatrs zilweks, kas pee kahdas semneeku=walsis irr peerakstihis, peederr pee semneeku=fahrtas lohze-kleem, ja tas arri pats nekahdu semmes-darbu nebuhtu strahdasjis un ja tam arri pascham sawa dsihwees=weeta pawissam tai walsi nebuhtu.

§. 270.

Iffatram, kas pee kahdas semneeku=walsis irr peerakstihis, wissas teefas nahk par labbu, kas tai walsi irr, bet winnam arri ja-us-nemm wissas peenahkamas darrischanas, kas pehz walsis=liffumeem, kà katra weeta un katrs ammatš nefs, walsis=lohze-kleem peekriht darriht; weenalga, woi tas turpatt tai walsi dsihwotu, woi ahrpuss tahs walsis.

§. 271.

Tahs teefas un brihwibas, kò augsta walsichana iffatram pee semneeku=fahrtas peederrigam zilwekam par labbu dohd, un tahs darrischanas, kò walsichana turpretti atkal prassa no semneeku=fahrtas zilweka, irr noteiktas zaur liffumeem; bet iffatrs semneeku=walsis=lohze-kleem, lai arri nebuhtu no sawas walsis ischihrees, warr panahkt to labbumu un tahs brihwibas, kas zittahm dsihwees=fahrtahm peederr, kad winsch peepilda, kò liffumi pehz tam noleek.

§. 272.

Tàpatt arridsan laudis no zittahm dsihwees=fahrtahm warr peebeedrotees pee semneeku=walsim un warr palikt par semneeku=walsis=lohze-kleem eeksch semneeku=fahrtas. — Zaur to winneem nesuddihs tahs teefas, kas winneem pehz sawas ihstenas dsihwees=fahrtas peekriht; bet winneem arri ja-us-nemm wissas tahs darrischanas, kò liffumi semneeku=walsim nosalka; tad winneem arri tas labbums buhs, kas walsis=lohze-kleem kà tahdeem nahkabs.

§. 273.

Pehz liffumeem tapehz tee ihstani semneeku=laudis, prohti tee, kas neween walsis=lohze-kleem bet arri pee semneeku=fahrtas ween peederrigi,

irr schtirami no tahdeem semneeku=walsis=lohze-kleem, kas gan kà walsis=lohze-kleem scheem pawissam lihdsigi turrami, bet kam pehz sawas ihpaschas dsihwees=fahrtas irr zittas teefas un brihwibas. Par semneeku=walsis=lohze-kleem wissi tee paleek, kas pee kahdas semneeku=walsis peerakstahs; — lai pehz sawas paschas dsihwees=fahrtas buhtu woi semmes-fohypeji, woi darba=laudis, woi ammatneeki u. t. j. p.

§. 274.

Wisseem semneeku=walsis=lohze-kleem teefas preekschà buhs pee pirms isteeaschanas teefateem buht no tahdahm teefahm, kò paschi no sawa widdus israuga, un pee ohtras un treschas isteeaschanas no tahdahm, kam tomehr teefas=wihri jeb peechedetaji irr no semneeku=fahrtas, un kò semneeki paschi irr israudsijschees. Schis liffums ne-aisnemm tohs semneeku=walsis=lohze-kleem, kas pehz sawadahm noteikschanahm no zittahm teefahm irr teefajami, tapehz kà winneem pehz sawas dsihwees=fahrtas sawadas brihwibas irr; bet ja buhtu teefaschanas par gruntehm, kas scheem peederr, tad teem arri janahkt semneeku teefu preekschà.

Liffumi Widssemes semneekem dohti 1819 §. 50 pahrtais.

§. 275.

Semneeku=walsis=lohze-kleem peenahkabs wissas dohschanas un klausichanas pilnigi doht un isdarriht, tik labbi tahs, kas winneem janefs un jadohd par sewi, kà arri tahs, kas jaklausa par semmi jeb grunti, kò winni walda, un wissai walsi ar wissu, kas tai peederr, irr jagalwo par tahdeem beedreem, kas nespehj maksahkt un klausiht. Tas irr Kreemu walsis liffums un zaur scho liffumu ween warr aissfargahkt, kà tee, kam tahdas klausichanas jadsenn un tahdas krohna=makfas jasanemm, nekriht kahdà truhkumà woi skahde. Kà katram semneeku=walsis=lohze-kleem galwoschana no sawas pusses kriht, un kà dohschanas un klausichanas us leekamas, par to luhko: Liffumi par semneeku=walsim §. 445—462.

Widssemes semneeku liffumi no 1819 §. 51 pahrtais.

§. 276.

Widssemes semneekam nebuhs doht leelakas dohschanas, nedš arri wairak maksahkt krohnam, ne kà muischneeku=semneekem zittas Kreemu=walsis gubernementes jadohd un jamakfa. Tàpatt arridsan pee wissahm isteeaschanahm semneeku=leetahm un kad kuntrakti teek zelti woi par mahjas-usnemfchanu us renti, woi par grunts pirkfchanu, fur un no kà tas arri buhtu bijis, — woi par grunts= un kuntraktu=pahrzelschanu us zitteem, netiks maksati poschlini, kreposti un stempelpapihra nauda, ne no weenas

ne no ohtas pusses, lai arri weenai woi ohtrai pusei pehz sawas dsh-wes=fahrtas tahdas dohschanas kristu maksajt.

Bet kad semneeki pilssehtu mahjas woi gruntes pirk woi manto, tad winneem pehz liffumeem jamaksa stempelpapihra=nauda un poschlini.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 52 pahrtais.

§. 277.

Semneekam irr brihw pehz scho liffumu nosazzischanahm uszelt kuntraktus par deenestu, par mahju= un grunts=usnemshanu us renti, un wehl par zittahm faderreschanahm, ja tahs ween naw tahm teesahm pretti, ko schee liffumi semneeku=fahrtai uswehl.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 53 pahrtais.

§. 278.

Widssemmes semneekem irr brihw, nekustamu mantu eemantocht sewim un saweem pehznahkameem; tomehr nekahdu leelungu muischu. Leelungu muischas winni arri newarr us renti nemt.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 54 pahrtais.

§. 279.

Kuntrakti, ko semneeku=walsis=lohzecli par mahju woi gruntu=pirkshanu un pahrdohshanu, woi par kihlam usnemshanu un par kihlam liffchanu zell, teef fluddinati bes wissas maksas Latweeschu woi Jggaunu awihses (suhko §. 805.) no tahs kreisteefas, fur tas pahrdohdams woi kihla leekams grunts=gabbals peederr. Bet kad tas grunts=gabbals kahdai pilssehtai peederr, tad pilssehtas teefai peekriht ta fluddinashana.

§. 280.

Ja muischas=semmes gabbali kahdam semneeku=walsis=lohzecli teef pahrdohhti, tad Widssemmes leelungeem pehz liffumeem kriht ta preeksch=rohkas=pirkschana, tas irr: winneem brihw tahdus pahrdohdamus semmes gabbalus par to paschu naudu sewim paturreht, ko pirzejs dohd.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 56 pahrtais.

§. 281.

Widssemmes semneekem irr palauts katra brihdi peerastitees pee pilssehtahm eeksch gildehm *).

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 68 pahrtais.

§. 282.

Widssemmes semneekam no augstakas waldishanas pusses irr pilna

*) Rihgas kohymanni pehz sawas andeles us masakahm un leelakahm gildehm irr schirti.

brihwiba dohta, sawu dshwes=weetu usnemt jebkurrä Kreemu=walsis gubernementē, kad winsch papreeksch peepilda, ko liffumi par to spreesch un prassa.

§. 283.

Kad Widssemmes semneeks pehz tahdas sawas brihwibas zittā gubernementē sawu dshwes=weetu gribb usnemt, tad winnam papreeksch wissas teefigas prassishanas pee tahs semneeku=walsis japeepilda, fur winsch libds tam laikam peerastihis bijis, un wiss tā ja=isdarra ka §. 312—314 pehz atschirshanas no walsis irr nosazzihis.

§. 284.

Kas no sawas walsis gribb schirtees un zittā gubernementē gribb aiseet, tam Mahrtina deenā preeksch tam ja=usdohdabs pee walsis=teefas ar skaidreem wahrdeem. Walsis=teefai wiina usdohschana sawā protokoll-grahmatā ja=cerafta. Tad us nahkameem Jurgeem winsch warr aiseet.

§. 285.

Tam iseedamam semneeku=walsis=lohzecli papreeksch wajaga pilnigi peepildiht wissu, kas walsci no wiina nahkabs.

§. 286.

Ceksch wissas zittas buhschanas ikkatram semneeku=walsis=lohzecli, kas no gubernementes gribb iseet un sawu dshwi zittur gribb usnemt, jaturrabs pehz teem Kreemu=walsis liffumeem, kas ihpaschi par brihw=lauschu iseeschanu no weenas dshwes=weetas us ohtu irr dohti.

§. 287.

Weenā un tai paschā gaddā wairaf ne ka diwidesmitai dallai no weenas walsis laudim par gubernementes=rohbescheem nebuhs eet; saprohtams no wihrischku dwehseleh, kam jau 14 gaddi pilni nahkufchi un wairaf. — Behrni, kam wehl naw 14 gaddi un wissas seewischku dwehseles naw peeskaitamas, kad 20ta dalla teef rehtinata. — Kad wairaf ne ka diwidesmita dalla no weenas walsis laudim us reises gribbetu aiseet zittā gubernementē, tad zaur lohseh, ja=ismelle, kas tai gaddā warr iseet, un kam wehl japaleek.

§. 288.

Brihw=laudis no zittahm Kreemu=walsis gubernementehm, kas Widssemme gribb gruntes us renti usnemt, irr tapatt turrami, ka Widssemmes semneeki un birgeri; winneem tahs paschas teefas un brihwibas peekriht, un winneem tee paschi liffumi un tahs paschas darrishanas ja=peepilda grunts=fungam un walsci.

§. 289.

Brihw=laudim un birgereem no zittahm Kreewu=walsis guberne-mentehm, tikpatt tablu kà Widsemmes semneekem un birgereem, irr brihw, Widsemmè sewim gruntes pirkt, un winneem tee paschi labbumi nahk, kà wisseem zitteem, kam ta patti teesa un brihwiba.

§. 290.

Bet pirms kà Kreewu semneekem teef palauts, Widsemmè semneeku gruntes pirkt woi us renti usnemt, winneem papreekschu ffaidrās un taisnas leezibas japeenefs, kà wiini pateesi brihw=laudis.

§. 291.

Widsemmes semneekam, lihds ar zitteem Kreewu=walsis appalsch-neekem, irr brihw pehz teefas=liffumeem un us tahdu kahrtu, kas ne-irr aisleegta, faderreschanas uszelt woi par fewi paschu woi par sawu mantu. Wiffas tahdas faderreschanas, lai tahs nu buhtu norunnatas un uszeltas woi deenesta pehz, woi kahdas mantas=leetas pehz, teef isteesfatas pehz teem teefas=liffumeem, kas jau irr dohti un sinnami par tahdahm derribahm un arri pehz scheem ihpaschi dohteem liffumeem. Tomehr Widsemmes semneeks tahdu faderreschanu par fewi paschu ne-drihst norunnahd un uszelt, zaur ko wiina ihpaschiga brihwiba suhd, un zaur ko winsch zittam padohdahs par dsimtu.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 445. pahrtais.

§. 292.

Tapehz Widsemmes semneekam irr brihw pehz teefas=liffumeem un preeksch=raksteem deenesta= un rentes=kuntrahtus zelt, zittus zilwekus zaur grahmatahm eezelt par saweem weetneekem, woi arri zaur zitteem eezeltam buht par tahdu; wiinam irr brihw galwoht, woi zitta galwoschanu peenemt; wiinam brihw pirkt woi pahredoht; zittam ko ais-dohd, woi aisnemt us atdohschanu; miht un mainiht; kihlam nemt woi kihlam doht; ar zitteem fabeedrotees us jebkashdu zaur teefas=liffumeem neaisleegtu darbu, — ar ihseem wahrdeem fakkohd: Widsemmes semneekam irr brihw faderreht ar zitteem par wiffahm tahdahm leetahm, kas naw aisleegtas. — Wesselus*) us sawu wahrdu isdohd Widsemmes semneekam naw palauts.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 446 pahrtais.

§. 293.

Tahs ihpaschigas teefas un brihwibas, kas pascham Widsemmes semneekam irr, tahs arri peekriht un peederr wiina laulatai seewai un wiina behrneem tikpatt no wihrischkas kà no seewischkas kahrtas; bet wiina meitahm tahdas teefas un brihwibas ilgaf nepaleek ne kà lihds isprezgeschanahs; tad wiinnas ee-eet sawu laulatu wihru kahrtā.

Geweschanas Kommissijes padohms no 4ta Dkt. 1828.

*) Wesseli irr sawadas naudas=grahmatas, ko wiffuwairaf kohpmanni us sawu wahrdu isdohd.

Dhtra schkirra.

Riffumi, semneeku walsstim dohti.

Pirma atschkirra.

Kà tahs walsis eegrohsitas, — kas wehrojams pee ee-eefcha-nas eefsch walsis un pee iseefchanas no walsis. —

Pahrrakstischana.

Kas peederr pee weenas walsis lohzeekem.

§. 294.

Wissi weenas muishas rohbeschds dshwodami pehz sawas ihpaschi-gas kahrtas pee semneekem peederrigi laudis istaisa tahs muishas sem-neeku=walsi, woi wiini buhtu bijuschi gruntineeki, woi klausischanas=woi naudas=rentineeki, woi kalpi, woi ammatneeki, woi nabbagi.

§. 295.

Laudis, kas pehz sawahm ihpaschigahm teefahm un brihwibahm pee semneeku=kahrtas nepeederr, tomehr buhs peeskaititi pee walsis=lohze-ekem, kad wiini woi semneeku grunti eemanto no klausischanas=semmes, woi zittas wajadsibas pehz, ar sawu wallu un tā kà liffumi to nospreesch, peerakstahs pee semneeku=walsis.

§. 296.

Laudis, kas pee kahdas semneeku=walsis irr peerakstiti, zittadi no tahs newarr iseet, ne kà kad pehz liffumeem ischkirahs un teef israk-stiti woi pahrrakstiti. — Ramehr wiini wehl naw israkstiti woi pah-rakstiti, tad wiini wehl arween irr peeskaitami pee tahs walsis laudim, lai arri pa laikeem tai walsi nepawissam nedshwotu un ar semmes=kohpschanu nebuhtu darbojuschees.

§. 297.

Masas muishas=walsis ar sawu grunts=kungu lauschanu warr kohpā fabeedrotees woi arri peedallitees pee leelafahm walsstim. Tur-preti leelahm walsstim naw aisleegts ar grunts=kunga palauschanu us wairaf ne kà us weenu walsi dallitees.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 § 57 c. pahrtais.

§. 298.

Kad diweju woi wairaf muishu semneeki fabeedrojahs us weenu walsi, tad tomehr katras muishas semneekem fewischki galwoschana par sa-

wahm dohſchanahm un gaitahm, un arri katras muiſchas ſemneefem ſewiſchti ſawa walſts=lahde ja=eetaiſa un jaturr. — Rà buhs buht ar rekrufchu=dohſchanu no tahdahm muiſchahm, par to lufko §. 466.

§. 299.

Walſts=lohzeſkis wairak fà weenà walſti nekufſtamu mantu warr eepelnitees woi kahdu rentes=faderrefchanu norunnah. Sawas ſemmes dohſchanas un klaufſchanas pehz tahds tad ſtahw appakſch tahm teefahm, appakſch kurrahm ta rentes=weeta woi ta nekufſtama winnam peederrija manta ſtahw; bet makſas un dohſchanas pehz, kas winnam paſcham par ſawu galwu jadohd, tahds ſtahw appakſch tahm teefahm, appakſch kurrahm winſch peerakſtijees, un eekſch iſteefafchanas leetahm par winnu paſchu tahds peederr appakſch tahm teefahm, fur pats dſihwo.

Widſemmes ſemneefu liſfumi no 1819 §. 61.

Rà ar uſnemſchanu pee walſts=kaudim.

§. 300.

Katrai ſemneefu=walſtei irr brihw jaunus beedrus peenemt, kad winnas grunts=kungs ar to meerà paleek.

Widſemmes ſemneefu liſfumi no 1819 §. 64 un 66 pahrtaiſ.

§. 301.

Kad walſts arri no ſawas puffes negribbetu, tad tomehr brihſcham laudis no zittahm walſtim warr palikt par walſts=beedreem. Tas no=teek tà:

- a) kad grunts=kungs to praſſa un pats paleek par galwineeku, us tam fà jaunais ſemneefu=walſts=lohzeſkis wiſſas ſawas dohſchanas taiſni makſahs;
- b) kad kahdi brihwlaudis, kas pirmaſ pee walſts nepeederreja, gruntes manto no tahs klaufſchanas=ſemmes, kas pee tahs muiſchas peederr. Schee bez wiſſas woi walſts woi kunga palauſchanas paleek par walſts=beedreem un winneem lihds ar wiſſu walſti friht galwoſchana par walſts=dohſchanahm.

Widſemmes ſemneefu liſfumi no 1819 §. 64 pahrtaiſ.

§. 302.

Wiſſi brihwi laudis us katra brihdi warr palikt par walſts=beedreem, ja tik winni pateefi ar ſemmes=kohpfchanu darbojahs, un teem naw nogaidams, kamehr kahda jauna rewihſije woi ſkrihwe, kas par wiſſu Kreewu=walſti pawehleta, eefahſahs woi beidsahs.

§. 303.

Kad kahds brihws zilweks ſemneefu=walſtei gribb peebeedrotees, tad tam ar ſſaidreem wahrdeem ja=iſteiz, woi par beedri ween gribb

buht woi pehz wiſſahm ſawahm ihpaſchigahm teefahm par ſemneefu=fahrtas lohzeſki pilnigi gribb palikt.

§. 304.

Kad brihws zilweks pehz wiſſahm ſawahm ihpaſchigahm teefahm pilnigi par ſemneefu=fahrtas lohzeſki gribb palikt, tad tam pee draudſes=teefas=kunga japeeteizahs un ſchahdas leezibas japeeneſs:

- a) Ka ſawas dohſchanas no ſawas pirmajas fahrtas pilnigi node=wis, tilpatt par wiſſu laiſu, fà arri par pehdigu puffgaddu. Schi leezibas=ſihme winnam ja=iſnemmm no tahs walſts, fur pirmaſ bija peerakſtihts; un tai arri jaleezina, fà winna meerà ar ta zilweka iſeeſchannu.
- b) No tahs walſts un no tahs muiſchas=waldiſchanas, fur winſch gribb peerakſtitees, tahda leeziba, fà ſchee tam naw pretti.
- c) Wehl winnam tahda leeziba japeeneſs, fà winſch pateefi ſemmes=kohpfchanu uſnehmis. Schi winnam buhs, kad warrehs uſrahdiht kahdu derrigu pirſchchanas=woi rentes=kuntraktu, woi arri kahdu deeneſta=kuntraktu ar weenu woi ohtru gruntineeku woi rentineeku.

§. 305.

Draudſes=teefas=kungam nahſahs ſchahdas leezibas ſſaidri pahraudſiht, to pahrrakſtiſchanu palaut, kad tahs leezibas tahdas irr, fà teef praſſitas, un pa puffgaddeem 1mà Juni un 1mà Dezebmeri katra gadda Kameral=teefai par to ſinnu laiſt. Kameral=teefa zaur Widſemmes wiſſaugſtaku wirswaldiſchanu eekſch ſemmes=leetahm rakſta augſtiwaldidamam Senatam, un kad augſti waldidamais Senats to apſtiſprina, tad Kameral=teefa to pahrrakſtiſchanu iſdarra.

§. 306.

Tee brihwlaudis, kas us tahdu fahrtu arri pehz ſawahm ihpaſchigahm teefahm pee ſemneefu=fahrtas peerakſtijufchees, no ta laiſa, kad winnu pahrrakſtiſchana pehz liſfumeem pilnigi apſtiſprinata, ne makſa wairſ dohſchanas par ſawu pirmaju dſihwes=fahrtu lihds jaunai rewihſije woi ſkrihwei; bet winneem frohna dohſchanas no ſawas jaunſ dſihwes=fahrtas prohti no ſemneefu dſihwes=fahrtas nahk dohdamas.

Senata=Ukafſs no 30ta Sept. 1821; Widſemmes waldiſchanas pawehleſchana no 16ta Mai 1822. Nr. 2031.

§. 307.

Nei muiſchas=waldiſchanai nei ſemneefu walſtei tahda walla naw, fà kahdu zilweku no walſts warretu iſmeſt. Par to, fur tas tomehr warr notikt, eekſch §. 634 irr peeminnehts.

Widſemmes ſemneefu liſfumi no 1819 §. 67.

§. 308.

Katram semneeku=walsis=lohjeklim irr palants iseet no tahs walsis, fur peederreja un zittai peebeedrotees, kad tahdas leezibas peenessis, ka schi walsis winnu irr peenehmusi un ka irr tizzis lihdsigs ar to walsi, fur lihds schim bija peerakstihis, woi zaur atlihdsinaschanu woi zaur galwoschanu.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 65 pahrtais.

Pahrrakstischana.

§. 309.

Kad kahds walsis=lohjeklis no weenas walsis iseet un ohtra eeet, tad ikkatru reisi waijaga pahrrakstischanas no teefas pusses, prohti no weenas walsis winsch teef israkstihis un pee ohtras peerakstihis. Tahdas pahrrakstischanas teef darritas ifgaddos wisseem Widsemmes laudim, kas tai gadda no weenas walsis ohtra eegahjuschi, us tam, lai frohna un walsis=dohschanas un gaitas katra laika pehz taisnibas warr buht isdallitas.

Gub. patents no 18ta April 1842 Imā weeta; — no augsta Keisera apstiprinata fluddinaschana no 26ta Now. 1845.

§. 310.

Tai gadsfahrtega pahrrakstischana wissi semneeku=walsis=lohjekli, kas zittā walsi aiseet, tikpatt ihstēni semneeki kā arri darba-wihri un birgeri, kas pee darba-wihru un birgeru=oflada peedery, teef pahrrakstiti, bet ne wis walsis=lohjekli, kas us pilssehtahm, woi arri pilssehtu=lohjekli, kas us semneeku=walsim gribb pahreet, tapehz, ka pee pilssehtahm naw nekahda gadsfahrtega pahrrakstischana tā kā pee semneeku=walsim.

Gub. wald. Patents no 23schā August 1837 Imā weeta un no 18ta April 1842 2ira weeta.

§. 311.

Semneeku=walsis=lohjekli, kas ar sawas walsis palauschanu zittā kahda walsi dsihwo, bes ka winni tur gribbetu peerakstitees, neteef pahrrakstiti, kad winnu paschu walsis meera paleef ar to, ka pee winnas paschas paleef peerakstiti, kā bijusch.

Gub. wald. patents no 18ta April 1842, 3schā weeta.

§. 312.

Kad kahds semneeku=walsis=lohjeklis no weenas walsis gribb ee-eet ohtra, tad winnam papreefsch 10ta Nowember=mehnesi jacet pee sawas walsis=teefas un jausdohd, ka gribboht zittā walsi eet dsihwoht; pehz tam winnam japeenefs leeziba no tahs walsis, fur winsch gribb peerakstitees, ka ta winnu gribb peenemt, un beidsiht ar sawu walsi un ar

muischas=waldischanu japaleef wissai lihdsigam par wissahm prassischanahm; un ja winnam wehl kahdi parahdi paliftu, tad tee winnam woi ja=aismaksa woi ja=apgalwo zaur tahs walsis galwoschanu, fur winsch eet dsihwoht woi zaur zittu ustizzigu lauschu galwoschanu.

§. 313.

Par prassischanahm, kas zitteem parahdu=dewejeem pee tahda zilweka irr, paleef tee paschi liffumi, kā no §. 1159—1165 irr isteikti par walsis= un muischas=waldischanas prassischanahm; zaur tahdahm parahdu=prassischanahm iseeschana no walsis ilgaki ne kā weenu gaddu newarr aiskaweta buht. — Ja parahdu=dewesi tahdu zilweku, kas no sawas walsis gribb iseet, zeetumā buhtu liffusch woi buhtu peespeedusch, sawus parahdus ar darbeem nostrahdaht, tad par to laifu, kamehr winsch zeetumā woi pee darba irr, parahdu=dewejeem jagalwo par wissahm walsis=dohschanahm un gaitahm, kas winnam friht.

§. 314.

Ja kahda semneeku-zilts jeb pamihlija, tas irr pahrineeki woi wezzafi ar behrneem no weenas walsis us ohtru pahrrakstahs, tad lihds ar teem wesseleem darba=zilwekeem arri tohs nespehjneekus, kas pee winneem (pee tahs pamihlijas) peederr, un par furreem teem wesseleem jasinna un jagahda, buhs lihds pahrrakstih, prohti tik labbi behrnus, kam wehl naw 10 gaddi, kā frohplus, ahrprahigus woi zittus nespehjneekus.

Gub. wald. patents no 18ta April 1842, 6ta weeta.

§. 315.

Ikkatram walsis=lohjeklim, kas zittā walsi ee-eet, japeeteizahs pee sawas tizzibas mahzitaja, kas tai draudsē irr, un japeerahda zaur sawadu sihmi, kas winna tizziba irr. Ja tahds walsis=lohjeklis basnizas draudsēs=rohbescheem eetu pahri, tad winnam papreefsch no mahzitaja ja=isnemem basnizas=rullu=sihme*) un japeenefs tam mahzitajam, furra draudsē winsch ee-eet.

Landrahtu teefas fluddinaschana no 12ta Dft. 1840.

§. 316.

Walsis=teefai nahkaks wissus walsis=lohjeklus, kas pehz liffumeem pahrrakstahs, sawadas rullēs=eesihmeht; schahs rullēs katra gadda 15ta Mai pee draudsēs=teefas=kunga, kas tai aprinki irr, janofuhta, lihds ar iseeschanas= un usnemshanas=sihmehm un lihds ar tahm §. 315 pee minnetahm basnizas=rullu=sihmehm.

Gub. wald. patents no 18ta April 1842.

*) Parochial-Schein.

§. 317.

Draudses = teefas = kungeem stipri us tam jaluhko, ka walsis = teefas pee laika un pareisi tahs pahrrakstischanas = rullas apgabda. — Winneem pehz atweeglofchanas un lai winnu isdarrischanas neteef aiskaweta, tahda walla dohta, ka walsis = teefahm, kad tahs pahrrakstischanas = rullas nolikta laikā naw apgabdatas, naudas = strahpi warr spreest lihds 10 rubl. f. n. walsis = nabbageem par labbu.

Gub. wald. patents no 18ta Aprila 1842, 12ta weeta.

§. 318.

Draudses = teefas = kungeem japahrluhko un jafaleef kōhpā pahrrakstischanas = rullas; — kur truhkumi rastohs, tur jagahda, ka teef pilditi, kur wissas waijadfigas sihmes pehz usdohteem munstureem nebuhtu peenestas, tur japeedsenn kur fuhdsibas zeltōhs, tur ja = isteefa. Pa tam draudses = teefas kungeem wissas pahrrakstischanas = rullas no sawa aprinka jafaraksta weenā rulle pehz nolikta munstura un ja = istaifa skaidrōs rakstōs diwlahrschi tā, ka warr galwoht par taisnu un pilnigu norakstu; tad schi leela rulle lihds 15tu Juni un ne wehlat katrā gaddā Landrahtu teefai janofuhta us pahrraudsifchanu.

Gub. wald. patents no 18ta Aprila 1842, 13ta weeta.

§. 319.

Landrahtu = teefa pahrraudsifhs tahs no draudses = teefahm ustaifitas pahrrakstischanas = rullas, no sawas pusses wehrodama, ka tahs, ka waijaga, lihds 15tu Juni katrā gaddā winnai teef nosubtitas, un ja tā naw, tad winna teem draudses = teefas = kungeem, kas aiskawejuschees, warr uslist naudas = strahpi lihds 25 rubl. f. n. Schi nauda leelkūngu lahdei eemakfajama un pee leelkūngu nabbaga = krahjuma peeleeekama. Kad Landrahtu = teefa sawu pahrraudsifchanu beigust, tad wissas rullas no wissas Widsemmes Kameral = teefai teef nodohdas lihds 15tu Juli. Kameral = teefa tad isdarra to pahrrakstischanu no sawas pusses.

§. 320.

Kad Landrahtu teefa tahs pahrrakstischanas = rullas pahrraudsidama atrohds, ka schahs rullas weenā woi ohtrā weeta nesaet labbi kōhpā, tā ka laudis, kas weenā walsi peesihmeti kō isgahjuschi, ohtrā tomehr naw peerakstiti kō eenahkuschi, woi zittadi, tad Landrahtu = teefa ischfirs pehz tahm iseeschanas = un usnemshanas = sihmehm, kas lihds irr peeliktas, un sawu rulli pehz tahm islihdsinahs.

§. 321.

Kad refrushchu = dohschana irr pawehleta, tad Kameral = teefa to = mehr isdarra pilnigi to pahrrakstischanu pehz tahm lihds 15tu Juli winnai nodohdahm rullehm, bet tad winnai wissas turklahst waijadfigas isdarrischanas janobeids, pirms wehl refrushchu = dohschana naw fahfufees.

§. 322.

Kad kahds no weenas walsis ohtrā eegahjis zilweks tai starpā no 10ta Now. lihds nobeigtas pahrrakstischanas, prohti lihds 15tu Juli, no = mirst, tad tai walsi, kur winsch pirmak bij peerakstihis jeb no kurrenes winsch grihbeja iseet, jagalwo par winna dohschanahm lihds nahkamai leelai remihisjei.

Gub. wald. patents no 18ta April 1842, 5ta weeta.

§. 323.

Behrni, kas kahdam semneekam tai starpā no 10ta Now. lihds pahrrakstischanas deenai (tas irr lihds 15tu Juli) peedsenn irr par tahs walsis lohzeekem turrami, kur winnu tehws tai laikā bija peerakstihis, kad winni peedsimme, lai arri tehws tobrihd zittā kahdā walsi buhtu dsihwojis. — Kad laulahts wihs un tehws mirst preefsch nobeigtas pahrrakstischanas, tad winna atraitne un behrni paleef pee tahs walsis, kur winsch bija peerakstihis sawā mirshanas = deenā, ja paschi negribb pahrrakstitees pee tahs walsis, kur winsch mirris, un schi walsis winnus peenemm.

Gub. wald. patents no 18ta April 1842, 8ta weeta.

§. 324.

Pirms kahds semneeku = walsis lohzeekis pilnigi naw israkstihis un pee zittas walsis peerakstihis, tad wehl arween ta galwofchana par winnu irr tai walsi, kur winsch pirmak bija peerakstihis.

Lihds pilnigas pahrrakstischanas deenai, prohti lihds 15tu Juli, tahds isgahjejs irr turrans, itt kō wehl ne wissai no tahs walsis atlaists, un winnam lihds tai deenai tapehz arri jaatlihdsina wissas dohschanas, kas winnam kō walsis = lohzeekim irr jadohd.

Gub. wald. patents no 18ta April 1842, 4ta weeta.

§. 325.

Tahs dohschanas, kas ohtrā gadda = puse friht un Dezember = mehnesi teef malfatas, no pahrrakstita zilweka irr malfajamas un dohdamas tai walsi, kur preefsch tam bija peerakstihis, tapehz ka tas no nahfo =

ſcha gadda tai jaunai walſtei pilnigi peefkaitams, un ſchai walſtei no ta laifa par to eegahjeju arri frohna-dohſchanas irr maſſajamas.

Kameral-teefas grahamata no 13ta Janw. 1843, Nr. 51.

§. 326.

Kad kahda isgahjeja zilweka pahrrakſtiſchana pilnigi irr isdarrita, tad, ja kahdu kauzioni ſawai preekſchajai walſtei buhtu eemakſajis, ta atleekama dalla no ta kauziona winnam teef atdohta, un ja ta walſis, no furras winsch atſahjees, wairaf par winnu buhtu isderuſi, ka wiuna kauzions isneſs, tad ta parahſa dalla paſcham ja-atlihdſina.

Sub. wald. patents no 18ta April 1842, 9ta weeta.

§. 327.

Semneeku-walſis-lohzeſſis, kas deeneſta ſtahw pee kahda baſnizas-ſfohlmeiſtera woi ſwannitaja woi ehrgelneeka woi draudſes-ſfohlmeiſtera, woi arri kad par paſta-wihru deen, paleek pee tahs paſchas walſis peeraſtihts, kur winsch jau preekſch tam bija.

Ja zitta kahda walſis naw nehmusees, tahdu zilweku, kad winsch ſawa deeneſta eegahje, pee ſewis peeraſtiht, tad tai preekſchajai walſtei, kas winnu pehz §. 298 deeneſta atlaiduſi, peekriht to turreht par ſawu lohzeſſi.

Sub. wald. patents no 18ta April 1842, 8ta weeta.

Dhtra atſchirra.

Walſis-eetaiſiſchana.

Walſis-lohzeſſu kahrtas.

§. 328.

Zebkurras semneeku-walſis lohzeſſi irr ſchirrami pehz ſchahm kahrtahm:

- a) Gruntineeki, b) rentineeki, woi naudas- woi klaufſichanas-rentineeki, c) kalpi, d) muiſchas-kalpi, e) algadſchi, f) ammatneeki, g) muiſchu un puſsmuiſchu usraugi un ſullaini, frohgu-, dſir-nawu- un lohpu-, woi zittu muiſchas-dallu un teefu rentineeki, h) wallineeki, i) nabbagi un nejehdſigi, kam palihdſibas waijaga — un k) nepeauguſchi woi wezzi laudis, kas no dohſchanahm irr atſwabbinati.

§. 329.

Walſis-teefai ja-uſtaifa ſawadas wahrdu-rulles par wiſſahm ſchahm walſis-kahrtahm ſewiſchi, kur ilgaddus ja-eeſihme wiſſas pahrmainschanas, kas noteekahs, kad zits no weenas kahrtas dhtra ee-eet u. t. j. p.,

lai pee walſis-sanahſichanahm, pee dohſchann-noliſichanahm, pee deeneſt-neeku- un paſſu-naudas eemakſichanas un kad nabbagu-palihdſiba teef isrehſinata, kas walſtei dohdama, u. t. j. p. wiſſu pareiſi warr isdſiht pehz ſchahm grahamatahm.

§. 330.

Laudis, kas no klaufſichanas-semmes kahdu grunti eemantodami ar walſi paleek ſabeedroti, tuhliht gadda galla un pirms ka tee wehl pahrrakſiti, kahrtas-rulles teef eelſiti; un tahdi gruntineeki, kas ſawu grunti pahrdohdami no tahs kahrtas isſchirrahs, gadda galla teef isdſehſti no ſawas pirmajas kahrtas eekſch wahrdu-rullehm.

§. 331.

Schinnis wahrdu-rulles pee katra wahrda, lai tas zilweks buhtu bijis pee kauſahdas kahrtas, ja-eeſihme, no kahdas tizzibas winsch irr, un gadda galla jaſarehſina, zif lauſchu no kattras tizzibas tai walſti dſihwo.

§. 332.

Pee gruntineeku un rentineeku wahrdeem kahrtas-rulles japeeleek, woi winnu grunts-gabbaleem neatschirrams inventarijums un zif wehrtibas tam irr.

§. 333.

Wiſſi semneeku-walſis-lohzeſſi pehz tahm kahrtahm, kur katro pee-derr, ſtahw appakſch teem ſawadeem liſkumeem, kas par ikkattu kahrtu dohti, bet pehz tahs teefas un pehz tahm darriſichanahm, kas kattram pee walſis peekriht wiſſi irr weenadi, woi tee buhtu us klaufſichanas-semmi dſihwojuſchi woi ne.

Sanahſichanas.

§. 334.

Tilpatt wiſſa semneeku-walſis, kad kahda waijadſiba par wiſſu walſi norunnajama, ka arriſan winnas lauſchu-kahrtas pa weenahm, kad tahs waijadſibas wiſſu walſi ne-aisnem, bet weenu woi ohtru kahrtu ween, warr ſanahſt un warr ſarunnatees un ſpreest par waijadſigahm leetahm, bet tahdahm ſaeſichanahm nebuhs buht bes muiſchas-waldſichanas palauſichanas.

Widsemmes semneeku liſkumi no 1819 §. 72 pahrtaiſ.

§. 335.

Kad woi walsis=teesai woi walsis=wezzakeem jeb preekschneekem waijadfigs leekahs, wissu walsi faaizinaht, tad teem peenahkaks muischas=waldischanai papreeksch to sinu doht, ka winni to dohma darriht un kahdas waijadfigs pehz to gribb darriht, un muischas waldischanas palauschana ja=ispassa. Bet schi to newarr aisleegt, ja tai walsi irr jasanahk pehz teesas=wihru woi zittu kahdu walsis=ammatu=wihru israudischanas.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 73 pahrtais.

§. 336.

Kas bes muischas waldischanas sinas un lauschanas walsi leek sapulzinatees, woi fleppeni woi azzim redsoht, tas turrans par dumpineeku un us bruggu=teesu aisuhtams, lai ar to pehz teesas=liffumeem darra.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 74 pahrtais.

§. 337.

Kad walsis teek sapulzinata, tad walsis=teesas preekschneeks to walda. Pee tahdahm sapulzinachanahm zittus sawa weetä nebuhs stelleht bet pascheem janahk. — Utraitnes ween, kas fainneezees buhdamas mahjas walda, sawu teesu un sawu labbumu leek wehra nemt zaur aisuhtawe-tajeem woi weetneekem, tomehr, kad walsis ko nospreesch, tad spreedeju jeb balsu flaitä tahdi weetneeki neteek rehkinati, bet par few pascheem ween sawu padohmu warr doht.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 75 pahrtais.

§. 338.

Kad sapulzinata walsis kahdas leetas deht teek usrunnahta, tad tam spreedumam buhs geldeht, kam leelaka pufse peekriht.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 76 pahrtais.

§. 339.

Ja walsis kahdas leetas pehz irr usrunnahta, kas fainneekem jeb mahjas=rentineekem ween warr buht par labbu woi par launu, tad aridsan scheem ween ta leeta ja=ischkier pehz ta padohma, kam leelaka pufse peekriht. Bet ja schi leeta wissai walsi warr buht woi par labbu woi par launu, tad no wisseem, kas ween irr fanahkuschu un kam irr peederrigs wezzums, ta leeta irr ja=ischkier pehz ta padohma, kam sapulzinatu leelaka pufse peekriht.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 77 pahrtais.

§. 340.

Kad taks waijadfigs tahdas irr, ka walsis=gruntineekus ween aisenem, tad scheem irr palauts tapatt fanahk, ka wissai walsi, un sawas ihpaschas faefchanas farunnatees, un ta nospreeschana buhs winneem pehz ta padohma, kam winnu leelaka pufse peekriht.

§. 341.

Kas tahdas faefchanas irr nospreests, tas tad ween spehku dabbu, kad muischas=waldischana to apstiprina.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 78 pahrtais.

§. 342.

Ja muischas=waldischana useet, ka kahda walsis=nospreeschana woi teesas=liffumeem irr pretti woi ka irr tahda, zaur ko walsi kahda faite jeb fahde warr zeltees, tad winna warr pastahweht us tam, ka walsis preekschfehdehtais to leetu wehl ohtru reisi usnem un walsi preekschanees, lai labbaki to ismekle un labbaki apdohmajahs.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 79 pahrtais.

§. 343.

Ja muischas=waldischana tam, ko walsis irr nospreedusi, sawu apstiprinachanu leeds un walsi isliktohs, ka tahda leegschana winnas brihwibahm un wallahm buhtu pretti, tad walsi irr brihw pee draudssteesas palihgu melleht. — Tä arridsan katra walsis=lauschu kahra warr darriht no sawas pufses, kad muischas=waldischana winnas spreedumu negribb apstiprinaht.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 80 pahrtais.

§. 344.

Ja tas, ko walsis irr nospreedusi, irr apstiprinahts, tad katram walsis=beedram ar to buhs ar meeru palikt, un tad ween irr lauts arri pa weenam eet pee draudssteesas par to fuhdssetees un schelotees, kad tas fuhdssetais flaidri warr parahdiht, ka walsis=nospreeschana tahm brihwibahm irr pretti, kas zaur liffumeem irr dohtas woi wissai walsi woi walsis=lohzeekem. Tomehr kad draudssteesa to ismekle un kad useet, ka tas fuhdssetais welti irr fuhdssejis, tad draudssteesa winnu strahpe pehz tam, ka winnai ta leeta israhdahs.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 81 pahrtais.

§. 345.

Kad walsis tahdu leetu deht teek usrunnahta, kas nepeederr pee sinnamahm dohschanahm un klausichanahm, bet kad winnai ko buhs norunnahht un nospreest zittas kahdas dohschanas pehz, tad walsis=beedrus tad ween warr peespeest, tahdu nospreeschanu peepildiht, kad diwi dallas no teem sapulzinateem laudim ar to irr meerä.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 82 pahrtais.

§. 346.

Walsi irr lauts fuhdssetees pee teefahm, kad winnai leekahs, ka winnas brihwibahm un wallahm teek pretti darrihts. Bet pee tahdas fuhdschanas wissai walsi un katram no winnas laudim jeb beedreem labbi jaleek wehra, ko teefachanas liffumi par tahdahm fuhdschahanahm pawehl un preekschrafsta, un wisseem jafargahs, ka angstakas teesas pa-

• lihgu nemefle, kad newarr drohschi un skaidri parahdiht, ka tahs teefas, kam pirma ismekleschana peekriht, winnus ar sawahm fuhdseschanahtm, teefas=liffumeem pretti, irr atraidijuschas.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 83 pahrtais.

Suhdseschanas no walsis pusses.

§. 347.

Talibds — ja pateescham un ittin waijadsigs buhtu — walslei wehl irr lauts, diwus wihrus no sawa widdus israudsiht un tohs nosuhtihit pee Widsemmes wifsaugstaku teefas=leetu walditaju fuhdsoteles un sche-lastibas luhgtees. Par tahdeem nosuhtijameem wihreem wiffuwairak irr israugami walsiswezzaki; tatschu arridsan teefneschus warr us to israu-dsiht, ja winnu teefaschanas darbs zaur to neteef aiskamehts un ja winni ne-irr paschi tee, par kurreem teef fuhdschts. Par tahdu nosuhtischanu jadobd sinna muifchas=waldischana un schai zaur rakstisu grahamtu irr jaapleezina, ka tahdu sinnu irr dabbujusi. Bes tahdas apleezinaschanas=sihmes no muifchas ta fuhdseschana pawiffam neteef peenemta; bet kad muifchas=waldischana leedsahs tahdu sihmi doht, tad draudses=teefai tas jadarra muifchas weetä.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 84 pahrtais.

§. 348.

Wairak ne ka diweem tahdeem nosuhtiteem wihreem nebuhs eet pee Widsemmes General=gubernatora=leelunga pehz walsis waijadsibahm. Kas schim liffumam pretti darra, tee pehz liffumu zeetibas tiks strahpeti.

Gub. wald. patents no 15ta Wewr. 1821 Nr. 931.

§. 349.

Widsemmes semneekem arri pehz liffumeem palauts, sawas waija-dsibas rakstitas scheloschanas= un luhgschanas=gramatas Widsemmes-General=gubernatora leelungam nodoht, bet ar tahdu peeteifschanu, ka tahdahm grahamatahm buhs rakstitahm buht tahs tautas walloda, pee to tas mekleta is peederr; zittadi winnas neteef peenemtas.

§. 350.

Walsis=wezzaki, kam waijaga labbi list wehra wiffu to, kas tadeht irr preefschraftsihts un nupatt peeminnehts, irr sawas walsis ihsteni pahrstahweji, tik labbi teefu preefscha ka arridsan zittur, fur irr waijadsiba. Walslei tapehz arri peenahfahs nospreest, zif winneem no walsis-lahdes buhs ismakfahit par to laifu, kamehr winni ar tahdu pahrstahweschanu darbojahs.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 85 pahrtais.

§. 351.

Kad walslei irr jafuhds prett sawu walsis=teefu, tad tas neteef zaur walsis=wezzakeem pee draudses=teefas.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 86 pahrtais.

Par walsis=wezzakeem.

§. 352.

Katrai walslei sewim ja=israuga diwi wezzaki, kas walsis weetä stahw un winnas wallas un brihwibas wiffur pahrstahw, fur newaijaga wiffai walslei fanahft.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 88 pahrtais.

§. 353.

Schee wezzaki, zif ween warr buht, ihpaschi no rentineeku (saim-neeku) un gruntineeku fahrtas ja=israuga, un teem buhs buht turrigeem, gohdigeem un prahitigeem wihreem, kam neko newarr pahrmest.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 89 pahrtais.

§. 354.

Schee wezzaki teef israudfiti un apstiprinati ta ka walsis=teefas=loh-zekli (luhto §. 369—373.) un arri ta ka schee teef swehrinati, kad sawu ammatu usnem.

Geweschanas Kommissije no 18. Dez. 1820.

§. 355.

Tahdai walslei, kurrat masak ka simts wihrifchu dwehseles, irr lauts, tiffai weenu walsis=wezzaku sewim israudsiht, bet pawiffam bes wezzaka palift patt tahdai walslei naw lauts, kas isteefaschanas pehz ar leelakas muifchas walsi irr fabeedrojusees. Ja no tahdas walsis, kurrat weens wezzakais ween irr, neweens ne-irr israudsihts par walsis=teefas=wihru, tad schim weenam walsis=wezzakam ja=usnemmahs sawu walsi eefsch polizeijes=leetahm usluhtohit un waldiht, kas zittadi walsis=teefas peefschdetajeem peekriht. §. 660.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 91 pahrtais.

§. 356.

Walsis=wezzaku ammatu irr us trim gaddeem. — Kad tee trihs gaddi beigufchees, tad tohs paschus wihrus atkal warr uszelt par jaunu, bet kad winni to ammatu wairs negribb turreht, tad winnus arri pee ta newarr peespeest.

§. 357.

Ne weenam semneeku=walsis=lohzeelim, kas woi par walsis=wez-zaku woi us zittu kahdu walsis=ammatu teef eezelts un apstiprinahits, naw brihw, bes wiffas wainas un bes peenemmigahm isrunnaschanahm noleegtees to ammatu usnem. Tahdas geldigas isrunnaschanas tik ween warr buht: kad kas pahri par 60 gaddeem irr wezs woi kad tan-nis pehdigds treijds gaddds jau stahwejis tai pascha walsis=ammata, pee ka winnu no jauna aizina, woi arri, kad winnam kahda pehrmin-dera=buhfchana irr, fur winnam kahdas mahjaskohpfschanas par bahri-neem irr janemm wehra, woi pehdigi, kad winsch tahds wahjigs irr, ka ne spehj dauds lauka iset.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 106 pahrtais.

§. 358.

Walstei paschai par to jasnna un jaspreech, woi saweem wezza-
keem arri par winnu darboschanu kahdu atlibdsinaschanu gribb doht.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 94 pahrtais.

§. 359.

Kad tad nu, kà jau irr peeminnehts, schee walsts=wezzaki sawas
walsts weetneeki irr wissur, fur walsts patti ne=irr sapulzinata, tad win-
neem walsts weetneekem buhdameem, arridsan un ihpaschi peenahfahs
paffal luhkoht, kà ar to, kas walstei peederr un ar winnas mantahm
eefsch walsts=lahdes, labbibas magasihnes u. t. j. p. ne kà netaisni un
weegli neteek dshwohts, bet wiss tà, kà peenahfahs, waldbhts un ap-
kohpts. Turflaht teem arri jaluhko us to, kà wissas walsts=dohschanas
un klausichanas ar taisnibu un pehz kahrtas teek eedallitas, un teem pa-
scheem buhs arridsan pahrtahweht wissas sawas walsts brihwibas wissur,
fur winneem leekahs, kà schahs brihwibas teek tà kà aiskahrtas. Par
scho pahrtahweschanu sawadas buhschanas irr ihpaschi liffumi dohti.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 95 pahrtais.

§. 360.

Ja draudses=teefa useet, kà walsts wezzakais woi pawissam to ne-
darra, kas winnam darriht peenahfahs un par teefas pamahzichanu ne-
behda, woi kad teefa panahf, kà winsch sawa ammata spehka nemmahs
us nelahga=leetahm dohtees, tad draudses=teefa tahdu no ammata warr
nozelt. Winna tad kreis=teefai par to sinnu dohd un walstei pawehl
ar muishas waldneeka apstiprinashanu winna weetà israudsiht zittu ta-
mehr, kamehr kreis=teefa par to leetu buhs nospreedusi.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 96 pahrtais.

§. 361.

Ikreises, kad pehz trim gaddeem walsts=wezzaki teek uszelti, arri
tai pascha brihdi katrai semneeku=walstei ja=israuga walsts=wezzaku weet-
neeks. Kad muishas=waldichana winnu peenemm un apstiprina, tad
weenà lahga ar walsts=wezzakeem teek swehrinahts. Ja tai walsti ne-
gadditohs, kas pee tahda weetneeka=ammata buhtu derrigs bijis, tad
winnu no zittas walsts warr isnemt. Winna darbs eefsch ammatalee-
tahm irr tas: sawa walsts=wezzaka ammata=darbus isdarriht, kad schis
wahjibas woi zittas kahdas aiskaweschanas dehl to nespehj darriht.

Cew. Kommissije no 10ta Dft. 1825.

Par desmitneekem.

§. 362.

Walsts=wezzakeem un zitteem walsts=preekschneekem sawas ammata-
darrihchanas par palihdsibu katrà muishà, fur muishas=waldichana libds
ar walsts=teefu to turr par wajadsihu leetu, jagahda, kà no katreem

10 faimineekem (weenadi woi tee buhtu bijuschi rentineeki woi grunti-
neeki) weens teek israudsihts, kam ihpaschi ta usraudsihchana par
teem 9 zitteem faimineekem uswehleta. Schim tad arri ta rihkoschana
un sinnaschana, kad scho faimineeku un muishas=waldichanas woi walsts
starpà kahdas isdarrihchanas.

§. 363.

Walstei naw brihw, tam pretti buht, kad muishas=waldichana libds
ar walsts=teefu desmitneekus gribb uszelt, un tee par tahdeem israudsiht
faimineeki newarr leegtees tahdu ammatu usnemt. (§. 357.)

§. 364.

Kad faimneeku skaits naw libdsigs un ne katram desmitneekam sawa
pilna dalka teek, tad muishas=waldichana libds ar walsts=teefu tee
faimneeki kà labbaki leekahs ja=peedalla pee desmitneekem.

§. 365.

Desmitneekem wissas weetàs walsts=wezzakeem un winnu weetnee-
keem, kad tee prassa, ja=eet palihga bes leegschanas, fur ween kahda
isdarrihchana pehz walsts wajadsihahm woi pehz walsts labbuma teek
prassita no teem dewineem faimineekem, kas winneem peedalliti, woi no
winnu semmes=gabbaleem woi no winnu deenesta=laudim.

Walsts=teefas.

§. 366.

Katrà muishà, kurrat sawa semneeku=walsts, un fur wairak ne kà
weena muishà kohpà buhtu fabeedrojusees us weenu semneeku=walsti,
schinnis fabeedrotàs muishas weena walsts=teefa teek eezelta. Schai
teefai irr ta sinnaschana par to walsti un eefsch wissahm semneeku=walsts
fuhdsibahm un polizeijes=leetahm winnai arween friht ta pirma teefa-
schana. — Wissi walsts=lohzeeki, arri tee, kas muishas deenestà irr,
stahw appatsch walsts=teefas; bet kad walsts=teefa kahdas strahpes no-
spreech, tad tahs newarr buht isdarritas bes muishas=waldichanas pa-
laufchanas.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 97 pahrtais.

§. 367.

Pee tahdas walsts=teefas peederr trihs teefaswihri jeb teefneschi, no
kurreem tas pirmais tas preekschsehdetais un diwi tee peefsehdetaji. Preeksch-
sehdetais no faimineeku kahrtas zaur walsti teek israudsihts; peefsehdetaji
teek nemti is wissas walsts laudim, no kautkahdas kahrtas tee buhtu
bijuschi.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 98 pahrtais.

§. 368.

Katrā semneeku=walsiti, kur zettorta dalka no wisseem walsis=lohze-kleem peederr pee pareisi=tizzigas Kreewu=basnizās, tur weens peefehdetajs un winna weetneeks is scheem irr israugams. Tahdās semneeku=walsis, kur weena puse woi wairak no walsis=lohze-kleem pee pareisi=tizzigas Kreewu=basnizās peederr, tur bes tam arri wehl walsis=teefas preekschfehdetajs teek israudsihts is scheem lohze-kleem. Tai muischas=waldischanaī, kurrāi peekriht tohs israudsihtus teefas=wihrus apstiprinaht, ar draudses=teefas=kunga usraudsihtanu us to jaluhko, ka schis liffums teek isdarrihts.

Reis. pawehl. no 12ta Dez. 1846. Nr. 1110 un patents no 15ta Mai 1847. Nr. 34.

§. 369.

Us tahdeem ammateem warr israudsiht katru gohdigu walsis=lohze-kli, kam pilni 25 gaddi un kam nekahdu wainu newarr parahdiht. — Bet deenesneekus un frohdineekus us tahdeem walsis=ammateem nebuhs uszelt.

Ceweschanas=Kommissije 1829.

§. 370.

Tahdahm walsim, kam 500 lihds 750 wihrischfu dwehselehmm irr, preekschfehdetajam flahht buhs uszelt trihs peefehdetajus; walsim, kam 750 lihds 1000 wihrischfu dwehselehmm irr, buhs uszelt tschetrus u. t. j. p.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 100 pahrtais.

§. 371.

Semneeku walsis fawu teefneschu israudsihtanas pehz sanahkusi fawus walsis=teefas=wihrus weenu pakkal ohtru us tahdu kahrtu is-rauga: katrai teefneschu=weetai trihs wihti teek israudsiht un muischas=waldischanaī sinnami darriti, kurrāi tad peederr weenu no winneem apstiprinaht. Bet ja muischas=waldischana wissus trihs atmett, tad walsitei trihs zitti irr ja-israuga un weens no scheem tad irr japeenemm un ja=apstiprina par teefneschu.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 101 pahrtais.

§. 372.

Ja eelsch tahdas walsis, kas ar zittas muischas walsi irr sabee-drota, muischas kungi par to newarr falihgt, kurrā no teem us teefas=ammatu israudsihtem wihtreem buhs apstiprinaht, tad tas galla=wahrds peederr tai muischai, pee kurras walsis wairak wihrischfu dwehseles irr.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 102 pahrtais.

§. 373.

Katrs walsis=beedris no wihrischfu kahrtas, kam peederrigs wez-jums un kas lihds ar teem zitteem irr sapulzinajees, lihds ar teem

arri fawu padohmu dohd pee teefneschu israudsihtanas, tomehr tas ween irr turrams par to israudsihtu, kam ta leelaka puse peekritte.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 103 pahrtais.

§. 374.

Wissi walsis=teefaswihti us trim gaddeem eezellami.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 104 pahrtais.

§. 375.

Ja kahds no walsis=teefaswihtreem pehz teem trim pirmem ammata=gaddeem par tahdu atkal no jauna teek israudsihts un apstiprinahts, tad, ja winsch pats grihb, tas gan warr notift, bet winnu peespeest pee to newarr. Bet ja pehz teem trim pirmem isdshwoteem teefne-scha gaddeem, trihs gaddi irr starpā, kur par teefas=wihru naw bijis, un winsch tad atkal us to teek israudsihts, tad winsch ta ammatu us-nemt nedrihst noleegtees.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 105 pahrtais.

§. 376.

Walsis=lohze-klim, kas par walsis=teefas preekschfehdetaju woi pee-fehdetaju woi arridsan scheem par weetneeku irr israudsihts, tad ween brihw irr noleegtees to ammatu usnemt, ja pee ta irr, ka §. 357 irr nofazihts par walsis=wezzakeem, kur teem irr brihw to ammatu no-leegt.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 106 pahrtais.

§. 377.

Tee par walsis=teefnescheem israudsihti un apstiprinati teefas=wihti teek noswehrinati basnizā pehz beigteem Deewawahrdeem draudses=teefas=kunga preekschā no fawas tizzibas mahzitaja un tahdā deenā, ko draudses=teefas=kungs us tam noleek.

Kad tee trihs gaddi lihds jaunai teefas=wihru zelschanaī wehl naw pagallam gabjushi un tai starpā weena woi ohtra teefas=wihra weeta zits irr eezellams, tad tahds teefas=wihrs arri fawā basnizā no fawas tizzibas mahzitaja warr buht swehrinahts, bes ka draudses=teefas=kungs pats buhtu flahht bijis, tomehr tik ween us draudses=teefas=kunga no-wehleschannu.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 107 pahrtais.

§. 378.

Pee katras walsis=teefas arridsan wehl diwi weetneeki teek eezelti, kas ka jaunaki peefehdetaji teek usaizinati us teefaschannu tad, kad kas no teem ihsteneem teefas=wihreem newessels buhdams woi zaur zittahm kah-dahm itt leelahm wajadsihahm aisturrehts pats pee teefaschanas newarr nahkt; schee weetneeki us teefaschannu arridsan tad teek usaizinati, kad ihstenam teefnescham jaatkahpjahs tadehl, ka tas zilweks, kurra leeta teek ismekleta, no ta teefnescha turweem raddeem irr. Schee teefnescha weet-

neeki us tahdu paschu kahrtu teef israudfiti, apstiprinati un noswehrlinati, kà paschi teefneschi un zitti, kas walsis=ammats stahw.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 108 pahrtais.

§. 379.

Kad walsis=teefas preekschdetajs zur kahdu pehz liffumeem peenemamu aiskaweschanu pats newarr klast buht pee teefaschanas, woi arridsan, kad par winnu paschu kahda teefas=ismekleschana teef turreta un winsch tapehz us kahdu laifu no sawa ammata irr nozelt, tad lihds tam laifam, kad ta leeta buhs beigta, wezzakam walsis=teefas peefschdetajam ja=eet preekschdetaja weeta un wezzakam peefschdetaja=weetneekam peefschdetaja weeta. Un kad ta leeta neteef beigta lihds tam laifam, kad pehz kahrtas jauni teefas=wihri teef eezelti, tad peefschdetajam un winna weetneekam japaleef preekschdetaja un peefschdetaja weeta lihds jaunai teefas=wihru zelschanai.

Geweschanas=Kommissije no 1. Aug. 1824.

§. 380.

Za kahdai walsi taihdi laudis peetruhtst kas leeti derr un ja tadehl wisseem walsis=ammateem pehz pawehleschanas derrigus wihrus atrast newarr, tad draudses=teefai par to jassina un janospreesch ta, kà tas walsi warr par labbu buht.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 109 pahrtais.

§. 381.

Kad weens no walsis=teefas=wihreem wehl ammata buhdams nomirst woi kad winnam zittas kahdas wainas pehz gluschi jaatkahpjahs no sawa ammata, tad tuhda lin winna weeta jauns irr ja=israuga.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 110 pahrtais.

§. 382.

Katra walsis nosalka to lohni, ko winnas teefas=wihri dabhuhs. Weetneeks tad ween par sawu darrischanu dabbu to lohni tas dabbutu, kam weeta winsch gahjis, kad winsch wairak ka pufs=mehnescha laifu winna weeta stahwejis.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 111 pahrtais.

§. 383.

Za no teefnescheem pascheem neweens neproht rakstist un rehlnaht, tad walsi jagahda, ka ffrihweris teef peenemts, kas walsis=teefai neween palihds wissur, fur kas irr ja=isrehkina, ta ka pee magaschnes un walsis=lahdes waldischanas, bet kas arridsan usrakta to, kas walsis=teefas preekscha teef isdarrichts, un wissu to, kas bes tam wehl rakstos irr ja=usnemm, ta ka: zil behrni ifgaddus ar weeglahm baklahm teef pohrteti u. t. pr.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 112 pahrtais.

§. 384.

Walsis=teefas=ffrihweri, fur tee wajadsigi, par walsis maksu teef

turreti; walsis us tahdu darbu warr israudfitees, furru winna patti gribb, bet muischas=waldischanai par to wajaga sinnah, un ffrihweram no muischas wajaga apstiprinatam buht.

§. 385.

Walsi arri jagahda, kà patti labbak sinna, ka weens walsis=lohzeckis arweenu muisch stahw. Schin tahs no augstakam teefahm nahf=damas pawehleschanas, israkstischanas, patenti u. t. j. p. teefai rohka jagahda. Tahdam arri tadehl arweenu wajaga pee rohkas buht, kad muisch un walsis=teefa, fur wajadsigs, few sinnas gribb doht un dabbuti.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 114 pahrtais.

§. 386.

Walsis=teefai jasanah muisch us teefaschanu katra neddelà nolifta sinnamà deenà un peeklahjiga weeta, ko winnai eerahdihs, un bes tam arridsan wehl jasanah ifreises, kad irr wajadsigs woi kad muischas=waldischana to pagehre. Fur wajadsiba buhs, fur no walsis ihpaschi weens walsis=nams buhs ja=usbuhwe.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 115 pahrtais.

§. 387.

Zai polizeies=spehks un usluhkoschana un wissas teefas=darrischanas jo labbaki weizahs, tad walsis=teefas peefschdetajeem wissu walsi appalsch fewin ta buhs isdallist, ka katram peefschdetajam weens aprintis ihpaschi pehz usluhkoschanas irr nodohs.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 115 pahrtais.

§. 388.

Walsis=teefai peekriht ta sinnaschana un usluhkoschana par wissahm te peeminnetahm leetahm:

- 1) ka leelzelli, basnizazelli un zitti zelli arweenu labbi teef kohpti un bruggeti. Walsis=teefa tadehl, lai tas jo labbaki tiftu padarrichts, ezeck weenu faimneeku par zellu=usraugu, kam pehz to jaluhko, ka teefas=pawehleschanas schinni leeta teef isdarritas.
- 2) Zai peederr sinnah par walsis=lahdi un par walsis labbibas=magaschni, un abbas jawalda pehz teem us tam dohteem liffumeem; tai arridsan jagahda par walsis=nabbagu usturrechanu un kohpschanu.
- 3) Walsis=teefai jagahda:
 - a) tahs pahrrakstischanas no weenas walsis us ohtru (luhko §. 309 u. t. j. p.);
 - b) tahs kahrtas=rulles (luhko §. 328 u. t. j. p.);
 - c) tahs tizzibas=rulles, jeb tahs rulles, kas rahda, pee kahdas tizzibas katrs walsis=lohzeckis peederr;
 - d) tahs grahamatas par teem neatschfirrameem inventarijumeem, kas tai walsi irr. Par scheem inventarijumeem tifpatt kà arridsan par teem

- e) behrneem, kas tai gaddā eeksch tahs walsis dšimmuschi, un
f) jif zilweki tai gaddā nomirruschi, walsis=teesai ifgaddus sawa-
das rullēs ja=usraksta.

Tahdas rullēs irr jafaraksta, lai arweenu fšaidri warr sinnaht, jif
laudis pee tahs walsis peederr, un kahds katrs pehz sawas tizzi-
bas un kahrtas irr; jo pehz fšahm rullehm wiffas krohna= un
rekrufschu-dohschanas irr ja=isrehkina un ja=eedalla, tā kà ar-
ridsan wiffas zittas dohschanas un isdarrischanas. Šchahs farak-
stitas rullēs wiffuwehlaki lihds 10tu Maiju irr janodohd mui-
šchas=waldischana, lai tahs nofuhda us tahm teefahm, kam tahs
fanemt peenahkabs.

- 4) Walsis=teesai peekriht us to luhfoht, kà ta pee muischas peeder-
riga klausischanas=semme un tee mescha=semmes gabballi, kas
klatht irr, zittadi ne teef apstrahdahti ne kà pehz teem liffumeem,
kas us tam dohti. Ja tā nebuhtu strahdahti, tad walsis=teesai
jagahda no sawas puffes, kà tee liffumi teef peepilditi.
- 5) Walsis=teesai arri irr ta usraudschana par to, kà tahs no mui-
šchas=waldischanas=semneeku=walstei nodohdas dšihwes=weetas us
klausischanas semmi pehz kahrtas un pehz liffumeem teef ap-
strahdatas un apfohptas.
- 6) Walsis=teesai, ar muischas=waldischanas pahrraudschanu, jagahda
par to, kà wiffi tahs walsis neatschfirami inventarijumi arween
pilnigi un labbi teef turreti. Kad walsis=teesa dabu sinnaht, kà
weenā woi ohtrā weetā tas neatschfirams inventarijums teef
isputtinahs, woi kad tas zaur kahdu nelaimi buhtu masaks pa-
lizzis, tad walsis=teesai us to paschu brihdi jagahda, kà tas
truhkums teef pildihst no faimneeku mantahm woi eenahlschanahm.
Ja wajadsetu, walsis=teesa tahdam nekohpigam faimineekam
pehrminderi warr uszelt, woi arri winna eenahlschanas warr
lift khlā.
- 7) Walsis=teesai nahkabs gahdaht, kà katrs tahs walsis behrs,
kam pohtetas bakfas irr listas, ar sawu un ar tehwa un mah-
tes wahrdu teef eelists diwās no draudses=teefas kunga apseh-
geletās grahamtās.

Wakfu=pohteschanas preekschrafti 1820.

- 8) Walsis=teesai peederr falassiht no walsis=beedreem tahs krohnam
nahkamas maksaschanas. No saweem muischas=laudim kungi pa-
fchi tahs fanemm. Walsis=teesai arri ja=atbild par wiffahm
krohna=klausischana un par wiffu, kas wiffai walstei peenah-
kabs darriht; un kad zitti walsis=lohzeffi nespehj maksah un
sawas gaitas peepildihst, tad walsis=teesai janoleef, kà fšahs
dohschanas un gaitas teef peepilditas no walsis puffes. Tahda
walla winnai nahf zaur to, kà wiffai walstei ar wiffu, kas win-
nai peederr, irr jagalwo par wiffahm tahdahm sinnamahm walsis-
lohzeffu krohna=klausischana un dohschanahm.
- 9) Walsis=teesai peederr peewaldihst wiffus walsis=lohzeffus un kà

tru fewischi, kà neweens neleedsahs krohnam klausiht pee
fchkuhtu=dohschanas, rasantu= jeb zeetumneeku=waddischanas, sal-
datu=eekohrteleschanas u. t. j. p. — Winnai arri peederr fanemt
no walsis to teefu, kas mahzitajam, fšohlmeistereem un zitteem
basnizas=kaspeem nahkabs no walsis puffes, tā kà arridsan fanemt
to teefu, kas fšohlahm nahkabs un to stazziji, kas jadohd us
pastu, un fagahdaht wiffu, kas wehl irr wajadstigs pee pastu-ap-
fohpschanas un kas tadeht irr jadohd un jamaksa.

- 10) Walsis=teesai peederr rekrufschu nodohschana pehz tahm fchis
nodohschanas deht ihpaschi dohtahm pawehleschanahm.

- 11) Walsis=teesai jasinna par wiffu, kas walstei peederr, par ehfahm,
gannibahm, jaunaufsehtem mescheem u. t. j. p. Winnai japee-
luhfo, kà tas wifs pehz sinnameem liffumeem teef turrehts. Ja
gribbetu kò pahzelt woi arri no tahda walsis=labbuma kò isdohd,
tad naw brihw to darriht bes peerahdschanas pee draudses-
teefas=kunga un bes winna palauschanas.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 118 pahrtais.

§. 389.

Par polizeijes=darrischana un par to spehku, kas walsis=teesai pee
pirmahm teefas ismekleschanahm irr, luhfo §. 659—672 un §. 754—768.

§. 390.

Katra walsis=teesa warr tahdu sehgefi fewim gahdaht un ar to seh-
geleht, kur Kreewu=walsis fihme (ehrglis) irr widdū eelists, bet wifsapfahrt
mallā wajaga buht tahs muischas wahrdam, kur ta walsis=teesa peederr.
Geweschanas=Kommissijes pawehleschana no 1. Aug. 1824.

Muischas=waldischana.

§. 391.

Kà pehz liffumeem buhs buht muischas=kunga woi muischas=waldi-
schanas un walsis=teefas starpā, un kahda sinnašchana un kahds spehks
muischas=waldischana par walsti, par to luhfo §. 676—708.

Trescha atschkirra.

Diffumi par deenesta=laudim eeksch walsis.

Par faderreschanahm, kas teef uszeltas deenesta pehz.

§. 392.

Widsemmes semneeku walsis=lohzeffleem irr lauts faderretees us dee-
nestu pee zitta, no kaut kahdas kahrtas fchis arridsan buhtu bijis; tomehr
us tahdu deenestu ween, kas ne=irr aisleegts. Bet kas irr faderrejees
deenestā, tam arri peenahkabs pehz sawas wiffulabbakas eespehschanas
wiffu to isdarriht, kò irr usnehmees.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 448 pahrtais.

§. 393.

Deenesta=faderreschanas irr saprohtamas tahdas, ko deenesta-zilweks usnemmahs par lohni. Ta lohne warr buht woi skaidrà nauda maksata woi arri labbibà, audeklà, willà, drehbès u. t. j. p. dohta, — woi ar-ridsan kahds eerahdihts semmes=gabbals. Kad semmes=gabbals par lohni teef eerahdihts, tad sawadi liffumi par to irr nosazziti. Ihpaschi tahdam semmes=gabbalam nebuhs leelakam buht ne us zittadu apstrahdashanu isdohtam, ne kà tee spreedumi par deenesta-weetahm rahda §. 177.

§. 394.

Kad deenesta=faderreschanas zell, tad tee darbi, kas deenestneekem jadarra, warr buht norunnati us tahdu kahrtu:

- a) us wissu zauru gaddu, woi no weetas woi pa starpahm, tà ka kà-trà neddelà woi kàtrà mehnesi winneem sinnamas deenas jaklausa;
- b) us sawadeem sinnameem laikeem ween;
- c) us kàtru laifu, kad deenesta=dewejs, woi arri deenestneeki paschi to darbu prassa, un par tahdu algu, kas ikkàtrà reisè jau eepreekschà teef norunnata.
- d) Tee warr buht tahdi darbi, kas sawadòs laifòs par kahdu norunnatu dallu no tihruma= woi lauka=augkeem teef strahdati; woi arri tahdi, par kurreem deenestneeks dabbu kahdu norunnatu dallu no sawa pastrahdata darba;
- e) tahdi sinnamu darbi, kas pehz gabbaleem teef skaititi.

§. 395.

Muischas=kalpeem no sawa muischas=kunga semme par deenesta=algu zittur nekur newarr buht eerahdita ne kà us muischas=semmi, newis us klausichanas=gruntehm.

§. 396.

Rentineekem (faimneekem) un semneeku gruntineekem nebuhs zitteem nekahdeem kalpeem semmi doht par lohni, ne kà teem, kas wissu zauru gaddu no weetas kalpo, woi arri teem, kam sinnamas deenas kàtrà neddelà woi kàtrà mehnesi zaur gaddu jaklausa. — Par wisseem zitteem darbeem un klausichanahm, kas tà neteef kalpoti, nebuhs semmi doht par deenesta=algu. — Kad mescha=semme teef eerahdita, tad deenesta=dewejs to semmi nebuhs nodohd us zittadu apstrahdashanu ne kà pascham zaur liffumeem irr lauts un nebuhs ayri wairak doht.

§. 397.

Deenesta=faderreschanas neween eeksch tahs paschas semneeku=walsis warr buht zeltas, bet arridsan ar muischas=kungeem ahrpuff tahs walsis un ahrpuff tahs muischas zittas kahdas pilssehtneeku= un semneeku=walsis.

Deenesta=faderreschanas ahrpuff tahs walsis.

§. 398.

Ikkatram semneeku=walsis=lohzeeklem, kas ahrpuff tahs muischas, kur tas peederr, kahdu deenestu gribb usnemt, tam papreeksch japarahda deenesta=sihme no sawas walsis. Bes tahs winsch newarr buht peenemts.

§. 399.

Bet teem semneeku=walsis=lohzeeklem, kas pee tahs paschas muischas kungeem deen, prohti muischas=faimi un muischas=kalpeem tahda deenesta=sihme no walsis puffes naw waijadsiga. Winni tik labbi kà winnu behrni irr walsis=peederrigi un winneem peekriht tahs paschas teefas un arri tahs paschas darrichanas eeksch walsis=leetahm, kà wisfeem zitteem walsis=lohzeeklem.

§. 400.

Wissi tee liffumi, kas rahda, kà buhs buht ar tahdeem walsis=lohzeeklem, kas paschi woi pawissam sawu maisi nespehj pelniht woi kam peepalibdsibas waijaga, — un kur teem sawa maisi un peepalibdsiba nahk, — ihpaschi arri deenesta=laudim par labbu irr dohti; tikpatt teem, kas ahrpuff tahs muischas woi arri kas paschà muischà dsihwo, kà arri teem, kas deenesta stahw pee muischas=semmes faimineekem, ja winni pee tahs walsis irr peerastiti. — Arri tee liffumi, kas par eebuhwee=scheem un wallineekem dohti (luhko §. 600 u. t. j. p.) kur waijadsigs, aismemm deenesta=laudis.

§. 401.

Bet tahdeem walsis=lohzeeklem, kam saws nopelns un saws darbs ahrpuff tahs walsis irr, woi muischà woi pilssehta=walsi woi zittà kahda semmes=walsi, un kas sawai walsi par labbu neko nedarra, bet jo wairak winnai par gruhumu paleek, kad sawu maisi nespehj pelniht woi kad nekur wairs weetas neatrohn, tahdeem ikgaddus sinnama naudas=teefa janoleek sawadà deenestneeku lahde.

§. 402.

Ikkatram, kas tai paschà muischas=teefa dsihwo, ja winsch nestahw deenesta=pee kahda rentineeka woi gruntineeka, kam sawa weeta us tahs muischas=klausichanas=semmi irr, ikgaddus jamaksa, kad irr no wirschku kahrtas, 1 rubl. f. n., un kad no seewischku kahrtas, puff rubl. f. n. eeksch deenestneeku lahdes. Par teem walsis=lohzeeklem, kas us muischas=semmi dsihwo, deenesta=kungeem jamaksa schi gadskahrtiga nauda. Tomehr schis spreedums ne=aisnemmm pawissam tahs semneeku=mahjas=buhshanas, kas jau preeksch scho liffumu fluddinaschanas bijuschas, lai gan us muischas semmi, teekams tahs pastahw tahdas pa-

fchas un tàpatt semneeku = walsis = lohzeekleem isdohstas, kà us klausischanas = semmi buhtu bijufchas, un tàpatt pehz fawa leeluma fawu dallu no walsis = dohschanahm un gaitahm nefs.

§. 403.

Deenesta = laudis, kam masaf ne kà 14 woi wairaf ne kà 60 gaddi, un arri tahdi, kò kungs no tahs paschas walsis eebuhweescheem woi wal = lineekleem peenehmis, kas nespehi strahdaht un fawu maifi pelniht, ne = teef peespeesti, fawu teefu deenestneeku lahde eemakfah. Schee laudis irr atraisiti no tahdas maffas tapehz, ka walslei zaur tahdeem laudim leelaks grubtums newarr zeltees. Bet kad zilweks no zittas kahdas walsis teef peenemts deenesta, un muishas = kungi to leef peerakstih pee fawas walsis, tad deenesta = kungam jamakfa ta nauda par deenestneeku eeksch deenestneeku = lahdes.

Deenesta = faderreschanas ahrpuss tahs muishas.

§. 404.

Walsis = lohzeekleem, kas gribb us deenestu faderretees eeksch zittahm pilssehta = woi semneeku = walsim un kas tapehz deenesta = sihmes prassa us gaddu woi arri us ihsaku laiku no fawas walsis, teem papreeksch tà jadarra:

- a) Winneem fawai walslei jagahda drohschiba par tahm krohna = un walsis = dohschanahm, kas winneem peekriht doht. Schi droh = schiba pehz liffumeem warr buht tahda, ka weena gadda naudu eemakfa, woi arri derrigu kauzioni par fawahm gadda = dohscha = nahm fagahda.
- b) Bes tam winneem wehl itgaddus sinnama naudas = teefa janoleef deenestneeku = lahde. Schi nauda teef maffata, lai walsis nenahf fahde, kad winneem warr buht kahda flimmiba useet, woi wiini tahda nespehka eekriht, ka newarr paschi fawu maifi pelniht. — Bet ta eemakfajama nauda tahda buhs:

Par deenesta = sihmi us Rihgu no katras wihrischku dwehseles 4 rubl. f. n. un no feewischku dwehseles 2 rubl. f. n.

Us Tehrpatu woi Pehrnowu no katras wihrischku dwehseles 3 rubl. f. n. un no feewischku dwehseles 1½ rubl. f. n.

Us zittahm pilssehtu = un semneeku = walsim no wihrischku dwehseles 2 rubl. f. n. un no feewischkas 1 rubl. f. n.

Bet, kad laulahts pahris abbi us weenu un to paschu weetu eet un deenesta = sihmi gribb isnemt, tad feewa nemakfa bet wihrs ween. Kad wihrs un feewa us fawadahm weetahm eet, kas naw weena un tai pascha pilssehta woi walsi, tad winneem katram fawa sihme ja = isnemm un arri katram fawa deenesta = nauda fe = wischki janomakfa. — Behrneem, kam wehl naw 14 gaddi,

un kas faweem wezzakeem lihds eet woi arri ar fawu tehwi woi mahiti weena weeta eet, naw nekahda deenesta nauda jamakfa.

§. 405.

Kad kahds walsis = lohzeeklis peepilda, kò liffums §. 404 spreesch, tad, ja deenesta = sihmi prassa, to winnam nedrihst leegt.

§. 406.

Schahm deenesta = sihmehm ne wajaga rakstitahm buht ne us stempe = letu ne us zittu kahdu fawadu papihru, ja tif muishas = waldischanas wahrds un sehgelis peelifts appakfa. Katra deenesta = sihme arri ja = eeleef, kahds tas zilweks, kam winna tà kà par passi teef dohta, irr pehz auguma, pehz waiga, pehz matteem, azzim u. t. j. pr.

Wibsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 1845 pahrtais.

§. 407.

Walsis, ja muishas = waldischana ar to meerà, weenam ohtram arri to, kas eeksch §. 404 pehz deenesta usnemfchanas spreesch, warr atlaist woi wissu woi arri pa dallahm.

§. 408.

Tahdu deenesta = sihmi pawissam warr noleegt wihrischkeem, kam wehl naw 25tais, un feewischkahm, kam wehl naw 20tais gads, arri tah = deem, kas deenesta no muishas rohbescheem gribb iseet ahrà, bes ka wiini par faweem tai walsi pakkal paleekameem nepeeanguscheem behr = neem woi zittahm kahdahm dwehselem buhtu gahdajufchi, kas us winnu rohkahm irr. Tahdu deenesta = sihmi ihpaschi arri wehl warr leegt tah = deem, kas jau weenreis kà rstanti (zeetumneeki) fawai walslei irr at = pakkal nosuhititi.

Leez wehrà: Kad pilssehtas warr buht us preekschu fawa weegluma pehz tahdeem us deenesta = sihmehm atlaisteem walsis = lohzeekleem kahdu fawadu naudas = maffu par biketehm usliftu, tad schi maffa wehl feewischki teem jamakfa, kas deenesta gribb eet.

§. 409.

Par deenesta = sihmehm, kas us ihsaku laiku teef isnemtas, tomehr ta patti naudas = maffa jamakfa kà us pilnu gaddu.

Deenestneeku = lahde.

§. 410.

Deenestneeku = lahde stahw appaksch walsis = waldischanas sinnas. To = mehr muishas = waldischana par to ta usrandfichana nowehleta, un drau = dses = teefas = kungam itgaddus weenreis no fawas pusses japahrluhfo, kà ta lahde waldita.

§. 411.

Tee laudis ween warr dabbuht naudu par peepalishdſibu woi par uſturu is deeneſtneeku=lahdes, kaſ woi paſchi jau pirmat ſawu deeneſta=naudu eeliſkuſchi, woi kam zitti winnu weeta to eemakſajuſchi, un tahdeem ween no tahs naudas peepalishdſiba teek, kaſ ſawu maiſi neſpehſi paſchi pelniht ne arri paſchi par ſewim gaſdaht.

§. 412.

Neweens newarr dabbuht naudu no deeneſtneeku=lahdes, ja taſ ſawu gaſdkahrtigu maſku lihds tam laiſkam, kaſ wairſ neſpehſi ſtraſdaht, iſgadduſ ne=irr nomakſajis, woi wiſmaſak par ſeſcheem gaſddeem ſawu gadda=daſku ne=irr eeliſſis.

§. 413.

Kaſ kaſhds ſemneeku=waſſis=lohjekliſ zitta waſſi peeraſtaſhſ, tad winnam wairſ naw itt nekaſda daſka pee tahs waſſis deeneſtneeku=lahdes, fur wiſch iſgaſjis. Tahds arri nekaſ wairſ ſawu eemakſatu naudu newarr atpraſſiht.

§. 414.

Zitteem par labbu ne ka tahdeem, kaſ eekſch §. 411 irr uſrahditi, no deeneſtneeku=lahdes naudu nebuſh iſdoht; un ja ar to kraſjumu, kaſ deeneſtneeku=lahde rohnahs, uſ ſcho lauſchu uſturu nepeetiſtu, tad waſſtei ta paſraſa daſka japeemett no ſawas puſſeſ.

§. 415.

Tahdeem ween, kaſ jau paſchi par ſewi ſinna un walda, irr lauts faderretees par deeneſtneekem. Tapehſi behrni, kaſ wehl ſtaſhw appakſch tehwa waldischanas, to newarr darriht beſ ſawa tehwa lauſchanas; kaſ ſtaſhw appakſch pehrmindereem, tee to ne warr darriht beſ ſcho pehrminderu ſinnas; lauſatahm ſewahm waijaga buht ſawu wiſru wehleſchanas; tahdeem, kaſ jau ſtaſhw eekſch deeneſta, waijaga paraſdischanas par to, ka tee ſawu deeneſta=laiku woi irr iſdſiſhwojuſchi woi ka irr atlaiſti.

Widſemmes ſemneeku liſtumi no 1819 §. 449 paſrtaif.

§. 416.

Tee, kaſ deeneſtu meſle un wehl nekaſ naw bijuſchi deeneſta, teem waijaga kaſdu ſihmiti iſnemt pee ſawas waſſis=teefas, appakſch kurras lihds ſchim dſiſhwoja, par apleezinaſchanu, ka winnuſ drohſchi warr uſnemt deeneſta. Ja tahdas apleezinaſchanas truſht, tad winnu deeneſta=funtraſtis tuhdaliſ warr iſniht zaur to, kaſ woi tehws woi pehrminders woi wiſhſ ar to naw meerā. Turklaht arri wehl tam, kaſ deeneſtu meſle, kaſda ſihmite par ſcho ſawu jaunu buhſchanu ja=iſnemm no ta

muiſchas=lunga, pee ka wiſch deeneſtu irr faderreſis. ſchi ſihmite irr janoneſs pee waſſis=teefas, fur ta teek glaſbata, un beſ tahs wiſch neteek atlaiſtis no ſawas waſſis.

Widſemmes ſemneeku liſtumi no 1819 §. 450 paſrtaif.

§. 417.

Kaſ ſawā deeneſta peenemm laudis, kam tahdas apleezinaſchanas=ſihmes naw, ka §. 416 irr noſaſſiſtis, tam irr jazeekſch woi poliſzeiſes=ſtraſpe woi irr jamakſa 2 rubl. ſ. ſtraſpes=naudas waſſis=nabbagu=lahde.

Widſemmes ſemneeku liſtumi no 1819 §. 451 paſrtaif.

§. 418.

Deeneſta=faderreſchanas jeb deeneſta=funtraſti woi teek uſzelti zaur rakſteem woi arri norunnati ar wahrdeem diweju leeſzineeku preekſchā woi arriſan faderreti zaur to, ka nauda teek dohta uſ roſku un teek pretti nemta. Kaſ tee, kaſ ſawā ſtarpā tahdu faderreſchanu uſzell, to apleezina teefas preekſchā, tad tai faderreſchanai irr ſpehſis.

Widſemmes ſemneeku liſtumi no 1819 §. 453 paſrtaif.

§. 419.

Pee tahdahm faderreſchanahm ſkaidri janorunna ta lohne, ko taſ deeneſtneekſ dabbuſh, taſ laiſk, ziſ ilgi winnam jaſtaſhw deeneſta, un taſ darſh, kaſ winnam darrams.

Widſemmes ſemneeku liſtumi no 1819 §. 454 paſrtaif.

§. 420.

Ta nauda, kaſ teek dohta uſ roſku un ko abbi warr norunnaht, ka paſchi grihb, pa laiſkam teek atreſklinata no lohnes; bet nei weenam irr lauts tai dohtai naudai atſaſſiſt nei oſtram to roſkas=naudu atdoht un zaur to no ſawas faderreſchanas atkaſpteſ.

Widſemmes ſemneeku liſtumi no 1819 §. 455 paſrtaif.

Par deeneſta faderreſchanahm eekſch waſſis un muiſchas rohbefcheem.

§. 421.

Ja labbaſ buhtu biſis, weenā un tai paſchā laiſka wiſſas deeneſtneeku faderreſchanas eekſch waſſis norunnaht, tad waſſis=teefai irr brihw ar muiſchas=waldischanas palaſchanu weenu deenu preekſch Jurgeem katra gaddā uſ tam nolift, un tai paſchā deenā wiſſeem ſaimineekem un deeneſta=laudim, kaſ deeneſta=funtraſtus grihb derreht, ſawi deeneſta=funtraſti irr janorunna un jaſaderr. Bet tahda deena jau pee laiſka eepreekſchā janoteiz.

§. 422.

Tas laifs, kad deenestneekem faws deenests ja=usfahf, irr kà abbi to norunnajusch, un abbeem arri buhs zeeti turretees un palift pee ta, ko tee fawà starpà irr norunnajusch. Ja tad nu deenestneeks nenahf tai nospreestà deenà fawu deenestu usfahf un tam, kas winnu bij derrejis, pehz winna irr jamelle, tad winnam jamakfa kaweschanas=nauda un jaatlihdina, ko winna deenesta=dewejs par mellefchanu irr isdewis; un ja tas, kas winnu bij derrejis, winnu wairs negribb turreht, tad deenestneekam neween jaatdohd ta rohkas=nauda, ko winsch dabbujis un ta fshahde jaatlihdina, bet winnam arri wehl jamakfa weens rubl. f. strahpes=naudas walfis nabbagu=lahdei. Kad nespehj makfahf, tad winnam tas janostrahda. Bet ja tas deenestneeks peerahda, ka winsch naw wainigs pee aiskaweschanas, tad tas, kas winnu derrejis, ne ko wairak newarr atprassihf ne kà to rohkas=naudu. — Turpretti, kad tas deenestneeks tai norunnatà laifà nahf fawu deenestu usfahf un tas, kas winnu derrejis, winnu wairs negribb peenemt, tad schim ta fshahde jaatlihdina us tahdu paschu fahrtu, kà tahdam, kas preeksch laifà un bes tahdas wainas, ko teefa warr peenemt par geldigu, fawu deenesta=zilwefu no deenesta atlaisch.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 456 pahrtais.

§. 423.

Tas deenestneeks, kas deenestu faderr ar wairak kà weenu, irr strahpejams tàpatt, kà tas, kas zaur fawu wainu tai noliftà deenà fawu deenestu ne=usfahf. Tas, kas pirmais winnam naudu dewis us rohku, winnu paturr pee fewis deenestà.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 457 pahrtais.

§. 424.

Tas, kas deenestneeku irr faderrejis, tomehr wehl warr atfahptees no fawa kuntrakta, pirms tas deenestneeks fawu deenestu irr usfahjis, ja winsch tam tahdas wainas warr peerahdiht, kà §. 435 irr isteiktas un zaur ko tam, kas deenestneeku irr derrejis, ta walla dohta, fawu deenestneeku atlaist, pirms winna deenestalaifs irr pagallam. Tad ta rohkas=nauda arri ja=atdohd, ja deenesta=dewejs to atprassa.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 458 pahrtais.

§. 425.

Kas ohtra zilweka deenestneeku iswill, tam buhs, ja par to teef fuhdsehts, woi polizeijes=stahpi zeest woi strahpes=naudu makfahf, pehz tam, kà ta leeta to isnefs.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 459 pahrtais.

§. 426.

Deenestneekam peenohfahs ustizzigam, darbigam, faderrigam, usmannigam, pasemmigam un paslaufigam luhf; neween fawà deenestà nekahdu fshahdi nedarriht tam, ka maifi winsch ehd, bet arridsan zittur wissu fshahdi no winna nowehrft. Deenestneekam bes sinnas nekur nebuhs eet,

un appakfch fawa maifes=tehwa mahjas= un muishas=eeraddumeem un pawehleschanahm tam buhs padohtees. Winnam arri jaet pee zitteem darbeem ne kà tee irr, us ko winsch ihsti irr derrehts, ja par to nebuhtu fewischki norunnahfs.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 460 pahrtais.

§. 427.

Ja deenestneeks, woi tihfchà prahfà woi zaur leelu nebehdashanu un nepaklausfchanu tam, kam winsch kalpo, fshahdi darra, tad winnam ta irr jaatlihdina un ta woi teef norehfinata no winna lohnes woi atstrahdata, kad winna norunnahfs deenesta=laifs pagallam.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 461 pahrtais.

§. 428.

Ta lohne un tas ehdeens, ko deenestneeks dabhu, irr janorunna stary to, kas eet deenestà, un to, kas nemm deenestà. Kad deenestneekam, kamehr winsch stahw deenestà, flimmiba useet, tà kà winna kungam jeb fainneekam algadfis irr japeenemm winna weeta, tad lohne par to laifu deenestneekam teef atnemta, ja winna kungs woi fainneeks us tam pastahw. Tomehr schim peenahfahs, fawam newesselam deenestneekam pahrtifschanu un kohpschanu sagahdaht tai newesselibà.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 462 pahrtais.

§. 429.

Teem, kas deenestneekus turr, us nekahdu fahrtu scheem nebuhs leegt ne tohs aiskaweht Deewa wahrdds lassihf un Deewa luhgschanas noturreht mahjà woi arri Deewa nammà noeet.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 463 pahrtais.

§. 430.

Kad deenesta=laudis, kas fawà paschà walfis dshwo, faweem fainneekem woi kungeem grihb atfazzihf, tad tas jadarra tai zaur liffumeem nospreestà laifà, kamehr winnu faderreschanas=laifs jeb winnu kuntraktas naw gallà nahjis. Winneem arri pee walfis=teefas ar fshaidrahm leezibahm peenahfama laifà japarahda, fur winneem us preekschu dshweweeta buhs. Kad tà nedarra, tad walfis=teefa no fawas pusses winnus deenestà warr lift fur gribbedama.

Peeliffuma liffumi 1845tà gaddà §. 16 pahrtais.

§. 431.

Ja nei tas, kas deenestneeku turr, nei tas deenestneeks pats irr atfazzijis, tad teef turrehts, ka ta faderreschana zaur to irr kà atjaunata us tilpatt ilgu laifu, kà wiini pirmu reisi to bija faderrejuschi. Tomehr ja ta pirma faderreschana bij norunnata us wairak gaddeem un tee weens ohtram nebuhtu atfazzijusch, tad teef turrehts, ka ta faderreschana irr atjaunota tikkai us weenu gaddu. Ja tee, kas deht deenesta irr faderrejuschees, ne ko fewischki nebuhtu norunnajusch tahs atfazzifchanas pehz, tad teef noliftis: ka pee tahdeem deenesteem, kas irr norun-

nati us gaddu, tif labbi weenam kà ohtam buhs atfazzijt diwi mehne-
schus preefsch gadda galla; un ja tas deenests irr faderrechts us mehne-
scheem, tad zits zittam buhs atfazzijt diwi neddelas preefsch mehnescha galla.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 464 pahrtais.

§. 432.

Neweenam, kas stahw deenestà, irr lauts bes deenesta=deweja grib-
beschanas sawu deenestu atstah, pirms wehl tas norunnahs deenesta-
laifs pagallam. Bet ja deenestneeks tahdas mainas warr usrahdiht, ka-
dehl pehz teefas=likkumeem irr lauts atstahtees, tad tam tomehr zittadi
nebuhs notift kà zaur peerahdischanu pee teefas un zaur teefas sprec-
dumu. Kas bes teefas sinas atstahjabs un ko kungs woi fainneeks
atkal nepeenemm, tam irr ja-atdohd ta rohkas-nauda un turklaht tam
wehl japeemakfa tif dauds, kà winnam lohne bija apfohlita.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 465 pahrtais.

§. 433.

Turpretti atkal tam, kas deenestneeku turr, peenahfahs sawam dee-
nesta-behrnam to nopelnitu lohni pareisi ismakfah, winnam wesselligu
un labbu ehdeenu doht un eefsch sawas norunnatas waldischanas win-
nam pahrahi nedarriht. Kas schim liffumam pretti darra, tas irr tur-
rams par tahdu, kas sawu kuntraktu irr pahrfahpis un zaur to deenest-
neekam to wallu jeb brihwibu dewis eet fuhdsoteles pee teefas un me-
fleht, ka woi ta faderreschana pawissam teef nozeltà woi tahs gruhthas
atnemtas, par ko winnam bij jafuhdsahs.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 466 pahrtais.

§. 434.

Tahdas mainas un gruhthas, kurre dehl deenestneeks jau preefsch
sawa isdshwota gadda un bes atfazzischanas warr atstahtees no sawa
kunga jeb fainneeka, irr: kad tas deenestneeks pahroleku irr tizzis strah-
pehts un neschelligi turrehts; kad tee, kurre deenestà winsch stahw woi
arridsan tee lihdsdeenestneeki winnam pawehl ko launu darriht; kad
winnam to peenahfamu usturru nedohd; kad winna kungi aiseet us tah-
lahm sweschahm semmehm, un kad winsch pats friht gruhthà flimmibà.
Bet kad tà noteef, tad deenestneekam no tam waijaga sinu doht fa-
wai walfis=teefai un peerahdiht, kahdas mainas pehz winsch atstahjabs.
Tàpatt arri deenestneeks wehl preefsch sawa isdshwota laika warr atstah-
tees tad, kad winna lohne winnam neteef ismakfata pareisi kà un kad
nahfahs; woi kad winsch laudim redsoht zaur sawa kunga mainu irr tizzis
kaunà; un arridsan tad winsch warr atstahtees, kad winnam isdohdahs
kahdu mahjas=waldischanu usnemt un seewischkas tad, kad teef isprezzetas.
Wisseem scheem arweenu buhs usfazzijt woi diwi mehneschus woi diwas
neddelas papreefsch, tà kà winni sawa starpà to deenestu irr faderreju-
sch woi us gaddu woi us mehnescheem.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 467 pahrtais.

§. 435.

Tam, kas deenestneekus turr, irr ta walla, sawus deenestneekus wehl
preefsch winnu isdshwota laika atlaist un winneem to lohni aisturreht,
kad winni irr zeeti un nepaklausigi laudis, kas nekà mahzibu nepeenemm;
kad kunga un fainneeka behrneem woi zitteem deenestneekum launu mahja;
kad sohj un deenesta=deweju peewill woi tishchà prahtà to pawehletu
darbu nestrahda woi ar launu firdi fahdi darra; kad zaur palaiduschu
dshwofchanu flimmas wahjibas dabbu; kad par naktim nestahw mahja;
kad irr nemas neatgreeschami dsehreji un fahrtu=spheletaji, woi dohdahs us
zittahm kauna=leetahm; kad pawissam to strahdajamu darbu neproht; kad
sawam maifes=tehwam rupji pretti runna un to kehfi; kad maifes-tehwa
peederrigus usfubina us nemeeru; kad us winna wahrdu parahdus
krahj; kad dauds neapdohmigi un aplam drohschi dshwo ar ugguni; kad
plehschahs un kaujahs ar zitteem; un kad nelaulatas seewischkas paleef
us gruhtham kahjahm.

Deenestneeku pehz teefas=likkumeem arri wehl warr atlaist preefsch
winna isdshwota deenesta=laika, kad tam, kas winnu turreja, tà noteef-
fahs, ka wairs eefschschanas naw winnu turreht. — Kad tà noteef-
fahs, tad tas atlaist deenestneeks gan sawu pilnu lohni dabbu, bet winsch
newarr prassijt, ka winnam wehl buhs aismakfah par ehdeenu un darbeem

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 468 pahrtais.

§. 436.

Ja tas, kas deenestneeku turr, scho atlaisch no deenesta bes wissas
mainas; tad schis sawu pilnu lohni dabbu un turklaht atlaischanas gah-
matu, ka tas zittu deenestu drohschi warr faderrecht.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 469 pahrtais.

§. 437.

Deenestneekam, kas atstahjabs, peenahfahs wissas leetas bes truh-
kuma atdohd, kas woi no sawa kunga woi no fainneeka winnam rohka
dohtas, un ar ko winsch woi darbu strahdaja woi kas winnam bija glabbaja-
mas. Ja no schahm leetahm kahda truhst, tad winnam to waijaga atlihdsinabt
woi no sawas lohnas woi zaur to, ka winsch to leetas-wehrtibu atstrahda.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 470 pahrtais.

§. 438.

Ja kas par sawu naudu sawu deenestneeku irr lizzis ismahijt woi
kahdà ammatà woi par flihwieri, woi ja winsch to irr peeturreis pee
zittas kahdas labbas mahzibas un ja tas irr notizzis ar ta deenesta-
behrna wezzaku woi pehrminderu sinu un labpatihschanu, tad tahdam
deenesta-behrnam buhs atmakfah woi atkalpoht to, ko winna kungs woi
fainneeks par to irr isdewis.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 471 pahrtais.

§. 439.

Kad kahds deenestneeks atstahjabs un kad tas, kas winnu turreja,
nebija semneeka=fainneeks, tad tam, kas winnu atlaisch, buhs doht ap=

leezinafchanas = grahmatu jeb fihmiti, fur winsch pehz taisnibas apleezina, kà tas deenestneeks winnam irr kalpojis un kà tas pee winna irr turrejees.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 472 pahrtais.

§. 440.

Ja tahds kungs bes wissas wainas woi pawissam leedsahs tahdu fihmiti rakstih woi tanni fihmitē winnu walti un netaisni usfuhds, un ja teefas preekschā winnam to, ko tam pahrmett, newarr parahdiht, tad ta peederriga draudses-teefa scho apleezinafchanas = fihmiti deenestneekam faraksta no sawas pusses.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 473 pahrtais.

§. 441.

Turpretti ja kahds kungs kahdam blehdigam un ne-ustizzigam zilwekam tahdu fihmiti israksta, fur winsch wissai taisnibai pretti to tahdu zilweku uesteiz, tad tahdam kungam jagalwo par wissu skahdi, ko tahds zilweks zittam, kas winnu sawa deenestā nehmis, daschahrt padarra. Tomehr tahdas skahdes atlihdsinafchana nebuhs eet augstaka pahr 100 sudraba rubleem.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 474 pahrtais.

§. 442.

Tahdi, kas stahweja deenestā pee fainneekem un rentineekem, kad atstahjahs no tahs walsis, fur bija, dabu no walsis-teefas to apleezinafchanas = fihmiti, kurrā irr eeliks, kà winni irr kalpojusch un dsihwojuschi.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 475 pahrtais.

§. 443.

Kad tas, kas deenestneeku turreja, mirst, pirms scha deenesta gads irr pagallam, tad ta nomirruscha behrni un mantineeki to deenestneeku warr woi paturreht pehz sawa funtrakta woi winnu atlaiht. Ja winnu atlaisch, tad tas dabu sawu pilnu lohni pehz tam, kà winsch irr faderrejees, woi us mehnescheem woi us gaddu.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 478 pahrtais.

Zettorta atschkirra.

Semneeku-walsis darischanas.

§. 444.

Semneeku = walsi nahkabs wehroht, kà ta klausifchanas = semme, kas ihpafchi semneeku = walsis lohzeleem irr wehleta us dsihwas-weetahm, pehz liffumeem teef isdohda un apstrahdata (luhko §. 136.) un walsis-teefai ihpafchi wehl us to jaluhko, kà tee ne-atschkirrami inventarijumi wissā walsi labbi turreti un wesseli paleek (luhko §. 388.). Bes tam wehl pee walsis = darischanahm peekriht, kas schē us preekschu isteikts.

A.

**Gahdaschana par frohna- un walsis-dohschanahm; —
zif katram janess, un kà tahs teef dsihtas.**

§. 445.

Katrai semneeku = walsi jagalwo ar wissu, kas winnai peederr, par tahm frohna- un walsis = dohschanahm, kas pehz winnas lohzele dwch-selu skaita jamakfa.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 118. 7tā weeta pahrtais.

§. 446.

Tapehz walsi no wisseem, kas pee winnas kà lohzele peerastiti, lai tee pehz sawas kahrtas buhtu bijusch, kas buhdami, jadsenn ta teefa no frohna = dohschanahm, kas winneem peekriht makfah pehz ta oflada, fur winni peefkaitahs.

§. 447.

Behrni, kam masaf ne kà 14 gaddi un wezzi laudis, kam wairaf ne kà 60 gaddi, irr atlaihti no wissahm frohna- un walsis-dohschanahm un makfahm, ja winni pafchi naw rentineeki (fainneeki) woi gruntineeki, woi saweem behrneem sawus rentes = woi grunts-gabbalus ne-irr dewusch walidht.

Geweschanas Kommissije 24to Merz 1820.

§. 448.

Kad nu walsi, kà noprohtams, pee sawahm makfaschanahm suddums rohnabs zaur to, kà behrni un wezzi laudis nemakfa un arri wehl zitti laudis irr, kas nespehz makfah, tad schi sudduma dalla us wisseem teef isdallita tã, kà tahs kahrtas laudis, kam leelaka makfa, arri leelaka teefa pehz sudduma islihdsinafchanas japeemakfa un kam masaka makfa, teem masaka teefa. Par isskaidroschanu luhko galla peeliktu rehfinumu ar fihmi E.

Frohna-dohschanas.

§. 449.

Tahs dohschanas, kas katram semneeku = walsis-lohzeleem, kam tahs kriht doht, irr jamakfa, teef atkal schkirtas us trim dallahm; prohti

- 1) ta dalla, kas ifgaddus frohnam jadohd. Schi paleek weenumehr tahda patti;
- 2) ta dalla, kas brihscham irr dohdama, brihscham arri naw dohdama, tã kà rekrushu = nauda u. t. j. p.;
- 3) ta dalla, kas ta §. 448 peeminnetā sudduma pehz irr japeeleek.

Gubernementes waldischanas suddinafchana no 17ta Maiza 1822.

§. 450.

Da isrehkinaſchana teef rakſtōs eelſta un wiſſi walſis-teefas-wihri un walſis-wezzaki leef ſawus wahrduſ appakſchā. Katram walſis-loh-zeſlim brihw tahdu isrehkinaſchanas=rakſtu palakſiht un pahrluſkoht. Bet pirms tahs dohſchanas teef eedſihtas, tas rehkinums jarahda muiſchas-waldiſchanai, lai muiſchas-waldiſchana pahrluſkodama, ja wajadsetu, ſawu padohmu warr peelikt ſlaht. Kad muiſchas padohms neſaeet koſpā ar walſis-teefas rehkinumu un walſis-teefa negribb ſlauſiht un to rehkinumu pahrtaiſiht, tad draudſes-teefas-kungam ta leeta ja-iſſchir. Schis rehkinums katrā gaddā lihds 1mu Oktober draudſes-teefai jano-dohd us apſtiſprinaſchannu.

Gub. wald. ſluddinaſchana no 17ta Maija 1822.

§. 451.

Krohna-dohſchanas wiſſwairak japeedſenn tahdā gadda-laiſā, kad ſemneekem weeglaſ irr, ko iſdohd no ſaweem ſemmes-augleem.

Gub. wald. ſluddinaſchana no 17ta Maija 1822.

§. 452.

Ar tahdeem walſis-lohzeſleem, no ſam jau ſinnams, ka no winneem gruhti ko warr peedſiht, tā jadarra: walſis-teefa tuhliht pehz plaufcha-nas zeeti winneem aiſleeds, ja zitta ſihla winneem naw, labbibu un loh-pus pahrdohd beſ winnas paſchas ſinnas; un kad tas laiſs nahſ, walſis-teefa patti ar ſawu uſdraudſiſchannu us tirgeem pahrdohd to lab-bibu un tohs lohpus, ziſ tas warr buht beſ ſaimneeka iſputtinaſchanas. Ta nauda janoleek walſis-lahde, lai krohna- un walſis-makſaſchanas un dohſchanas ſawā laiſā no tahs warr aiſmakſaht; un kad ſchi makſa pee-dſihtā, tad ſaimneekam walla ar ſawahm mantahm darriht, tā pats gribb.

Gub. wald. ſluddinaſchana no 17ta Maija 1822.

§. 453.

Walſis-teefai lihds 1mo Merz un lihds 15to Dezember jaſanemm wiſſas krohna-dohſchanas, ziſ pa puſſgaddeem makſajamas no walſis, un janodohd kreis-rentes-kambari, kaſ irr kreis-piſſſehtaſ. Bet walſis-teefai, ſcho terminu wehrodamai, peenahlaſ no ſawas puſſes tahs dohſchanas dſiht jau us 1mu Wewrar un us 15tu November no walſis-lohzeſleem. Winnai arri jaſanemm ta teefa, kaſ muiſchas-waldiſchanai jamakſa par ſaweem laudin, un wiſſa ſchi nauda lihds makſaſchanas-terminam walſis-lahde janoglabba.

Gub. wald. ſludd. no 17ta Maija 1822.

§. 454.

Za zitti walſis-lohzeſli, kaſ rulle irr eelſti tā makſataji, to-mehr ſawas dohſchanas neſpehtu makſaht, tad walſis-teefai tuhliht tas

ſuddums japeedſenn no wiſſas walſis, kaſ galwineeſe irr par wiſſeem ſaweem lohzeſleem. Kaſ truhtſt, irr janemm iſ walſis-lahdes, woi ja-usleek us wiſſeem walſis-lohzeſleem tāpatt tā §. 448 jau irr iſteikſs.

Gub. wald. ſludd. no 17ta Maija 1822.

§. 455.

Draudſes-teefas-kungeem, kad walſis-lahdi pahreſkaita, katrā reiſe arri ſkaidri ja-iſluhko wiſſi rehkinumi par eemakſatahm un iſmakſatahm krohna-dohſchanahm.

Gub. wald. ſludd. no 17ta Maija 1822.

Walſis-dohſchanas.

§. 456.

Walſis-ſanahkſchanahm, ja leelaka puſſe ar to meerā (§. 338.), par tahm dohſchanahm friht noſpreetſ, kaſ katram walſis-lohzeſlam wehl beſ tahm krohna-dohſchanahm katrā gaddā jamakſa par wiſſai wajadſi-gahm un labbi derrigahm eetaiſſchanahm us paſchas walſis labbumu.

§. 457.

Ziſ jamakſa un ſur un kad, par to tai ſapulzinatai walſtei ſkaidri janorunna, un pehz ſawas norunnas iſgaddus ja-iſrakſia un ja-iſreh-kina, ziſ us katru lohzeſli friht. Schis rehkinums nebuhs peenemts, pirms muiſchas-waldiſchana to wehl naw apſtiſprinajuſi.

§. 458.

Kad tas rehkinums apſtiſprinahts no muiſchas-waldiſchanas, tad walſis-teefas-wihreem nahlaſ tahs ſpreetſas dohſchanas eedſiht, tā tā walſis-ſanahkſchana irr norunnajuſi ſawā ſarpā, ziſ, tā un kad tam buhs buht.

§. 459.

Bet ſinnams ta rentu-makſa, kaſ walſis-gruntineekem Rentu-lahdei janodohd, ſchē naw peeſſaitama. Schahs rentes arri neteek dſihtas no walſis-teefas. — Ta galwoſchana, kaſ wiſſeem walſis-loh-zeſleem irr par krohna- un zittahm dohſchanahm, naw tā ſaprohtama, ka arri par ſchahm rentu-makſaſchanahm buhtu bijuſi.

§. 460.

Tahs zittas walſis-dohſchanas, ziſ us grunts-gabbaleem friht, tā tā ſchuhteschanas, ſlauſſchanas, kaſ no wiſſeem weenlihds brihſcham

teef praffitas, faldatu eefohrtelefchana u. t. j. p. tif patt walfis=rentineekem (faimneekem) kà gruntineekem arween pehz fawu grunts=gab-balu wehrtibas irr jadohd. Bet winneem arri janess tahs dohshanas par tahdeem klaufichanas=semmes gabbaleem fawà walfi, kas tukfchas paliffufchas no faimneekem.

§. 461.

Katram rentineekam (faimneekam) un gruntineekam, kas tà nedarra, kà wiffa walfis pehz weenlihdfigas taifnas noliffichanas katram pehz fahrtas irr fpreedufi, — un furra weetà tapehz weetneeks irr peenemmams, lai tas to darbu jeb to dohshanu ispilda, tam jaatlihdfiga fawam weetneekam tif dauds, kà walfis=teefa nofpreedihs.

B.

Par refrufchu-dohshanu.

§. 462.

Ta isrehkinafchana un peerahdischana, jif refrufchu irr jadohd par wiffu Widsemmi, un jif refrufchu, woi winnu weetà jif naudas fewifchi katrai muifchai, kas ne noteef arweenu weenadi, bet pehz tam, kà ikreis tà pawehlefchana nofalka, paleef tà kà lihd fchim pee Landrahtu=teefas.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 498 pahrtais.

§. 463.

Pee isrehkinafchanas pehz dwehfelehm, kas rahda, jif refrufchu katrà reisè no weenas walfis irr jadohd, naw peeleeekami tee walfis=lohzeffi, kam pehz fawas ihpafchigas fahrtas pawiffam naw ja=eet faldatu=deenestà. Bet pee tahs naudas=maffas un refrufchu=apfohpfchanas un pee wiffahm zittahm tehreshanahm, kas zaur refrufchu=dohshanu rohnahs, fcheem walfis=lohzeffeem tifpatt japeeleef fawa dalla kà teem zitteem.

§. 464.

Par frohna=muifchahm un frohna=mahzitaju=muifchahm Landrahtu=teefa to isrehkinafchana nofuhda Domehnu=teefai, lai ta to pahrrauga; un kad tas tà irr darrihts, tad Landrahtu=teefa to isrehkinafchana aifuhda us gubernementes=waldischana, kas atkal katrai muifchai to finnamu darra.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 499 pahrtais.

§. 465.

Tadeht pee refrufchu dohshanas walfis=teefahm ween peekriht, tif dauds zilwekus, kà irr pawehlehts, iszelt un to no walfis maffajamu naudu, kas pee refrufchu nodohshanas jafagahda, peedfih.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 500 pahrtais.

§. 466.

Ja diwas woi wairaf muifchas us weenu paschu walfi kohpà fa-beedrojuschahs un winnahm tas pats grunts=kungs irr, tad tee refrufchi, jif no wiffahm fchahm muifchahm kohpà dohdami, warr buht is-nemti no semneeku walfis, bes kà katra muifcha fewifchi fawus refrufchus dohtu. — Bet kad tahs muifchas naw weena kunga rohka, tad tà newarr darriht; un kad winnas arri weena kunga rohka buhtu bi-jufchas, bet winnu laudis us weenu walfi kohpà nebuhtu fademufchees, tad arri refrufchu=dohshana newarr wiffahm kohpà buht.

Gewefchanas Kommissije.

§. 467.

Semneeku=walfis, kam mafaf ne kà 20 peerakftitas wihrifchu dwehfeles, refrufchus pawiffam nedohd, bet winnahm refrufchu=nauda jamakfa.

Gub. wald. patents no 29 Now. 1827. Nr. 6107.

§. 468.

Refrufchu=dohshana un tahs noteiffichanas par teem, kam janahf pee lohfehm un kam ne waijaga nahft, noteef pehz teem liffumeem, fo waldischana irr islaidufi fawà pawehlefchana par refrufchu=dohshanahm.

§. 469.

Walfi peenahfahs gabdabt, kà tahdeem nepeeangufcheem behrneem, furru tehws irr nodohs refrufchôs, pahrtiffchana netruhft.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 505 pahrtais.

§. 470.

Refrufchu=feewahm irr brihw, kad negribb lihd eet ar faweem wiheem fawà walfi palift un dñhwoht; un walfis winnahm to newarr leegt, bet jo wairaf walfi nahfahs, tahdahm feewahm par palihgu buht paschahm un winnu nepeeangufcheem behrneem, fur winnahm palihga waijaga.

Gub. wald. patents no 26ta Janwar 1825. Nr. 350.

§. 471.

Ja ap to laiku, kur rekruschi ir janemm, kahds no pagasta=laudim, kas geldetu rekruschs, bes passes voi sleppeni kur aismeklabs voi ardisan ilgati noht paleef, ne ka winnam pehz winna passes bij lauts, tad ja tahdu atkal dabbu rohka, to buhs tuhdaia nodohs rekruschs walslei par labbu.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 506 pahrtais.

§. 472.

Wissi tahdi walsis=laudis, kas voi no semmes polizeijes=teefas, voi no tahm teefahm, kas kalladarbus isteesa, blehdibas pehz teef no=dohti rekruschs, ir jarehina par labbu tai walslei, pee ka winni peeder galwasnaudas=dohschanas un zittas krohna=dohschanas pehz.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 507 pahrtais.

§. 473.

Walsis=teefa zaur weenu no saweem teefnescheem voi arri zaur walsis=wezzaku tohs no walsis izzeltus rekruschs tai Kommissijei, kas winnus pretti nemm, leef preefscha west un nodohs.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 509 pahrtais.

§. 474.

Ja no teem par rekruscheem izelteem zilwekeem kahds voi ais=behg voi paleef newessels voi nomirst, pirms no kommissijes ir pretti nemts, voi ardisan, kad zits no teem ka negeldigs nemas neteef pretti nemts, tad winna weetā walslei buhs zittu israudsiht un izzelt no sawa middus.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 510 pahrtais.

§. 475.

Ja kahds no walsis=laudim, gribbedams iswilltees is rekruschu deenesta, ir aisgahjis no sawas walsis us zittu, tad tai walslei, pee ka winsch paslehpjabs, ir jaatbild par to, un tadehl jagahda, ka winsch sawai walslei teef atpakkal dohts, arri tad, kad winsch eefsch tahs fwe=schas walsis tahdu buhschanu buhtu usnehmis, kas gan pehz teefas=lif=fumeem atswabbina no rekruschu=buhschanas.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 511 pahrtais.

§. 476.

Ja tahdeem, kas ir izelti par rekruscheem, wehl winnu wezzaki dsihwo, tad schee schohs sawus behrnus ka gribbedami un spehdami

apkohpi un apgahda. Ja rekruscha wezzaki jau ir nomirruschi, tad winna lihdsnantineekeem ir ja=islihdsinajabs ar winnu, pirms teef no=dohts. Ja tahds rekrushts nahf atpakkal, pirms wezzaku manta ir is=dallita, un sawu dallu, ko winnam wehl waijaga dabuht, prassa, tad no tahs papreefsch ir ja=atwelf, ko winsch no saweem wezzakeem dab=buja, kad tappe nodohs rekruschs. Turpretti ja winsch atpakkal nahf us sawu dsimteni tad, kad winna wezzaku=manta jau ir dallita, tad winsch nefs wairaf newarr prassih; bet tam ir japaleef ar meeru ar to, ko winsch dabbuja, kad tappe nemis rekruschs.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 512 pahrtais.

§. 477.

Kad tahdi teef nodohi par rekruscheem, kas wehl pee Deewa galda pawissam naw peenemti, tad tee no tahs pretti=nemschanas kom=missijes teef aishuhtiti us pilssehtas mahzitaju, lai tas winnus mahza un peenemm pee Deewa galda.

Par tahm rekruschu=seewahm, kas negribb lihds eet ar saweem wihreem, bet warr buht gribb atlaulatees, ir sawadas notetschanas basnizas=liffumu=grahmata eeliktas.

C.

Par semneeku labbibas magasihnehm.

§. 478.

Walsis=teefai buhs apkohpt un usraudsiht sawu semneeku labbibas=magasihni, un tadehl gahdabt, ka tuhdaia pehz beigtas fulschanas wifs, kas ir isnemts no magasihnes, atkal teef eelikt un atdohts; un ja kas par dauds sawejabs to, ko winsch ir isnehmis, atkal eelikt, tad walsis=teefai buhs tahdu peespeest ar teefas warru, to aishnemtu atkal eelikt; un pawissam pee magasihnes apkohpschanas buhs wissu to list wehra, kas sche teef nofazzihis un pawehlehts.

I. Magasihnes ehfa.

§. 479.

Katrai walslei jagahda sawai magasihnes=labbibai, kas wissai wals=stei peeder, ihpascha magasihnes=ehfa.

Gub. wald. patents no 17ta Aug. 1843. Imā weetā §. 1.

§. 480.

Ja wehl kahdai walslei magasihnes ehfa nebuhtu, jeb ja wezzuma un nihfschanas dehl jauna buhtu ja=usuhwe, tad lai walsis to darbu bes saweschanas ar walsis=teefas preefschneeka un walsis=wezzaku pa=dohmu un usraudsihanu eefahf.

Gub. wald. patents no 17ta Aug. 1843. Imā weetā §. 2.

§. 481.

Magasfihnes = ehkai buhs tahdai buht, kas zaur ugguns = grehku lehti newarr fshadi zeest un kas arri stahw?tahda weeta, kur ugguns to tif drihs newarr aishnemt. Tadeht tai nebuhs buht kohka = ehkai ne arri ar falmeem apjuntai.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843. Nr. 64. I. §. 3.

§. 482.

Magasfihnes = ehkas, kas no almineem usmuhretas, eefschpuſe ja isfitt ar dehleem, lai usbehrta labbiba newelf miflummu un nefahf pelleht.

Gub. wald. patents no 17to Aug. 1843. Nr. 64. Imā weeta §. 4.

II. Par magasfihnes krahjumu.

§. 483.

Magasfihne, lai pilna buhtu, ja = eeleef no katras wihriſchu dwehfeles pehz pehdigas rewihſijes fskaitoht (muischas laudis ne teef rehfinati) weens tſchetwerts rudſu, un diwi trefchdallas tſchetwertu waffarajas (tas irr 3 puhri rudſu un 2 puhri waffarajas) un finams tahdu rudſu, kas tihri, un tahdas waffarajas, kas labbi aug.

Gub. wald. patents no 17ta Aug. 1843. Nr. 64 pahrtaiſ.

Peez wehra: Par katra no 1816ta gadda peefskaititu wihriſchu dwehſeli ifgaddus $\frac{1}{12}$ tſchetwertu (jeb $\frac{1}{4}$ puhra) rudſu un $\frac{1}{18}$ tſchetwertu (jeb $\frac{1}{6}$ puhra) waffarajas ja = eeleef, un tas tif ilgi jadarra, kamehr magasfihnes krahjums nahf pilnigs, wiſſas tahs dwehſeles peefskaitoht, kas pee pehdigas rewihſijes irr peeliftas. Tif ilgi, kamehr tahdus berrus ſanemm, naw magasfihne nefahdi puſſ = ſeezini ja = eeleef; arri ſchis labbiba krahjums ſakrahi un ſawalda pehz teem paſcheem magasfihnes = lifkumeem, ka wiſſ zits, un no walſis pehz dahlderu wehrtibas ja = eedfenn. Pahrtaiſ.

§. 484.

Pee muiſchas = laudim, kas neteef peefskaititi pee tahm dwehſelehm, kam dalla pee magasfihnes irr, peederr wiſſi tee, kam nefahda klaufſchanas = ſemme naw turrama, jeb arri, kam maſaka klaufſchanas = ſemme irr, ne ka §. 137 ta ka ta wiſſmaſaka dalla irr noſazzita, ar ko ſaimineeks warr pahrtift, jo ſcheem walſis = lohzeleem tapatt no magasfihnes neteef dohts ka iſteneem muiſchas = laudim. Muiſchas kungam ja = usdohd walſis teefai un draudſes = teefas = kungam, zif muiſchas = laufchu winnam irr, lai tohs warr ſinnahf atſchirt no teem, kam magasfihne ſawa dalla ja = eeleef.

Gub. wald. patents no 17ta Aug. 1843. Nr. 64. II. §. 8 pahrtaiſ.

§. 485.

Tahda gadda, kad rudſi naw isdemuſchees, irr palants prett $\frac{1}{4}$ tſchetwertu rudſu puſſ = tſchetwertu meefchu woi $\frac{2}{3}$ tſchetwertu auſu eelift

(tas isneſs prett 1 rudſu puhru $1\frac{1}{2}$ puhru meefchu jeb 2 puhri auſu). Un kad waffarajs naw isdeweſes, tad pehz ta paſcha mehra rudſus warr eelift. Bet nahkofcha ruddeni magasfihnes waldineekeem atkal ja = gahda, ka ta labbiba teef atmihita.

Gub. wald. patente no 17ta Aug. 1843, Nr. 64 pahrtaiſ.

§. 486.

Kad magasfihnes krahjums wehl naw pilnigs, tad no gruntineekeem un rentineekeem (ſaimneekeem), kas walſti dſihwo, ifgaddus ta dohdama rudſu = un waffaraju = teefa teef praſſita, kamehr magasfihnes krahjums nahf pilnigs.

Gub. wald. patents no 17ta Aug. 1843, Nr. 64 pahrtaiſ.

§. 487.

Nepilniga magasfihne no katras wihriſchu dwehſeles ifgaddus ja = peeleeef weens puſſ = tſchetweriks rudſu, un weena garniza waffarajas. Muiſchas = laudis te nepeederr flaht. Walſis = teefai ja = isleef ſchi labbibas = teefa us wiſſeem ſaimineekeem, rentineekeem un gruntineekeem pehz dahlderu wehrtibas.

Gub. wald. patents no 17ta Aug. 1843, Nr. 64 pahrtaiſ.

§. 488.

Kad no pilnigas magasfihnes labbibu aisdohd, tad aishnehejeem pee katra tſchetwertu (jeb 3 puhru mehra), ko atkal eeleef no aisdohdas labbibas, $\frac{1}{16}$ no tſchetwertu ja = peeleeef flaht.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64 pahrtaiſ.

§. 489.

Ta labbiba, kas zaur tahdeem peeleeekameem puſſ = ſeezineem krahjajs, ifgaddus magasfihnes labbibai teef peebehrta flaht, un ka iſtene magasfihnes = labbiba irr turrama; tapehz arri ſchis labbibas krahjums weena rehfinuma un ſinna eet lihds ar iſtenu magasfihnes labbibu.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 490.

Tahdas weetas, kur magasfihnes wehl naw pilnigas un tapehz wehl ifgaddus berri magasfihne ja = eeleef, tur teem labbibas aishnehejeem pee

atdohschanas nekahdi pufs=feezini naw ja=peeleeef. Bet kad magasihnes krahjums pilnigs un wairs to gadskahrtigu teesu newaijaga eebeht, tad aisnehmejeem ja-dohd tee peeleeefami pufs=feezini pee atdohschanas.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 491.

Kaut nu gan peeleeefamus pufs=feezinus tadehl ween nemm, lai tee pee ihstena magasihnes krahjuma peederr, tad tohs tomehr nenogree-schamds truhkuma laifds warr isdoh.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 492.

Ja kahda magasihne zaur riktigu pufs=feezinu nodohschanu labbiba tik tablu buhtu eekrahjusees, ka wehrtiga dalla pahraki rastohs, tad scho dallu par peenemmigu malsu walslei par labbu warr pahrdoh. Bet us tam neween muischas=waldischanas un walsis=preekschneeku un walsis=teefas un magasihnes=usraugu palauschanas waijaga, — wehl fewischki zaur draudses=teefas=kingu ja=prassa gubernatora wehleschana.

Kad muischa krohnam peederr, tad draudses=teefas=kingam papreeksch ja=runna ar krohna muischu usraugu *), kas tai aprinki irr, pirms pee gubernatora par to eet prassih.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64 pahrtais.

§. 493.

Ja kahds walsis=lohzeffis no walsis iseet, pirms ka magasihne wehl naw pilniga tiffusi, tad tahdam, ja winnam warr buht wezzi parahdi pee magasihnes irr, woi arridsan kad winnam us preekschu eelce-kama magasihnes dalla irr, ja=apghda galwoschana us tik gaddeem, ka no walsis wehl magasihnes krahjumi tiks usbehti. Schi galwoschana walslei par drohschibu, kad tas isgahjeis sawu dallu nebuhtu nodewis. Bet winnu newarr ilgaf peespeest pee magasihnes krahschanas, ne ka lihds nahkofchai rewihfjei.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64 pahrtais.

§. 494.

Isgahjuscham walsis=lohzefflam us preekschu naw nekahda dalla pee tahs labbibas, kas winnam sawa wezza magasihne paleef, tapehz ka winsch tai walsi, fur jaunu dsihwi usnem, ja waijaga, to paschu palihdsibu no magasihnes warr dabhuht.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64 pahrtais.

*) Bezirks-Inspector.

§. 495.

Kad magasihnes krahjums kahda gadda nesaeetu pareisi ar dwehselu skaitu, tapehz ka wairak walsis=lohzeffis eenahkuschi ne ka isgahjusch, woi arri wairak isgahjusch ne ka eenahkuschi, tad walsis=teefai nahkofcha gadda ta labbiba, kas pahri paleef jeb arri kas truhfst pee rehkinuma, ja=eeleef sawa skaita, un islihdsinadama, lai par to gahda, ka ta dalla, kas us katra dwehseli kriht, pilnigi magasihne rohnahs. Schi dalla irr 1 tschetwertis (jeb 3 puhri) rudsu un $\frac{2}{3}$ tschetwertis (jeb 2 puhri) wassarajas.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64. Widsem. semn. liffumds no 1819 §. 514. 17ta weeta pahrtais.

§. 496.

Walslei jagalwo ar wissu, kas tai peederr, neween par magasihnes peepildischanu, bet arridsan par labbibas berreem, kas ja=usber ikfa-tra gadda.

Gub. wald. patents no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

III. Par magasihnes waldischanu.

§. 497.

Magasihne stahw appalsch walsis=teefas preekschsehdetaja waldischanas un appalsch walsis=wezzaku usraudschanas.

Gub. wald. patents no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 498.

Walsis=teefas preekschsehdetajam, kas magasihni walda, un abbeem walsis=wezzakeem, kas par usraugeem likti, irr wissa atbildschana par magasihnes buhschanu. Preekschsehdetajam ja=atbild, kad naw wehlejis darriht, ta ka waijaga, — un walsis=wezzakeem, kad naw pawissam woi arri nelabbi pehz magasihnes luhkojusch.

Gub. wald. patents no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 499.

Tadehl weenai magasihnes=atslehgai waijaga buht walsis=teefas preekschneeka un ohtrai kaut katra walsis=wezzaka rohka; trescha paleef pee muischas=waldischanas.

Gub. wald. patents no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 500.

Abbi walsis=wezzaki ihpaschi irr us labbibas fanemschanu un isdohschanu pee magasihnes. Winneem arri ja=sinna un ja=galwo par maga-

sibnes labbibu, zif irr un kahda winna irr. Netihri rudsi un neaugliga waffaraja winneem pawissam naw japeenemm.

Gub. wald. patents no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 501.

Abbi walsis=wezzaki, ka tee weenigi labbibas fanehmeji un isde-weji pee magasihnes, dabu katru reisi, kad labbiba jafanemm jeb ja-isdoht, tahs atslehgas no muischas waldishanas un no walsis=teefas preekschneeka.

Gub. wald. patents no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 502.

No walsis=teefas preekschfehdetaja katru reisi walsis=wezzakeem buhs prassit, kas ja=eelck un kas ja=isdoht.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 503.

Za ka walsis=wezzakeem pee labbibas fanemshanas un isdohshanas ja=prassa walsis=teefas preekschneeka usweleschana, un stipri ween pehz tahs ja=turrah, tapatt scheem arridsan, tif lihds, ka atslehgas at-dewuschi, sinna ja=dohd teefas=preekschneekam un muischas waldishanai par padarritu darbu.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 504.

Magasihnes=labbibas isdohschana un aisdohtschana noteek pehz lif-kumeem, un pawissam naw ja=palauj wissas tahdas isdohshanas un aisdohtschanas, kas aisleegtas, prohti tahdas, pehz ko magasihne nemas naw eezelta, woi tahdas, fur truhfuma laika walsis=lohzecku ihstenu waija-dsibu ne apgahda, un kad tomehr tahdas tohp useetas, tad walsis=teefas preekschfehdetajam un walsis=wezzakeem, ja pee winneem ta waina irr, ja=atbild par sawu darbu.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 505.

Kad labbiba no magasihnes isdohta woi tur eelick, tad walsis=wezzakeem ikkatru reisi tulih jagahda par eesihmeschanu magasihnes=grahmata. Schi magasihnes=grahmata paleek walsis=ffrihwera sinna un ap-paksch muischas=waldishanas usraudschanas. Katram saimineekam fe-

wischki irr sawa birka, jeb saws magasihnes=lohks rohka, fur katru reisi ja=usihme, kad no magasihnes ko isnehmis, woi arridsan magasihne ko eelizzis. Ja kahda starpiba zeltohs, tad schee magasihnes lohki buhs par leezibu.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

IV. Par magasihnes labbibas krahschanu.

§. 506.

Aisdohta labbiba ka arri tee pufs=seezini, kas pehz lifkumeem ja=peeelck, un tee gadsfahrtingi berri, fur schee wehl waijadsi, bes wissas aisrunnas katra gadda magasihne ja=eelck. Walsis=teefahm irr ihpa-schi tas darbs un winnahm wisswairak ta atbildschana par to, ka ta aisdohta labbiba un tee turflacht peederrigi pufs=seezini un tee gadsfahrtingi berri stipri ar wissu spektu teek peedsihiti.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 507.

Walsis=teefai tapehz bes kaweschanas jagahda, ka tee waijadsi gads=fahrtigi berri un peelikumi, un ta aisdohta labbiba lihds ar teem peederrigeem pufs=seezineem magasihne teek eelicki tulih, kad kulschana beigta un wiss=wehlaki lihds pirmu Nowemberi, pirms ka wehl frohna dohshanas irr malsatas.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 508.

Katra reise, kad labbiba teek atdohta pehz gadda laika, tee peelee-kami pufs=seezini ($\frac{1}{16}$ no tschetwert), fur tee dohdami, wissu pa-preekschu ja=atnem un magasihnes grahmata ja=eeshime ka nodohti.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 509.

Us labbaku drohschibu, ka ta aisdohta labbiba tikpat, ka arri tee gadsfahrtingi berri un tee pufs=seezini, ka nahkhs, magasihne teek no-dohiti, walsis=teefai lihds ar magasihnes usraungeem ifgaddus jau preeksch plaujama laika ja=aprauga ferischki katra saimineeka lauki, un fur buhtu ja-bihstahs, ka magasihne netiks pilbita, tur walsis=teefai tif dands no plaujamas labbibas, un ja ta labbiba jau buhtu noplanta, no kullamas labbibas ja=apzeetina, ka magasihnei zaur to drohschiba teek. Walsis=teefai par to ja=atbild.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 510.

Katram magasiñnes parahdneekam, kas newarr parahdiht, ka zaur neaugšchanu, zaur krussu u. t. j. p. pawissam tai peenahkamā terminā sawu magasiñnes dallu nespehji atdoht, ja-padohdahs ar sawu parahda dallu appakš walsis-teefas iskihsaschanu, tā kà wehl fšaidrak irr no-fazzihts §§. 550 u. t. j. p.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 511.

Ja magasiñnes waldišhana wainiga buhtu pee truhkumu, kas magasiñne rohnahs, tad winnai pašai ja-atmaksā no sawa padohma. Bet ja magasiñnes-waldišhana naw wainiga, tad tas truhkums naw ja-dšehsch no magasiñnes krahjuma, bet walsi kà galwineezei, irr ja-gahda, ka teef pildihts zaur fšewiški dohdameem fšezineem.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 512.

Ja gaddahs, ka wissai walsi, tā kà galwineezei ja-pilda, ko weens woi ohts magasiñnes parahdneeks, woi zaur nespehtu woi zaur sawadu listu un nelaimi newarr atdoht, tad walsis-teefai ta dalla, kas truhst tulih, prohti tai pašā ruddeni, ja-usleek wisseem fšimineekem, rentineekem tifpatt ka gruntineekem, un katram fšimineekam ta winnam peekrihtama dalla irr ja-eefšime kà jauns parahds, kas wifšwehlaki us nahkamu gaddu ja-atdohd. Kas walsi tā kà pirmai galwineezei par katru truhkumu ja-darra un ja-dohd, to nebuhs nekad pawilžinaht, no weena gadda us ohtu; bet wifšas dohschanas, kas no walsis-galwofšanas atlezz, ja-eleek magasiñne wehl pirms ka tee gadšfahrtigi berri teef nodohti, tapehzi ka fšahs dohschanas pah wifšahm zittahm magasiñnes-dohšchanahm tahs pirmas teef turretas. Walsis-teefahm par to ja-atbild, ka pehzi fšhi listuma darra, un draudses-teefas-kungam stipri us to ja-luhko, ka wifš tā teef peepildihts; — jo tas kriht ihpašchi draudses teefas-kunga sinna.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 513.

Ja gadditohs, ka zaur leelu nelaimi woi wifš walsis woi leelaka pufse tā buhtu aisenmta, ka ne parahdneeki ne arri walsis pehzi sawas apgalwofšanas nespehtu peepildiht, kas winnai pee magasiñnes irr peepildams, tad draudses-teefas-kungam bes kawefšanas ja-laišch sinna augštakai waldišchanai, lai fšhi no sawas pufses fšpreesch, kas darrams.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

V. Par to laifu, kad labbiba no magasiñnes teef dohta, un par aisdohdamu teefu.

§. 514.

Jau §. 504 irr minnehts, ka tee walsis-lohzeeki ween, kam pateefi truhkums irr, palihdsibu warr dabuht no magasiñnes.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 515.

Tadehl tabdi walsis-lohzeeki, kas bes magasiñnes palihga warr is-tift, dallu pee tahs nedabbuhs, kaut wiini katrs sawu teefu magasiñne eeliffušchi; jo magasiñnes krahjums peederr wifšai walsi, un newis katram walsis-lohzeekam fšewiški pehzi winna eeliffuma.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 516.

Kad ta pee-eeschana pee magasiñnes palauta un labbiba teef aisdohda, tad ikreifes ta labbiba papreesch ja-isdohd, kas jau ilgak magasiñne glabbata.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 517.

Lai labbiba zaur ilgu pataupišchanu nepaleek nederriga eesch magasiñnes, us tam irr palauts, tif dands labbibas, kà rohnahs us ismifšchanu, tahdeem fšimineekem pehzi dahlderu-wehrtibas aisdohd, no kam drohšchi warr sinnaht, ka tee to atkal atdohs. Bet winneem ja-ap-nemmahs, to isnemtu labbibas teefu tai pašā ruddeni atkal eelift jau-nōs un nesmahdejamōs graudōs.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 518.

Pirms ka gubernators ihpašchi naw palahwis, nedrihts ne sawu no magasiñnes aisdohd.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 519.

Kad waijadsiiba irr pee magasihnes pee=eet, tad walsis=teesa to sinnu laisch draudses=teefas=kungam un draudses=teefas=kungs mekle pa-laushanu pee gubernatora.

Gub. wald. patents no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 520.

Walsis=teesa noleef pehz ittin labbas apdohmaschanas par katra waijadsiibu, zik no weena laika lihds ohtram labbibas ja=aisdohd katram mahjas=faimineekam un winna faimi, ta ka arri zitteem walsis=loh=zeleem (prohti, tahdeem, kas nei pee faimneekem nei pee winnu faimes peederr, un kas tadehl tikpat, ka tee us muischas semmes dsihwo-dami laudis, pee magasihnes apgalwofchanas wis narw peewellami).

Gub. wald. patents no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 521.

Lai jau pee laika pusslihd warretu sinnaht, zik us preekschu wissai walsi un katram faimineekam fewischti no magasihnes waijadsehs, us tam kahdas trihs neddelas preeksch planjama laika wissi walsis=faimneeki ja=faiizina kohpa, un walsis=teefas un muischas=waldischanas preekscha katram ja=fakka, zik labbibas gan, ka pascham pehz sawa lauka rahdabs, no magasihnes dohma aisenmt. Schee wahrdi protokolla-grahmata teef eerakstitti.

§. 522.

Kad faimineeks tai gadda tik dauds no magasihnes dabbujis, ka winsch toreis usdewis un ka protokolla-grahmata irr eerakstihst, tad wairak winnam neteef, dohts, ja winnam kahda sawada nelaimi woi listi pa to starpu neubtu usgahjust.

§. 523.

Ja kahds faimineeks usdohu, ka winnam wairak pahrtischanas waijadsehs no magasihnes ne ka us teem trim pehdigeem mehneseem preeksch planjama laika nahkam gadda (tas irr Mai-, Zuhni- un Zuhli-mehnesi), tad walsis=preekschneekem un muischas=usraugam ja=aprauga winna lauki un ja-nowehrte. Pehz nowehrteschanas winnam ta aisdoh-dama teesa no magasihnes tiks spreesta. — Arri tahdeem faimineekem, kam walsis=teesa newarr pilnigi tizzeht, lauki tapat teef wehrteti,

§. 524.

Saimineeki, kas usdohd, ka winneem wairak ne ka pufs=gadda pahrtischana us nahkam gaddu no magasihnes waijadsechoht, ja=leef appaksch sawadas usraudschanas pee walsis=teefas, ka nedrihst paschi ta, ka gribb, sawus semmes=auglus woi zittu sawu padohmu isdohd, bet ta ka tee no walsis=teefas pusses winneem par usraugeem likti pehr-minderi palauj. Kad ta nedarra, tad winni ja=leef pee strahpes.

§. 525.

Kad ta gaddabs, ka §. 524 irr noteikts, tad pehz sawas nodoh-maschanas walsis arri tulihst tahdus faimineekus, kas winnai par fahdi irr, warr nodoh appaksch konkurfa, lai winnu parahdi paleef islihdsi-nati. Muischas kungam, ta ka rentes dewejam, tad ta walla irr dohta, tahdu grunts=gabbalu no ta isnihkusch faimineeka woi atkal atnemt, woi konkurfi no winna us tahdu kahrtu nowehrst, ka pats walsi pa-leef par galwineeku par wissu to magasihnes teesu, ko tahds faimineeks pahri par to pufs=gadda teesu isnems.

§. 526.

Saimineekem, kas sawu ihpaschu winneem peederrigu grunti turr, labbiba no magasihnes neteef aisdohu, ja tee newarr usrahdiht kahdu sawadu nelaimi woi listu, kas winneem usgahjust (prohti neauglibu, kas woi pawissam woi pa leelaku pussi winnu laukus aisenmusi u. t. j. p.). Draudses=teefas=kungam pehz ismekleschanas tad ja=noteiz, zik pehz leelas waijadsiibas tahdeem gruntineekem warr aisdoh no magasihnes.

§. 527.

Kad pehz walsis nabbagu= un bahrinu apkohpschanas newarretu istikt nei ar salassitahm dahwanahm nei ar naudu un zittu krahjumu, kas walsis nabbagu=lahde rohnabs, bet kad winneem palihdsibas waijadsetu no magasihnes, tad tahda labbibas teesa, ja winni to nespehi atdohd, tai pascha ruddent ja=peedsennu no teem walsis lohzeleem, kam magasihne ja=pilda, bet bes pufs=feezineem. Ta eelikta labbiba wissam magasihnes krahjumam teef peeskaitita.

Gub. wald. patents no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 528.

Walsis=teesai arween pee labbibas aisdohschanas ja=wehro, ka wairak ne ka pufe no labbibas krahjuma, kas magasihne irr, pawassara

neteef isdohta lihds plaujamam laikam. Weena pilna pufse magasihne allaschin — zif ween tas warr buht — ja=pataupa.

Gub. wald. patents no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 529.

Za waijadsiba tif leela buhtu, ka ar pufs=magasihni laudim truhkuma dehl newarretu deesgan palihdscht un no ohtas pusses buhtu ja=peenemm klast, tad draudses=teefas=kungam ihpafchi par to ja=meffe gubernatora wehleschana.

Gub. wald. patents no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 530.

Tapat arri gubernatora wehleschana irr waijadsiga, kad zaur neaugligu gaddu wisseem truhkums rastohs un pufs=seezinu peelikkumi tai gadda walschi pawissam buhtu ja=atlaisch.

Gub. wald. patents no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

VI. Par magasihnes pahrraudsichanu.

§. 531.

Ilgaddus Zuhli=mehnesi walsis=teefas preekschsehtetajam un magasihnes usraugeem ja=gahda, ka magasihnes=labbiba preeksch winnu azzim teef pahrmehrita. Kad tas darrihts, tad muischas waldichanai japahrrauga rehkinums, kas par labbibas isdohschanu un eenemschanu tai pascha gadda farakstihis.

Gub. wald. patents no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 532.

Pehz pahrmehrischanas un kad magasihnes grahmata no muischas=waldichanas pahrluhkota, walsis=teefai ja=laisch sinna draudses=teefas=kungam par magasihnes rehkinumeem.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 533.

Tapat arri ilgaddus walsis=teefai ja=laisch sinna draudses=teefas=kungam, tiklihds ka ta aisdohta labbibu un tee pufs=seezini, woi ar ridsan tee gads=fahrtigi berri nodohti un magasihne pilniga palikkusi.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 534.

No fawas pusses draudses=teefas=kungam katra gadda un nolifta laika ja=pahrrauga fawa aprinki wissas magasihnes, lai pats reds un sinn, woi magasihnes grahmata pehz taisnibas rahda woi ne, zif labbibas magasihne irr.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 535.

Us scheem jelleem draudses=teefas=kungam schkuhtes=sirgi bes mafas teef dohti no weenas muischas us ohtu.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 536.

Pee schahs pahrraudsichanas draudses=teefas=kungs pahrluhko un pahrlabbo magasihnes grahmata, un apskatta kahdas tahs magasihnes ehkas un kahda ta labbibu irr. Za waijadsigs buhtu, tad winsch par ehku uskohpschanu un par labbibas ismihschanu nosazzihis, kas ja=darra.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 537.

Par wissu to pahrraudsichanu draudses=teefas=kungam ja=laisch sinna gubernatoram pehz preeksch=rakstita munstura, un nolifta termina.

Par frohna=muischam draudses=teefas=kungs tai pascha laika arri Domehnu=teefai fewischki sinnu dohs.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 538.

Za draudses=teefas=kungs pee tahdas pahrluhkoschanas fur atrastu, ka magasihnes waldichana woi zaur nebehdibu woi zaur blehdibu pee wainas nahkusi, tad winnam ja=gahda, ka tas, kas ihsti tas wainigais, teef ismeklehts un pee strahpes likts, un truhkums us weetas atlihdsi=nahts. Za waijaga draudses=teefas=kungs arri bes kaweschanas walsis=teefas preekschneekam un magasihnes usraugeem winnu ammata rihkoschanu warr aisleegt un winnus kreis=teefai nodoht us noteefaschanu.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 539.

Tapat, ka §. 538 irr fazzihis, draudses=teefas=kungam arri ja=darra, kad zitta kahda laika woi zaur muischas waldichanu woi zaur

fawadu sinnu un fuhdsibu winnam kahda palaidniba teef peerahdita pee magasihnes waldishanas.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 540.

Augsta gubernementes = waldishana pehz fawas nodohmaschanas bes tahm gads = kahrtigahm pahrraudsishanahm zaur draudses = teefas = fungu wehl fawadas pahrraudsishanas warr pawehleht.

Leez wehrä: Par to fo §. 538 noteiz, frohna = muishahm wehl fawadas no teiffshanas irr no Domehnu = teefas, kas fawä spehfa paleef.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

VII. Kas muishas waldishanai peenahkabs.

§. 541.

Muishas waldishanai, tä kà muishas polizeije i par to ja-gahda, ka winnas walsis magasihne pehz liffumeem teef waldita.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 542.

Winnai tahda warra un sinna shana dohta un arri no winnas teef prassita, lai no fawas puffes rangabs, ka tee no augstakas waldishanas dohti liffumi par magasihnehm teef isdarriti; un fur pee magasihnes preefschneekeem nomanna, ka nepareisi darra, tur tuhliht draudses = teefas = fungam par to sinna ja-laisch.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 543.

Pawissam winnai par to ja-gahda, ka nekahda labbiba neteef is dohta no magasihnes un neteef eelika magasihne bes winnas sinna, un wiss tä kà nahkabs, magasihnes = grahmata irr eefihmehts.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 544.

Kad labbibu no magasihnes kahdam grihb aisdohht, tad muishas = waldishanai papreefsch ja = ismekle, woi pateesi arri waijadsiha irr, un atflehga naw jadohd, pirms to nesinna.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 545.

Täpat arri muishas = waldishanai ja-luhfo, woi magasihnes usraugi nosazzita laika til labbi to aisdohhtu labbibu ar teem puffsseezineem, kà arridsan tohs gads = kahrtigus berrus (fur tee wehl waijadsihi) peedsenn, un woi walsis = teefa tohs kuhtrus dewejus tä peespeesch, kà §. 510 irr wehlehts.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 546.

Muishas = waldishanai, tä kà polizeije i peekriht, kad reds, fur weens ohtrs ar fawu eeleefamu teefu pakkal palizzis un dauds aiskawe = jees, tam wainigam stipri peedraudeht, lai darra kà winnam peenah = kabs; un ja nedarra, tad muishas = waldishana no draudses = teefas = funga prassa, ka tas winnai par palihgu nahk un tam wainigam strahpi usleef.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 547.

Muishas = waldishanai ja-wehro, ka magasihne ifgaddus nolifta laika teef pahrmehrita un magasihnes = grahmatas teef pahrraudsitas. Tifpat arri winnai ja-luhfo, woi walsis = teefa sinnu laidusi draudses = teefas = fungam par parahdu atdohshannu un par wissu magasihnes darbu.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1841, Nr. 64.

§. 548.

Winnai arri par to ja-sinna, woi, — kad labbiba = isdohshana irr wehleht, — no weena sinnama laika lihds ohtram wairak neteef ais = dohts, ne ka pufse ween no wissas magasihnes, un woi ohtra pufse ne = aistika magasihne palikkusi, kamehr draudses = teefas = fungs ar guberna = tora pawehleschannu ihpaschi arri no schabs puffes palauj aisdohht.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 549.

Kad muishas = waldishana par tahdu fawu usluhkoschannu nebehda, un draudses = teefas = fungam sinnu nedohd, kà waijaga, par magasihnes = waldishannu, kad schi nepareisi isturrahk tad winnai par to ja = atbild un winnai ta skahde lihdsi ja-nefs.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

VIII. Par labbibas eedsibschanu.

§. 550.

Magasibnes parahdi ar wissu zeetibu irr peedsennami no katra parahdneeka fewischki, lai arri magasibne tif pilna buhtu, ka katrai wibrischku walsis=dwehselei ta pehz liffumeem peenahkama dalla (prohti, 1 tschetwerts jeb 3 puhri rudsu un $\frac{2}{3}$ tschetwerta jeb 2 puhri wassara-jas) tur rastohs; — jo ta pahrafa dalla pehz §. 492 sawa laika walsis-lahdei par labbu nahk.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 551.

Kad zaur nelahdsigu waldischanu kahda magasibne truhkums roh-nahs, un magasibnes=grahmata rahda, ka dauds labbibas us parahdeem isdohta, ko newarr eedsiht, tad liffumi nowehl ta darriht, ka fche us preefschu irr isfazzihis, — lai magasibne atkal teef pildita.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 552.

Iffatrs magasibnes parahds irr tahds parahds, ko fatrs fewischki woi preefschu fewis woi preefschu sawas faines taifijis; tadehl tas newarr buht pahrzeltis no weena fainneeka jeb rentineeka us ohtra, prohti: tas parahds newarr buht tahm mahjahm peerakstihis; — un tam, kas kahdas mahjas usnem, naw wajadsiba arri tohs parahds usnemt ko winna pirmneeks krahjis.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 553.

Ja us preefschu jaunais fainneeks sawa pirmneeka magasibnes parahdu ar labbu prahtu us fewi usnem, tad winnam schis parahds tulihit magasibne ja=eeleek, woi derriga galwoschana par to ja=peenees. Ar wahrdeem ween to parahdu usnemt, — to teefa par pilnigu droh-schibu neturrehs.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 554.

Us magasibnu pilnigu eetaifschanu ta, — ka tif dauds labbibas tur rastohs, ka liffumi nowehl un wifs krahjums, kas naw gruntigs magasibnes=krahjums, palistu noschirts, wissi parahdi us diwi pussehm

schkierami, prohti, tee buhs woi peedsennami woi nepeedsennami parahdi.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 555.

Nepeedsennami magasibnes parahdi irr tahdi, ko ne us kahdu kahrtu, lai arri termins buhtu nolifts, newarr peedsiht; woi nu tadehl, ka tas ihstenaiss parahdneeks, kas to parahdu krahjis, pawissam irr isputtejis, woi arri tadehl, ka no tahm mahjahm isgahjis, no kurrarm winnam tas parahds bij ja-atdohd, jeb no walsis pawissam atschkirees un winna parahds tadehl nepeedsennams.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 556.

Peedsennami magasibnes parahdi irr tahdi, ko parahdneeks, kas winnus krahjis, woi zaur ne=eespehschanu woi zaur kuhtribu woi zaur zittahm kahdahm wainahm, ne=islihdsinatus atstahjis, jebchu gait winsch neween ka fainneeks tai mahja bet arri tai walsi dsihwo, — woi, ja walsi wais nebuhtu, tomehr kaut fur pasneedsams irr.

Leez wehra: Schè neteef runnahts par ta pascha gabda parahdeem, kas no pagahjuschas pawassaras lihds nahkamam plaujamam laifam irr sakrahti, jo par tahdu parahdu zeetu peedsibschanu un ja wais arri tohs nespehtu peedsiht (pehz §. 512.) par atlihdsinaschanu no wissas walsis pusses tai pascha ruddeni jau irr runnahts §. 506 u. t. j. p.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 557.

Tee §. 555 jau peeminneti nepeedsennami magasibnes parahdi no grahmatahm pawissam irr isdsehschami, tif lihds ka gubernators to palauj, — kad draudses=teefas=kungs winnu par to prassijis. Truhkums, kas zaur to zellahs, ja=pilda woi ar labbibu, kas zaur pufs=feezineem sakrahjusees, woi, ja tahdas peelikkuma labbibas pawissam naw jeb kad ar to nepeeteef, ja=lihd sina zaur gads=kahrtigeem berreem.

Leez wehra: Ja us frohna=muischahm gaddahs, ka tahds truhkums ja=isdsehsch, tad draudses=teefas=kungam papreefsch jafateef ar ta aprinka frohna muischu usraugu *) pirms ka gubernatoram par to sinu laisch.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

*) Bezirks-Inspector.

§. 558.

Peelikkumeem, kas par nepeedsennamu magasihnes parahdu lihdsinashanu teef prassiti, nebuhs leelakeem buht ne ka liffumi nowehl, prohti, $\frac{1}{2}$ tschetweriks rudsu un weena garniza wassarajas no gadda, lai magasihnes truhkums buhtu bijis nesinn zif leels.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 559.

Gadschahrtigi peelikkumi dehl nepeedsennamu magasihnes parahdu tif ilgi ja=dohd, kamehr pilniga labbibas teefa, ka liffumi nosakka, magasihne irr eelifta.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 560.

Pee tahdas nodohshanas wisseem walsis faimineekem pehz sawas dahlderu=wehrtibas, woi winni buhtu rentineeki, woi gruntineeki, ja=peeleeef sawa dalla. Bet walsis=teefai ar teem kuhreem maksatajeem ja-strahda pee peedsihshanas ar liffumu un teefas spehku; un kad to-mehr newarretu wissu peedsiht, tad ta dalla, kas truhkst, katra gadda us wissu walsi ja=isleef un no wissas walsis ja=atlihdshina.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 561.

Kad jauns faimineeks jeb rentineeks tahdas mahjas usnemem, kam wehl peelikkuma nodohshanas magasihne peekriht, tad muischas=waldishanai pee kuntrakta zelschanas winnam par to flaidri ja=isteiz, lai winsch to sinna.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 562.

Par peedsennameem magasihnes parahdeem, ka §. 556 irr sihmeti, walsis=teefai ja=sinna: woi tas parahdneeks, kas to parahdu irr krahjis un ne=aismaksatu atstahjis, spehj tulihf sawus parahdus atlihdshinacht woi ne.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 563.

Za winsch spehj atdohht, bes ka tas zaur liffumeem noteikts mahjas=inventarijums jeb arri winna wissu=waijadsiga mahjas=manta ja=

aisteef, tad walsis=teefa bes kameschanas prassa tuhliht parahdu atlihdshinashanu. Ja ne, tad walsis=teefa winnam ta ka §. 566 irr noteikts, terminu leef us atlihdshinashanu.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 564.

Bet ja parahdneeks pawissam naw ustizzams zilweks un pee winna drohshibas newa, tad walsis=teefa, kad winnam dauds parahdi krahjuschees, negaida un terminu nedohd us atlihdshinashanu. Winnai tad woi zaur teefas peespeeschanu woi zaur konkursi pee drihsuna ja=gahda par magasihnes=pildishanu.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 565.

Tahds parahds teef turrehts par peedsennamu parahdu; bet ja to-mehr kahda dalla ne zaur teefas isklisshanu, ne zaur konkursi ne buhtu peedsennama, tad ta teef rakstita pee ne=peedsennameem magasihnes parahdeem, un schi dalla zittadi naw atlihdshinajama, ne ka §. 557 irr fazzihst, prohti ta, ka teef isdallita weenlihd us wisseem walsis=lohzeekem un no scheem teef peedsihsta.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 566.

Bet ja walsis=teefa sinnatu, ka parahdneeks ustizzams zilweks, un winnam us parahdu atlihdshinashanu tif ko pagaidas laika waijadschu, tad winna tahdam parahdneekam pehz §. 563 ne ween peenahkamu laiku dohd us parahdu=lihdshinashanu, bet ja waijaga, wairak, ne ka weenu termini noleef, un ja parahdi winnam par dauds sakrahjuschees, tad pehz dahlderu semmes=wehrtibas, schohs terminus warr noteikt us wairak ne ka us weena gadda starpu.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 567.

Kad walsis=teefa kahdam parahdneekam, kam wezzi parahdi sakrahjuschees, us atlihdshinashanu terminu noleef, tad tahds termins no draudses=teefas=kunga pusses papreeksch irr apstiprinajams. Us krohna-muischahm draudses=teefas=kungs sawu apstiprinashanu zittadi newarr doht, ne ka kad ar ta aprinka usraugu papreeksch par to irr salihdsis.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 568.

Nuweenam faimneekam jeb rentineekam, kam wezs peeaudsis magasihnes parahds, irr palauts no tahm mahjam iseet, no kurrain tas magasihnes parahds winnam atlihdsinajams, ja winsch papreekschu wissus sawus parahds naw lihdsinajis; woi galwineeku peeweddis no tahs paschas walsis, ar ko walsis=teefa tikpatt warr meerà buht, kà patti muischas=waldischana.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 569.

Täpatt arri ne weens parahdneeks pee magasihnes, kam peedsen-nami parahdi irr peesihmehti, nedrihkt no walsis iseet, pirms kà wissu sawu parahdu wehl nodewis, ja patti walsis to nepalanj un no sawas pusses nenemmahs woi galwoht woi us nahkoschu ruddeni patti maksahnt winna weeta.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 570.

Kad muischas waldischana kahdam faimineekam woi rentineekam winna mahjas atfakka, pirms kà schis spehjis tohs fakrastus magasihnes parahds atdoht, un kad tahds faimineeks newarretu tai paschà walsi kahdu ustizigu un derrigu galwineeku atrast, tad walsis=teefai no sawas pusses ja-noteiz, woi konkursis par winna mantahm noleekams, jeb woi tas parahds ja-nostrahda pehz sinnamahm teefas=noteikschanahm.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 571.

Kad patti muischas=waldischana ar sawu labbu prahntu apnemmahs galwoht par kahdeem parahdeem pee magasihnes, tad lihds nahkameem Jurgeem scheem parahdeem wajaga buht atlihdsinateem, ja ne, tad tee paschai muischai teek peerastiti.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

§. 572.

Kad parahdneeks par saweem magasihnes=parahdeem teek islihlahs zaur teefas=warru, tad winnam kà kà wisseem zitteem parahdneekem pascham tahs mantas ja=usdoht, ko winsch griib kila list. Mahjas=inventarijums, jif ween tas warr buht, ja-atstahj ne=aiskahrts, un tad ween ja-peenemm flahnt, kad zittadi nekahdi magasihnes=parahds newarr lihdsinaht.

Gub. wald. pat. no 17ta Aug. 1843, Nr. 64.

D.

Par walsis=lahdi.

§. 573.

Katrà walsi wajaga buht walsis=lahdei; prohti tahdai lahdei, kur ta wissai walsi peederriga nauda teek noglabata, woi flaidra nauda woi naudas=papirhs un parahdu=grahmatas; — un arri ta nauda, kas us sawadahm wajadsihahm eelista.

Widsemmes semneeku listumi no 1819 §. 515 pahrtais.

§. 574.

Schi walsis=lahde irr glabbajama tahdà weeta, kur winnu drohschi warr turreht. — Winna paleek appasch walsis=teefas un abbeju walsis=wezzaku sinas, un irr atsflehgt ar trim atsflehgham, no kurrain weena irr muischas=waldischanas rohka, ohtra walsis=teefas preekschsehdetajam un trescha pee weena no walsis=wezzakeem. Schi walsis=lahde neteek atsflehgt, ja walsis=teefneschi un walsis=wezzaki naw flahnt.

Widsemmes semneeku listumi no 1819 §. 515, 1.

§. 575.

Schai walsis=lahdei peekriht un peederr wissa nauda un manta, ko wissa walsis kohpà eemanto; — wissa nauda, kas eenahf, kad ta pah-raka labbibas=dalla no magasihnes teek pahrdohnta; — tahda atstahnt manta, kurrat tas ihstenaish mantineeks naw useetams, lai gan pehz teefas=listumeem buhtu meflehts; — un wissas ihpaschas dahwanas; — ar wahrdi faktoht, wissa manta, kas walsi kà kà kohpas=manta peederr, un ko winna fewim mantojust.

Widsemmes semneeku listumi no 1819 §. 515, 2 pahrtais.

§. 576.

Ja walsis=lahdei wehl zittas kahdas leetas bes gattawas naudas peekriht, tad tahs appasch walsis=teefas usraudschanas aukziona jeb uhtupè teek pahrdohntas walsis=lahdei par labbu, kad papreeksch schi pahrdohschana basniza irr fluddinata.

Widsemmes semneeku listumi no 1819 §. 515, 3 pahrtais.

§. 577.

Wisseem walsis=laudim, kam pateesi wajadsiha irr, nauda teek aisdohnta no walsis=lahdes us atdohschanu, kad papreekschu walsis=teefa winnu wajadsiha irr ismeklejust, un muischas=waldischana un draudses=teefas=kungs tam naw pretti. Tomehr teem aischemejeem ja=peerahda kahda galwoschana par to, kà to atmakahs un par to aisdewumu arri tahs gadskahrtigas intresses peeliks.

Widsemmes semneeku listumi no 1819 §. 515, 4 pahrtais.

§. 578.

İffatru reiff, kad no walfis-lahdes kam nauda teef aisdohda, tad arri ja-nofakka, us zif ilgu laifu ta teef aisdohda un woi ta us reiff ja-atdohd, woi pa dallahm.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 515, 5 pahrtaiſ.

§. 579.

Alisnehmejam, kas nofazzitā laikā aisenmtu naudu neatdohd, un newarr tahdu aiskawefchanas wainu usrahdiht, kas teefahm peenemmiga, tam til dauds no winna mantas-leetahm teef nonemts un pahrdohds zaur teefahm, zif waijadfigs pee ſcho parahdu maksafchanas. Un ja ar to ne peetiftu, tad tas truhkums teef pildihts, woi no galwineeka, woi no tahs mantas, kas jau eepreeſſchā drohſchibas pehz irr eefihmeta.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 515, 6 pahrtaiſ.

§. 580.

İffatru reiff, kad walfis-lahdes usraugi kam ko no lahdes grihb aisdohd, tad muiſſchas-waldifchanai par to ſinna ja-laiſch, un pee naudas aisdohſchanas teem labbi ja-luhko us to, woi arri drohſchi warr aisdohd. Ja winni to nebuhtu liffuſchi wehrā, tad winneem ja-galwo par to ſſahdi, kas walfſtei zaur to nahk.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 515, 7 pahrtaiſ.

§. 581.

Teem, kas walfis-lahdi walda, waijaga rehkinumus turreht par to, ko irr eenehmufchi un ko irr isdewufchi, un teem peenahkabs ikreifes muiſſchas waldifchanai usdohd, woi naudas-krahjums irr peeaudſis woi krittis.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 515, 8 pahrtaiſ.

§. 582.

Walfis-wezzakeem lihds ar walfis-teefas preeſſſchfehdetaju arween pehz trim mehneſcheem ja-pahrſkaita un ja-pahrrauga walfis-lahde. Kad weens no ſcheem usraugeem irr mirris, woi no ſawa ammata atſtahjees, tad tapehz, ka usraugeem ja-galwo par walfis-lahdes waldifchanu, walfis-lahde tulihd teef pahrſkaitita un pahrmekleta; un winnam paſcham woi winna mantineekeem waijaga tur klahd buht; — un ja kahds truhkums raſtohs, tad warr turretees pee ta paſcha, kas iſſchirrahs woi pee ta nomirruſcha mantineekeem.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 515, 9 pahrtaiſ.

§. 583.

Muiſſchas-waldifchanai weenreis par gaddu ja-pahrrauga walfis-lahde; bet winna to arri wairak ne kà weenu reiff par gaddu warr darriht, kad ween winnai waijadſiba us tam rahdahs.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 515, 10 pahrtaiſ.

§. 584.

Ja gadditohs, ka ta nauda, kas walfis-lahde noglabbata, kà buhtu eekrahjufees un peeauguſt, ka ne derretu ilgak tur turreht, tad ja-isdohd woi Widsemmes leelfungu beedribai us angleem, woi Widsemmes Kredit-kaffe; — un kad no Widsemmes leelfungu beedribas atkal grihb is-nemt, tad papreeſſch woi 15tā Merz mehneſi woi 15tā Nowemberi par to ſinna ja-peeneſs.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 515, 11 pahrtaiſ.

E.

Par nabbagu apgahdaschanu.

§. 585.

İffatrai walfſtei peenahkabs, zif ween ſpehi apkohpt un apgahdaht tohs walfis-lohzeſkus, kas par nabbageem paliffuſchi bes ſawas paſchas wainas. İhpafchi walfſtei peenahkabs atſtahteem bahrineem maiſſi gah-daht, un tahdeem, kas wezzuma un neweſſelibas un zittas meefas-kaites dehl neſpehi paſchi ſawu maiſſi pelniht, woi tadehl ka krophli irr; un kam naw turwi un turrigi raddi, kas teem warretu palihdſeht.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 520, 1 pahrtaiſ.

§. 586.

Lai ſinna, zif tahdu nabbagu katrā walfſi irr un zif winneem maiſſes waijaga, un kà ſchohs nabbadſinus atſchirt no tahdeem kas gan ſpehtu ſtrahdaht un ko pelniht, bet kam ne grihbahs deeneht un ne grihbahs ſtrahdaht, — woi arri kas nedabbu weetas un nedabbu darba, — us tam no walfis-teefas puſſes ifgaddus ſawada rulle ja-cetaiſa, fur tee, kas ihpaſchi nabbagi irr, ar ſaweem wahrdeem teef eefihmeti un winnu nabbagu-buhſchana apleezinata. İchi rulle no muiſſchas waldifchanas irr pahrraugama un apſtiprinajama.

§. 587.

Lai winnu wahrduſ nabbagu-rulle warr eerakſtiht, us tam katram, kas grihb, ja-isnemm ſawada nabbaga ſihme. Walfis-teefa no ſawas puſſes, un pehz ſawa padohma tahdu ſihmi warr doht us ihſaku woi us ilgaku laifu; tomehr us ihſaku laifu nebuhs doht ne kà us weenu gaddu. Tahda ſihme irr ja-peeneſs preeſſch Mikkeleem katrā gadda; un kas to peeneſs, tam wahrds us nahlamu gaddu nabbagu-rulle teef eeliſts un tad winſch dabbu palihdſibu no walfis puſſes. Bet kas no

walsts = teefas tahdu sihmi mefle, teem ja = peeteizahs katrà gaddà tai starpà no Jehkabeem libds Miffkeleem. Kas to nedarra, jeb arri, kas wehl pehz tam nabbagu kahrà eefrittis, tee tad ween dabhuhs palihdsibu no walsts pusses, ja draudses = teefas = funks winnu dsihwes = buhschanu isme = flejis un no sawas pusses winneem palihdsibu wehlejis.

§. 588.

Tee walsts = lohjekli, kas nabbagu = sihmes nedabbu, tapehz ka walsts = teefa winneem tahs pehz taisnibas leeds, tee paleef appaksch teem liffumeem, kas us preekschu §. 600 u. t. j. p. par eebuhweescheem un wallineekeem irr nosazziti.

§. 589.

Par nabbagu = un bahrinu usturru, kam pateesi palihdsibas waijaga, wehl bes walsts = lahdes ihpascha nabbagu = lahde irr eetaisama. Schai nabbagu = lahdei peekriht tahs dahwanas, ko laudis no labba prahta dohd un wissas strahpes = naudas, kas tai walsti woi no zitteem woi arri no pascheem walsts = lohjekleem teef maksatas. Schai nabbagu = lahdei par labbu arri walsts = teefa ifgaddus tai fwehtdeenà preeksch Mifkela = deenas wissà walsti dahwanas salassihis, un to salassitu krahjumu nabbagu = lahde eeliks.

§. 590.

Usdraudschana un waldischana par nabbagu = lahdes krahjumu peederr walsts = teefai un walsts = wezzakeem. Tee arri isdohd, jif waijaga, par palihdsibu teem, kam wahrdi nabbagu = rulle irr eelitti un kam nabbagu = sihmes rohta irr. Bet muishas = waldischanai waijaga sinnaht par wissu scho darbu. — Ja kahdas starpibas zeltahs par nabbagu = dahwanu isdallischanu, tad draudses = teefas = fungam ja = ischfirr.

Seez wehrà: Kamehr wehl naw naudas deewsgan sakrahjees nabbagu = lahde, tif ilgi nabbageem ne kahdas dahwanas neteef isdohstas. Ta nauda, kas krahjahs, teef glabbata un us augkeem listà, un tas buhs tif ilgi, kamehr freisteesa spreedihs, woi krahjums nabbagu = lahde jau irr tif leels, ka warroht nabbageem kahdu palihdsibu doht. Libds tam laifam walstehm paschahm ja = gabda par saweem nabbageem tà, ka no wisseem walsts = lohjekleem weenlihsigu teesu peedsenn; — schi teefa saimineekeem, rentineekeem un gruntineekeem pehz winnu grunts = gabbalu wehrtibas ja = dohd, — un arri no deenesta = laudim ja = salassa pehz tam, jif lohnes katrs dabu. — Tà ar laifu walstehm tif daudf mantas sakrahjees winnu nabbagu = lahdes, ka sawus nabbagu lohjeklus, lai ne pawissam, tomehr pa leelafu pussi no tahs warrehs usturreht.

§. 591.

Walsts = teefai un walsts = wezzakeem kohpà ja = peeraksta wissa nauda, kas ar tahdu sinnu nabbageem par labbu eenahf un iseet.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 520, 4 pahrtais.

§. 592.

Pee tahdeem walsts = bahrineem, kam usturs un audsinaschana no walsts = pusses ja = apgahda, peederr arridsan atrahti behrni, furru wezzaki naw sinami, nepeauguschi behrni, furru tehwi irr nobohti rekrufschs un arridsan tahdi behrni, kam wezzaki ubbagòs irr nomirruschi.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 520, 6 pahrtais.

§. 593.

Wissa deedeleschana irr aisleegta zaur pawehleschanahm, kas us tam dohtas, un arri pee basuizas neweenam nebuhs laut ubbagòs eet, kam no sawas muishas = waldischanas naw apleezinaschana par to, ka pawissam ne ko newarr pelniht.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 520, 7 pahrtais.

F.

Par ahrprahtigu lauschu kohpschann un par lippigahm fehrgahm.

§. 594.

Kamehr us semnehm wehl naw sawadi nammi, fur walsts warr usnemt un apkohpt tahdus lohjeklus, kas ahrprahta un kam lippigas fehrgas irr, tamehr iffatrai walstei peenahkabs gabdaht, ka sinna un jif spehj, ka ahrprahtigi ka waijaga teef turreti, un fur lippigas fehrgas usnahf, ka tahs neisplehschahs.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 521 pahrtais.

G.

Par ugguns = grehtu un par eedegguscheem mescheem.

§. 595.

Kad ugguns fur irr ispruzzis un kad meschi eedeggahs, tad walsts teefas = wihereem turpu ja = steidsahs us glahbschanu ar wisseem dschschameem

rihkeem, kas pee walsis peederr. Teem ja=pastubina us palihdsibu tee pakuhtri laudis un ja=luhko, ka wiss ta teef isdarrihts, ka schee preekschrafsi mahja:

- 1) Ugguns=grehks wissu=wairaf zellahs zaur ugguns=nenofohpschanu un lauschu leeku drohshibu. Tapeh3, fur tahda nelaine zehlu=fees, walsis=teefahm ikreises ar muishas=waldischanas palihgu ittin zeeti ja=ismelle, ka un zaur furra zilweka wainu ugguns irr spruzzis un ja irr panahfts, zaur ka nebehdbibu un nenofohpschanu zittam flahde padarrita, tad tahds irr ja=peefpeesch, to flahdi atlihdsinaht.
- 2) Pee katras walsis us if peejahm mahjahm waijaga buht diweem spaineem sewischki us ugguns=dsehshchanu, un katras mahjas weens ugguns=eksis diwi lihds trihs affu garfch, weena dsehshchanas flohta un weens ahra pakahrts flanna=galds.
- 3) Kad kahda mahja jeb istaba ugguns spruhf, tad tuhliht stipri ja=usfitt un jaklaudsina us to flanna=galdu, lai nahburgi zaur to neween dabbu sinnahf, ka ugguns fur irr spruzzis, bet lai ar=ridsan zaur to flannu warr nomanniht to weetu, fur ta nelaine irr. Wisseem zitteem mahjas=laudim ar steigshchanu ja=aistwerer neween durwis un lohgi, bet arri wissi zitti zaurumi, lai nekahds zaurwelfams wehjsch nezellahs, un lai ugguns paleef noslah=pehts pascha fahuma.
- 4) Kad zaur flanna=galdu ta fasaufshanas sinna irr dohta un tas ugguns eeraudsihts, tad wisseem fainneekem un rentineekem ar dsehshchanas eerohfscheem un ar treppehm ja=steidsahs us to ugguns=weetu. Winnu kalpeem ar uhdeni braufschus irr ja=doh=dahs pakkal, un wisseem kohpa irr ja=darbojahs, ka to ugguni warr dsehst.
- 5) Weens no walsis=teefnescheem scho dsehshchanas=darbu usluhko un rahda, ka darriht, un ka winsch uswehl, ta ikweenam ja=darra. Bes winna laufshanas nebuhs nopleht nekahdu ehfu, un no winna pusses muishai tuhliht sinna par tahdu nelaimi ja=laisch. Tas pats arridsan tahs glahbtas leetas leef sanest weena weeta; winsch tahs farga un winnam ja=gahda, ka neteef sagtas.
- 6) Wisseem laudim, kas sanahf pee kahda ugguns=grehka, peenah=fahs palihdsieht un sawas rohkas peelikt us glahbschanu. Ja uhdens peetruhft, tahuma dehl, woi ja naw deesgan palihga zittas kahdas wainas pehz; tad tas flahthuhdams teefas=wihrs atkal leef klandseht us flanna=galdu un kad to dsird, tad arri wissahm fainneezehm ar zittahm peeangushahm seewischkahm ja=faffreen pee glahbschanas. Bet kas woi pawissam nenahf palihga, woi flahf buhdams neglahbj un nepalihds, tas teef strah=pehts.
- 7) Ja tahs weetas dehl, fur tas ugguns=grehks irr, waijadsetu kahdus pa wehjam un tuwu flahf buhdamus juntus nopleht; tad pee gruhdas atbildefshanas neweenam nebuhs pretti turretees.

- 8) Nahburgu=muishahm arri peenahfahs, zitta zittai eet palihga, kad ugguns=grehks zellahs.
- 9) Bes tam wehl muishas=waldischanai un semmes=polizei ir ja=luhko us to, ka jaunus ehkas ta teef ustaisitas, smehtes ta teef zeltas, krahfnis un stursteni arweenu ta teef islahpiti, ka masaf irr ja=bihstahs no pohsta un no nelaimes zaur ugguni.
- 10) Kad kahda muishah ugguns=grehks zellahs, tad muishas=semnee=keem un teem no zittahm muishahm, kas tuwaki flahf dsihwo, turpu ja=nostidsahs ar wisseem dsehshchanas eerohfscheem un ja=glahbj un ja=palihds, ta ka winneem teef pawehlehts. Walsis=teefai, kas flahf irr, tahs glahbtas muishas=mantas ja=farga.
- 11) Kad meschi, krumi woi filli eedeggahs zaur zilweku ne=apfohp=schanu un leeku drohshibu, woi zaur zittu kahdu nelaimi; tad teem apfahrt dsihwodameem semneekeem, tik labbi swescheem ka pascha laudim, jaet palihga ar zirwim un schlippe lehm, un ja=darbojahs, ka ugguns tahlaki ne=isplehshahs un tadehl grahwi ja=rohlf un sarri un kohki ja=nozehrt un ja=wellf pee mallas noht.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 523 pahraif.

§. 596.

Kad semneeku ehkas un mahjas zaur ugguns=grehku irr nopohstias; tad wisseem rentineekem, kas pee tahs walsis peederr, pehz winnu grunts=gabbalu leeluma, ja=famett falmi un ja=peewedd balki, almini un wissas buhwejamas leetas us jaunu ehfu ustaisfchanu.

Spreedumi no 4ta April 1842ra gadda Nr. 980. 16ta weeta.

§. 597.

Walsis gruntineekus tas liffums §. 596 ne=aismemm. Scheem neteef prassihst, lai winni peepalihds pee zittu walsis=lohjeklu ehkahm, bet winni arri no walsis=pusses nekahdu palihdsibu newarr gaidiht, ja naw kahda sawada norunna par to spreessta starp gruntineeku un starp walsfi.

Leez wehra: Landags warr buht sawa laika norunnahs un tad augstakai waldischanai sawu padohmu us apstiprinashanu nodohs: woi frussas= un ugguns=grehka atlihdsinataju beedriba buhs eeze=lama, un kad tas darrams. Tahdas beedribas irr us tam, lai teem, kas no ugguns=grehka woi no frussas par leelu flahdi aismemti kahda atlihdsinaschana nahf. Bet sinnam, ugguns=grehka atlihdsinataju=beedriba par tahdu flahdi, kas naw zaur sibbeni zehlfes, nekahdu atlihdsinaschana nedohs; jo kad schi beedriba flahdi gribbetu atlihdsinaht, kas zaur nebehdigu un neprahstigu dsihwochahu ar ugguni noteef, tad winna gan driht par usstubbinataju paliktu pee nebehdbas; jo schim brihscham wehl daufs semneeku=mahjas tahdas irr, un laudis tik neprahstigi ar ugguni dsihwo, ka par daufs lehti ugguns=grehki zel=lahs. Pee frussas atlihdsinataju beedreem kad winnu beedriba buhs eezelta, wissi tee fainneeki tiks peewilkti flahf, kas zaur Rentu=lahdes palihgu par gruntineekem gribb palikt, un kas naudnu no Rentu=lahdes us saweem grunts=gabbaleem dabhujschi.

H.

Par lohpu- un sirgu fehrgeh.

§. 598.

Tik driht, ka lohpu woi sirgu fehrge kahda weeta rahdaks, walsis-teefai peenahkaks sinnu par to doht muischas = waldishanai, kas atkal Bruggu-teefai sinnu aislaisch. Bes tam wehl ja-leek wehra schee preekschrahti:

- 1) Wisseem, kas polizeijes = leetas walda, irr jaluhko us to, ka ne-kahdi lohpi nei sirgi no tahdahm weetahm, fur fehrge irr, ne teek ne pirkti ne pahrdohhti, lai zaur to ta fehrge tahlak ne = is-plehschaks. Kas tam darra pretti un zaur tahdu sawu nepasslau-sichanu to nelaimi zitteem uslaisch, tam par strahpi irr ja = maksa eeksch walsis = lahdes weens puhrs rudsu, woi tik dauds naudas, ka puhrs rudsu maksa, un bes tam tahds wehl teek pahrmah-zihis ar gruhthu polizeijes = strahpi.
- 2) Ja abbeem, tam pahrdewejam un tam pirzejam irr bijis sin-nams, — tam kas pahrdewe, ka tee pahrdohhti lohpi woi sirgi irr dsihti no fehrdsigas weetas, un schim, kas winnus pretti nehme, ka tee no tahdas weetas nahkufchi, — tad abbeem ja = zeesch ta patti strahpe. Bet ja tam pirzejam ne = irr bijis sin-nams, ka tee lohpi woi sirgi irr nahkufchi no fehrdsigas weetas, un ja tahds pirkts lohps wo sirgs nosprahgst; tad pahrdewejam ta nauda ja = atdohd pirzejam atpalkal.
- 3) Za patti strahpe, kas 1ma weeta irr nosazzita, arri ja = nefs:
 - a) teem, kas apsirguschus lohpus ne = atschirr no wessleem, un zaur to paleek wainigi, ka ta fehrge peelihp;
 - b) teem, kas nosprahguschus lohpus woi sirgus tuhliht ne = ee-roht semme tahda bedre, kas, ja mas 5 pehdas irr dsilla un fur nekahdas gannibas naw;
 - c) teem, kas tahda fehrge krittuschus lohpus un sirgus nodihra;
 - d) teem, kas apsirguschus lohpus, kam jau lippiga fehrge irr, dsenn lauka un us gannibahm un tohs klacht laisch pee zittu semneeku lohpeem;
 - e) teem, kas kaschlainu sirgu ar zitteem sirgeem laisch kohpa un ne gahda, ka tas kaschlain sirgs teek isahrstehts;
 - f) teem, kas walsis = teefai sinnu tuhliht nedohd, kad kautkur eeksch walsis kahdu lippigu fehrge manna.

Widsemmes semneeku littumi no 1819 §. 524 pahrait.

I.

Par to daku, kas katram ja = peelee, pee postu-, fohr-tehlu- un zittu tahdu nammu buhweschanas, kas no walsis pusses buhwesami.

§. 599.

Wissas buhweschanas, kas walsis = lohzeeksem wisseem kohpa pee-

kriht ta ka pee fohrtehlu- pee postu = nammeem u. t. j. p.; tikpatt labbi no muischas = semmes ka arri no klausichanas = semmes, kas pee muischahm peederr, irr apgahdajamas us tahdu kahrtu: muischas = semmei ja = dohd wissas pee buhweschanas waijadsigas leetas, ta ka balki, dehli, kahrtis, lattes, keegeli, daktini, kalki (bes ween garruhlu salmeem), un wissas par naudu ween pirkamas leetas, ta ka pehrwe, glahse, gipst = afmini, krahnu = pohdi, naglas u. t. j. p.; — no klausichanas = semmes katram fainneekam pehz sawas gruntes leeluma ja = dohd tee waijadsigi salmi pee jumteem un ja = gahda, ka wiss, kas pee buhweschanas waijadsigs, tai weeta teek nowests, fur to ehfu taisihis, un bes tam par wissu buhweschanas = laifu strahdoneeki ja = dohd, zif us tam waijadsigi.

Bet tahdas ehkas, kas ihpaschi us walsis = labbumu ween irr taifa-mas, sche neteek peeskaititas klacht, ta ka magasihnes = ehkas un tahdas fainneeku = mahjas, fur wissai walsi peepalihdsiba ja = dohd. Schaks ehkas no walsis pusses ween gahdajamas bes muischas palihga. Sche arri nepekriht basnizas = nammi un mahzitaju un ffohlmeisteru mahjas; nedf arri draudses = ffohlas = un zitti ffohlas = nammi, — jo tahdas ehkas un mahjas no basnizas = draudses pusses irr ustaisamas un apgahdajamas.

K.

Par wallineekem.

§. 600.

Semneeku walsis = lohzeeki, kas nedsihwo us gruntehm, un kam naw ne deenesta = kuntraktis nedf arri rentes = weeta, un kas tapehz no walsis pusses palihgu un usturru gaida, bes ka winni tahda nespehka buhtu bi-jusch, ka pawissam sawu maisi newarretu pelniht un ka nabbagu = sihme winneem buhtu ja = dohd, tee tahdi wallineeki jeb eebuhweeschu pehz littu-meem naw pawissam zeeschami.

§. 601.

Kur kahda semneeku = walsi jau dauds mas tahdu wallineeku irr, tur no walsis pusses ja = gahda, ka winni atstahjaks no sawas walligas dsih-weschanas un usnemmi kahrtigu un teesigu dsihwi. Naw arri us preekschu ja = palauj, ka no walsis = lohzeeksem kahds dohdaks wallineeku kahrtu.

§. 602.

Wissu papreeksch katra walsi uszihtigi ja = ismekle, zif eebuhweeschu jeb wallineeku ihsti tur irr, un zif no scheem wallineekem naw peeskai-tami pee walsis = nabbageem, kam nabbagu = sihme ja = dohd, un kam wahrdi nabbagu = rullis ja = eesihme.

§. 603.

Tahda flaidra ismekleschana irr waijadsiga, jo bes tam nekà newarr sinnaht, ka us preekschu darriht. Pee tahdas ismekleschanas no walsis

pusses wissi wallineeki jeb eebuhweeschi, kas weenà walsiti dsihwo, ar saweem wahrdeem ja=cecrafta sawadà grahamatà. Schi eebuhweeschi jeb wallineeku rulle ifgaddus ja=ispilda, un katrà gaddà draudses=teefas=lungam un muischas=waldischanaï par to sinna ja=dohd.

§. 604.

Eebuhweeschi jeb wallineeku rulle irr ja=ischfiri un sewischki ja=eelief:

1) Krohpli un tahdi, kas pee darba un pee maises pelnischanas woi pawissam nederrigi woi eelsch nespehka newarr pelniht tik dauds, zif wajadsigs. — Ihpaschi par scheem ja=peeminn:

a) woi pascheem irr sawa pascha mahjina, fur dsihwo? woi semmi strahda? un woi winneem kahds lohpinisch irr, gohws woi sirgs?

b) kad pascheem mittefka naw, tad ja=ismelle, woi winni kà eebuhweeschi pee gitteem walsis=lohzeekleem peemettuschees un semmi strahda?

c) woi winneem kahds ammat?

d) un woi pee darba pawissam nederrigi, wezzuma pehz nespehzi, woi wahji, woi ubbagi irr?

2) Starp teem, kam wehl wesseliba irr, un kas spehi strahdaht un maissi pelniht ja=ischfiri:

a) tahdi, kam sewischki saws mittefki woi sawa mahjina irr; kas sawu semmi kohp un kam sawi lohpi, ja mas weens sirgs un weena gohws;

b) tahdi, kam sawa ihpascha mahjas=weetina naw, bet kas kà eebuhweeschi, pirtneeki un peedsihwotaji kahdu semmes=gabbalu strahda, un kam sawi lohpi irr, ja mas weens sirgs un weena gohws;

c) tahdi, kas semmi strahda, bet kam sirga un lohpa naw;

d) tahdi, kas gan spehtu un gribbetu kalpu kahrtà eet, woi, kà strahdneeki fewim maissi pelniht, bet kas newarr tik dauds nopelniht, ka seewai un behrneem maises un pahrtischanas netruhktu;

e) tahdi, kam saws ammat woi sawa ihpascha darboschana;

f) tahdi, kas pehdigi wasatneeki, bes darba un bes mittefka apkahrt staiga, un zaur sawu palaischanu, kuhtribu un netiklibu walsitei par gruhtribu dsihwo.

§. 605.

Tahdas eebuhweeschi un wallineeku wahrdu=rulles pehz preefsch=rafsita munstura — (luhfo peeliffumà F.) — ifgaddus ja=sarastia no walsis=teefas pusses wisswehlaki lihds 9tu April (tas irr diwi neddelas preefsch Zurgeem), un tad muischas=waldischanaï ja=dohd us pahrraudsichanu, un kad muischas=waldischana ar tahm meera, tad, ja ne agraf tomehr lihds 1mo Maj pee draudses=teefas=lunga ja=nofuhta.

§. 606.

Lai tahda sinna=laischana weglaka buhtu eetaisama un wissahm walsim arri pehz weenada munstura buhtu, us tam Widssemes Landrahtu teefa gahdabs, ka tee preefschrafsiti munsturi tiks driffeti, un tad katrs tohs par peenahkamu naudn dabhuhs pirkt.

§. 607.

Peht schahm wahrdu=rullehm draudses=teefas=lungam wissas muischas, kas winna aprinki irr, ja mas weenreis par gaddu ja=aprauga, un pascham ja=pahrulsko, zif katrà walsiti eebuhweeschi un wallineeku irr, un kà winni dsihwo un pahrtteef.

§. 608.

Kad draudses=teefas=lungs pahrraudsidams tahs wahrdu=rulles useet nepilnigas un netaisnas, tad tai wainigai walsis=teefai par katru eebuhweescha jeb wallineeka=zilweku, ko winna naw eeliffusi, usleef 25 kapeikas sudraba naudà strahpes, kas walsis=nabbagu=lahde malfajama. Tahdai walsis=teefai arri wehl ja=atlihsina wissa skahde un wissa nau=das=makfa, kas walsitei atlezz no tahdeem wallineekeem jeb eebuhweescheem, kas wahrdu=rulle pawissam naw eelitti. — Bet walsis=teefa atkal sawu atmalku warr mehleht pee ta fainneeka, us kurra grunti tas wallineeks dsihwo, ja fainneeks walsis=teefai peenahkamà laika un tà, kà teef prassihis, par to nebuhtu sinnu dewis. Muischas=waldischanaï arri ja=atbild par eebuhweeschi un wallineeku wahrdu=rulle kahrtigu us=taissichanu.

§. 609.

Kad walsis=teefa un muischas=waldischana tikpatt kà draudses=teefas=lungs skaidru sinnu dabhujschi par wallineekeem un eebuhweescheem, kas katrà muischas=teefa dsihwo, tad us preefschu tà ja=darra, kà scheturpmak nofazzihis.

Par wallineekeem, kas zaur wahjibu un zaur wezzumu nespehzi un kas ne pawissam woi mas pee darba derrigi.

§. 610.

Wissi tee, pee kam warr redseht, ka winni pawissam nespehi strahdaht un sawu usturru pelniht woi zaur wezzumu woi zaur wahjibu un nepilnigem lohzeekleem un tee, kas skaidri ubbagi irr, teef peefaititi pee ihsteneem walsis=nabbageem, un winneem tahs preefschrafsitas nabbagu=sihmes un ta jau eepreefsch peeminnetà palihdsiba, zif winneem wajaga, no walsis=pusses teef dohta. Us tahdu kahrtu winni irr ischfirami no eebuhweescheem un wallineekeem.

§. 611.

Par wisseem zitteem tahdeem laudim, kas gan naw pawissam ne-spehziigi pee darba un wehl dauds mas maises pelnitaji, un kas sawu semmi woi sawa ammata darbus strahda, bet kam tomehr wezzums, woi nepilnigi lohzeffi, woi wahjibas waina leeds, ka pilnigu maisi un usturru buhtu pelnijuschi, par teem ja=ismefle un zaur muishas=waldischanu, jeb arridsan, kad ta newarretu fatift, zaur draudses=teefas=lungu ja=noleef, zif no walsis pusses ifgaddus tahdeem walsis=lohzeffeem par usturru ja=dohd. Schi dohdama dalla, zif katram tahdam wallineekam fewischti wajadfiga, nabbagu rulle pee winna wahrda teef peerastita, un walsi no sawas pusses tam tif dauds ja=dohd par palihdsibu, zif rulle eelists.

§. 612.

Walsis tahdeem eebuhweescheem un wallineekeem, kas wehl dauds mas spehji strahdaht, schim brihscham us winnu muhschu wehl warr palaut us sawu rohku dsihwoht un sawu maisi un pahrtitschanu pelniht. Ja ta darra, tad ja=turrahs pehz schahm noteitschanahm:

- 1) Teem, kam sawa mahjina un arri lohpi irr, ja mas weens sirgs un weena gohws, un kam kahds semmes=gabbals apstrahdajams teem scho semmes=gabbalu, kad walsis griib, warr doht us winnu muhscha=deenahm. Bet tee behrni, tif ko desmita dsihwibas gadda eegahjuschi, ja=nodohd deenesta, fur walsis=teefa winneem to nowehl. Tomehr walsis=teefa ar muishas=waldischanas sinu arri warr palaut, weenam woi ohtram behrnam uskohpschanas woi palihdsibas pehz ilgaf pee wezzakeem palift. Kad wezzakeem weens woi ohtrs behrns us winnu luhgschanu ilgaf teef atstahs, tad winni tahdam behrnam maisi un palihdsibu no walsis=pusses newarr prassift.

Kad tahdi wallineeki mirst, tad behrni neko wairs newarr prassift no tahda semmes=gabbala, ko winnu wezzaki apstrahdajuschi, ne ka weena gadda auglus. Behrneem wairs pee ta naw nekahda dalla; ta ka tee likkumi par klausichanas=semmes apstrahdaschanu (luhko §. 126 u. t. j. p.) un par wissu semmes=kohpschanu skaidri nosakka.

- 2) Par tahdeem wallineekeem, kam sawas ihpaschas mahjinas naw, bet kam ta ka eebuhweescheem saws mitteffis pee zitteem walsis=lohzeffeem; un kam nepilnigi lohzeffi, wezzums, woi wahjiba, bet kas tomehr kahdu semmes=stuhriti apstrahda, un ar to kahdu masumu fewim sagahda, — par teem walsis=teefa, ar muishas=waldischanas sinu un palauschanu noteifs, woi to semmes=stuhri winneem wehl atstahs, kamehr winni dsihwo, woi ne? — Kad to semmes=stuhri winneem atstahj, tad tas faimineeks, pee ka winni dsihwo, to paschu winneem newarr atnem; bet walsis=teefai ja=noleef, zif atlihdsinaschanas faimineekam par to semmes=gabbalu

nahkabs. — Tahda atlihdsinaschana, ja tas wallineeks pats to newarretu doht no saweem pelneem, no walsis=pusses teef dohta ta ka nabbagu=palihdsiba; ta tomehr naw ne kad eelsch labbi-bas dohdama, bet ar to, ka faimineeks pee frohna= un walsis=dohschanahm kahdu atlaishanu dabu.

- 3) Ja tahdam zilwekam, kas nespehji wissu sawu pahrtitschanu pehz wajadibas nopelniht, kahds ammats, tad winsch dabbuhs am-mata=sihmi, un winnam tiks palauts, sawa ammata darbu strah-daht, lai dauds mas nopelnidams no walsis=pusses masaf pee-palihdsibas prassa.

§. 613.

Tomehr allaschin walsis=teefai, ja muishas=waldischana ar to meera paleef, irr brihw tahdeem wallineekeem, kas §. 612 1ma un 2tra weeta irr sihmeti, wissu apstrahdajamu semmi pawissam leegt. Un kad ta darra, tad winni ja=eelief walsis=nabbagu wahrdu=rulle, un winneem no walsis=pusses maise ja=dohd ka wisseem zitteem nabbageem.

§. 614.

Magasihnes=labbiha, ko walsis ar muishas=waldischanas sinu un lauschanu tahdeem wallineekeem dohd, kas ne wissai sawu maisi spehji pelniht woi pa mehnescheem teef isdohda woi wehl pa ihfakahm star-pahm un masakas dallas, ta ka walsis=teefa nospreesch, un winni to dabu iffatra gadda no ta laika sahfoht, kad magasihnes berri ruddeni wissi irr salassiti.

Par wallineekeem, kam wesseliba un kas spehji strahdaht.

§. 615.

Wissi wallineeki, kam wesseliba un kam gaddi wehl naw tahdi, ka paschi sawu maisi ar sawu darbu ne warretu pelniht, irr ja=peespeesch pee darba un pee maises=pelnischanas. — Kad winni kuhtribas un ne-behdibas dehl negriib strahdaht, woi kad ne fur darbu newarr dabbuht, tad walsis=teefa winneem darbu peerahda un ar peespeeschanu winnus peespeesch to darbu peenemt; un ja newarr ar winneem istift, tad pee angstakahm teefahm melle, lai tahbus nelabbus walsis=lohzeffus pa-wissam no walsis laudim ischkir un zittur aisuhta.

§. 616.

Kad tahdeem wallineekeem sawas paschas no zittahm atschirtas mahjas un sawi paschi lohpi, lai ne wairaf, tomehr weens sirgs un weena gohws, un saws semmes stuhris irr, ko winni apstrahda, — lai to arri ne buhtu us renti turrejuschti woi par deenesta algu nehmuhschi, —

tad muischas=waldischana winneem scho semmi arri us preefschu us apstrahdaschanu warr atstaht. Bet tas ar zittadu sinnu newarr buht ne kà tà: tam, kam ta semme peederr, fur wiini peemettuschees, woi pats muischas=kungs, woi fainneeks, kas to grunti us renti turr, woi tahds semneeks, kam ta grunte pascham peederr, ja-nodalla tik dauds no fawas semmes, woi ta buhtu muischas= woi klausichanas=semme bijusi, un ja-peelee pèe ta wallineeka semmes=stuhra flacht, ka schim faws semmes=gabbals tik leels paleek, kà wajadsigs us dschwoschanu, kad wihrs ar feerwu un ar behrneem gribb pahrtikt zaur lahdsigu un labbu semmes=lohpschanu.

§. 617.

Wallineekam par tahdu winnam nodohu semmes=gabbalu ja=atlihsina woi muischai fawa teefa eefsch klausichanam, eefsch semmes=angleem, woi eefsch naudas, — woi arri rentineekam tik dauds ja-klausajeb ar dohschanahm ja=atlihsina, kà tas semmes=gabbals isnefs, fur winsch peemettees un dsihwo.

§. 618.

Katrai tahdai wallineeka weetai, kas lihs ar to peedallitu semmi par rentineeka=weetu palikkusi, wajaga buht wissmasak peežas puhra=weetas arramas woi par tihumeem istafamas semmes; un, kad draudses=teefas=kungs nahk pahrluhkodams, tad pa teem pimeem diwi gaddeem, kamehr schee liffumi irr islaisti, ja-parahda, ka tà irr. Us masakahm semmes=dallahm, ne kà schee liffumi nosakka us preefschu wallineekeem nebuhs laut eekohptees. Tomehr schim brihscham wehl tahdeem wallineekeem, kas jau fur peemettuschees un kam pascheem mahjas un lohpi irr, warr palaut fawà dsihwes=weetà palikt.

§. 619.

Kad tahda masaka rentes=weeta lihs ar kahdu leelaku grunti, kas turpatt flacht irr, weena fainneeka rohka nahk, tad abbaht ja=paleek par weenu paschu grunts=weetu, un tad to masaku ne muhscham wairs nebuhs atschkirt no tahs leelakas kà fawadu dsihwes=weetu.

§. 620.

Tahdeem wallineekeem, kas speh strahdaht, un kam arri fawi loh-pini, prohti ja mas weens sirgs un weena gohws irr, bet kam tomehr nam fawas paschas mahjas, bet kas kà eebuhweefchi pee zitteem walsis=lohzeekem peemettuschees un us semmes=darbu dsihwo, walsis=teefa ar muischas=waldischanas sinnu un palauschanu warr palaut, fawu semmi arri us preefschu strahdaht un apkohpt us fawahm muhscha=deenahm; bet ar tahdu noteikschanu, ka muischai tik darba=deenahm jallausa, kà muischa lihs ar walsis=teefu winneem usleek; — ja ne, tad tahdeem wallineekeem peenahkama makfa jadohd woi naudà woi eefsch semmes angleem. Bet tahs klausichanas tikpatt, kà tahs dohschanas un ta naudas=makfa

teef atnemtus un atrehsinatat no ta grunts=gabbala rentes=makfas, jeb arri no ta grunts=gabbala klausichanam un dohschanahm, fur tas eebuhweets peemettees.

§. 621.

Semme us apstrahdaschanu tahdeem eebuhweefcheem neteef palauta, ja tas apstrahdascham semmes=gabbals naw tik leels, woi arri zaur peedallischanu no muischas woi no kahda rentineeka woi fainneeka semmes tik leels neteef zelts, ka tas eebuhweets ar feerwu un behrneem no ta warr pahrtikt. Tam fainneekam, pee ka tas eebuhweets peemettees, jagalwo par fawu eebuhweeti ka tas to semmi labbi un kà nahkabs apstrahdascham falmus un zittu barribu ne=isdohs.

§. 622.

Kad rentineeks woi gruntineeks, pee ka tahds eebuhweets dsihwo, par galwineeku palizzis, un eebuhweetim tapehz us muhscha=deenahm semme atdohu us apstrahdaschanu, tad fainneeks winnu wairs no fawahm mahjahm pats ar fawu wallu ween newarr isdoh, bet winnam ja-darra kà irr runnahts un pee fawa wahrda japaleek.

§. 623.

Bes lohpeem, prohti bes sirga un bes gohws, us semmes strahdaschanu dsihwoht neweenam eebuhweetim jeb wallineekam nebuhs palaut. Kas tà gribbetu dsihwoht, teem wissa semme, ko wiini gribbetu apstrahdaht, pawissam leedsama, — un tee irr peespeeschami, kalpa jeb gaitineeka weetu fur usnemt. Kad wiini to nedarra, tad kà wasatneeki pee frohna=darbeem teef nodohu, woi arri pawissam no walsis teef aisdsihtu probjam. Lufko §. 631.

§. 624.

Wallineeki jeb eebuhweefchi, kas fakfa, ka us fawu ammatu jeb us zittu kahdu darbu buhschoht dsihwoht un fawu maisi un usturru pelniht, stipri ja=pahrluhko, woi wiini arri tahdi ammatneeki irr, un woi no fawa darba warr pahrtikt. Muischas=waldischana lihs ar walsis=teefu peekriht nosazziht, woi tahdeem wallineekeem bes walsis flachdes warr palaut us fawu ammatu dsihwoht, — jeb woi wiini peespeeschami, par kalpeem eet woi fur deenesta=weetu mefleht.

§. 625.

Kad muischas=waldischana kahdam palauj us fawu ammatu jeb us zittu kahdu darbu dsihwoht, tad tahdam walsis=lohzeelim draudses=teefas=kungam ja-parahda, ka fawu ammatu jeb zittu kahdu darbu labbi proht un ammatneeka sihme ja-luhdsahs.

Gub. wald. patents no 2tra April 1824.

§. 626.

Zitteem walsis=lohzeekleem ne kà teem, kas ammatneeku=sihmi is-nehmuschi, pawissam naw palauts walsi us ammatu dsihwoht bes sinna-meem darbeem. Tee, kam tahda ammatneeku=sihme kaut kahdas wainas deht irr leegta, irr peespeeschami, deenestu woi renti usnemt; — ja ne, tad wiini irr turrani par wasatneekem un deedelneekem, un woi ar warru pee darba speeschami, woi pawissam no walsis isdsennami. Lufko §. 631 u. t. j. p.

§. 627.

Kas gan paschi spehji strahdaht un arri labpraht par kalpeem un darba=laudim gribbetu eet, bet kas tahda kahra ar sawahm rohkahm seewai un behrneem maifi un pahrtikschanu, zif wajaga nespehji nopel-niht, un kas tapehji par wallineekem paleek, teem no walsis=teefas=pusses, — ja paschi newarr parahdiht wiss=wehlaki diwi neddelas preeksch Zurga=deenas, ka deenesta=weetu us wissu gaddu kaut fur dabbuschi, — weeta ja=eerahda, fur winneem deenesta ja=dsihwo, — jeb, kad ta ne, tad walsis=teefa winneem gahda darbu par deenas=algu woi sawa ap-rinki, woi ahrpuss tahs walsis. No tahda darba wallineeks newarr at-rautees, un ja winsch atraujahs, tad ar winnu kà ar wasatneeku ja-darra pehji §. 631 u. t. j. p.

§. 628.

Kad tahds wallineeks no walsis=pusses fur nodohts deenesta woi us darbu, tad walsis sawa rohka nemm wissus winna pelnus un wiina algu bes ta ween, kas pawissam us pascha pahrtikschanas wajadsigs. Turpretti walsi jagahda par wiina peederrigeem un behrneem, kas sawu maifi nespehji pelniht. — Walsis tohs kaut fur deenesta eeleeft woi kà nabbagus apgahda, kad deenesta nespehji eet.

§. 629.

Par wasatneekem wissi tahdi walsis=lohzeeki irr turrani, kam naw ne rentes ne deenesta weeta, nedf arri kahds no teefahm winneem palauts ammat; bet kas bes sinnama darba un bes mitteka dsihwo, un kam tomehr arri naw nekahda nabbagu=grahmata jeb sihme eedohta; — tapehji ka pehji saweem gaddeem un pehji sawas wesselibas wehl spehji strahdaht un sawu maifi un usturru paschi pelniht.

§. 630.

Katrs darbazilweks, kam 17 gaddi pilni nahfufchi, un kam pascham naw tif dauds, ka no sawa padohma warretu dsihwoht, wasatneekem irr peeskaitams, kad us Zurga=deenu katra gadda newarr parahdiht, fur sawu maifi un usturru peln, woi deenesta woi alsadshos.

§. 631.

Wissi tahdi laudis, tapehji ka wiini walsi par gruhumu, tikpat pehji krohna= un zittahm dohschanahm, kà arridsan pehji usturra apgah-daschanas, paleek nodohti walsis=waldischanas sinna, lai ta winnus leek, fur gribbedama. — Walsis=waldischanas ar muischas waldischanas=palaufchanu ar scheem laudim ta warr darriht:

- a) Winna tohs warr doht deenesta woi pascha walsi woi ahrpuss tahs walsis, un deenesta algu par winneem warr norunnah; — woi arri tohs warr speest, pawissam ischkiirtees no walsis un zitta walsi, kas tohs gribb peenemt, par lohzeekleem palift.
- b) Winna tohs pee darba warr lift par peenahkamu algu un usturru, ihpaschi pee wissa tahda darba, kas no wissas walsis pusses irr darrams, ta kà pee zella=bruggeschanas, pee buhweh-schanahm, kas wissai walsi kriht u. t. j. p.
- c) Winna tohs us darbu warr nodoht par lohni woi usturru ween zittahm muischahm woi walsim, woi pee buhwehschanahm; ihpaschi fabrikos, schosfejass jeb afmina=zella darbos u. t. j. p.

§. 632.

Kad rekrufchi ja=dohd, tad no wisseem weena walsi dsihwoda-meem wallineekem tee ja=islassa, kas derrigi pee rekrufchu=dohschanas, un sawada klasse jeb kahra ja=eeleeft. Schee pahri wisseem zitteem walsis=lohzeekleem pirmee nahf pee lohsefchanas un walsi par labbu teek nodohti.

§. 633.

Ja walsis=waldischanas ar wissu sawu gahdaschanu un ruhpeschanu tomehr ne=isdohdohs, tahdeem winnai nodohteem wallineekem pelnus un maifi gahdaht, tad walsis=waldischanas tahdus wallineekus ar wahrdeem usraksta, peelikdama kapehji winna ta darra, un draudsas=teefas=kungam to sinnu nosuhta, winna palihdsibu luhgdamees. Tad draudsas=teefas=kungs no sawas pusses tahdeem wallineekem pelnus woi usturru meklehs; un scheem wallineekem ja=dohdahs pawissam appaksch winna noteikschanahm.

§. 634.

Kad draudsas=teefas=kungam arri ne=isdohdahs scheem wallineekem darbu un maifi gahdaht, tad winsch tulih gubernatoram sinnu nosuhta, un luhdsahs, lai krohnis schos laudis, kas walsi par gruhumu, pee sawa darba leek; woi arridsan draudsas=teefas=kungs winnus usdohd par tahdeem, kas pawissam aissuhtami. Walsim par atweegloschanu tas netiks leegts, ja warr parahdiht, ka wissus liffumus, kà wajaga,

pee scheem laudim pareisi isdarrijusi. Gubernators gahdahs, ka tahdi wallineeki pawissam no walsis tiks aissuhtiti prohjam.

§. 635.

Tapeh3, ka warr buht paschā Widsemmē woi tannis tuwakās gubernementēs wehl weetas irr, kur darba=lauschu truhkums rohnahs, wisseem muishas=waldineekeem un wissahm walsim kam patihk, tahdus wallineekus us nospreeschamahm noteikshanahm sawds rohbeschōs usnemt, sinna teek laista, lai peeteizahs pee Widsemmēs gubernatora. Schee laudis tad woi paschā Widsemmē woi tannis tuwakās gubernementēs warr buht weetas dabduhs.

§. 636.

Zebkusch, kas kà wasatneeks semneeku=walsis sinna pawissam no dohts, tuhliht irr atlaischams no wissas peespeeschanas pee darba, woi pee deenesta, kad warr parahdiht, ka wianam lihds nahkofchai Jurga=deenai irr sinnama weeta un maises pelnischana. — Ja buhtu, kas tik ween flawas peh3 deenestu buhtu farunnajuschī gribbedami wallā tik no peespeeschanas pee darba, tee, kà wiltneeki tiks pee zeetas strahpes likti, — tikpat faimineeks woi kungs, kà arridsan tas deenesta=zilweks, kas tā darrijuschī.

§. 637.

Par to liffumu isdarrishanu, kas par nelahdsigu wallineeku buhschanu dohti; walsis=waldischana no sawas pusses ja=gahda, bet ar muishas waldischanas sinna un palauschanu. Kad wallineekeem buhtu ko fuhdsoteles woi arridsan muishas waldischana walsis=waldischanas spreedumu newarretu peenemt, tad draudses=teefas=kungam peekriht to leetu ischlikt. — Draudses=teefas=kungam no teefas pusses ja=raugahs, woi wissas noteikshanas par wallineekeem arri flaidri un stipri tā teek isdarritas, kà irr pawehlehts.

§. 638.

Schahs schē eeliktas noteikshanas us tam irr dohtas, ka ar laiku nekahdeem wallineekeem un eebuhweescheem nebuhs buht, un us preekschu ar wissu uszihtibu ja=peeluhko, ka nekur kahdā walsi par jaunu tahdi wallineeku laudis ne=eetaifahs.

§. 639.

Ar tahdu padohmu wissahm polizeijes teefahm, ihpafchi walsis=teefahm, muishas=waldischana un draudses=teefas=kungeem, katram sawā teefas aprinki ar wissu uszihtibu ja=darbojahs, ka tee no §. 166

lihds §. 170 dohti liffumi par mescha=semmes apstrahdashanu teek peepilditi; jo wallineeki wisswairak us tahdeem semmes=gabbaleem eetaifahs un ar nesinnu tohs apstrahda.

§. 640.

3ktrats, kas scheem liffumeem pretti kà wallineeks un eebuhweets kur peemettahs, tuhliht no tahs weetas irr aisdennams, un ar tahdu ja=darra, kà §§. 631 u. t. j. p. par wasatneekeem irr nolikts. Bes tam wehl tas, kam ta grunte peederr, kur kahds wallineeks eetaifahs, woi rentineeks woi gruntineeks buhtu bijis, woi kad ta wallineeka weeta us muishas semmi, patti muishas irr peespeeschami walsi wissu flaidri pilnigi atlihdinaht, kas tai zaur tahdu wallineeku zellahs.

§. 641.

Lai liffumeem pretti itt nekur kahds zilweks nemtohs wallineeka weetu sewim eekohpt, us tam walsis=waldischana lihds pirmo Mai katrā gaddā draudses=teefas=kungam tahdu wahdu=rulli buhs nosuhtih, kur wissi tee irr eelikti, kas tai gaddā lihds Jurga=deenai bes weetas palikuschī. Schi rulle no muishas waldischanas irr apstiprinajama, un tur ar flaidreem wahdeem wehl ja=peelee, kà ar tahdeem laudim walsi par labbu buhtu ja=darra.

§. 642.

3ktrats zilweks, kas bes nabbagu=sihmes un bes weetas un bes tahda darba, kà liffumi nowehl, no walsis usturra ween gribb dsihwoht, irr turrams par tahdu, par kurrū walsis warr nolikt kà winna gribb. Tahdam ja=zeesch un ja=darra, kà walsis par winnu noteiz.

Trefcha schkirra.

Par basnizas un ffohlas buhschanu.

A. Par basnizas buhschanu.

§. 643.

Wissas dohschanas un gaitas no semneekeem, kas basnizahm, mahzitaju=muishahm, basnizas=kungeem, ffohlmeistereem u. t. j. p. peederr, nekriht muishahm dohdamas un darramas, bet basnizas=draudsei, peh3 wiss=angstakas pawehleschanas no 14ta Dezemb. 1846. 3ktram loh-

zestam tahdas dohschanas un gaitas ja=isdarra pee tahs basnizas draudses fur winsch peederr, — prohti Luttera=tizzigeem pee Luttera=basnizas, un Kreewu=tizzigeem pee Kreewu=basnizas.

§. 644.

Kamehr ta wifs=augstaka pawehleschana no 14ta Dezember 1846, kas uswehl ismekleht, kahdas dohschanas un gaitas Luttera draudses lohzeleem un kahdas Kreewu draudses lohzeleem ja=dohd un ja=isdarra, wehl naw pilnigi eetaisita, paleef wissi tee liffumi un spreedumi sawa spehka, kas libds schim par tahdahm dohschanahm un gaitahm jau irr islaisti. Muishahm (woi krohna woi leelfungu muishahm), tikpat, ka arri semneekem ja=turrahs pehz scheem liffumeem.

B. Par skoblas=buhshanu.

§. 645.

Semneeku=walsis=skoblas eetaisith un usturreht pehz wifs=augstaka apstiprinateem Widsemmes semneeku=liffumeem no 1819 §. 516 ihpafchi 13ta weeta nepekriht zittam ne kam ne ka paschahm semneeku=walsim. Tahda skoblu eetaisichana un usturrechana us preekschu jo wairak peederr semneeku walsim tapehz, ka zaur klausichanas=semmes teefigu apshimechanu semneeku=walsis irr pawissam nodallitas un ar sawu sinnu eetaisitas.

§. 646.

Ka ar teem walsis=lohzeleem buhs buht, kas pee pareisi=tizzigas Kreewu=basnizas turrahs, fur tahdu irr, — un kas winneem tikpat ka Luttera=draudses lohzeleem ja=darra un ja=dohd us walsis=skoblu labumu, — par to wifs=augstaka pawehleschana no 14ta Dezembere 1846ta gadda nospreesch. Tur ta irr nosazizhts: ka semneekem pee sawas tizzibas draudses=skoblahm, ka katrs woi pee weenas woi pee ohtras peederr, sawa dalla ta ka jau pirma ja=dohd woi nauda woi arridsan eeksch zittahm dohschanahm.

§. 647.

Ta ka libds schim Luttera=draudsu walsis=skoblas irr eetaisitas, — ta winnas ar basnizas=draudsu buhschanu weena sinna eet. Tapehz winnas arri no Luttera=draudses lohzeleem irr usturramas un paleef padohitas appafsch basnizas=draudsu waldineekem. Ta winnas arri us preekschu turramas. Winnahm paleef sawa waldichana un sawa manta kas winnahm libds schim eekohpta, ihpafchi tee skoblas=nammi un ta semme, kas behrnu skoblimeistereem par usturru dohta. Behrnu=mahzichana pa mahjahm Luttera=draudses arri us preekschu ta ka libds schim

draudsu=mahzitaju un Luttera=tizzigu basnizas=teefu usraudsichanai irr padohita.

§. 648.

Draudsu skoblas arri no basnizas=draudses puffes irr kohpamas, un paleef zaur to, ka Luttera=tizzigahm draudsehm peederr, appafsch tahs paschas pahrraudsichanas, ka libds schim. Pareisi=tizzigas Kreewu=basnizas skoblas irr padohitas appafsch Kreewu=tizzibas mahzitajeem un appafsch Kreewu=basnizas Sinoda=waldichanas ta ka Kreewu=walsis=liffumi nosalka. (Swod XIVta grahamata §. 99, 101, 102 un 104.)

§. 649.

Ka Luttera=tizzibas draudses=skoblas libds schim eetaisitas, ta arri us preekschu ta eetaisichana winnam paleef, un ko tahs ka sawu ihpafchi peederrigu mantu fewim eekrahjuschahs, to winnas paturrehs.

§. 650.

Tahm libds schim eetaisitahm walsis= un draudses=skoblahm pee Luttera=draudsehm par usraudsichanu un labbaku eekohpichanu un arri fur waijaga us jaunu skoblu eezelichanu sawada teefa irr eezelta, prohti: Augstaka semmes=skoblu teefa. Pee schahs teefas peederr tee 4 basnizas=wirs=pehrminderu leelfungi, Widsemmes general=superdents, un weens skoblu=sinnatneeks, ko Widsemmes leelfungu beedriba israuga un tur klast peelee.

§. 651.

Semmes=skoblu augstakai teefai ihpafchi peekriht tahs waijadfigas isteichanas doht, ka skoblahm buhs eetaisitahm buht, ka winnas pahraugamas un ka winnas labbak eekohpamas; — ka behrnu=skoblimeisteri papreeksch pahrklausami un prohwejami, ka winni eezellami un zil algas winneem par gaddu nakahs. — Schi teefa arri noleek, ka skoblas=waldichanahm ja=darra, kahdas skoblas=gramatas skoblahm gahdajamas (to winna darra libds ar Widsemmes augstakas Luttera basnizas=teefas sinnu). Kad kahdas subdibas no skoblahm zekahs, jeb kad no skoblu puffes kahds padohms teef prassihits, tad schi augstaka skoblu=teefa to ischkir; un ja kahda mekleschana buhtu pee Landaga un pee leelfungu kowenta pehz jaunahm skoblas=eetaisichanahm u. t. j. p., tad schi teefa, fur waijadfigs leekahs, to darra no sawas puffes.

§. 652.

Katra kreise jeb diwju bruggu=teefu aprinki weena semmes=kreisskoblu=teefa irr eezelta appafsch augstakas semmes=skoblu=teefas. Schi teefai par preekschfehdetaju irr basnizas=wirs=pehrminderu leelfungs; tee

zitti lohzefti irr diwi no Widssemes leekungeem israudfitti un diwi no augstas basnizas teefas israudfitti pahrluhkotaji. Tas darbs schai teefai ihpafchi irr, Luttera=draudses ffohlas pahrraudfitt. — Winna, fur wainu atrohd, warr strahpi uslift lihds 25 rubl. f. n. Kad winna fo pehz liffumeem spreesch, jeb kad winna pehz augstakas teefas spreeduma pawehleschanas islaisch un tahs neteef isdarritas nepaklausibas dehl, tad winna bruggu=teefu peenemm par palihgu.

§. 653.

Katrā basnizas draudse wehl fewischki irr draudses=ffohlu waldischana. Pee tahs peederr par preefschfehdetaju weens no draudses us tam isredsehts basnizas=pehrminder= kungs, draudses mahzitajs, draudses=ffohlas=ffohlmeisters un weens draudses=ffohlu=wezzakais, fo wissi basnizas=pehrminderi un ffohlu wezzaki eezell. Schai ffohlu=waldischanai ihpafchi tas darbs irr wehlehts, fawā draudse Luttera=tizzibas ffohlas pahrraudfitt un wainu labbumu kohpt. Schi draudses=ffohlu waldischana stahw appafsch semmes=kreis=ffohlu=teefas un isdarra, fo schi un semmes=ffohlu=augstaka teefa usdohd. Kad draudses=ffohlu=waldischanai neklaufa, tad winna par palihgu peenemm walsts=teefas, un ja waijadsetu arri draudses=teefu.

§. 654.

Palihgi pee usraudfischanas, par to kà behrni pa mahjahm un eefsch walsts=ffohlahm Luttera draudses teef mahziti, basnizas=pehrminder leekungeem un mahzitajam irr schee: draudses ffohlmeisters, basnizas pehrminderi, un kad ar scheem nepeeteef, ffohlas wezzaki, fo draudses=ffohlas=waldischana israugahs no walsts=teefas=wihreem.

§. 655.

Augsti waldidams keiseris zaur ukasu no 13ta Septempera 1838 Widssemes leekungu=beedribai tahdu teefu un wallu dewis, ka winnai pee Luttera=draudsu basnizu un ffohlu waldischanas un kohpschanas arri fawā dalla un sinnaschana; — tad nu leekungu=beedriba, atfihdama, ka ffohlmeisteru=ffohla Luttera=draudsehm pawissam waijadfiga, eetaisa tahdu ffohlu, fur jaumi laudis ihpafchi us ffohlmeistera=ammatu irr mahjami, tã ka arri par ehyrgelneekeem un par behrnu=ffohlmeistereem eefsch draudses=ffohlahm warr derreht.

§. 656.

Widssemes leekungu beedriba warr patti spreesch un noteift par to, fo winna woi weenreis ween, woi arri pa gaddu=gaddeem dohd us ffohlu eetaisichanu un apkohpschanu. Winna sinnas=grahmatas warr prassitt par ffohlmeisteru=ffohlu un par wissu semneeku ffohlas=buhshanu wissas Luttera draudses.

§. 657.

Semmes ffohlu augstakai teefai ihpafchi irr uswehlehts lihds ar augstas basnizas teefas sinnu to ffohlmeisteru=ffohlu eetaisitt, waldisht un pahrraudfitt, winna tohs ffohlmeisterus pee tahs ffohlas eezell un ja waijaga arri atlaisch.

Zettorta schkirra.

Par polizeijes darrischanahm.

§. 658.

Polizeijes isdarrischana un usraudfischana us lauschu kahrtigu un taisnu dshwofchanu eefsch walstim wissu papreefschu peekriht walsts=teefahm; bet eefsch muishas rohbescheem wehl ar leelaku spehku muishas=waldischanai, un eefsch wissahm muishahm un walstim kohpā, zit weenā draudses=teefas aprinkti irr, draudses=teefas=kungam.

Pirma atschkirra.

Par walsts=teefu polizeijes darrischanahm.

§. 659.

Walsts=teefai (kas tã eetaisita, kã §. 367—388 mahza) tapehz ka ta arridsan polizeijes teefa, peenahkabs luhkoht, ka wiss=apfahrt wissā walsti meeriga, drohscha, gohdiga dshwofchana un labbums wairumā eet walsts laudim. Winnai tapehz ar wissu spehku ja=gahda, ka neweens teem us tam dohteem liffumeem neturrahs pretti. Un fo walsts=teefa tahda labbuma dehl nospreesch, to lai muishai sinnamu darra. — Eefsch wissahm ihstenahm polizeijes teefaschanas=leetahm winnai peederr tas spehks, wissu flaidri ismekleht, kas meerigai un drohschai dshwofchanai buhtu pretti darrihts; un winna usnem tahdu ismekleschanu ne ween tad, kad waldischana winnai to pawehl, woi kad laudis paschi pehz tam prassa un zits zittu apfuhds; bet winna to darra patti no sewis, fur un kad ween tahda ismekleschana irr waijadfiga.

Widssemes semneeku liffumi no 1819 §. 117 pahrtais.

§. 660.

Walsts=teefas peefsehdetaji, lai wissas polizeijes darrischanas labbat warr isdarriht, fawā starpā tã dallahs, ka katram aprinkim weens pee=

fehdetajš ihpaſchi par usraugu paleek. — Šhim usraugam peenahkajs wiſſai walſis=teefai tuhliht ſinnu doht par wiſſahm tahm pahrkahpſchannahm, ko wiſſch ſinna, un turklaht gahdaht, ka tai pirmā nahkoſchā teefas=deenā tas pahrkahpejs nahk teefas preekſchā.

Widſemmes ſemneeku liſſumi no 1819 §. 116 pahrtaiſ.

§. 661.

Walſis=teefai, kaſ arridsan tā teefa irr, kaſ to polizeijes waldischanu turr, peederr, zaur katru no ſaweem teefas=wihreem wehl ihpaſchi pakkaſ luhkoht:

- 1) Ka ne kur eekſch walſis nepeemiht un flehpyjahs tahdi laudis, kam woi paſſes jeb zella=grahmatas pawiffam naw, woi kam naw riſtiga un geldiga paſſe; — nei arridsan zitti kahdi deedelneeki, waſatneeki, behguli, un kaſ no ſaldateem buhtu iſſprukkuſchi. Tif ko tahdus uſeet, walſis=teefas=wihri tohs ſanemm, muiſchas=waldischanai nodohd un gahda, ka labbi teek apſargati un aiſweſti uſ to teefu, pee kurras muiſchas=waldischana tohs noſubta.
- 2) Walſis=teefai un iſſatram teefas=wihram ſewiſchki ja-raugahs, ka wiſſi liſſumi, kaſ par wallineekeem dohti no §. 600—642 ſſaidri un pilnigi teek iſdarriti.
- 3) Tai peederr tuhliht ſinnu doht muiſchas=waldischanai par to, kad kapitſchi jeb kuppitſchi, eſchas=akmini un mehrki teek woi pahrzelti, woi kaut kahdi aiſkahrti.
- 4) Tai peederr gahdaht par glahbſchanu ugguns=grehkoſ, un pakkaſ luhkoht, ka teek paklauſihts tahm pawehleſchanahm, kaſ rahda, ka irr jadarra, kad ugguns ſpruhk woi eekſch mahjahm woi eekſch meſcheem, — un arri, ka ja=fargahs, kad lohpu= un ſirgu=ſehrga kur rahdahs.
- 5) Tai ar muiſchas waldischanas ſinnu ja=luhko par wiſſu nabbagu=buſſchanu ſawā walſi, un palihdoſiba ja=gahda nabbageem. Kad kahds zilwekſ nabbagu=ſihmi ſewim iſluhdoſahs, tad walſis=teefai labbi ja=iſmekle, woi wiſſch arri tahds nabbags irr, ka winnam tahdu ſihmi warr doht un kad tā atrohd, tad to grahmatu winnam dohd, ja ne, tad noleeds.

Widſemmes ſemneeku liſſumi no 1819 §. 118 pahrtaiſ.

§. 662.

Kad ſemneeki polizeijes liſſumeem pretti darra, tad walſis=teefa tahdas pahrkahpſchanas ſohdidama, to pahrkahpeju woi bahrgi pahrrahj, woi arri tam wainigam uſleek peeluhgt to, ko wiſſch apſaitinajis, woi arridsan pawehl atſaukt kahdu nelabbu wallodu, un to padarritu ſſahdi atlihdſinaht. Winna arri warr uſlikt ſtrahdaſchanu beſ atlihdſinaſchanas un uſ ta wainiga paſcha maiſi walſtei par labbu, bet ne ilgaki ne ka uſ trim deenahm; — un ja waijaga, arri zeetumu, tomehr ne ilgak ka uſ trim deenahm woi pee tahda ehdeena, ka tam wainigam daſchkahrt irr,

woi arridsan pee uhdens un maiſes ween. — Winnam arri warr noſpreest 30 ſittenus ar ſpeeki, bet ne wairak.

Widſemmes ſemneeku liſſumi no 1819 §. 119.

§. 663.

ſemneeku=walſis=lohzeeki, kam pehz ſawas ihpaſchigas kahrtas zittas teefas irr ne ka ſemneekeem, pehz polizeijes uſraudiſchanas irr wiſſai nodohhti appakſch walſis=teefahm, bet walſis=teefas winneem zittu ſtrahpi nekahdu newarr uſlikt ne ka winneem pehz winnu ihpaſchigas kahrtas kriht.

§. 664.

Deeneſtneeki, kaſ eekſch muiſchas lohnes ſtahw, tā ka arridsan muiſchas=usraugi un meſcha=fargi arri irr padohhti appakſch walſis=teefahm un winnu iſteefaschanahm, tomehr teem to noſazzihtu ſtrahpi newarr uſlikt, pirms muiſchas=walbineekſ tahdu ſpreedumu naw apſtiprinajis. Ja walſis=teefa ſhim liſſumam pretti darra, tad paleek wainiga un tai par to ja=atbild.

Widſemmes ſemneeku liſſumi no 1819 §. 119 pahrtaiſ.

§. 665.

Pee tahdahm noſtrahpeſchanahm walſis=teefai weenu deenu eekſch zee-tuma buhs turreht lihdſigu 10 ſitteneem ar ſpeeki. Behrneem, kaſ wehl naw 14 gaddus wezzi un ſewiſchkahm, ja dauds, 20 ſittenus ar behrnu-rihkſtehm warr noſpreest.

Ar meefas ſtrahpi ne pawiffam newarr noteefaht:

- 1) tahdus walſis=beedrus, kaſ ſtahw kahda walſis ammatā.
- 2) Wezzus laudis, kaſ pahri par 60 gaddeem.
- 3) Wahjigus un wahrgulus un ſewas kaſ ſtaiga uſ gruhtahm kahjahm, woi kam wehl ſihdams behrus pee kruhtim irr.

Widſemmes ſemneeku liſſumi no 1819 §. 120 pahrtaiſ.

§. 666.

Katrs, kam no walſis=teefas kahda meefas=ſtrahpe irr noſpreesta, warr praſſiht, ka tahda meefas=ſtrahpe teek likta uſ naudas=ſtrahpi. Kad tā noteek, tad weens ſitteens teek wehrtehts 20 kapeikas ſudraba nauda. Bet walſis=teefa katru reiſi warr noſazziht, woi tam wainigam ta noſpreesta meefas=ſtrahpe ja=zeekſch, woi kad gribb, nauda warr aiſmakſaht.

§. 667.

Šhe klahk pawiffam irr ja=peekoſdina, ka walſis=teefai peenahkajs pee noteefaſchanas uſ ſtrahpi ſawu warru nedarriht neweenam par gruhtu, un ka neweens neteek wairak ſtrahpehts ne ka wiſſch irr apwainojees; jo tahs ſtrahpes, kaſ ſhe eekſch liſſumeem teek noſazzihtas, tahs irr ar weenu tahs leelakas, kaſ ween warr kluht noſpreestas no katras teefas. Prohti: liſſumi ween ko warr runnaht un noſazziht par pahrkahpſchannahm, bet kurra un kahda katra pahrkahpſchana buhs, tas pehz tam, ka

ta waina israhdahs preefch teefas, irr ja-ischfirt tam, kas to ismekle un to teefu nefs, un tadehl irr ja-palaufahs us winnu, ka winsch prat-tihs, woi ko warr atlaist no tahm eefch liffumeem nosazzitahm strah-pehm woi ne.

Widssemmes semneefu liffumi no 1819 §. 121.

§. 668.

Ja kas no walsis=laudim polizeijes pawehleschanas irr pahrfahpis, tad winnam jazeefch ta strahpe tur, fur walsis=teefa fehsh, ja pehz teefas=liftumeem daschkahyt ne irr ja-darra zittadi.

Widssemmes semneefu liffumi no 1819 §. 122.

§. 669.

Walsis=teefai arridsan peederr ta warra, peespeest us paklausifchanu tahdus no sawas walsis=laudim, kas nedarra, kas winneem ja-darra, woi arridsan tahdus, kas teefahm prettineeki irr. Ja wajadfigs, tad par to arri sinnu warr aistlaist us draudses=teefu.

Widssemmes semneefu liffumi no 1819 §. 123.

§. 670.

Ja muischas waldineeks walsis=teefai usstahw, lai scho woi to teefas=leetu isdarra, kas winnai isleefahs buht tahda kas nebuhtu ja-darra, un kad winna muischas=waldineekam to gan buhtu liffusi pee firds, bet muischas waldineeks to wahrdu nepeenehmis, tad walsis=teefai bes zittas pretti=runnafchanas ja=paklausa muischas=waldineekam, kam paleek ta at-bildefchana us winna galwu. Bet pehz tam, kad walsis=teefa irr paklausijust, winnai peenahfahs draudses=teefai to usdohyt un luhgtees, ka tahda no muischas pawehleta nospreeschana tohp nozelta un ka muischas=waldineeks tohp peeturrehis, to fshadi atlihdsinaht, ja zaur to kahda fshade kam buhtu notiffusi. Draudses=teefai tad peenahfahs scho leetu woi pabeigt, woi arridsan us kahdu laifu ween to pawehleht un apgah-daht, kas irr wajadfigs, pirms ta pilniga ischfirtchana wehl naw isdarrita.

Widssemmes semneefu liffumi no 1819 §. 131.

§. 671.

Ja muischas=waldifchana useet, ka walsis=teefas nospreeschanas ne irr labbas, un ka tahs liffumeem irr pretti, tad muischas=waldifchanai, bet us sawu paschu galwu un atbildefchanu, ta walla irr, tahdas nospreeschanas uskaweht. Draudses=teefai peederr scho leetu ischfirt woi us muischas=waldineeka woi us walsis=teefas luhgshanu.

Widssemmes semneefu liffumi no 1819 §. 132 pahrtais.

§. 672.

Kad woi muischas=waldifchanai woi walsis irr ja-fuhds par to, ka woi wiffi walsis=teefneschi, woi zitti no winneem ne=irr darrijuschi, kas winneem darriht peenahzehs, tad tahda leeta pee draudses=teefas irr ja-eefuhds, un schai irr ta warra, to wainigu walsis=teefas lohzeffi peepfeest darriht ka peenahfahs woi arridsan pehz wajadfibas naudas-strahpi

tam uslift. — Ja ar to nepeeteef, tad draudses=teefa tahdu wainigu walsis=teefas lohzeffi us kahdu laifu pawiffam no ammata warr nozelt; bet tad tuhliht kreis=teefai sinna jalaisch, lai kreis=teefa to leetu pagal-lam ischfirt un kad wajadfigs to apfuhdschu teefas=wihru pawiffam no ammata nomett un wiinna weeta zittu leef eezelt.

Widssemmes semneefu liffumi no 1819 §. 133 pahrtais.

Dhtra atschfirra.

Par muischas waldifchanu ta ka muischas=polizeiji.

§. 673.

Muischas polizeije irr ustizzeta muischas=waldifchanai. Kad tas, kam ta muischa peederr, polizeijes waldifchanu atkal zittam kam ustizz, tad winnam fcha fama weetneeka wahrds draudses=teefai ja=usdohd. Us frohna=muishahm Domehnu=teefa sawu polizeijes=waldifchanu warr us-wehleht kam grihb, bet tai par to draudses=teefai sinna ja=dohd.

Widssemmes semneefu liffumi no 1819 §. 134 pahrtais.

§. 674.

Muischas=waldifchanahm, kad ar sawu teefas=spehku kahdas grahamatas isdohd, tikpat labbi ka wiffahm semneefu=teefahm brihw sawas teefas=grahmatas us nestempelehtu papihri rakstih.

General=gubernatora spreedums no 12ta Nowembera 1824.

§. 675.

Neeweens pehz liffumeem ne teef turrehts par muischas=waldifchanas weetneefu eefch polizeijes darboshanahm, ja winna wahrds us tam draudses=teefai ihpafchi naw usdohys no pascha grunts=kunga, jeb arri us frohna=muishahm no Domehnu=teefas.

§. 676.

Tam, kam ta waldifchana par kahdu muischu irr uswehleta un no-dohyta, naw aisleegets, sawai polizeijes=waldifchanai atfazzihyt us kahdu winnam pascham patihfamu laifu, kad draudses=teefai par to sinnu dewis. Ja ta noteef, tad fchi waldifchana ar wiffu sawu spehku un sawu darrihchanu pa to laifu teef nodohyta walsis=teefai.

Widssemmes semneefu liffumi no 1819 §. 135 pahrtais.

§. 677.

Tapatt arridsan us frohna=muishahm tee warr darriht, kam Domehnu=teefa polizeijes=rihofchanu ustizzesust. Bet kad fchee ta darra, tad neween draudses=teefai, bet arridsan Domehnu=teefas waldifchanai, kas tam aprinkam fewischi irr, tuhliht sinna par to ja-laisch.

§. 678.

Draudsēs=teefahm walla irr dohta, no tahdeem muischas waldinee-feem, kas winnahm nelaisch pee laika to sinu, atbildeschanu prassih, un kad winni wainigi, naudas strahpi winneem uslift.

§. 679.

Tahdi, kas no sawa pascha prahta nemmahs, ar muischas polizeijes spehku strahdaht, bes ka winneem fewischki un no ta, kam tas nah-fahs, pehz fahrtas tas buhtu nodohts un uswehlehts, allaschin pee foh-dibas irr peewelskami itt ka tahdi, kas paschi tahdu warru bes sinas nehmuhschees.

§. 680.

Muischas=waldischanai peenahfahs luhkoht us to, ka eelsch winnas rohbescheem meers walda, un ka teef dsihwohts pehz liffumeem. Teem peekriht usraudsiht wissu walsi un wissas walsis polizeijes leetas, teem peederr wakteht, ka wissnotal wiss teef padarrihts, kas irr pawehlehts, woi walsis=lauschu dehl woi grunts un semmes pehz. Kad walsis=laudis walsis=teefai neklausu un no winnas newarr kluht peewaldbiti, tad muischas waldischanah tahdus pahrgalwigus un nepaklausigus laudis leef fanemt un aiswest pee tahs teefas, fur winni peekriht, lai ta ar winneem darra pehz teefas liffumeem.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 136 pahrtais.

§. 681.

Tahdi walsis=laudis, kas sawu leelaku noseegumu pehz newarr kluht noteesati un nostrahpeti no walsis=teefas, teef fanemti zaur muischas=waldischanu un aiswesti us to peederrigu teefu, lai ta ar winneem darra, ka pehz liffumeem patti sinna.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 137 pahrtais.

§. 682.

Muischas=waldischanai peenahfahs, tahdus zilwekus, kas tai walsi dumpi un nemeeru zell, faseet un bruggu=teefai nodoht, lai ta darra ar winneem, ka liffumi nowehl. Un to lai muischas=waldischanah darra ar katra dumpineeku, ne=usluhofodama, kahds tas zilweks un kahds winnam ammat; bet draudsēs=teefai par to arri tuhliht sinna ja-laisch.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 138 pahrtais.

§. 683.

Muischas=waldischanai brihw zeeti fanemt tahdus laudis no sem-makas fahrtas, itt ka ammatneekus un zittus, kas, kautschu peerakstitti pee pilssehtahm darba=wihru okladē, us muischas=grunti un semmi ko darra, kas polizeijes liffumeem irr pretti. Zeeti fanemti winni walsis=

teefai teef nodohti, lai ta winnus nostrahpe pehz winnu pahrfahp-schanahm.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 139 pahrtais.

§. 684.

Muischas=waldischanai irr uswehlehts, zeeti fanemt wissus laun-darritajus, lai tee nu buhtu bijuschi woi no semneeku woi no zittu lauschu fahrtas, un tohs lift aiswest us bruggu=teefu, ka ar winneem tur jo prohjam noteef, ka teefas liffumi to nefs.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 140 pahrtais.

§. 685.

Pawehleschanas un patenti, kas no semmes=waldischanas muischas=waldischanai teef nosuhtiti, lai winna tohs darra sinnamus, tee no muischas=waldischanas atkal teef usdohti walsis=teefai, ka schi no tahm sinu dabbu un sinu warr doht. Ja tahdahm pawehleschanahm neteef paklausihts, tad muischas waldischanai par tahdu nepaklausichanu tad ween irr ja=atbild, kad winna irr uskawejusi walsis=teefai to sinu doht.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 141 pahrtais.

§. 686.

Muischas=waldischanai arri ja=luhko, ka pareisi un ta, ka irr pawehlehts, teef dsihwohts ar walsis=lahdi un labbibas=magasihni, un ja kahdas fajukfchanas nomanna, tad winnai tas ja=usdohd draudsēs=teefas=kungam.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 143 pahrtais.

§. 687.

Muischas=waldischanai wehl peekriht:

- a) peeluhkoht, ka ar walsis= un ar nabbagu= un ar deenestneeku lah-dehm dsihwo un ar tahm mantahm, kas walsis=nabbageem peederr; woi arri pateesi us labbu un pehz taisnibas ar tahm darra.
- b) Winnai tahs gads=fahrtigas pahrrakstischanas=rulles, — tahs walsis=fahrtu rulles, — tahs wallineeku rulles, un ta grahamata par tahm gads=fahrtigahm dohschanahm, kas walsis=lohzeffeem ja=makfa, — irr ja=pahrluhko un ja=apstiprina un ja=nosuhsta pee draudsēs=teefas=kunga, — un
- c) pehz wallineekeem ja=luhko, woi wissi tee no §. 600—642 dohti liffumi pateesi un lahdsigi teef isdarriti; — un
- d) par mescha=semmes strahdashanu us klausichanas=semmi, woi ta teef darrihts, ka §. 166—170 pawehl.

§. 688.

Muischas=waldischanai arri ja=peerauga, woi tee pahrdeweji un kohp-manni, kas us tirgeem stahw, sawu prezzi ar taisnu mehru un ar taisnu

fwarru isdohd. Kur kahds teef pahrleezinahs, ka tà naw darrijis, jeb kad pee kahda atrohð netaifnu mehru un netaifnu fwarru, tad tas peederrigai teefai us teefigu nostrahpeschanu irr nodohðams.

§. 689.

Muischas=waldischanai arri ja=peerauga, ka ne weens labbibu woi zittus semmes=auglus, bes ween seena, no semneefem pirk, pirms wehl naw noplauti. Kad kur useet tahdu pahrfahpshanu, tad peederrigahm teefahm par to sinna ja=laisch. Pirzejam tikpat ka pahrdewejam, katram fewischki par strahpi tik dauds ja=mafsa nabbagu-lahde, jif ta labbiba jeb tee semmes=augli buhs wehrteti.

§. 690.

Muischas=waldischanai arri ja=sinna par tahm deenesta= un pahrrakstifchanas=sihmehm, ko walsis=teefa saweem walsis=lohzekeem isdohd, weenadi woi schee pawissam no walsis buhtu isgahjuschi, woi us kahdu laiku ween buhtu zittur kur nogahjuschi. Kad muischas=waldischanai ne kas naw pretti, tad tahdas sihmes irr isdohðamas, — un muischas=waldischana sawu sehgei un sawu wahrdu leef appafschâ. Winnai irr ja=gahda zaur walsis=teefu, ka tikpat paschas walsis lohzekei bes tahdahm sihmehm nekur ne=eet no basnizas=draudses ahra, ka arridsan zittu walsu lohzekeem bes tahdahm sihmehm sawa teefa un sawds rohbeschs nelauj dsihwoht.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 144 pahrtais.

§. 691.

Par tahdeem, kas nepeederr pee semneeku kahrtas, un kam sawas taifnas leezibas=grahmatas irr, muischas=waldischanai naw nekahda sinnaschana.

§. 692.

Ja zits no walsis=laudim noht paleef pahri par to eefsch passas nosazitu laiku, woi ja kahds bes sinnas iseet ahra no walsis, tad muischas=waldischana tahdu warr lift faukt basniza ka wasatneeku, un us to pastahweht, ka winsch teef isdohðs.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 148 pahrtais.

§. 693.

Par wissu, kas sawadi eefsch walsis noteef, un kur ihpascha padohma wajaga, muischas=waldischanai bes saweschanas, tà, ka lihds schim, buhs sinnu doht bruggu=teefai.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 149 pahrtais.

§. 694.

Wissaugstakais Widsemmes teefas=leetu=walditajs muischas=waldisneekam un walsis=teefai sawas pawehleschanas laisch woi zaur draudses=

teefu, woi arridsan taifni no fewis, kad winnam tà labbaki leekahs. Ja winsch sawas pawehleschanas aischaisch no fewis taifni, tad muischas=waldischanai un walsis=teefai peenahkabs winnam sinnu rakstih un isteift, ka winna pawehleschanas irr isdarritas.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 150 pahrtais.

§. 695.

Muischas=waldischanai ta walla dohta sawus muischas=laudis un darbineekus pahrmahziht ar weeglahm strahpehm, lai zaur to paklausischana un gohdiga dsihwoschana eefsch muischas teef uskohpta, un turpretti pahrwaldita wissa nepaklausischana, wissa nebehdashana, nezeeni=schana un flinkoschana, zaur ko muischas=laudis daschkahrt woi few pascheem woi muischas=kungam leelu fahdi warr padarriht. Schahs strahpes, ko muischas=waldischana warr nospreest, irr:

1) Apzeetinaschana pee uhðens un maises us diwi deenahm, bet tahda weeta, kas zilweka wesselibu nemaita.

2) Pahrmahzischana woi ar peezpazmit sitteneem ar speeki tomehr ne us plifku meefu, woi ar tikpat sitteneem ar behnu=rifstehm, ja tee strahpejami zilweki irr fewischkas un behni, kas wehl naw 14 gaddus wezzi.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 151.

§. 696.

Mahjas laudis ihpaschi tad irr pahrmahzami, kad winni nepaklausigi, nebehðneeki pee sawa darba, prettineeki sawam kungam woi winna peederrigeem woi arri kunga weetneefem; un kad zaur peederschanu woi nelahðfigu dsihwoschanu un netiklibu zittus janz un nemeeru eefsch mahjahm zell.

§. 697.

Kad darbineefem saws deenas darbs appafsch muischas usrauga sinnas strahðajams, tad muischas usraugam ja=atbild par to darbu, ka tas isdarrihts. Tadeht pehz liffumeem muischas=kungam irr wehlehts, sawam usraugam wallu un warru doht, tohs strahðneekus pahrmahziht ar sitteneem, tomehr weena reisè ne ar wairak ka feschì sitteneem un ne us plifku meefu. Muischas=usraugeem ja=atbild par to, ka winni pahrmahza un par ko winni pahrmahza ar tahdu strahpi.

§. 698.

Us krohna=muishahm Domehnu=teefai peekriht noteift, kam winna tahdu strahpes=wallu un warru uswehl.

§. 699.

Tahda pahrmahzischana warr buht isdarrita pee muischas=laudim, pee darbineefem, kas pee klausischanas=darbeem nahkuschì un pee deenesta=laudim, kam galwas=nauda maffajama, ja tee sawa deenesta ee=eedami naw derrefuschì, ka tahdai pahrmahzischana nebuhs padohtees.

§. 700.

Walsts=teefas=wihri un tahdi semneeki, kam sawas grüntes ihpa-fchi peederr, nestahw appafsch muifchas=waldischanas pahrmahzifchanahm; wiini zittadi newarr buht nostrahpeti ne kà kad peederriga teefa win-neem strahpi nospreesch.

Geweschanas=Kommissije no 29ta Dftbr. 1829.

§. 701.

Kad pahrmahzifchanas no muifchas pusses wajadfigas, tad tas, kam ta pahrmahzifchana teef uslikta, newarr prassih, ka wiina strahpe, woi ta buhtu meefas woi zeetuma strahpe bijusi, teef pahrzelta us naudas=mafsu, tà kà §. 666 noteiz.

§. 702.

Kad daschkahrt muifchas=waldischana to nosazzitu wallu pee pahrmahzifchanas buhtu pahrfahpusi tad tohp lauts un wehlehts, ka warr eet fuhdssetes pee draudses=teefas=kunga, kam ja=luhko, woi winsch to leetu newarretu ischkirt ar labbu, un ja to newarr, tad tam bes kaweschanas buhs pawehleht, kas irr wajadfigs. Us to fuhdsfchanu muifchas=waldischanai woi zaur rakfitu grahamu, woi paschai teefas preefschà ja=atbild. Bet winnai arri irr palauts, zaur weetneeku teefas preefschà at=ildeht.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 153 pahrtais.

§. 703.

Muifchas=waldischana to polizeijes=waldischanu us sawu grunti un semmi tad ween warr pasaudeht us kahdu nosazzitu laiku, kad Dpgerikts=nodalla, kas semneeku=teefas=leetas isteesa, pehdigi to tà irr spreedusi. Pee schahs augstafas teefas tomehr arridsan stahw, pehz sawa padohma, muifchas=waldischanai to polizeijes=waldischanu aisleegt un walsts=teefai to pawehleht, kamehr ta leeta wehl teef isteesata.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 154 pahrtais.

§. 704.

Kad Dpgerikts=nodalla, kas eefsch semneeku=teefas=leetahm galla=spreedumu dohd, polizeijes=waldischanu kahdai muifchas=waldischanai, woi pawissam woi us kahdu laiku aisleeds, tad walsts=teefai fchi waldischana ifkatru reisi tuhliht ja=usnem un tik ilgi ja=isdarra, kamehr muifchas=waldischana no tahs irr nozelta. Muifchas=waldischanai naw brihw, to polizeijes=waldischanu kas paschai wairs naw, zittam kahdam nodohht.

§. 705.

Ifkatru reisi kad tas, kam ta muifcha peederr, pats sawu muifchu newalda, bet weetneeku eelcek, pascham tomehr ja=atbild par sawu weet=

neeku, kad tas sawa polizeijes=waldischanà fur buhtu wainigs palizzis, tik tahlu ka pascham ta no teefas pusses uslikta strahpe ja=mafsa, kad wiina weetneeks to nespehj malfah. Bet sinams, ka winsch atfal sawu teefu warr melleht pee ta weetneeka, kas wainà krittis.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 156 pahrtais.

Trescha atschfira.

Par draudses=teefahm.

(Draudses=teefu=eetaifschana, polizeijes spehks un waldischana.)

§. 706.

Ta pahrwaldischana eefsch polizeijes=darrifchanahm, ta skaidraka pahraudfischana un usluhofschana, kà semneeku=walsts=pehz sawahm paschahm wajadfibahm teef walditas, Widsemme irr dohia tahm 27 draudses=teefahm, kas irr eezeltas tà, kà peeliffums G rahda, ifkatra par sawu aprinki.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 157 pahrtais.

§. 707.

Pee katras draudses=teefas=peederr weens draudses=teefas=kungs, kas tai teefai par preefschfehdetaju irr, — weens teefas=kungs, kas preefschfehdetajam eefsch polizeijes un waldischanas darbeem par pali hgu*), — trihs peefsehdetaji, kas no teem tai draudses=teefas aprinki dshwodameem faimineekeem woi rentineekeem teef israudfiti, — un weens ffrihweris jeh notehrs.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 156 pahrtais. un peeliffuma liffumi 1845 §. 73.

§. 708.

Draudses=teefas=kungi un winnu palihgi ihpaschi starp Widsemmes leelfungeem teef israudfiti; bet arri zittu kahrtu laudis warr tai ammatà nahkt, ja wiini ween naw appafsch galwas=naudas=mafsaschanas, un sawu dshwes=weetu, kamehr wiini sawa ammatà stahw, tai paschà draudses=teefas aprinki usnem.

Par palihgeem wiffwairaf tee irr israugami, fo draudses=teefas=kungi paschi labprahht gribb.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 158 pahrtais.

*) Adjunkt.

§. 709.

Draudsjes=teefas=fungi un winnu palihgi arween iftreschä gaddä par jaunu teef zelti. Jauna teefas=fungu zelschana irr apgahdajama zaur wezzeem draudsjes=teefas=fungeem (pehz noteifschanas no 12ta Webr. 1829). Ifkats no Widssemmes leelfungu= woi arri no Kreewu=walstis leelfungu=fahrtas, kam kahda muischa tai draudsjes=teefas aprinki peederr, fawu padohmu pee draudsjes=teefas=fungu un winnu palihgu zelschanas warr peelift flahst. Tomehr kam wairak ne kà weena muischa tai draudsjes=teefas aprinki irr, tas par weenu ween fawu padohmu warr doht. Muischas=fungi, kas paschi naw flahst, ar raksteem fawu padohmu un prahstu warr isteift.

Widssemmes semneefu liffumi no 1819 §. 159 pahrtais.

§. 710.

Iftreschä gaddä walstis=teefneschi katrà basnizas=draudsje israuga tohs peefsehdetajus pee fawas draudsjes=teefas. Tas noteef tad, kad draudsjes=teefas=fungs winneem leef sanahst appasch basnizas=pehrmintera=funga waldischanas. — Kur wairak ne kà trihs draudsjes peederr appasch weenas draudsjes=teefas, tur draudsjes=teefas preefschsehdetajam scho draudsju walstis buhs nodallihst us trim dallahm, kam zif tas warr buht, pehz lauschu flaita jeb pehz lauschu galwahm buhs buht weenà leelumà. Katrà no schahm nodallahm appasch weena basnizas=pehrmintera=funga sinas weenu wihru israuga par peefsehdetaju, tà kà no weenas draudsjes wairak kà weens peefsehdetajs ne teef israudsihts, ja zitfahrt schim liffumam naw pretti, kas §. 714 teef mahzihts.

Widssemmes semneefu liffumi no 1819 §. 159 pahrtais.

Leez wehrà: Zif peefsehdetaju no pareisi=tizzigas Kreewu tizzibas irr zellami, par to luhfo patenti no 12ta Dezember 1846.

§. 711.

No tahdu muischu walstim, kas peederr woi draudsjes=teefas preefschsehdetajam, woi winna weetneefam, woi winna palihgam, nebuhs nekahdus peefsehdetajus pee draudsjes=teefas israudsiht.

Widssemmes semneefu liffumi no 1819 §. 160 pahrtais.

§. 712.

Pee wiffahm schahm israudsischanahm us draudsjes=teefas ammateem tas irr eezellams ammatà, kam tas leelafais pulks peekriht; bet kad weenam tikpat dauds peekriht, kà ohtram, tad irr ja=lohse un tas irr ja=eezell, us fo lohses friht.

Widssemmes semneefu liffumi no 1819 §. 161 pahrtais.

§. 713.

Kas zaur fungu leelafu pulku irr israudsihts par draudsjes=teefas preefschsehdetaju, tas teef darrihts sinnams Dpgerikam jeb augstakais semmes=teefai, lai ta winnu apstiprina par tahdu, bet kas irr israu-

dsihti par peefsehdetajeem, tee kreis=teefai teef darriti sinnami, lai schi winnus apstiprina. Kad tas irr notizzis, tad kreis=teefa noswehrina wiffus draudsjes=teefas beedrus.

Widssemmes semneefu liffumi no 1819 §. 162 pahrtais.

§. 714.

Kur tiffai diwi draudsjes peederr appasch weenas draudsjes=teefas, tur if treschä gaddä pamihschu teef israudsihti diwi peefsehdetaji no weenas draudsjes, un weens no tahs ohtras.

Widssemmes semneefu liffumi no 1819 §. 165 pahrtais.

§. 715.

Pee teefas=leetu isteesaschanas tam peefsehdetajam, no furra walstis ta isteesajama leeta nahfusi, naw brihw fawu padohmu peelift flahst.

Widssemmes semneefu liffumi no 1819 §. 164 pahrtais.

§. 716.

Draudsjes=teefas preefschsehdetajam wajaga buht faws weetneeks un tàpatt arri katram no winna peefsehdetajeem faws. Schee weetneeki teef israudsihti, apstiprinati un noswehrinati us tahdu paschu fahrtu kà tee ihsteni teefas=wihri.

Widssemmes semneefu liffumi no 1819 §. 163 pahrtais.

§. 717.

Weetneefam draudsjes=teefas=funga weetà ifkreises ja=eet tad, kad pascha draudsjes=teefas=funga leeta, fur winnam tà kà muischneefam dalla, teef isteesata, woi arridsan, kad draudsjes=teefas=fungs teef aiskawehts, fawa ammata darbus isdarriht. Ja draudsjes=teefas=fungs, kamehr winsch wehl fawà ammatà stahw, nomirtu, woi arri pats no fawa ammata schirttohs, tad weetneefam pa to laifu ja=usnem tas ammat. Bet weetneeks zaur to nepaleef par draudsjes=teefas=fungu; winsch tik tà kà weetneeks tohs ammata=darbus isdarra, kamehr wehl zits draudsjes=teefas=fungs naw zelts. Kad weetneefam ilgaf ne kà paher weenu mehnesi ja=isdarra fawa preefschsehdetaja darbi, tad winnam ta lohne nahfahs, kas preefschsehdetajam pa to laifu peekristu.

§. 718.

Pehz polizeijes un waldischanas darrihschanahm draudsjes=teefas preefschsehdetajam weens palihgs (Adjunkts) teef peelifts flahst. Schim nebuhs neko darriht no fewis, bet winnam ja=isdarra, fo draudsjes=teefas=fungs winnam uswehl un fawà laifà schim par to sinna ja=dohd; winnam par faweem ammata=darbeem ja=atbild preefschsehdetajam.

§. 719.

Par notehru jeb ffrihweri tas teef eezelts no kreis=teefas, kas pehz draudsjes=teefas=funga pascha padohma irr us tam derrigs, tàpat notehra

atlaifchana no ammata noteef zaur kreis-teefu pehz draudses=teefas=kunga padohma. Notehrs us trim gaddeem teef peenemts fawâ ammata, — winna lohne, kas no draudses=teefas kunga winnam teef dohta, pils-sehta wiſsmasaf buhs 200 rubl. f. n., un us semmehm 150 rubl. f. n. Winsch pee draudses=teefas teef fwehrinahts.

Peeliffuma liffumi no 1845. §. 73 pahrtais.

§. 720.

Draudses=teefas notehra ammatu ne warr uswehleht nei mahzita-jam jeb basnizas=kungam, nei arri zittam kahdam no basnizas=kaspeem, lai tee neteef aiskaweti pee fawcem ammata=darbeem.

Widssemmes semneefu liffumi no 1819 §. 176.

§. 721.

Draudses=teefas notehram ja=finna par wiſseem raksteem un rehfinu-meem, kas draudses=teefa ee=eet un iseet; winnam protokolle ja=raksta par wiſſahm isteefaschanahm, un faws wahrds appafsch wiſſahm teefas=grahmatahm ja=leef appafschâ, kas no draudses=teefas teef islaifſas.

Widssemmes semneefu liffumi no 1819 §. 177 un peeliffuma liffumi no 1845 §. 73 pahrtais.

§. 722.

Draudses=teefa allaschin fanahf pirmâ mandagâ katrâ mehneſi, un paleef kohpâ tif ilgi, kamehr wiſſas eefuhdſetas leetas irr nodarritas. Ja woi preeſchfehdetajam paſcham woi winna weetneefam tahdi kawekli buhtu, ka nei weens, nei ohtrs warretu nahf us teefas=turreſchanu, tad preeſchfehdetajam wajaga to liſt fluddinahf baſnizâ tai fwehtdeenâ papreeſch un noſazziht, kurrâ zittâ deenâ wiſch to aiskawetu teefas=turreſchanu usnems. Kad fawadas wajadſibas, tad preeſch=fehdetajis israkſta arridsan ihpaſchas deenas woi us teefas=turreſchanu woi us kah-dahm wajadſigahm weetigahm apraudſiſchanahm.

Widssemmes semneefu liffumi no 1819 §. 167 pahrtais.

§. 723.

Ja kahds no teem peefehdetajeem zaur neweſſelibu woi zaur zitteem kahdeem preeſch teefahm peenemmameem kawekleem teef aisturrehts, ta ka newarr patſ nahf, tad tam pee laifa buhs ſinnu doht fawam weet-neefam, lai tas eet winna weetâ.

Widssemmes semneefu liffumi no 1819 §. 169 pahrtais.

§. 724.

Kad kahds draudses=teefas peefehdetajis nenahf tai ſinnamâ teefas deenâ un winna aibildinaſchana naw tahda, ka to pee teefahm warr peenemt par pilnu, tad winnam par katru deenu, ko wiſch naw bijis, 1 rubl. fudr. n. ja=maſſa par ſtrahpi fawas walſis nabbagu lahde.

Widssemmes semneefu liffumi no 1819 §. 180 pahrtais.

§. 725.

Peefehdetaju weetneefi tad ween to teefneſchu lohni, ziſ tas par to laifu isneſs, warr praſſiht, kad winni weſſelu puſsmehneſi ar weenu irr gahjuſchi teefneſchu weetâ.

Widssemmes semneefu liffumi no 1819 §. 181 pahrtais.

§. 726.

Wiſſi, kas naw no leeklungu kahrtas, nei arri no tahdas kahrtas, kas atſwabbinata no galwas=naudas maſſaſchanas, ſtahw appafsch fawa aprinka draudses=teefas.

§. 727.

Draudses=teefa, fur irr wajadſigs, semmes=teefai un kreis=teefai ſinnu doht, un grahmataſ islaifch us bruggu=teefu un to usaižina par palihgu, fur irr wajadſigs.

Widssemmes semneefu liffumi no 1819 §. 182 pahrtais.

§. 728.

Draudses=teefas=kungam fawâ aprinki peederr wiſs polizeijes ſpehſs, kas bruggu=teefai nepeekriht. — Winsch warr ſtrahpes=maſſu nolift eekſch polizeijes leetahm lihds 12 rubl. f. n. — jeb arridsan tif zeetuma deenas, woi meefas ſtrahpi, ziſ pehz §. 666 ſchinnis liffumds tahdai naudas ſtrahpei lihds teef turreta (prohti 60 ſittenus woi 6 zeetuma deenas). Wiſſi semneefu=walſis=lohzeſſi, lai winneem kaut kahdas ih-paſchigas teefas buhtu bijuſchas, ſchim liffumam irr padohiti. — Bet kahdu ſtrahpi katram warr noteift, to rahda ta ihpaſchiga kahrtâ pee kurras tas wainigais peederr.

§. 729.

Ja draudses=teefas=kungam rahditoſs, ka kahdi laudis winna ap-rinki us nemeeru dohma, un ja=biſtahs pehz zittu lauſchu drohſchas dſihwoſchanas, tad winnam tuhliht un pee laifa ja=gahda, ka tahds nemeers nekur nezeſſahs; — un arri tad par to ja=gahda, kad ta dſil-laka iſteefaschana bruggu=teefai peekriht un bruggu=teefai par to ſinna ja=laifch.

§. 730.

Wiſſas ſahdſibas, kas pahri par 5 rubl. f. n. lihds 30 rubl. f. n. pehz wehrtibas, no paſcha draudses=teefas=kunga teef noteefatas, ja naw tahdas, kas pee kaſla=darba teefahm peeneſſamas. Ja ta irr, tad draudses=teefas=kungam tahdas iſteefaschanas ja=nodoht tai peederrigai semmes=teefai, un arri tuhliht wiſſi rakſti par fawu iſmekleſchanu turpu ja=ſuhta. Tâpat arri ja=iſteefa wiſſas ſuhdſibas par meſcha= un mal-kas=ſagſchanu, ja tahs ne=aisteef krohna=meſchus. Par krohna=meſcheem draudses=teefa parwiſſam newarr ſpreest, kad ta ſſahde leelaka ne

kà 6 rubl. f. n. wehrtibas; un arri tad kroyha mescha = fargš ja = peenemm klast.

§. 731.

Par tahdeem laudim, ko kahda walsts bes lohsefchanas griib no-dohd par rekruscheem woi augsta kroyha sinna palaišt, draudses = teefas = fungam ja = leek wehrà, ko §. 634 schinnis liffumòs nofalka.

§. 732.

Ja kur kahds buhtu zehlees prettineeks prett tahdeem walsts = teefas woi wehl augstakas teefas spreedumeem, kas jau sawà spehka nakufchi, un ja tas negriibetu klausihd teefas pawehleschanahm, tad draudses = teefas = fungam ar warru ja = peespeesch, ka ta isdarrishana neteek kaweta.

§. 733.

Draudses = teefai ja = peenemm un ja = ismekle wiffas fuhdsibas, kas teek peenestas par walsts un muifchas = polizeiji. Ihpafchi arri par pahrmahzishanahm, kas no mahjas = kunga woi faimineeka irr usliffas. — Bet ja tahdas fuhdsibas naw tuhliht peenestas no pascha pirma galla un diwju neddelu starpà no ta laika, kad walsts = woi muifchas = polizeije tahdu sawu spreedumu isteifusi un isdarrijusi, par ko teek fuhdschts, tad pawiffam neteek peenemtas.

§. 734.

Kad draudses = teefa pee sawas ismekleschanas atrohđ, ka fuhdschajis par spihti un par nepateesu ween fuhds, tad to ar polizeijes strahpi warr noteefacht par winna nelahdsigu fuhdsibu.

§. 735.

Draudses = teefas = fungam ihpafchi peekriht, neween peeluhfoht, ka walsts = darrishanas wiffas pehz kahrtas un wajadšibas teek isdarritas, bet winnam arri par to lihds ja = atbild. — Tapehz walstu teefneschi un wiffi walsts = teesu lohjekli no draudses = teefas pusses ja = peespeesch, ka sawa ammata darbus pareisi isdarra. Kad ta naw, tad draudses = teefa scheem naudas = strahpi warr usliff, woi leelaku woi masaku, walsts = nabbagu = lahdei eemafajamu. — Un ja arri par tahdahm strahpehm nebehda-tohs, tad draudses = teefas = kungs tahdus teefneschus us laiku no ammata pawiffam warr nomešt. Bet winnam sinna ja = laisch kreis = teefai, lai kreis = teefa to leetu ismekle, un ja wajaga tahdus teefneschus pawiffam no ammata nozell un zittus leek isdraudsiht.

§. 736.

Draudses = teefai stipri jawehro, ka winnas aprinki eelsch wiffahm walstim tee spreedumi par semneeku labbibas = magasihni, par walsts =

par nabbagu = un par deenestneeku = lahdehm pilnigi teek isdarriti. Pahrraudsidama un fklaidri ismekledama winna par to gahda tai nolifta laika, ta ka schee liffumi nowehl.

§. 737.

Kad walsts par walsts = teesu un winnas wezzajeem fuhds, jeb kad wezzajee par walsts = teesu fuhds, un kad fuhdsiba ihpafchi irr par kahdahm walsts = leetahm un mantahm, ka ar tahm neteek pareisi darrihts, tad draudses = teefas = fungam nahkajs ismekleht un tad darriht kà §. 672 rahda.

§. 378.

Rekrufchu = lohsefchana irr draudses = teefas = kunga darbs, un winnam irr isdarrama pehz sawadahm noteifschanahm par lohsefchanu.

§. 739.

Draudses = teefas = fungam ruhpiigi ja = pahrrauga un ja = saleek kophà tahs winnam nosubtitas pahrrakstishanas = rullēs; kur truhkums, tur winnam bes kawefchanas ja = gahda, ka teek pildihis; kur naw wiffas fihmes klast, tur ja = dsenn, ka ta kà tee preekschakstiti munsturi rahda, winnam rohka nahk; kur starpibas zellahs, tur ja = ischkirr. No wiffahm schahm pahrrakstishanas = rullehm, kas no walsts = teefahm winnam peegahdatas, ja = istaifa weena leela rulle preeksch wiffa aprinka, un pehz nolifta munstura diwkehrtchi fklaidri rakstòs ja = eeleek. Pascham par taifnu un pilnigu istaifschanu ja = galwo.

§. 740.

Draudses = teefas notehram fklaidròs rakstòs ja = noraksta tahs pahrrakstishanas = rullēs appafsch draudses = teefas preekschschdetaja usluhfochanas. Par sawu darbu winsch dabbu 1½ kap. f. n. no katras wihrifschas, woi seewifschas dwehfeles, kas rullēs eelifta. Ar to wifs raksts un papihrs irr aismakfahs, — un tahda makfa winnam nahk, kad Samemschanas = Romissije winna norakstus par pilnigeem irr peenehmusi.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 177 pahrtais.

§. 741.

Draudses = teefas = kungs nosubta tahs pilnigas pahrrakstishanas = rullēs no wiffahm sawa aprinka semneeku = walstim wifswelak lihds 15tu Juni katrà gaddà Landrahtu = teefai. Ja ne, tad Landrahtu = teefa winnu warr ar naudū strahpeht lihds 25 rubl. f. n., tam krahjumam par labbu, kas ihpafchi tahdeem no leelfungu kahrtas teek krahts, kam wajadšiba irr.

§. 742.

Kad leeta rewijihje wiffas dwehfeles teef farakstias, tad draudses=teefas=kungam ja=gahda, ka rullas pee laika teef fataisitas.

§. 743.

Ta isrehkinašana par krohna=dohšanahm no semneeku walsim, kas katrā gaddā no walsis=teefahm teef eetaisita, ja=pahrluhko un ja=apstiprina no draudses=teefas=kunga. Tapeh; walsis=teefai tahs noteiktas kahrtas rullas par walsis=lohzeleem lihds ar dohšanas=rehkinumu katrā gaddā lihds 1mu Oktober draudses=teefas=kungam ja=leef preekšā.

§. 744.

Draudses=teefas=kungam arri ja=ustaisa rehkinums par to premaksu, kas draudses=teefahm teef maksata no brihweem, pee pilsfektahm peerakstiteem laudin, kas winnu aprinki dšhwo; — zif katram ja=maksa. Winsch scho sawu rehkinumu nosuhta Landrahtu=teefai.

§. 745.

Draudses=teefas=kungam arri neween ja=peeluhko, ka wissi tee likumi, kas prett wallineeku-buhschanu un par walsis=nabbageem dohti, teef peepilditi; bet winnam arri warra dohta, kur wajadšigs, zeeti peespeest, ka teef isdariti, un winnam par to kriht ta atbildešana.

§. 746.

Katram walsis=lohzeelim, kas naw par gruntineeku un kas nestahw kahdā rentes=woi deenesta=kuntrakā, un kas par ammatneeku gribb eet, woi ar zittu kahdu darbu sawu maiši gribb pelniht, tam palaušanas wajaga no draudses=teefas=kunga. Draudses=teefas=kungam peekriht lihds ar walsis=teefas un ar muischas=waldishanas padohmu, pehz taisnas ismekleshanas noteikt, woi winnam tahdu walku dohd woi nedohd. Bet ta walla tad teef dohta, kad tas ammatas jeb tas darbs tahds irr, ka to warr palaut, un kad tas, kas to gribb strahdaht, arri labbi ismahzihts to sinna bes kaites strahdaht, un kad warr dohmaht, ka pee tahdas darboshanas zilweks sawu maiši warrehs pelniht. — Kad draudses=teefas=kungs walku nedohd, tad tam, kam winsch to leedšis, irr brihw pee kreis=teefas par to fuhdsfetees.

§. 747.

Draudses=teefas=kungi ihpaschi Widssemes Ziwihl=gubernatora sinna irr padohiti; no ta winni dabbu pawehleshanas, un tam winni par isdarrishanu atkal sinnu dohd.

§. 748.

Kad par draudses=teefu gribb fuhdsfekt, un tas eeksch polizeijes=darrishanahm buhtu bijis, tad ja=eet pee kreis=teefas; un kad ta fuhdsiba irr par magasihnes=woi walsis=lahdes waldishanu, tad taisni pee Ziwihl=gubernatora jafuhds. — Tahdas fuhdsibas pa tahm pirmahm ischetrahm neddelahm no ta laika, kad draudses=teefa sawu spreedumu islaidusi, woi ko darrijusi, par ko gribb fuhdsfetees, ja=peenefs, wehlaf ne pawissam netiks peenemtas. — Kad Ziwihl=gubernators woi aridsan gubernementes=waldishana diwju mehneschu starpā no ta laika, kad ta fuhdsiba peenesta, no draudses=teefas=kunga atbildešanu neprassa par to leetu, tad pee ta warr nomanniht, ka ta fuhdsiba par nelahdsigu teef turreta un irr atmešta.

§. 749.

Kad muischas=waldishanas un walsis=teefas tahs sinnas, kas winneem uswehletas, nepeesuhta, tad draudses=teefas=kungs warr strahpi uslikt, ka pats nodohmajis; bet pahri pahri 2 rubl. f. n. winnam nebuhs strahpeht. No walsis=teefas ta strahpes nauda walsis=nabbagulahde, un no muischas=waldishanas leelkundu nabbagu=krahjumam teef peelikta. — Kur jau ihpaschi nosazzihts, zif strahpes=naudas jadohd, tur draudses=teefas=kungeem pehz schahdahm noteikshanahm ja=turrahs.

§. 750.

Kam meefas=stahpe woi no draudses=teefas=kunga, woi no paschas draudses=teefas nospreesta, tas warr prassih, ka ta meefas=stahpe us naudas=maksu teef pahrzelta; us to paschu kahrtu ka §. 666 irr nosazzihts par teem, kam walsis=teefa meefas=stahpi nospreedusi.

§. 751.

Par wissahm polizeijes un waldishanas ismekleschanahm un darrishanahm draudses=teefas=kungam un winna palihgam jeb adjunktam protokolle ar ihseem wahrdeem ja=raksta.

§. 752.

Draudses=teefa fewim turr teefas=fullaini (lampohu), kas no draudses=teefas sawu lohni dabbu.

Widssemes semneeku likumi no 1819 §. 178 pahrtais.

§. 753.

Draudses=teefai par lohni pawissam 1200 rubl. f. n. katrā gaddā irr nolikti; no schahs naudas pats draudses=teefas=kungs dabbu 725 rubl. f. n.; winna palihgs 400 rubl. f. n. un katrs no teem trim peesfhetajeem 25 rubl. fudr. n. — Notehra un teefas=fullaina alga pascham draudses=teefas=kungam ja=maksa no sawas naudas.

§. 754.

Kad draudses=teefas=lohzeekem sawa ammata darbōs ja=brauz, tad pehz paschas draudses=teefas israštischanas bes maksas teef schuhteti no semneeku=walstim.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 170. Pat. 12 pahrtais.

Peekta schkirra.

Par isteefaschanas darriſchanahm.

Pirma atſchkirra.

Isteefaschanas pee walſis=teefahm.

§. 755.

Ceſſch wiſſahm teefas=leetahm un ſuhdſibahm, kas nepeederr pee polizeijes=darriſchanahm, wiſſi laudiſ, kas ween pee walſis peeſſaitahs, ſtahw appaſſch walſis=teefas iſteefaschanas.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 124 pahrtais.

(Par walſis=teefas eetaiſſichanu, un par winnas waldischanas= un polizeijes ſpehku luhfo §. 366—388 un 659—672.)

§. 756.

Tee teefneſchi, kas no semneeku=ſahrtas laudiſ teef israudſiti pee daſchadahm teefahm, dabhuſs iſſatrs, kad ſawu ammatu uſnems, liffumu=grahmatu Latweeſchu woi ſggaunu walloda rohkā, lai no tahs ſinna, kas ſatram peenahſahs ſawā ammatā darriht, un kā winna ammatſ ſtahw prett zitteem. Schee liffumi iſſumā no ſchahs leelas liffumu=grahmatas buhs iſnemi un teefneſcheem bes maksas tiſs gahdati no Widsemmes leelfungeem.

§. 757.

Kad semneeks zits zittu pee walſis=teefas apſuhdſahs, tad ſchai ja=luhfo kā ween warr tohs ſameerinahſ zaur labbu un mihligu padohmu. Ja winnus newarr ſameerinahſ, tad walſis=teefa abbus iſklaufina un iſmekle, ko ſatrs iſteikdams iſſakfa ſew par labbu un arri, ſapehz wiſſch to eſſoht dohmajis woi darrijis. Pehz tam walſis=teefa ſanemm to pee=weſtu leezineeku leezibu un kad papreeſch labbi irr pahrdohmajusi wiſſu ſuhdſibu, tā kā winnas preeſchā irr israhdiſuſees, tad winna beidſoht ſawu ſpreedumu ſpreeſch. Ja ta iſteefajama leeta pehz ſawas wehrtibas augſtaf newell ne kā peezi rublus ſudraba nauda, tad, ja kas ar walſis=teefas ſpreedumu ne buhtu meerā, tomehr pee augſtafahm teefahm ne warr eet ſuhdſetees.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 125 pahrtais.

§. 758.

Ceſſch tahdu leetu iſteefaschanas, kas nepeederr pee polizeijes buhſchanas un iſteefaschanas, walſis=teefai naw nekahda dalla wairaf ne kā ſchee liffumi dohd. Winnai tadehl irr aiſleegts, tahdu leetu iſteefaschanu no ſewis uſnemt; un tad ween winnai tahda iſteefaschana peeſriht, kad pee winnas papreeſch par to irr ſuhdſehts, woi no kahdas walſis, woi no kahda muiſchas=waldineeka, woi no zitteem kahdeem laudiſ, un wehl, kad winnai tahda iſmekleſchana ihpaſchi teef pawehleta no zittahm teeſahm un no waldischanas.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 126 pahrtais.

§. 759.

Kad tas, kas pee walſis=teefas to wirſrohku irr dabjuis, luhdſahs, lai walſis=teefa ſawu ſpreedumu, kad tas ſawu ſpehku irr dabjuis, iſdarra; tad walſis=teefa to darra un nekahdas zittas pawehleſchanas par to negaida.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 127 pahrtais.

§. 760.

Walſis=teefai naw brihw no zittahm walſis=teefahm praſſiht, lai tahs winnas ſpreedumus, kad tee teefas=ſpehku dabjuſuſchi, iſdarra, — bet winnai nahſahs ſawai draudses=teefai par to ſinnu laiſt, lai draudses=teefa no ſawas puſſes pawehle, kad waijadſigs.

Geweschanas Kommiſſije no 24. Mai 1824.

§. 761.

Tāpat arri walſis=teefai peederr, uſ augſtaſas teefas pawehleſchanu, kad tahda rakſtōs irr dohta, tohs ſpreedumus iſdarriht, ko augſtaſas teefas irr ſpreedusſas, kad laudiſ tahlaſu teefu un augſtaſu pahrraudſichanu irr meklejuſchi.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 128 pahrtais.

§. 762.

Pee walſis=teefas arriſan irr ta apgahdaſchana par wiſſeem teem no ſawas walſis=laudiſ, kas nepeeauſchi buhdami, paſchi ſawas leetas wehl newarr apkoht un waldiht. Kad tadehl behrneem wezzaki nomirſt un winni kā bahrini paleeſ palkaſ, tad walſis=teefai bes ſaweschanas ja=uſrakſta to nomirruſchu mantas. Scho mantu=waldischanu winna pawehl pehrmindereem, kas teem behrneem teef israudſiti; un gahda, ka ar tahdu mantas=waldischanu tā noteek, kā liffumi pawehl §. 993 lihds 994.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 129 pahrtais.

§. 763.

Par tahdeem bahrineem un nepeeauſcheem, kas pehz ſawas ihpaſchigas ſahrtas pawiſſam nepeederr pee semneekem, walſis=teefai arri naw nekahda noteiſſchana. Schee ſtahw appaſſch tahm teefahm, kas winnu ſahrtai irr liſtas uſ bahrinu un nepeeauſchu aiſſtahweſchanu.

§. 764.

Ja muischas waldineeks fuhdsedams par kahdu no saweem fainnee-
keem woi rentineekeem pee walsis-teefas, pastahw us tam, lai winsch
zaur teefu taptu nomests no mahjas=waldischanas, woi winna rentes-
kuntrakts atnems, tapehz, ka winsch sawu mahju labbi newaldoh, woi
zaur to, ka tahs ehkas leef pakrist, woi zaur to ka sawus laufus pa-
reisi neapstrahda, woi zaur to, ka winsch tahs peederrigas klausischanas
un dohschanas neklausu un nedohd, woi zittas kahdas no teefas pee-
nemigas wainas pehz, un ja walsis-teefa scho fuhdsibu skaidri ismekle-
dama, to faimineeku woi rentineeku pateesi atroh wainigu, tad winnai
peenahkabs tahdam faimineekam woi rentineekam mahjas=waldischanu un
semmi atnemt un winna rentes=kuntraktu nozelt. Tam nomestam fai-
mineekam jeb rentineekam nu gan ne=irr aisleegts, par scho leetu wehl
schelodamees pee=eet pee augstakas teefas, bet walsis-teefai peenahkabs,
tuhliht un bes kaweschanas semmi un mahjas=waldischanu winnam at-
nemt un zaur to aisfargah, ka tahdas mahjas gluschi ne=aiseet pohsta
lihds tam laifam, fur augstakas teefas spreedums par to buhs kluis sin-
nams. Turklacht walsis-teefa arridsan draudses=teefai par scho leetu sinnu
dohdama no ta nomesta faimineeka mantahm tik dauds aiskihla, ka warr
buh, wajadsehs us augstakas teefas spreeduma isdarrischanu.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 130 pahrtais.

§. 765.

Kad walsis-teefa pee sawahm isteefaschanahm seh, tad pa to laifu
ikkatru reisi teefas=ehrglis irr uszellams.

Gub. wald. pat. no 13ta Aug. 1821.

§. 766.

Pee teefas=leetu usrakstischanas, kad tahs pee teefahm teef ismekle-
tas, wajaga ta darriht. Sawada eeseeta grahamata, fur lappas ar num-
mereem irr apshmetas, ikreisi Latweeschu wallooda ja=eeraksta:

- 1) Ta deena, kad ta teefaschana teef turreta,
- 2) to teefneschu wahrdi, kas klah irr.
- 3) Suhdssetaja un apsuhdsseta wahrdi.
- 4) Ta fuhdsama leeta jeb ta fuhdsiba bes leekeem peeliffumeem.
- 5) Tahs peenestas leezibas un eerunnas, kas tahm pretti peenestas.
- 6) Teefas spreedums.
- 7) Muischneeka nofazzischanana.

Par tahdahm teefas=leetahm, kas peederr pee polizeijes=darrischa-
nahm tee wissu=wajadfigi wahrdi ween irr eerakstami, — ja newarr
dohmah, ka wehl leelakas ismekleschanas zelsees.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 459 pahrtais.

§. 767.

Bes ta wehl pee katras walsis-teefas fewischki wajaga buht weenai
no draudses=teefas apsehgeletai un ar lappu-nummereem istaisitai schnohra-
grahmatai, fur galla par rahditaju wissi sehtas= un mahjas=wahr, kas

tai walsi rohnahs, irr eelikti pehz sawas kahrtas no A sahfoht un ar
Z beidsiht. Schinni schnohra-grahmata wissas faderreschanas un norun-
nas par pirkshanu, isrenteschana, deenesteem un kas tam lihds, — wissas
noteischanas, parahdu-leezibas u. t. j. p. kas walsis-teefas preekscha no
walsis-lohzeleem ar wahrdeem teef peenestas, irr ja=eeshme, kad tee,
kam pee tahs leetas dalla, to prassa. Bet sinnam, tahdas norunnas
un leezibas u. t. j. p. nebuhs rakstos usnemt, kad tahs liffumeem pretti
rahdahs. — Kad weens woi ohts prassa, tad tam is schahs grahamatas
no walsis-teefas apstiprinahts noraksts ja=dohd. Wifs, kas schai grah-
mata eerakstih, ja naw par tahdahm leetahm, kas pawissam nepeederr
pee walsis-teefas, tahda pascha spehka un stipruma turrans, ka wissas
eerakstischanas un apstiprinaschanas pee draudses= un pee kreis-teefas.
Muischas-kungam no sawas pusses wehl peenahkabs wissu, ko walsis-loh-
zeleem aisdewis, woi naudn, woi labbi un zittas leetas, schinni grah-
mata list eerakstih un fewischki wehl peeshmeht, us kurre laifu to at-
dohschanu, jeb atlihdnschanu prassa.

§. 768.

Pirkshanas= un isrenteschanas=kuntrakti stary muischas-kungeem un
semneeku walsis-lohzeleem par grunts-gabbaleem neteef eerakstih schinni
walsis-teefas-grahmata, tapehz ka teem ikreises wajaga fewischki rakstos
eelikteem un kreis-teefahm woi arri draudses=teefahm us apstiprinaschanu
peenesteem buht.

§. 769.

Semneeku gruntineeki, kam sawas norunnas walsis-teefas schnohra-
grahmata irr eeliktas, warr isnemt apstiprinatus norakstus par parahdu-
leezibahm, faderreschanahm, kuntrakteem u. t. j. p. no walsis-teefas, un
pee kreis-teefas tohs peenest. Kreis-teefa tohs par jo leelaku stiprumu
eerakstih sawas grahamatas.

§. 770.

Wissa walsis-teefas buhschana ilgaddus, ja mas, weenreis no draudses-
teefas teef pahrraudsita. Ihpaschi draudses=teefai ja=pahrrauga, ka ar
walsis-teefas isteefaschanahm eet un ka walsis-teefa walda par bahrinu-
leetahm, par nomirruschu atstahm mantahm, un par naudn un mantu,
kas eeksch konfursi krittusi.

Dhra atschirra.

Par isteefaschanahm pee draudses=teefahm.

§. 771.

Widsemme 27 draudses-teefas irr ezelts us semneeku teefas=leetu
isteefaschanahm.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 157 pahrtais.

(Par draudses-teefu eetaischanu, un par winnu waldischanas= un polizei-
jes spehu luhfo §. 706—754.)

§. 772.

Kad draudses=teefa zaur to sīmi, kas fuhdsētajam pee winnas irr ja-peenes, atrohd, ka ta fuhdsama leeta jau pee walsis=teefas irr ismekleta, tad draudses=teefa ar sawu isteešaschanas spēku to pagallam isteešai un pabeids.

Draudses=teefas darbs pee tahdām isteešaschanahm irr šis:

- 1) Winna isteeša wissas tahdas strīdības, kas daschahrt irr semnee=keem sawā starpā woi walsi ar kahdu semneeku woi arridsan semneekam prett walsi.
- 2) Winna isteeša un pabeids wissas tahdas fuhdsēšanas, kas warr buht walsi irr prett sawu walsis=teefu un prett walsis=wezzakeem woi arridsan walsis=teefai un walsis=wezzakeem prett sawu walsi.
- 3) Winna nospreesch par muischas=waldišanas fuhdsēšanahm, kad muischas=waldišana fuhdsahs woi prett wissu walsi woi prett kahdu no walsis=laudim woi arridsan prett walsis=teefu un walsis=wezzakeem.
- 4) Winna darbojahs ar labbu ischfirt tahdas fuhdsēšanas, kas woi wissai walsi woi kahdam no winnas laudim woi walsis=teefai woi walsis=wezzakeem irr prett muischu un prett muischas=waldišanu. Bet kad newarr ar labbu ischfirt, tad winna fuhdsētajam un apfuhdsētam to padohmu, ko sameerinaschanas deht dewusi, is protokoll-grahmatas fluddina. Un kad weens un ohtrs wehl nepaleef meera, tad ši protokolle kreis=teefai teef dohta us tahlaku ismekleschanu un galla spreedumu. Kad tā noteef, tad draudses=teefa no sewis arri tuhliht warr noteift, ka weenam woi ohtram ja=darra. Winna to darra, lai nezellahs zaur ais=laweschanu leelaka sfahde, un tapehž arri peespeesch pee isdarrišanas. Tomehr tuhliht kreis=teefai sinna ja=laisch par to, ko darra.
- 5) Tai arridsan irr ja=isdohd tee protokoli, kas irr farakstīti par tahm winnas preeščā ismekletahm leetahm, kad muischas=waldišana woi walsis=teefa woi kahds no walsis=beedreem tohs luhdsahs.
- 6) Tai arridsan ta warra, ja irr wajadsijs, us kahdu laiku un kamehr kreis=teefa par to buhs nospreedusi, walsis=teefneschus, winnu weetneekus, walsis=wezzakus un paschas draudses=teefas peesfehde=tajus nozelt no winnu ammateem, kad winni sawā ammatā gruhti irr noseegufchees woi arridsan zittadi negohdigi un nelabbi dšihwojuschi. — Par masakahm wainahm eefsch sawa ammata darbeem draudses=teefa, ka atrohd, woi naudas strahpi warr uslikt teem wainigeem woi arri tohs pahraht. — Bet kad winni prettineeki eefsch sawa ammata darbeem, tad winnus us 4 lihds 6 deenahm zeetumā warr likt.
- 7) Tai peederr, tā ka bahrinu= un atraitnu=teefai, apstiprinaht tohs, kas bahrineem irr isdraudsiiti par pehrmindereem, un tahs rehkinu=mu=grahmatas pahrraudsiht, kas par bahrinu leetahm un mantahm no walsis=teefahm lihds 10ta Janwar teef nodohas. Kad wajaga, tad draudses=teefai ar sawu spēku arri ja=gahda, ka ar bahrinu un atraitnu mantahm pareisi noteef. — No sawas puffes draudses=

teefai ar ween lihds 15ta Merz katrā gaddā sawas grahmatas un sinas par bahrinu=leetahm ja=nosuhda kreis=teefai.

- 8) Tai arri peenahkhs peenemt un pareisi isdarriht, ja no augstahm teefahm winnai eefsch semneeku isteešaschanahm kas teef pawehlehts, un ja no zittahm teefahm teef usaižinata. Tapat winna arri isdarra sawus paschus spreedums, kad teem ne=irr pretti runnahs, un tee sawu spēku irr dabujuschi.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 172 pahrtais.

Peeliffuma liffumi no 1845ta gadda §. 66. — Kommissijs spreedumi §. 739 pahrtais. un §. 791.

§. 773.

Draudses=teefai arri ja=gahda par to, ka ta kuntraktu= jeb apstiprinashanas=grahmata, kas pee draudses=teefas irr glabbajama, pareisi teef farakstīta un turreta. Schinni grahmata wissi kuntrakti par rentes=dohschanahm un par rentes=nemshchanahm un wissas faderreschanas, kas no walsim, woi no walsis=lohzekeem un beedreem, woi arri no tahdeem teef zeltas, kam ta patte walla un brihwiba irr, ja=eelēf eefschā ja winnu nospreeschanas liffumeem naw pretti. — Wisseem us apstiprinashanu peenesteem raksteem wajaga trihschahrtigi rakstiteem buht, bet tā, ka tee paschi wahrdi weenā ka ohtrā un treschā grahmata irr. Weena no schahm rakstu=grahmatahm, kad ta no draudses=teefas irr apstiprinata, irr glabbajama kuntraktu=grahmata; tahs abbas atleekamas abbeem derretajeem teef dohtas, prohti katram sawa rakstīta grahmata.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 170, 5ta weetā pahrtais.

§. 774.

Bes schahs kuntraktu=grahmatas draudses=teefai wehl ja=turr weena tahda grahmata pee sewis pehž katras muischas. Schinni grahmata if=katru reisi ja=eeraksta, kad kahds kuntraktis un us zik ilgu laiku tas irr apstiprinahs. — Ikkatrai muischai nahkhs draudses=teefai tahdu grahmatu sagahdaht, un tur pehž kahrtas wissus mahjas= un sehtas=wahrdus eelikt, kas muischas walsi rohnahs.

§. 775.

Kad draudses=teefas spreedumeem un pawehleschanahm neteef klau=sihts, bet kad pretti turrahs, tad winna usaižina bruggu=teefu, lai apwalda tohs nepallausigs.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 173 pahrtais.

§. 776.

Zittas teefas, kas naw ihpaschi par draudses=teefu zeltas, lai ne=uswehl draudses=teefai nekahdas isdarrišanas, ja ne tahdas, kas schinnis liffumds ar ihpascheem wahrdeem irr peeminnetas; — un tas ta=pehž lai draudses=teefa, kas ihsti us semneeku=leetu isteešaschanu un isdarrišanas irr eezelta, nepaleef apspeesta ar tahdām darrišanasahm un pawehleschanahm, kas winnas ihstenu darbu aislawe.

§. 777.

Kreis=teefas=preekschfehdetajam ja mas tomehr weenu reisi katra gadda sawa aprinki wiffas draudses=teefas ja=pahrluhko. Ja daschkahrt gadditohs, ka weena woi ohtra draudses=teefa fewischki buhtu ja=ap-melle un ja=pahrluhko, tad kreis=teefas preekschfehdetajam irr brihw, weenu no saweem peefehdetajeem us tam fuhtht.

Peeliffuma liffumi no 1845, §. 74 un 76.

Trescha atschkirra.

Par isteefaschanahm pee Kreis=teefahm.

§. 778.

Katra no tahm tschetrachm kreischm, kas Widsemmè rohnahs, weena kreis=teefa irr eezelta us semneeku=leetu isteefaschanahm. Pee katras kreis=teefas peederr weens preekschfehdetajs un diwi peefehdetaji no Widsemmes leelfungu kahrtas un trihs peefehdetaji no semneeku=kahrtas, un weens fitehrs.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 183 pahrtais.

§. 779.

Kreis=teefas preekschfehdetajs, tee peefehdetaji no leelfungu kahrtas, un kreis=teefas fitehrs teef israudfiti us Landahgu no teem leelfungeem, kam tai kreise nahkabs sawu padohmu pee israudfischanas peelift klah. Kad weena woi ohtra no schahm weetahm preekschlaika buhtu tulscha paliffusi, tad, ja wajaga, libds nahkamam Landagam tee kowenta=leelfungi, libds ar Landmarschall=leelfungu un ar Landrahta=leelfungu, kam tai mehneft tahs teefas=leetas isdarramas, eezell no sawas puffes tohs kreis=teefas fungus, kam pa to staryu tahs tulschas weetahs ja=ispilda. (Ta ka Widsemmes leelaka liffumu=grahmata irr wehlehts Itra dalla §. 417 un 418.)

§. 780.

Tee kreis=teefas fitehri wiffwairak teef nemti no tahdeem Widsemmes leelfungeem, kas Widsemmes augsta ffohlà irr fataisijuschees us teefaschanas=leetahm un us teefas=fungu ammatu. Bet arri zittu kahrtu laudis warr eezelt tahda ammata.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 193 pahrtais.

§. 781.

Kreis=teefas peefehdetajus no semneeku kahrtas israuga tee draudses=teefas peefehdetaji, kas pee tahs kreises peederr, pascha kreis=teefa ar kreis=teefas preekschfehdetaja sinu un usraudfichanu.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 184 pahrtais.

§. 782.

Tee jauni kreis=teefas=lohjekli, kas irr israudfiti zaur to, ka leelaka leelfungu puffe tohs uszehluft, gubernements=waldischanai zaur Landrahtu=teefu teef sinuami darriti us apstiprinashanu. — Semneeku=kahrtas peefehdetaji teef apstiprinati zaur to Dpgerikts noballu, kas semneeku=leetas isteeffa.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 185 pahrtais.

§. 783.

Ja gaddits, — ko gan drihs newarr dohmaht, — ka pats weens no semneeku peefehdetajeem eefsch kreis=teefas buhtu tahds negohdigs un nezeenigs bijis, ka winnu wajadsetu atstahdinahst no teefas=ammata, tad kreis=teefa tahdu nozell tamehr, kamehr Dpgerikts noballa, kam sinu par to irr dohta, buhs pawehlejusi, ka buhs palift ar tahdu.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 190 pahrtais.

§. 784.

Wiffi kreis=teefas lohjekli teef swehrinati pee kreis=teefas.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 186 pahrtais.

§. 785.

Kreis=teefas preekschfehdetajs tikpat ka tee peefehdetaji teef eezelti us trim gaddeem. Kad tee pirmee trihs gaddi pagallam, tad winnus atfal par jaunu warr usajiznahst us zitteem trim gaddeem.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 187 pahrtais.

§. 786.

Kreis=teefa, ta ka augstaka teefa, patti no sewis pehz sawa prahtha ne=usfahf nekahdas isteefaschanahs, bet winna peenemm tahs fuhdsibas:

- 1) ko semneeki prett semneekem jeb arri muishas=waldischana prett semneekem tai peenefs tapehz, ka tee ar semmaku teefu spreedumeem naw ar meeru, — un
- 2) ko walfis, woi walfis=lohjekli un walfis=preekschneeki fuhdsabs prett muishas=waldineeku.

Kad wajaga, tad kreis=teefa patti no=eet tai weetà, fur winnai kahda leeta ismeklejama; un ja ne, tad draudses=teefai usdohd to ismekleschanu. Winna pehz taisnibas un isteefaschanas nederrigus walfis=teefneschus un draudses=teefas peefehdetajus un winnu weetneekus pawiffam nozell no ammata.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 189 pahrtais.

§. 787.

Kad kreis=teefa par kahdu teefas=leetu spreesch, tad tam spreedumam spehls un stiprums buhs, kam ta leelaka puffe no teefas=lohjekleem peefriht; un ja gadditohs, ka weena puffe tikpat buhtu ka ohtra, tad preekschfehdetaja padohms pahrsweerr ohtru puffi un pee ta ja=paleek.

§. 788.

Kreis = teefas protokolli = grahmata Wahzeefchu walloda irr rakstama.

§. 789.

Kreis = teefas preefschā wiffas fuhdsibas un isteefaschanas ar wahrdeem irr isdarramas; tapeh3 awkaktu *) eejaufschanas tur pawiffam irr aisleegtas. Suhdsfateem un apfuhdsfateem pascheem ja = nahk preefschā; tomehr leelfungeem, muischas = waldineefem un tahdeem, kas nestahw ap = paksch galwas-naudas, irr palauts, woi zaur weetneefem woi zaur rakstahm grahmatahm fuhdsfatees un taifnotees.

§. 790.

Kreis = teefai paschāi ja = gahda, ja tas, kas wirsrohku dabujis, us tam pastahw, ka wianas paschas spreedumi, kad tee spehā nahkufchi un no Dpgerikts nodallas irr pahrluhkoti, pilnigi teef isdarriti, ja naw prett semneeku walfis = lohzeleem. Kad tā irr, tad ta isdarrifchana walfis = teefai buhs uswehleta. Brihscham arri schee spreedumi aismemm tahdus laudis, kas pawiffam nestahw appaksch kreis = teefas, tad kreis = teefa us = aizina semmes = teefu pee spreedumu isdarrifchanas.

§. 791.

Ko kreis = teefa nospreesch eefsch wiffahm tahdahm stribdibas-leetahm, kurren wehrtiba newelf wairak, ne kà ja dauds 50 rubl. f. n., tam arri tā buhs palikt; un neteef palauts, ka pee Dpgerikts nodallas warr eet tahdam spreedumam wehl jaunu pahrluhkoschanu prassih.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 191 pahrtais.

§. 792.

Kreis = teefas irr augstakas bahrinu = teefas, tikpat par semneeku-walfis-lohzeleem, kà arridsan par zitteem, kas winnu isteefaschanai padohiti.

§. 793.

Kreis = teefai apstiprinaschanas = jeb kuntraktu-grahmata ja = turr, kur ja = eeleef:

- 1) Jhfa protokolle par katru pirkšanas, rentes = un zittu tahdu kuntraktu, ko semneeku walfis = lohzele tai kreis = teefas = aprinkti irr spreedufchi, jeb zitti laudis, kam tahs paschas wallas un brihwibas par semneeku = walfis grunts = gabbaleem, un ko winni kreis = teefai peenestufchi us apstiprinaschanu. Tai paschā protokollē ja = peefihme ta apstiprinaschana no teefas pusses, un bes tam wehl us katru norakstu ferwifchi ta apstiprinaschanas = leeziba, ko teefa derwufi.
- 2) Tee kuntraktu = un derreschanas = raksti paschi, tā kà winni kreis = teefai peenesti weens peh3 ohtra, un kà protokollē irr peeminneti.

§. 794.

Schāi apstiprinaschanas = grahmata paschā eefahumā muischu wahrdi,

*) Awkakti irr teefas = leetu sinnatneefi, kas us tam us augstahm sfoblahm mahzijschees, un kam irr palauts stribdes = leetas pee teefahm zauri wef.

kur tee grunts = gabbali peederr, peh3 sawas kahrtas no A sahfoht ar Z beidsfoht irr ja = eeleef, un pirzeju un zittu spreedēju wahrdi, kam winnu norunnas grahmata irr usnemtas. Jif katrā gaddā no tahdeem raksteem kreis = teefai teef peenesti, tee weenā woi wairak grahmatas ja = saleef kohpā un gadda gallā ihpaschā wahkà ja = eeseen.

§. 795.

Kreis = teefai arri wehl par sawu draudses = teefu aprinkeem un ferwifchi par katru ja = turr tahda grahmata, kur parahdu-raksti teef eelikti; prohti:

- 1) Jhfa protokolle par katru parahdu = leezibu, ko gruntineefi par semneeku grunts = gabbaleem (luhko §. 261.) peenestufchi, un kur winni sawu grunts = gabbalu par kihlu noliffufchi, woi arri zittas parahdu = prassifchanas, kas us to grunts = gabbalu teef eefihmetas. Bes tam wehl teefigas noteifschanas, un teefas = protokollē, kas leezibu isdohd par kahdu parahdu = prassifchanu, un zitti raksti, kas teem lihdsigi. Turklahst ja = peeleef, ko teefa spreedufi par winnu eerakstifchanahm un tee eerakstifchanas = wahrdi paschi, kas irr usrakstiti weenā no teem noraksteem, kas tam, kas to peenestis, atkal rohka atdohdams.
- 2) Schee peenesti noraksti paschi, tā kà winni tai grahmata irr eefihmeti, peh3 sawas kahrtas paschā tai grahmata ja = noglabba.

§. 796.

Kad tahdi parahdu = raksti par kahdu grunti woi par kahdu zilweku, kas tai kreis = teefas aprinkti irr, us apstiprinaschanu un us eelifchanu eefsch grahmatas teef peenesti, tad kreis = teefa tohs tad ween warr atraidiht no ferwis, kad tur kas prett liffumeem irr runnahs, — kad tā kà wajjadfigs no teefas ne = irr apleezinati un kad tas, kas tohs dewis, pats wehl naw peeaudsis, woi eefsch konkurfa krittis un tadehl winna raksti teefas preefschā newarr par pilnigeem buht u. t. j. p. Bet katrs taifns parahdu-raksts, lai tas, kas winnu us sawu wahrdu dewis, arri pats nenahktu teefas preefschā, tā kà muischas = waldineefi, walfis = teefas un zitti ustiz = jami laudis, irr ja = peenemm, kad tas pee kreis = teefas teef nosufihtis, un peh3 isdarritas apstiprinaschanas un usnemšanas tas tam dewejam atkal ja = dohd atpakkal. — Kad tee, kam kahda dalla turklahst irr, kahdu, eeliktu rakstu prassa, tad tas is schahm grahmatahm ja = noraksta, un tas noraksts winneem ja = dohd.

§. 797.

Draudses = teefas irr padohitas kreis = teefai; tapeh3 schāi peenahkaks, zeekahrt ta to turr par wajjadfigu, sawas draudses = teefas pahrraudsht, woi zaur paschu kreis = teefas preefschfehdejau, woi zaur weenu no saweem peefehdejateem no leelfungu kahrtas. — Teem, kas us tahdu pahrraudsifchanu eet, ihpaschi ja = wehro un ja = ismekle, kà ar isteefaschanahm weizaks, un woi bahrinu nauda, mirruschu manta un konkurfa leetas arri peh3 teefas un taifnibas teef walditas un turretas.

§. 798.

Wissi kreis-teefas lohjekli, kad winni zellä eet sawa ammata darbôs, teef schukhteti bes maffas no ta aprinka walstim.

§. 799.

Kreis-teefai tschetras reises par gaddu ja-sanahf us sawahm teefaschanahm un tad wisseem lohjekleem wajaga klast buht. — Sanahfufchi winni paleef kohpâ, kamehr wiffas tahs teefaschanas irr nodarritas un nobeigtas, par kurrâhm tee raksti us teefas turrefchanu irr eenahfufchi. — Bet ja arri teefas-deenas nebuhtu, tad tomehr weenam no leelfungu teefnescheem ifdeenâs wajaga tai weeta buht. Un kad kreis-teefas preekschehdetajam isleekahs wajadsiba, ka wehl bes tam un fewischi teefa buhtu faazinajama, tad winsch to isdarra zaur raksteem, un turr to teefu, fur wajadsigs, tâ kâ ta leeta to isnesf.

§. 800.

Tahm tschetrahm kreis-teefahm par lohni un usturru krohnis naudu dohd tâ, kâ peelikkumâ **H.** irr nosazzihst.

§. 801.

Tee laudis, kas kreis-teefai pee rakstifchanas stahw un kas par teefas=fullaineem deen, no paschas teefas teef peenemti un atlaisti, — bes ween ta fitehra.

§. 802.

Kreis-teefa islaisch sinnamu=darrifchanas un us=aizinaschanas us semmes=teefu, teefas=rakstus us draudses=teefahm, un us=aizinaschanas us bruggu=teefu.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 195 pahrtais.

§. 803.

Zittas teefas, appasch kurrâhm ne kreis-teefas, ne draudses=teefas ne stahw, schahm abbahm ne kahdas zittas darrifchanas nebuhs pawehleht, kâ ween tahdas, kas schinnis liffumôs irr peeminnetas ar ihpafcheem wahrdeem. Tadehl ne kreis-teefai ne draudses=teefai, kam peenahkâhs semneefu=leetas ween isteefahf, ne buhs uskraut tahdas darrifchanas un pawehleschanas, kas winnu ihstu darbu un darrifchanu aiskawe.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 196 pahrtais.

§. 804.

Kreis-teefas teef pahrraudsitas iftreschâ gaddâ no tahs Opgerikts-nodallas, kas ihpafchi semneefu=leetas isteefas.

§. 805.

Widsemmes semneefu par labbu tahdas driffetas mehneschu=lappas jeb awihses tiks isdohtas, kas buhs farakstitas Patweefchu= un Zggâunu=wallodâ, lai semneefs weegli un bes maffas warr sinnu dabhuht par wiffahm tahdahm leetahm, kas winnam derr sinnaht woi sawas mahjas=jeb fehtas=waldifchanas woi sawu teefas=leetu pehz.

Schinnis sinnas=lappas nefahdas swefchas un nepeederrigas sinnas netiks usnemtas un eerakstitas; bet ween kas irr wajadsigas sinnaht, tâ kâ

- 1) Sluddinaschanas par funtrakteem, kas irr uszelti woi pirkfchanas, woi rentes=dohfchanas un rentes=nemfchanas pehz.
- 2) Tahdu leetu isdahwaschanas, ko zits gribb pahrdohf woi isdohf par fihlu, un atkal mekfeschanas pehz tahdahm leetahm, ko zitti labprahf gribb pirkf woi fihlâ nemt.
- 3) Sluddinaschanas par kahda nomirruscha pehdigu mantas=nowehleschanu jeb testamenti, un par mantahm ko irr atstahjis, tâ kâ arridsan tahdu zilweku faukfchanas, kas irr kahda nomirruscha nesinnami mantineeki.
- 4) Tahdu lauschu faukfchanas, no kurreem ne-irr sinnamas fur winni peemiht, un arri tahdu lauschu, kas bes sinnas irr atstahjuschees no walstim.
- 5) Sluddinaschanas par sagtahm un atrastahm leetahm.
- 6) Pawaizafchana dehl deenesneefu, kas woi deenestu mekle woi tohp mekleti us deenestu, un atfaukfchanas us tam.
- 7) Tahdas sluddinaschanas no teefas un waldifchanas puffes, ko weenam ohtram semneefam woi arri wisseem wajaga sinnaht. Tahdas sinnas zaur awihsem tiks sluddinatas, un kas wehl tahm warr buht irr lihdsigas.

No tahdahm awihsem diwi driffetas lappas tiks isdohtas ifmehneschôs un, ja irr wajadsigs, wehl wairak. Driffeschanas maffu un kas wehl turklast wajadsigs, Widsemmes leelfungi no sawas puffes dohs.

Tee Rihgas= un Tchrpatas=kreis-teefu fitehri appasch sawu teefu preekschneefu usluhofchanas farakstihf schahs awihses, un winni par tahdu sawu darbu ifkats dabhuhs simts fudraba=rublus no Widsemmes leelfungu lahdes. Abbeem scheem fitehra=kungeem scho lappu isdohfchanas pehz irr ja=fabeedrojahs un winneem ja=gahda, ka ikreises, kad tahda lappa teef isdohf, weena tahda awihse teef nosuhtita Widsemmes augstakam teefas=leetu walbitajam, weena ifkatrai Widsemmes teefai, weena katrai basnizas=draudsei, un weena katrai walstei. Kad tad nu tâ, kâ schê irr nosazzihst, schinnis lappinas nefahdas zittas swefchas leetas un sinnas nebuhs usnemtas, bet ween tahdas, ko sinnaht neweenam naw aisleegts, un kas us semneefu un muishneefu wajadsibahm derr, tad tahs arri warr buht driffetas, bes ka irr wajadsigs grahmatu=teefas palau=chanu us tam mekleht.

Kad schahs lappinas irr atnahfufchas eelsch basnizas draudses, tad tanni pirmâ nahkamâ swehtdeenâ, kad Deewa wahrdi beigti, basnizas ffohlmeisteris tahs draudsei preekschâ lassihf.

Ja kas zaur schahm awihsem ko gribb sinnamu darriht un isfluddinaht, kas teem nupat nosazziteem preekschrafsteem naw pretti, tad winnam wajaga to usdohf ar sawu appaschrafstihu wahrdu woi draudses=teefai woi kreis-teefai, kas schahs sinnas aiskuhthf tahlaf. Bet pa zittu

zettu tahdas sinnas aislaišt ne-irr lauts, tam buhs notift zaur tahm peeminnetahm teefahm ween.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 203 pahrtaiš.

Zettorta atškirra.

Par Widsemmes gubernementes profuceera un kreis-wis-kahlu usraudsišchanu.

§. 806.

Gubernementes=profuceeram ihpašči ta usraudsišchana irr par Wi-dsemmes Dpgerikts=nodaku us semneeku isteešaschanahm.

§. 807.

Wišahm Widsemmes un Sahmufemmes kreis= un draudses-teefahm un tai augstakai semneeku=teefas nodallai pee Sahmufemmes Landrahtu-teefas par usraudsišchanu, ka wišfi teefas=darbi labbi un pehz kahrtas teef isdarriti, — iškattrai kreis=teefai weens wiškahla=palihgs irr pee-dohšs klah, — prohti: pee Rihgas=Walmareš, pee Zehsu=Wal-kas, pee Tehrpataš=Werrowas, pee Pehrnowas=Wilindas, un pee Ahrensburgas kreis=teefas.

§. 808.

Pee wiškahlu=palihgu israudsišchanas gubernementes waldischana augstam Teefas=ministeram noteiz trihs ismahzitus fungus, un Teefas=ministers weenu islassa un apstiprina; general=gubernators tohs fungus, ko gubernementes=waldischana Teefas=ministeram gribb uesteift, weenu woi ohtru, woi arri wišfius trihs warr atmešt un tai weetā zittus eelift, ko wišfch sinna uestizamus un derrigus.

§. 809.

Wiškahlu=palihgu ammatš pehz winnu mundeerina peederr pee des-mitas klases un pehz nowehletas gadda=naudas, kad tohs noliftus gad-dus isdeenejufchi, pee asiotas klases. Winni kreis=teefā teef šwehrynati.

§. 810.

Kreis=wiškahlu palihgi sawu gadskahrtigu lohni dabbu no krohna prohti: katrs 257 rubl. 29 kap. f. n. Bet general=gubernators šcho maksu warr augstaku zelt lihds 350 rubl. f. n., kad par winnu ruhpiгу un derrigu darboschannu tikpat scheem palihgeem, kā arri kreis=wiškahleem pa-scheem usturra= un kohrtela=naudu peeleeft. Krohnis tad to peemaksa klah.

§. 811.

Kreis=wiškahlu palihgeem tee pašči darbi irr ar tahm winneem pa-dohstahm teefahm, kā kreis=wiškahleem pašcheem ar zittahm teefahm. To rahda Widsemmes leelaka liffumu=grahmata 1mā dalkā §. 1728 un 1730. Šchee darbi irr tahdi:

- 1) Kreis=wiškahlu palihgeem, kad mas, par diwi mehneshcheem ween-reiš wišfas draudses=teefas ja=apmekle, un
 - a) ja=islukho, ja waijaga, winnas isteešaschanas pehz teefas=grahmatahm, un
 - b) ja=lukho, woi semneeku teefas=leetas neteef aiskawetas, bet drihs isteešatas un ischkirtas; — un
 - c) kur kahdas teefas=leetas irr starp semneekem un starp zittu kahrtu laudim, tur pašcheem par to ja=sinna, tā kā wišfas Kreewu=walšis liffumu=grahmata rahda Vtā dalkā §. 2186 un 2974 (no 1842tra gadda).
- 2) Kreis=wiškahlu palihgeem irr brihw us katru laifu draudses-teefas un arri walšis=teefas apmekleht, kur kahda waijadšiba irr, un aktes (jeb teefas=rakstus) us pahrraudsišchanu prašift; tomehr winneem nebuhs prašift, lai teefas tahs aktes pee pašcheem mahja aisuhta. Winneem pawissam no wišfas leelas grahmatu rakstsišchanas pee zittahm teefahm ja=noturrahs.
- 3) No kreis=wiškahlu=palihgeem, kas beeft draudses=teefas apmekle, ne teef prašifts, ka winni allasch kreis=teefas deenas=rulli pahrrauga.
- 4) Winneem us nekahdu kahrtu nebuhs eejauktees eefsch muischas=waldischanas darbeem.
- 5) Kreis=wiškahlu=palihgi stahw ihpašči appakšch Teefas=ministeru, un tapehz irr padohiti gubernementes=waldischanas un guberne-mentes=profuceera sinnai, tā kā arridsan kreis=wiškahli pašči. Bet kur kreis=wiškahleem nahkajs gubernementes=profuceeram sinnu doht par sawahm teefahm, tur šchee palihgi tai nodallai par semneeku leetahm pee general=gubernatora sinnu laisch; un kad ihpašči kahda leela waijadšiba, tad gubernementes=profucee-ram par to sinnu dohd.

§. 812.

Kad kreis=wiškahlu=palihgeem teef pawehlehts ismekleschanas deht kahdā weetā ngeet, tad winni zella= un usturra=naudu tāpat dabbu kā kreis=wiškahli. Bet kad winni zellā dohdahs us draudses-teefu pahrrau-dsišchanu, tad winneem tāpat ja=darra, kā bruggu=teefahm irr wehlehts, kad winnu lohjekleem pehz teefas=darrischanahm kur ja=brauz.

§. 813.

Ahrensburgas kreis=wiškahla palihgam bes scheem darbeem wehl pee-kriht raudsitees us Sahmu Landrahtu teefas darrischanahm itt kā aug-stakas teefas eefsch semneeku teefas=leetahm.

§. 814.

Rihgas kreis=wiškahla palihgam tāpat peekriht raudsitees us Rih-gas Rahtis=draudses-teefu. Bet par pilšsehtas teefahm pats kreis=wis-kahls irr lirts par usraugu.

§. 815.

Kad kreis-wislakli paschi zaur slimmibu woi zittadi teef aiskaweti, tad winnu palihgeem ja-isdarra winnu ammata darbi.

Peehta atschirra..

Par Dpgerikts nodalku semneeku teefas leetās.

§. 816.

Tai Dpgerikts-nodallai, kas ihpaschi atschirta us semneeku teefas-leetahm, irr tas galla-spreedums tikpat eefsch tahdahm isteefaschanahm, kas semneekem sawa starpā, kà arridsan, kas semneekem prett muishas-waldischanahm, un muishas-kungeem un muishas-waldischanahm prett semneekem. Par scho spreedumu ne fur tahlak newarr fuhdsatees.

§. 817.

Schahs teefas lohzeeki irr: Dpgerikts preekschsehdetajs tā kà preeksch-neeks, — winna weetneeks, — tas landrahta-leelskungs, kam tai meh-nesi tee landrahtu-teefas darbi-isdarrami, — tee landrahtu-leelskungi kas ikreisē fewischki pee Dpgerikts-darbeem aizinati, — un tas Dpgerikts peefehdetaja-leelskungs, kas preeksch Widssemes israudsihts.

§. 818.

Echi teefa ikneddelas weenu reisi fanahk us sawahm isteefaschanahm, kad preekschneeks winnu faajizina.

§. 819.

Rakstu-darbi schai Dpgerikts-nodallā irr apgahdajami zaur sittehru, kas us muishas-laikeem no Landaga teef ezejts. Winnam no Widssemes leelskungi kahrtas wajaga buht un us angstahm skohlahm ihpaschi pee teefas-leetahm mahzitam. Kad schis sittehrs teef zelts, tad Dpgerikts-nodalla trihs leelskungs ar wahrdeem Landagam usteiz un Landags weenu no teem israuga.

§. 820.

Kas wehl tai Dpgerikts-nodallā pee rakstischanas darbeem deen, prohti: weens protokollists un weens kanzellists jeb skrihworis, tee no schahs teefas paschas teef peenemti. — Krohnis wissu lohnes un usturra maksu no sawas pusses dohd, tā kà peelikkumā H. irr redsams.

§. 821.

Kad tad nu schee jauni liffumi wisseem Widssemes-semneekem irr dohti, lai tee nu dschwotu appaksch frohna- woi appaksch muishneeku

muishahm, un wiini wissi arridsan irr padohiti appaksch tahm nu is-teiktahm daschadahm teefahm; tad arridsan us preekschu Domehnu-teefai nebuhs eejauktees eefsch tahdahm teefas-leetahm, kas gaddisees starp frohna-muishu un muishneeku-muishu semneekem, un winneem tadehl, eefsch tahdahm leetahm nebuhs wairs no fewis woi ko pawehleht woi ko aisleegt zitteem muishas-waldineekem un zittahm muishahm.

Widssemes semneeku liffumi no 1819 §. 201 pahrtais.

§. 822.

Schee liffumi, kas wisseem Widssemes semneekem par labbu dohti, arridsan pehz teefas-buhfchanahm aisenem Rihgas rahts-muishu semneekus. Tomehr zaur scheem jauneem liffumeem rahts-teefahm par sawahm muishahm nefas neteef atrants; tapehz wehl schē teef peeminnehts ar ihpascheem wahrdeem, ka teem us tahm ihstenahm Rihgas rahts-muishahm dschwodameem semneekem arri ihpaschas waltis un ihpaschas draudses irr, kas eefsch teefaschanas-leetahm kreis-teefas weetā stahw appaksch Rihgas rahts-semmes-teefu, un atkal Dpgerikts weetā appaksch wissas rahts augstakas teefas. Bet tahs muishas, kas ahrypuss pilsehtas rohbescheem Rihgas pilsehtai un zittahm kahdahm pilsehtahm peederr, — tahs paleef appaksch tahm semneeku-teefahm, kas wissai Widssemmei dohtas, — tā kà schinnis liffumōs irr skaidrohts un pawehlehts.

Widssemes semneeku liffumi no 1819 §. 202 pahrtais.

Ohtra nodalka.

Par semneeku teefas-leetahm un teefas-buhfchanahm.

Pirma schirra.

Teefaschanas un isteefaschanas liffumi.

Pirma atschirra.

Kà semneekem pee teefahm sawas teefaschanas buhs usahkt un iswest.

§. 823.

Pee semneeku teefas-leetu isteefaschanas liffumi semneekem pawisfam diwejadu labbumu apgahda, prohti:

- 1) ka winnu stridibas leetas drihs teef isteefatas; un
- 2) ka isteefaschana dands wiss nemaksa.

Tapehž irr aisleegtas wiffas leelas garras rakstifšanas šurp un turp un wiffa awkaktu eejaukšana.

Wiffas semneeku fuhdsības un strihdības=leetas tadehl buhs nodarriht zaur pašu teefas jeb teefneschu fskaidru ismekleschanu mutte prett mutti. Tapehž iffatram teefatajam, jeb teefnescham jau pehž sawa ammata peenahkabs teem palihdseht, kas teefu mekle, ja tee sawa negudribā jeb nesinnaschanā, aplam ko darra jeb runna, pašcheem par fskahdi. Teefatajam tadehl peenahkabs tohs, kas fuhdsahs zits prett zittu, mihli usfubbinah, lai labbaki falihgft un meeru derr. Ja teefatais useet, ka ta teefa, kam pirmai bija ja=ismekle ta leeta, kahdu neleetigu spreedumu buhtu spreedusi, woi ka tai kas buhtu pahrgahjees, woi fur missejees pee ismekleschanas, tad tam peederr tahdu spreedumu pahrwehrft un to truhkumu peepildiht. Un ja atrohd, ka fuhdsetaji pašchi daschahrt aismirfufchi peeminneht schahdas tahdas leetas, kas narw prett liffumeem un tak teem warretu ko palihdseht, tad tam peenahkabs tahs aismirftas leetas usnemt un sawu spreedumu spreesft, pehž tam, ko winsch pats irr usgahjis un usnehmis woi weenam woi ohtram no teem strihdedameem par labbu. Tas warr notift: kad zits buhtu luhdsis masaku teefu un atlihdsinaschanu, ne ka tam nahkabs un ko warreja prassift; woi arri, kad zits peemirfts peeminneht daschas aissildinaschanas, kas tam warr par labbu nahft, prohti: ka ta starpibas=leeta fenn gaddeem nekluusi usnemta un tadehl isdsiffusi, woi arridsan, kad zits parahda dehl usfuhdsehts, us to parahdu jaw ko buhtu nomakfajis, woi kad winnam kas buhtu norehkinajams no ta parahda un winsch to nebuhtu usdewis fskaidri, u. t. j. p.

Tapat arri teefatajam ja=luhko us to, kas pee isteeffaschanas it ihpafchi bahrineem un feerwischlahm no teefas nahft par labbu, un ka teem nedarra pahrafi, u. t. j. p. Ittin tapehž tad nu teefatajam peenahkabs eefsch wiffahm semneeku strihdības=leetahm, ka pats to strihdības leetu usnemm un isfkaidro, ka pats labbi pahrklausa to fuhdseschanu tapat, ka apfuhdseta aissildinaschanu, ka to ihstu strihdības=leetu gudri un driht isfchfir no wiffeem peejaufteem neekeem un neeka wahrdeem, kas ne ko neissfkaidro bet pawilzina ween to noteefaschanu.

Tomehr, lai teefas jeb teefataju spreedums nebuhtu gluschi neleetigs un pawiffam atmettams, tad pee katras isteeffajamas leetas ja=leef wehrā un ja=darra arweenu tā:

- 1) Suhdsetais lai eefuhds sawu fuhdsibu pee tahs teefas, kam pehž scheem liffumeem friht to leetu usnemt, ismekleht un par to spreesft.
- 2) Tad ja=isfklusina tas, kas apfuhdschits un ja=dsird, ko tas fazzihs un atbildchs us to fuhdseschanu.
- 3) Kad tas notizzis, tad fuhdsetais lai usrahda sawu taisnibu.
- 4) Pehž tam ja=lawj apfuhdschitam, lai atbild un runna pretti, ja winnam kahds aissildinaschanas wahrs wehl buhtu bijis.
- 5) Kad nu wifs tā notizzis, tad ta teefa, kam peenahkabs to leetu isfchfirt, beidscht spreesch sawu spreedumu.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 204.

A. Pee walfs=teefas.

§. 824.

Walfs=teefa wiffas strihdības un isteeffaschanas=leetas nodarra un isfchfir zaur ismekleschanu, mutte prett mutti, un bes wiffas newaija=dsigas un neleetigas aiskaweschanas, tomehr tai ja=luhko us to, ka wiffu to leef wehrā, ko §. 823. preefschrafta isteeffaschanas dehl. Walfs=teefai peenahkabs pahw wiffahm leetahm darbotees, lai tee, kas pee winneem teefu mekle, falihgft un derr meeru. Bet to lai darra bes wiffas usspeeschanas un peespeesdamas=peerunnaschanas.

Ja tai ne=isdeweess, tad wehl walfs=teefa fahf ihsti isteeffah to leetu, isfklusinadama papreefsch fuhdsetaju un apfuhdsetu. Bet to lai darra ar pazeetigu un usmannigu prahtu, neluhkodama us raddu=jeb draugu=jeb zittu kahdu buhschanu, neds arridsan par nepateefi aistahwedama jeb aplam tizzedama woi par labbu woi par launu. Kad nu isfklusinajusi tohs, kas fuhdsahs, tad pahrklausa fskaidri tohs leezineefus, bet swehrinah tohs neswehrina un tohs pahrklausijusi un wehl labbi pahrdohmajusi wiffu, kas parahdijees pee isfklusinaschanas, sawu spreedumu spreesch pehž sawas wifslabbakas atfihfšanas un sinnamas firds.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 205.

§. 825.

Par protokolli pee walfs=teefas un kas pee ta ja=leef wehrā jau nosazzihfts un pawehschits §. 766.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 207.

§. 826.

Pee walfs=teefas wiffas leetas ja=nodarra ar wahrdeem un mutte prett mutti latwiski, un protokolle arri latwiski ja=raksta.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 208.

§. 827.

Walfs=teefa sawu teefu spreesch pehž ta padohma, kam peekriht sawu teefas wihru leelaka pufte.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 209.

§. 828.

Suhdsetajam tik labbi, ka apfuhdschitam pašcheem ja=nahft teefas preefschā, bet muischneekeem un teem kam irr muischas waldischanā, palauts fuhdschit zaur weetneeku. (Luhko §. 836.)

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 210.

§. 829.

Ja kahds no walfs=laudim, oizinahs teefas preefschā, neklausu un nenahft, tad tahdam ja=atlihdsina woi wiffai walfs=teefai woi zittam teefas wihram ween ta aiskaweschanā, kas zaur tahdu nepaklausifchanu nahfusi. (Luhko §. 882.)

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 211.

§. 830.

Kad walsis=teefas spreedumam buhs buht geldigam un spehzigam, tad irr waijadfigs, ka pee spreeschanas wissi teefas wihri irr klast, un ja (ka §. 370 nosazjists) wairak ne ka trihs teefas wihri peeberr pee weenas walsis=teefas, tad wiss masaki trim waijaga buht kohpa. Kad teefas=wihri flaidri us puffedim isdewuschi sawu padohmu (diwi prett diweem, trihs prett trim), tad tas padohms, kam preekschsehdetajs pee-kriht, usfwerr to zittu padohmu.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 212.

§. 831.

Kad ta isteefajama leeta sawa wehrtiba irr tahda, ka warr angsta-fas teefas palihgu mekleht (appeleereht) tad walsis=teefai, kas sawu spreedumu spreedusi, wehl buhs teem, kas sawu teesu meklejuschi, flaidri istahstih to, kas teem, ka §. 832 rahda, ja=darra, kad gribb ap-peleereht un kas teem buhs ja=peezesch pascheem, kad ta wiss nedarra.

§. 832.

Ja weens no teem, kas sawu teesu meklejuschi, naw meerà ar to, ko walsis=teefa spreedusi un ja ta strihdibas=leeta sawa wehrtiba wairak welk, ne ka 5 fudraba rublus, tad tam 8 deenu starpà no tahs deenas, kad walsis=teefas spreedums tam fluddinahts, tai ja=usdohd, ka ne effoht ar meeru; un kad schi tam palauj appelleereht un par to tam isdewusi sikhmiti, tad tam atkal 8 deenu starpà no tahs deenas, kad to appelleereschanas sikhmiti dabujis, ja=teef pee draudses teefas, tai usdohd sawu leetu, un teefas notehrs to eeleef protokolli, ja ta gadditohs, ka tannì deenà draudses teefa nesehsch.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 213 pahrtaishts.

§. 833.

Bet kad tas, kas appelleere woi weenà weenigà leetà ta wiss nedarra, ka walsis=teefa mahzijusi un peefohdinajusi pee appelleereschanas darriht, tad pats saude sawu appelleereschanas wallu un walsis=teefas spreedums eet un paleef sawa spehka.

§. 834.

Tam walsis=teefas wihram, kas bes pateefigahm aiskaweschahanam, tapatt ween, tai sinnamà teefas deenà nenahf wiss us teefas sehdeschanu, tam 30 fudraba kappeiki strahpes ja=eemakfa walsis nabbagu lahde.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 214.

§. 835.

Ko walsis=teefa spreedusi, to pirms wehl isdarra scho spreedumu, preekschsehdetajam buhs nest preekschà muischas waldishanai, lai ta par to sinna.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 215.

B. Pee draudses=teefas.

§. 836.

Suhdsefchana, jeb kas pee suhdsefchanas draudses=teefas preekschà ja=darra.

Kas pee draudses=teefas gribb eesuhdseht kahdu suhdsehtu, tam tas ja=darra pascham ar wahrdeem, un flaidri buhs istahstih, par ko winsch suhds un kapehz; turflaht arri usdohd, ka ta strihdiba zehlfuses un ka winsch dohma sawu suhdsefchanu aistahweht. Ja suhdsetajs woi apsuhdsehts irr no semneeku kahrtas, tad pascham ja=nahf teefas preekschà. Muishneeks jeb muishas waldneeks, woi nu suhds woi irr apsuhdsehts, gan pats warr nahf teefas preekschà, bet arri ar raksteem ween; jeb arri sawa weetà zittu kahdu stelleht, kas winna leetu aistahw.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 216.

§. 837.

Draudses=teefa eeleef sawa protokolli to suhdsefchanu un to, ko suhdsetajs daschkahrt wehl peeminnejis klast pee suhdsefchanas. Kad tas notizis, tad draudses=teefai peenahfahs labbi pahrdohmaht:

1. kahrtà. Woi suhdsetajs pats pehz sawas kahrtas un buhschanas un woi ta suhdsehtas leeta kriht appalsch draudses=teefas. Ja ne, tad suhdsetaju norahda us to teesu, kam kriht scho leetu ischkirt. Bet kad draudses=teefa noproht, ka tai kriht, tad:
2. kahrtà, isklaušina no suhdsetaja: woi ta leeta, par ko suhds, naw daschkahrt jau eesuhdseta pee zittas teefas; woi nebuhs jau ischkirta zaur to, ka suhdsetajs un apsuhdsehts meeru derrejuschi; woi nebuhs jau noteefata ar zittas teefas spreedumu, kas jau gahjis sawa spehka, un beidsot arri wehl isklaušina, woi ta leeta, par ko suhds naw tahda, kas jau senn gaddeem isdissufi un palikkusi par tahdu, kas wairs neusnemmana pee teefas. Kad nu atrohdahts, ka ta leeta jau eesuhdseta pee zittas teefas, tad draudses=teefa suhdsetaju norahda us to teesu, kur ta leeta jau irr peenemta; kad useet, ka ta suhdsehtas leeta jau ischkirta woi nu ar salihgschanu, woi ar teefas spreedumu, jeb ka isdissufi un palikkusi par wairs ne usnemmanu, tad draudses=teefa suhdsetaju atraida noht ar to pamahzishanu, ka winna suhdsefchana gluschi neleeta un pawissam nepeenemmana.

Bet ja suhdsehtas irr peenemmana, tad draudses=teefa:

3. kahrtà ismekle: woi tas suhdsetajs arri sawas buhschanas pehz irr tahds, kam brihw suhdseht pee teefas, jo brihw suhdseht tam ween, kas pats proht un mahf sawu mantu waldih, bet ahrprah-tigeem un teem, kas naw pilnà prahtà, kurleem, kas arri mehmi, tahdeem, kas no teefahm sinnamì darviti ischkehrdeji un tahdeem, kas par pasauli gahjuschi un iskliduschi, teem tahdeem wisseem weetneeku waijaga, kas preeksch teefahm winnus paschus un winnu leetas aistahw. Bahrinu weetà winnu pehmindereem ja=eet. Laulatas seewas zaur teefahm ne=eet, ka ween aistahwetats no

saameem wiireem, un kad kahdai ja=fuhds prett paschu sawu wiiru, tad tai ja=nemm zits wiirischkis lihds, kas winnu aisstahw. Utraitnes un tahdas meitas, kas pehz liffumeem jau warr pee wiira eet, preefsch teefas newarr notaisht kahdu leetu par gel-digu, ja tahm naw sawi aisstahwetaji klah. Kur weeteeki pee-nemmami eefs ch teefas leetahm, tur teem woi ar raksteem ja=usrahda, ka tas tohs suhtijis, kurra weeta tee nahf, woi ar pro-tokolli, kur tee eerakstiti. Pehz tam:

4. kahrtä. Draudses=teefai peederr ismekleht, woi fuhdssetajs arri teescham tas, kam ta fuhdsibas leeta reebj, un kam peederr to usnemt un mekleht preefsch teefas. Ja winsch to newarr parah-diht, tad no teefas teef noraidihts noht, kamehr fskaidri buhs parahdijis, ka winsch tas pats, par ko isteizahs. Kad wiffas schahs ismekleschanas pagallam, tad:
5. kahrtä. Draudses=teefa iswaiza no fuhdssetaja, woi winnam weenam pascham ween irr ja=fuhds par scho leetu, jeb woi wehl zitti kahdi fuhdssetaji par to, un woi tas usfuhdschts weens pats apfuhdsams schihs leetas dehl, jeb woi zitti kahdi arri wehl ap-fuhdsami, un woi apfuhdschts naw daschkahrt tahds, kas sawas leetas pats newarr aisstahweht un kam tadehl aisstahwetaja wai-jaga. Scho wiffu teefai waijaga sinnaht, lai warr lift faaizi-nahst us nahkoschu teefas deenu, wiffus, kam ween dalla pee schihs leetas isteefaschanas.
6. kahrtä. Kad waijadfigs, lai fuhdssetais usrahda kahdu galwo-schanu, tad teefa tam pawehl to fagahdaht, ta ka §. 878 nosazijhts.
7. kahrtä. Draudses=teefa fuhdssetajam wehl lasfa preefscha winna fuhdseschanu, un tam leek pee firds, lai wehl labbi apdohma wiffu, ko winsch isfazzijis, woi tur naw kahda netaisniba klah, kas pehzak pascham warretu tift par leelu wainu. Teefa win-nam arri wehl peekohdina, ka wolti un wiltigi teefatees, ne muhscham newarr labbus auglus nest, un tad wiffspehdigi sawa protokolli faraksta wehl wiffu to, ko warr buht fuhdssetais wehl usdohd un kas no teefahm naw atmettams.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 217.

§. 838.

Aizinaschana preefsch teefas, ka ar to buhs notift.

Draudses=teefa to deenu jeb terminu noleek, kur to eefuhdssetu leetu teefahs, un us to terminu fuhdssetaju woi apfuhdssetu leek preefscha faukt woi nu zaur muishas waldischanu woi zaur to walfis=teefu appafs ch ko tee stahw.

Tahda pascha wihs ta arri sauz preefscha tohs leezineekus un tohs, kam wehl dallas irr turklahst un tohs pahrsstahwetajus un palihgus. Ja tee dshwotu zittas teefas aprinki, tad to teefu, appafs ch ko tee peederr, usaizina ar grahamatahm, lai gahda, ka teef attstelleti us scho draudses-teefu. Katrai teefai peenahfahs paklausht tahdahm usaizinaschanas grahamatahm, ko teefas zitta us zittu laisch, un ja kahda teefa nepaklausa wifs, tad tai ja=atbild par tahdu nepaklausichanu.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 218 pahrtait.

§. 839.

Atbildeschana us to fuhdseschanu, jeb kas tur jaleek wehra.

Ja apfuhdschts, kam draudses=teefa wiffu to fuhdsibu darrijusi sin-namu, leedsahs to darriht, ko fuhdssetajs prassa, tad tam ja=atbild jeb ja=dohd sawa atbildeschana prett to fuhdseschanu; tam ja=darra sinna-mas sawas eerunnaschanas un wifs, zaur ko winsch dohma schahs ap-stiprinaht, un fuhdssetaja fuhdseschanu isnihzinaht. Ta patti parahdi-schana, kas fuhdssetajam ja=peenefs, ta arridsan apfuhdssetam. (Ruhko §. 837. Atä kahrtä.)

Widsemmes semneefu liffumi no 1845. §. 219.

§. 840.

Ismekleschana, us kahdu wihs tai buhs notift.

Ja teefa wolti darbojusees sameerinaht fuhdssetaju un apfuhdssetu, tad fahf ismekleht to leetu, usnemm to ismekleschanu, un ja ta strihdibas leeta tahda, ka zaur liffumu spreedumu weegli us weetas to warr is-schirt (un to jau katram teefas spreedeam fskaidri waijaga sinnaht), tad pehz ismekleschanas arri tuhlin spreesch sawu spreedumu. Bet ja ta is-teefajama strihdibas leeta tahda, ka pee tahs schis woi tas notizzis, ko papreefsch wehl waijaga dillaki ismekleht un isprast, tad teefa pawiffam turrahs pee tahs leetas, kam dehl ta strihdiba zehlfusees, un istauja gruntigi wiffu, kas winnas pehz notizzis, un us ko fuhdssetajs un ap-fuhdschts teepahs abbi diwi.

Kad nu ta ihsta strihdibas leeta fskaidri atrasta un istaujata grun-tigi, tad draudses=teefa israug tohs leezibas rakstus, ko daschkahrt woi weens woi ohts, woi abbi diwi peeneshfufchi klah, swehrina un pahr-klausa tohs leezineekus, un ja waijadfigs ta pahrklausa arri tohs kas teefajahs. Ja rohdaht waijadfigs ko isprast ar to, ka ismekle us pa-schas weetas, tad teefa tur no=eet us to weetu un to isdarra, un ne-rimst ismeklejoht, kamehr woi nu to leetu gruntigi isdibbinajusi, woi darrijusi tomehr pehz liffumeem wiffu, ko ween sinnausi un spehjusti lai to fskaidru taisnibu dabbutu lauka. — Kad ismekleschana nobeigta, tad teefa iswaiza tohs, kas teefajahs, woi daschkahrt teem naw wehl kas ja=peeminn, ko usnemt geldetu un ja atrohdaht, tad to arri wehl pee-raksta. Ja zittam no teem, kas teefajahs schkeet, ka tam, kamehr ta leeta wehl naw pagallam ischskirta, draudses=teefa ar kahdu spreedumu darrijusi pahrafi, tad tam gan naw aisleegts kreis=teefu luhgt, lai ta winnam palihds prett tahdu spreedumu, bet ta ihstena ismekleschana pee draudses=teefas ar to neklufst wifs aislaweta.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 220.

§. 841.

Teefas spreeschana, ka pee tahs ja=darra.

Kad ismekleschana nobeigta un tee, kas teefajahs to spreedumu gai-didami atkaphufchees, tad teefataji sawa starpä farunnajahs par to leetu un sawu spreedumu spreesch pehz ta padohma, kam peekriht teefataju

leelaka püsse. Scho spreedumu notehrs eeraksta protokolli un leek ar ihseem wahrdeem flahst, kapehz teefataji zittabi ne, kà tà ween spreedufchi. Teem kas teefajahs spreedumu woi nu tuhlin darra sinnamu, woi noleek terminu, fur teem us preekschu to darrihs sinnamu. Scho terminu nebuhs nolift, kà wisswehlaki par 2 neddelahm, no tahs deenas skaitoht, kad ismekleschana nobeigta.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 221 pahrtais.

§. 842.

Kad draudses=teefa negribb, lai winnas spreedums buhtu atmettams par tihri neleetigu un negeldigu, tad waijadsigs, ka bes teefas preekschsehdetaja padohma, wehl diwi peeschedetaji sawu padohmu dewufchi. Kad teefataji skaidri us pusses isdewufchi sawu padohmu (diwi prett diweem, trihs prett trim), tad tas padohms, kam preekschsehdetajs peekriht, usswerr to zittu padohmu.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 222 pahrtais.

§. 843.

Prett tahdu draudses=teefas spreedumu palauts appeleereht tad ween, kad spreedums pats irr beidsamaais, un ta leeta, par ko spreests, sawa wehrtiba welk wairak, ne kà definitis fudraba rublus.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 223.

§. 844.

Kad spreedums fluddinahts un ta leeta tahda, ka palauts appeleereht, tad draudses=teefa teem, kas teefajushees, sinnamu darra wissu, kas teem ja=darra, kad gribb appeleereht, un tohs pamahza par to, ko peezeetihs, kad aiskawejahs appeleereht, un par wolti aiskwilzinahs is=teefaschanas gallu. Teefa protokolli eeraksta, kà tee effoht pamahziti par to.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 224 pahrtais.

§. 845.

Kreis=teefa irr ta teefa, fur appeleere prett draudses teefas spreedumu, ja ta leeta tahda, ka palauts appeleereht.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 225.

§. 846.

Ja tas, kas appeleere, gribb lai tam nesuhd winna appeleereschanas walla, tad pa 8 deenahm no tahs deenas, fur draudses=teefas spreedums tam sinnam darrihts, tai ja usdohd, ka appeleerehs. Turflaht tam skaidri ja=usdohd, kadehl ihsti gribb appeleereht, un ja=eemakfa 60 kap. fudr., ko sauz neuswinneschanas naudu. Ja augstaka teefa arri winnu atrohd wainigu, un winsch neuswinne, tad schi nauda kriht winna walfs=lahdei, ja ne, tad pascham to atdohd atpakkal. Tif drihs, kà draudses=teefai usdohs, ka ta leeta ees us augstaku teefu, winna woi aisleeds, woi palanj, appeleereht, un kad palahwusi, tad to tuhlin no sawas pusses kreis=teefai darra sinnamu, suhtidamia lihds wissus raktius, kas farakstitti par schahs leetas isteefaschanu. (Schohs raktius sauz: aktes.) Ja tam, kas appeleere, zitti appeleere lihds, tad scheem wissas

leetas ja=nemm wehra un ja=darra tapat kà winnam, bes ween, ka to neuswinneschanas naudu ne=eemakfa.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 226 pahrtais.

§. 847.

Kad tas, kas appeleere, to naudu nespehj eemakfaht, tad gan to tam warr atlaist, bet diweem zitteem ustizigeem zilwekeem, jeb ar wahrdeem, jeb ar raksteem swestibas weeta, ja=apleezina, ka nespehj. Bet walfs=teefa arri tam to warr apleezinaht. Scho leezibu tam buhs usrahbiht pee draudses=teefas, pirms ne kà tas termins beidses, kas tam dohts us appeleereschanu.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 226 pahrtais.

§. 848.

Ja tas, kas appeleere, negribb faudeht sawu appeleereschanas wallu, tad tam kreis=teefai sawa suhdsechana ja=darra sinnama diweju neddelu starpà, kas skaitamas no tahs deenas, fur tam palahwe appeleereht. Kad winsch to darrijis, tad kreis=teefa noleek to terminu, kad winna scho leetu usnems.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 227.

§. 849.

Ja teem kas teefajahs, nepalauj appeleereht, tad tapat diweju neddelu starpà warr suhdseht par to pee kreis=teefas. Bet kad tee woi weenà weenigà leeta tà nedarra, kà schee liffumi mahza darriht pee appeleereschanas, jeb kad par nepalautu appeleereschanu nesuhds diweju neddelu starpà, tad skaidri neko wairs newarrehs wiss darriht prett draudses=teefas spreedumu un tas pats eet un paleek sawa spehka.

§. 850.

Kad kahds appeleerejis, tad sinnam, ka draudses=teefa wehl aisturr sawa spreeduma isdarrischanu, tomehr ja draudses=teefa noproht, ka woi weens woi ohts no teem, kas teefajahs, zaur tahdu uskaweschanu warr nahst skahde, un ka winnas spreedumu pehzak wairs newarrehs papilnam isdarriht, tà kà waijadsetu, tad winnai peenahkhs jau tuhlin ko pawehleht un list darriht, ar ko tahdu skahdi nogreesch un par to, ko pawehlejust, woi darrijusi, kreis=teefai sinnu laist.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 228.

§. 851.

Ja tai deenà, kad teefai sinnu dohd, ka appeleerehs, draudses=teefa nesefsch, tad tas, kas gribb appeleereht, to usdohd teefas notehram, kas to neuswinneschanas naudu fanemm un par to eeraksta sawa protokolli.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 229 pahrtais.

§. 852.

Woi nu draudses=teefa palanj woi nepalauj appeleereht, leezibas schmite par to appeleereschanu tai ja=isdohd tam, kas gribb appeleereht. Ar scho schmitti winsch noet suhdseht pee kreis=teefas. Ja draudses=teefa

leedsahs tam to sĥmitti isdoht, tad par to warr suhdseht un wannai ne-ween ja-atlihdſina wiſſa ſſahde, bet eekriht wehl ihpſchā ſtrahpē.

Widſemmes ſemneeku liſſumi no 1819 §. 230.

§. 853.

Draudſes=teefa tahdas leetas, kur tai nekriht ſpreest, bet ſameeri-naht ween, iſmekle gan un darra ſawu padohmu par tahm ſinnamu teem, ſas teeſajahs, bet kad tee naw ſameeringami, tad wiſſas aktes lihds ar ſawu padohmu noſuhta us kreis=teefu. Pee ſchahdahm leetahm tai pee-nahſahs tāpat darriht, kā §. 850 mahza darriht pee appeleereſchanas, prohti pawehleht un liſt darriht, tuhlin to, ſas to ſſahdi nogreeſch, un par to, ko pawehlejuſi un liſkuſi darriht, kreis=teefai ſinnu laiſt.

Widſemmes ſemneeku liſſumi no 1819 §. 231 pahrtaiſ.

C. Pee Kreis=teefas.

§. 854.

Kas appeleere, tam pehz liſſumeem noliktā laiſa ja=usrahda, kā appeleere pehz taiſnas teeſas, un tam tad wehl palauts usdoht klahſt jaunas leetas, woi jaunas leezibas, ar ko dohma aiſſtahweht ſawu ſuh-dſeſchanu. Kam appeleerejoht ja=eefuhds ar wahrdeem ween, bet kam palauts ar rakſteem eefuhds, un ſas zaur weetneeku warr eefuhds, par to luhko §. 836.

§. 855.

Kreis=teefa noleek terminu us plaſchaku iſmekleſchanu, un tohs, ſas teeſajahs, aizina ſawā preeſchā, woi nu zaur winnu muiſchas wal-diſchanu, woi zaur winnu walſis=teefu.

Widſemmes ſemneeku liſſumi no 1819 §. 233.

§. 856.

Kreis=teefa iſlaſſijufi to iſmekleſchanas protokolli, ko dabbujufi no draudſes=teefas, usrakſta, ko apſuhdschſt daschlahrt wehl leezina pretti, un patti peeleeſ to klahſt, ſas truhſt, tāpehz, kā miſſejees jeb pahrgahjis teem, ſas teeſajahs, jeb tai teeſai, ſas iſmeklejuſi (ja daschlahrt ſchāi ſemmaſai teeſai paſchāi nepawehl to peelikt klahſt). — Ja waijadſigs, tad kreis=teefa wehl zittus leezineekus pahrlauſa, un pahrdohma abbeju leezibas=rakſtus; kad rahdahs waijadſiba noeet us to weetu, kur ſas ja=iſmekle woi ja=aprauga, tad aiſſuhta us to woi no ſawas puſſes kahdu, woi kahdu no tahs teeſas, kam bijufi pirma iſmekleſchana. Kad nu tahdā wiſſe darrijufi, ko ween ſinnadama un ſpehdama, lai to ſſai-dru taiſnibu dabbu lauſā, un paſchā pehdigā gallā wehl iſklaufijufi, ſas ween ſtrihbedameem wehl buhtu bijis ja=peeminn, tad ta ſawu beidsamu wahrdu ſpreesſch un ſchahdu ſawu ſpreedumu darra ſinnamu woi tuhlin pehz tam, kad tee iſmekleſchanas rakſti (tahs aktes) lihds gallam iſ-weiſti, woi arriſan zittā kahdā teem ſtrihbedameem peeſazittā deenā, kam tomehr wiſſwehlaſi buhs buht 14tai pehz tahs deenas, kur tahs a tes iſweſtas lihds gallam.

Widſemmes ſemneeku liſſumi no 1819 §. 234.

§. 857.

Kreis=teefas ſpreedums tad ween paſtahw un irr ſpehzigs un to ne-warr atmeſt kā neleetigu, kad wiſſ=maſaki trihs no winnas teeſatajeem to ſpreedufchi, ſtarp kam allaſch lai buhtu bijis weens no ſemneeku pee-ſchdetajeem. Kad teeſataji ſſaidri us diwi puſſehm iſdemuſchi ſawu pa-dohmu (diwi prett diweem, trihs prett trim), tad tas padohms, kam preeſchſchdetajis peekriht, uſſwerr to zittu padohmu.

Widſemmes ſemneeku liſſumi no 1819 §. 235 pahrtaiſ.

§. 858.

Prett kreis=teefas ſpreedumu newarr appeleereht, bet ween luhgtees, lai ta Dpgerikts nodalla, kam irr dalla ar ſemneeku teeſas=leetahm, to ſpreedumu wehl pahrrauga. Bet tahdu pahrraudſſchanu tad ween warr luhgtees:

- 1) Kad kreis=teefas ſpreedums irr beidsama galla=ſpreedums un tahs teeſaſchanas leetas wehrtiba wehl wairak, ne kā 50 ſudr. rubl. Pee ſuhdsibahm par tahdeem kreis=teefas ſpreedumeem, ſas pa-ſchas iſmekleſchanas ſtarpā ſpreesti, nau beidsama galla ſpreedumi, tur ja=darra kā pawehlehts §. 840.
- 2) Kad tas, ſas to pahrraudſſchanu luhdsahs, lai nu buhtu ſuhdsch-tajis woi apſuhdschſt, ſawu prahtu, un kā naw ar meeru, ſin-namu darra, pirms ne kā 8 deenas pagahjuſchas pehz tahs deenas, kur kreis=teefas ſpreedums tam ſinnams darrihts; kad irr luhdsis leezibas ſĥmitti par to, kā wiſſch wiſſu to darrijis, ſas ja=darra tam, ſas pahrraudſſchanu luhdsahs, kad ſawas ſuhdsibas wiſſas pa weenai uſdemis ſſaidri un kad turklaht eemakſajis 2 ſudr. rub. neuswinneſchanas naudas. Schi nauda kriht winna walſis=teefai, kad pee Dpgerikts nodallas arri neuswinne wiſſ, bet kad uſwinne, tad to iſmakſatu pats dabbu atpaffak.

Widſemmes ſemneeku liſſumi no 1819 §. 236 pahrtaiſ.

§. 859.

Rā pee Dpgerikts ta nauda pahrraudſſchanas deht ja=eemakſa, jeb kā ta atlaiſchana, to mahza, §§. 846 u. t. j. p.

§. 860.

Kad kreis=teefa uſrakſtijufi to, par ko tahds ſchchlojahs, ſas Dp-gerikts nodallas pahrraudſſchanu luhdsahs un ſchis pee kreis=teefas wiſſu darrijis, ſas tam ja=darra pee tahdas pahrraudſſchanas, tad ſawas aktes tuhlin aiſſuhta us Dpgerikts nodallu.

Widſemmes ſemneeku liſſumi no 1819 §. 237.

§. 861.

Kad tam, ſas to pahrraudſſchanu luhdsahs, ſchſheet, kā to warr luhgtees no teeſas, bet kreis=teefa tam to leeds, tad tas pats par to warr ſuhdschſt pee Dpgerikts nodallas, tomehr tam ſawa ſuhdsiba ja=

peenefs 4 neddelu starpā, no tahs deenas, kad kreis=teefa tam leegusi, — un Dpgerikts=nodalla isklaušijusi, kadehl kreis=teefa leegusi, spreesch woi tas zilweks to pahrraudsichanu luhdsis par pateesu, woi tihri par nepa=teesu ween. Bet tahda fuhdseschana astonu deenu starpā pehz isdarritas pahrraudsichanas pee kreis=teefas ja=darra sinnama.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 238 pahrtais.

§. 862.

Kad tahdu pahrraudsichanu melle, tad pa tam starpam teefas spreedumu isdarrichanu aisturr, bet kur kreis=teefai schkeet, ka ar tahdu aisturresichanu leela skahde kahdam warretu nahkt, tur tuhlin tahdas pawehleschanas dohd, kas schim laikam jau derr, us to, ka nahkoscha laikā pehz winnas beidsama galla spreedumu lai noteek, un par schahdahm pawehleschanahm Dpgerikts nodallai sinnu laisch.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 239.

§. 863.

Teefas spreedums eet spehka un tam ja=paklaufa tad, kad to pahrraudsichanu nemelle, pirms ne ka 8 deenas pagallam, jeb kad tas, kam kreis=teefa to newehleja, 8 deenu starpā nau sinnu dewis, ka ees fuhdsetees par to pee Dpgerikts nodallas, jeb kad winsch naw fuhdschis, kamehr tahs noliktas 4 neddelas (§. 861.) wehl nebij pagallam.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 240.

§. 864.

Kreis=teefai peenahkabs pehz tam, kad sawu spreedumu fluddinajusi teem, kas teefajabs, tohs paschus pamahziht, ka un kas tahdam ja=darra, kas pahrraudsichanu melle, un kas tahdam ja=peezeesch, kas to darriht aiskawejahs. Teefas protokolli eeraksta, ka teefa pamahzijusi tohs kas teefajabs.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 241.

§. 865.

Kad draudses=teefai buhtu rahdijees waijadsigs pascha ismekleschanas laikā pawehleht, lai scho woi to darra tuhlin, tad peenahkabs kreis=teefai, kad sinnu par to dabujusi un tahdas draudses=teefas pawehleschanas neturr par skaidri teefigahm, tuhlin nofazzihht, woi tahm buhs pastahweht, woi ne, pirms ne ka wehl spreedusi sawu pehdigu spreedumu par to stribdibas leetu.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 242 pahrtais.

§. 866.

Kad kahds fuhdsahs, ka draudses=teefa tam nepalahwusi appeleereht, woi par to, ka pascha ismekleschanas starpā, scho to jau spreedusi, tad kreis=teefa no draudses=teefas prassa, lai tai nosuhtha wiffas ismekleschanas, un wissu, kas no teefas puffes pretti runnahs, un pehz to tad isdohd to waijadsigu padohmu.

§. 867.

Kad draudses=teefa kahdas stribdibas=leetas aislaidusi us kreis=teefu sawu padohmu ween par tahm isdohdama, tad kreis=teefa labbi pahrluhko un pahrdohma tahs ismekleschanas, un ja atrohdtahdas, ka pehz tahm warr spreesht, tad spreesch arridsan. Bet ja neatrohdtahdas, tad kreis=teefai wehlehts tahs stelleht atpakkal draudses=teefai, lai tahs darra pilnam derrigas. Turklahht kreis=teefa isdohd sawu padohmu par to, ko draudses=teefa pawehlejusti darriht pascha ismekleschanas starpā. Un to kreis=teefa darra, woi nu buhtu atpakkal suhtijusi tahs ismekleschanas, woi spreedusi pehz tahm.

§. 868.

Ceksch wiffahm teefaschanas leetahm, kur pirma ismekleschana un spreeschana friht kreis=teefai, schai ja=turrahs pehz teem pascheem preeksch=raaksteem, kas schinnis liffumōs dohti draudses=teefai.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 243.

§. 869.

Tahdu, kas labprahht tihri par nepateesu fuhdschis, zaur wiffahm teefahm skreen, kreis=teefa strahpe lihds 10 fudr. rubl. Kad scho strahpi ne=eemaksa par to laiku, kas tam nolikt, tad kreis=teefa ka patti sinnadama naudas weeta to strahpe, woi ar apzeetinasichanu, woi ar atstrahdasichanu, woi ar meefas strahpi.

D. Dpgerikts nodallas preekscha.

§. 870.

Pee tahdahm stribdibas leetahm, kas, ka §§. 858 u. t. j. p. mahza, eet us Dpgerikts nodallu pahrraudsichanas labbad, Dpgerikts nodalla pahrluhko tahs aktes, kas eesuhhtitas, un kad atrohdt, ka tahs pilnam derrigas, tad sawu spreedumu spreesch, pehz ta padohma, kam leelaka teefataju puffe peekrittusi, un masak ne ka trihs teefataji newarr spreesht. Bet kad atrohdt zittadi, tad winna tai semmakai teefai usdohd, lai wissu istaifa pilnam derrigu.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 244, 245, 246 pahrtais.

§. 871.

Kad kreis=teefa pee kahdas stribdibas leetas ko pawehlejusti woi liffusi darriht tuhlin, gribbedama skahdi nogreest, jeb kad pascha ismekleschanas starpā scho to jau spreedusi, jeb kad ta nepalahwusi pahrraudsichanu luhgtees, tad Dpgerikts nodalla arridsan darra ta, ka §§. 865 u. t. p. mahzihts.

§. 872.

Kad nu neweenam ne pawiffam naw aisleehts appeleereht woi pahrraudsichanu luhgtees, ja winsch to ween darra tai laikā, ko liffumi noleek un tahda wihsē, ka liffumi mahza, tad pehz taifnas teefas

Dpgerikts nodalla tahdam zilwekam, kas skaidri par nepateesu subdsejis un zaur wissahm teefahm ftrehjis, usleek strahpi lihds 25 fudr. rubl. Kad scho strahpi ne-eemaksa par to laiku, kas tam nolikts, tad Dpgerikts nodalla, ka patti sinadama, naudas weeta to strahpe, woi ar apzeetinaschanu, woi ar atstrahdaschanu, woi ar meefas strahpi.

§. 873.

Ceksch semneeku teefas-leetahm Dpgerikts nodalla irr ta augstakaja teefa, tadehl nekur wairs newarr appeleerecht, nekur wairs pahrraudsischanu luhgtees, kad Dpgerikts nodalla sawu beidsamu galla-spreedumu spreedusi. Sawas subdsibas par to, ka winnas spreedums atmettams tapehz ka tihri neleetigs, tee kas teefajahs warr usdoht pee waldidama fenata. Subdsibas par to, ka winna kahdam zilwekam sawu teesu leegusi, tahs preekscha neffamas wissu-augstakam teefas leetu waldineekam, woi winna weetneekam. Tas kas palizzis appaksha, wehl warr pee general-gubernatora woi pee winna weetneeka eet un luhgtees, lai tahs aktes wehl pahrrauga, tomehr us winna pascha galwu un atbildeschanu. Kad nu general-gubernators atrohd, ka pee isteefaschanas kahds truhkums, tad winsch ta spreeduma isdarrischanu wehl aisturr un Dpgerikts nodallai uswehle to leetu wehl pahrmekleht, woi to truhkumu peepildiht. Kad tas arridsan notizzis un general-gubernators spreedumu atrohd tahdu, kas likkumeem pretti, tad par to pasemmigu sinu aislaisch pascham scheligam keiseram.

Widsemmes semneeku likkumi no 1819 §. 247.

§. 874.

Lai nu gan kahds buhtu subdsejis pee waldidama fenata, ka Dpgerikts nodalla pee pahrraudsischanas ta spreedusi, ka winnas spreedums atmettams tapehz, ka irr tihri neleetigs, tak to Dpgerikts spreedumu buhs peepildiht tik labbi, ja daschahrt pats waldidams fenats nebuhtu jau pawehlejis, lai nepeepilda wiss. Tapat arri Dpgerikts spreedums ja-peepilda, kad subdsetajs buhtu gahjis pee general-gubernatora schelotees.

Geweschanas Kommissije no 19. Juni 1824.

E. Pee general-gubernatora.

§. 875.

Pee general-gubernatora stahw ne ween pahrraudsiht wehl tahs pahrraudsischanas aktes un wissu, kas pee tahs peederr klast (luhko §. 873.), bet pee winna arri warr eet schelotees par to, ka teefas pawissam leedsahs subdsibu peenemt un isdoht taisnibu un teesu. Jo kad kahds zilweks pee sawas semmajas teefas subdsejis, un ta nepeenehmusi winna subdsibu, un pee augstakas teefas gahjis, tur arri naw peenemts, tad tam brihw schelastibas luhgtees pee general-gubernatora,

woi winna weetneeka. Schis nu sakohpis wissas wajadfigas sinnas par to leetu, winnas ismekleschanu usdohd tai teefai, kam ta kriht.

Peelikta sinna: Kad kahds zilweks wissahm sawahm teefahm garram gahjis eet schelotees pee general-gubernatora, tad tahds ar sawu subdseschanu neween stellesjams atpakal us winna teefahm, bet strahpejams turklast ta, ka §. 872 mahza.

Ohtra atschkirra.

Wehl plaschakas nofazzischanas par kahdam ihpaschahm leetahm, kas pee teefaschanas wehra nemmamas.

§. 876.

Par termineem.

Wissahm teefahm buhs to ismekleschanu pasteigt zil ween warr, un tadehl wissus, kam kahdas ismekleschanas dehl janahk preeksch teefas, zil ween warr buht drihs aizinahk sawa preekscha. Teefahm tadehl nebuhs pawilzinaht tohs terminus. Pee tahdas aizinaschanas tomehr arri ja-leek sawa sinna, tahluma starpa, gadda laiks, kad kahdu aizina, un lauka darbi. Kad teefas ko irr pawehlejuschas, tad tahm arri peenahkaks ta ka ta leeta woi tas laiks to isnefs weenu deenu jeb terminu nolikt, lihds kurram buhs paklausiht winnu pawehleschanahm, un turklast nofazziht to strahpi, kas tam buhs ja-zeesch, kas lihds terminam nebuhs paklausijis. Kahdai schai strahpei buhs buht, to zitti likkumi schinni grahamata jau irr spreeduschi, un fur wehl naw spreeduschi, tur teefas spreedihs paschas. Draudses-teefa par pirmu nepaklausitu terminu usleek 60 fudr. kap.; par ohtru nepaklausitu terminu ohtruteek (120 fudr. kap.). Kreis-teefa usleek par pirmu nepaklausitu terminu 2 fudr. rubl.; par ohtru 4 fudr. rub. Trescho un pehdigo terminu abbas schahs teefas noleek ar to peekohdinaschanu: ka tas, kas treschureis buhs nepaklausigs, par to faudehs wissu sawu mekleschanu pee schahm teefahm, un tahm paschahm zeeti ja-peeluhko, ka noteek teescham pehz tahdas winnu peekohdinaschanas. Pee wisseem termineem, ko teefas noleek, skaita tahs termina deenas no pufsdeenas lihds pufsdeenai, no tahs deenas eefahkoht, fur teefa to terminu nolikke. Tahs fwehtdeenas un zittas fwehtfudeenas, kas kriht starpa, skaita lihds; bet ja gadditohs, ka termins beidsahs us paschu fwehtdeenu woi zittu fwehtfudeenu, tad pehz likkumeem termina gals wehl kriht us to pirmu darbadeenu pehz tahs.

Widsemmes semneeku likkumi no 1819 §. 248.

§. 877.

Par terminu peewallahm.

Gan wissahm teefahm, kas semneeku leetas teefa, schinnis liffumds pawehlehts, wissas stribdibas ischkirt un isteefah zaur ismekleschanu, tapehz tad arri tahm newaijadsetu neweenam nedohd tahdu termina peewallu (garraku terminu), kahdu gan brihscham dohd pee leelafahm isteefaschanahm. Tomehr, ja daschfahrt leetas irr tahdas, ka par nohti til labbi jau ja-dohd wehl kahdu termina peewallu, woi nu suhdsetajam, woi apfuhdsetam, tad teefahm tas gan naw aisleegts, bet tahm buhs labbi peelsuhloht, woi teefahm par nohti tahs termina peewallas til labbi jau ja-dohd.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 249.

§. 878.

Par galwineekeem un apgalwoschanu jeb kauzioni.

Ja suhdsetajs teefai skaidri usrahda, ka apfuhdsehts gattaws us behgschanu, tad schim ja-dabbu, kas par winnu galwo (kauzions jaleef). Bet suhdsetajam teefa kauzioni usleef tad ween, kad schis teefu luhds, lai ta apzeetina woi paschu apfuhdsetu, woi aiskihla wissu winna mantu, jeb kahdu dallu ween no winna mantas. Luhko §. 983.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 250 pahrtais.

§. 879.

Pee kurrachm teefahm ja=suhds.

Pats pirmais liffums pee wissas teefaschanas schis: Suhdsetajam buhs suhdseht pee tahs teefas, appaksch kam tas apfuhdsehts stahw, un kam pehz liffumeem friht ismekleht un spreest, jeb ismekleht ween, jeb spreest ween. Bet kad jau paschas teefas=leetas sawadas, tad arri sawadi ja=mahza, pee kurras kahdas teefas katurreis ja=suhds, jeb ja=mahza kurra kahda irraid ikreis ta peederriga teefa.

Par to nu mahza ta:

1ma kahrtā. Ja kas zittu gribb apfuhdseht, woi kahdas kustamas mantas, woi zittas kahdas leetas pehz, kas winnam no apfuhdseta ihpaschi nahkajs, tad ta peederriga teefa, kur ja=suhds, irr ta teefa tanni widdu, kur tas apfuhdsejams zilweks dsihwo jeb winna dsihwes=weetas teefa.

2tra kahrtā. Ja kas zittu gribb apfuhdseht kahdas nekustamas mantas pehz, tad ta peederriga teefa, kur ja=suhds, irr ta teefa tanni widdu, kur schi nekustama manta atrohdahts buhdama, jeb winna nekustamas mantas=weetas teefa.

3schā kahrtā. Ja kas zittu gribb apfuhdseht kahda kuntrakta pehz, tad ta peederriga teefa, kur ja=suhds, irr ta teefa tanni widdu, kur kuntrakts norunnahs, un kur apfuhdsetam ja=stahjajs pee teefas tapehz, ka woi pascham tur mittekis us kahdu laiku, woi kahda manta, kas tam ihpaschi peederr. Echo teefu sauz winna kuntrakta teefu.

4tā kahrtā. Ja kas zittu gribb apfuhdseht par to, ka tas winna mantu, kas tam bijusi rohka, naw pareisi waldijis ka gan warr suhdseht bahrini, kas tohs gaddus peedfihwojuschi, kur paschi sawu mantu warr dabbuht rohka, par saweem pehrmindereem, tad ta peederriga teefa, kur ja=suhds, irr ta teefa tai widdu, kur ta manta tikfusi waldita jeb ta fwefchu mantu waldifchanas teefa.

5tā kahrtā. Ja kahdam apfuhdsetam kas nahkajs no ta, kas winnu apfuhdsejis un ja schi winna prettisuhdsiba zehlfusees no tahs paschas buhschanas, no ka suhdsetaja suhdfsiba zehlfusees, un abbas diwas zitta ar zittu ta sapihtas, ka tai pascha reisē un tai pascha laika ischkirramas, tad ta peederriga teefa, kur ja=suhds, irr ta, kur suhdsetajs sawu suhdfsibu jau eefuhdsejis, jeb pretti suhdfsibas teefa.

6tā kahrtā. Ja apfuhdsehts woi pretti nerunnadams, woi ar labbu prahtu padohdamees pats irr ar meeru, lai winna stribdibas leetu ischkirr pee tahdas teefas, kam padohdtees neweens winnu newarr peespeest, tad tahda teefa irr ta peederriga un nosauzama: labprahdigas padohfchanas teefa.

7tā kahrtā. Ja kahds teefu luhds, lai winna prettineeku apzeetina paschu woi apkihla winna mantu, tapehz, ka bes tahdas apzeetinaschanas un apkihlaschanas tam bailes ween, ka tiks skahde, tad ta teefa, kas winna luhgschanu peenemm, irr ta peederriga teefa un nosauzama: apzeetinaschanas un apkihlaschanas teefa.

8tā kahrtā. Ja kahds woi nomanniht ween manna, ka zits to gribb apfuhdseht, woi sinnahst sinna, ka sawu suhdfsibu jau isnessis laudis un nu zaur sawu teefu to zilweku leef usaižinahst, lai pee tahs paschas teefas prett winnu mekle sawu taisnibu, woi peerahda kadeht to apfuhds, tad schi teefa irr ta peederriga un nosauzama: usaižinaschanas teefa.

1. peelikta sinna. Ta teefa, kas semneeku walfis laudim irr ta peederriga teefa, ta patti arriban peederriga teem, kas tai walfi dsihwo, un naw no muischneeku kahrtas, woi tahdu lauschu kahrtas, kas galwas naudas nemakfa lai par winneem suhdsetu woi schis woi tas, jeb lai teem irr stribdiba zittam prett zittu sawa starpā, jeb lai teem buhtu ja=teefajajs pehrminderu buhschanas, atstahstas mantas woi konfursa deht. Stempel-papirs un poschlini tahdeem ja=makfa. Ammatabirgereem pirma peederriga teefa irr kreis=teefa.

Widf.=gubern.=pat. 1823, 23. Jul. 1830, 20. Janw. 1832, 16. Wew. Rad semneeku walfis laudim suhdfsiba prett kophmanni, kas us semnehm dsihwo, tad ta ja=peenefs pee kreis=teefas; bet kad kophmannis dsihwo pilssehtā un stahw appaksch pilssehtas teefahm, tad pee schahm ta suhdfsiba ja=peenefs. Tomehr semneeku walfis laudis pee tahdas teefaschanas neko nemakfa par stempel-papiru nei arri zittas makfas.

2. peelikta sinna. Leelungeem, kas no skaidras muischneeku kahrtas, us augstahm stohlahm ismahziteem (studeereteem) kungeem un teem, kas galwas naudu nemakfa, ta kreis=teefa, kam aprinki tee dsihwo, irr ta peederriga teefa, kad semneeku walfis laudis par teem suhd.

3. peelikta sinna. Ratram walsis zilwefam sawas dšihwes meetas pehz ta irr ta peederriga, teesa fur winsch peerakstibts; teem kas wehl behrnu kahrtä, tur, fur tehws teem dšihwo, woi fur dšihwo paschi; seewahm tur, fur wihrs tahm dšihwo; atraitnehm tur, fur tas aisgahjis tahm dšihwojis.

4. peelikta sinna. Pehz schahm noliffchanahm tadehl buhs fuhdseht: nefu-stamas mantas dehl pee tahs teefas, appafsch kam schi manta peederr; grunts=funtrahta dehl ja=fuhds tur, fur ta grunts irraid; deenestu pehz tur, fur deene; un peeauguschi behrni nelahdsigas mantas waldischanas dehl sawus pehrminderus apfuhds tur, fur to mantu waldisa.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 251 pahrtaisf.

§. 880.

Teem kas teefajahs naw aisleegts, lai leek sawu strihdibu ar labbu ischskirt zaur ischlihrejeem.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 252.

§. 881.

Par nepaklausigu nenahkschanu teefas preekschä.

Ja fuhdsetajs täpatt kà apfuhdsehts abbi diwi aizinati nenahk teefas preekschä, tad teefa to eefuhdsetu leetu turr par atmetstu, to isdsehsch no saweem raksteem par eefuhdsetahm leetahm un to neusnemmm, kà ween, kad tihri no jauna to eefuhds.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 253.

§. 882.

Ja fuhdsetajs aizinahs nenahk teefas preekschä, bes wissahm preeksch teefas geldigahm aiskawefchanahm, bet apfuhdsehts nahk gan un runna fuhdsefchanai pretti, tad fuhdsetaju wehl ohtrureis aizina gan, bet teefa winnu neklausä kamehr usfuhdsetam to kawefchanu lihdsinajis, pehz schahs teefas nosazischanas. Ja fuhdsetajs ohtrureis aizinahs atkal nenahk wiss, bes ka warr usrahdiht preeksch teefas geldigas aiskawefchanas, tad tam ja-lihdsina apfuhdsetam tehrejums un flahde, un winna fuhdsibu wairs nepeenemmm.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 254.

§. 883.

Ja apfuhdsehts nenahk teefas preekschä un peeklahjigu sinnu par sawahm preeksch teefas geldigahm aiskawefchanahm tai naw demis zaur kahdu no mahjas laudim woi zittu kahdu ustizzamu zilwefu, tad winnu peespeesch nahkt, kad teefa atkal buhs kohpà. Un speest winnu peespeesch pehz winna buhschanas woi nu ar to, ka tam saldatus usfuhda un eeleek kohrteli, woi ar to, ka nosuhda us winnu to teefas=fullaini (lambohu) lai tas winnu fanemmm zeeti un nowedd us teefas. Preekschä nahzis tam pehz teefas padohma un spreeschanas ja=atlihdsina fuhdseta-jam wiss tehrejums un wissa flahde, fo tas warr flaidri usrahdiht, ka tam tikfusi zaur winna nepaklausichanu. Bet ja winsch tihschä prahtä paleek nepaklausigs tà, ka nei tee eelikti saldati fo palihds, nei teefas

fullainis winnu warr dabbuht rohka, tad ohtrureisi nenahzis, isteefaschana eet sawu usnemtu zellu. Ja tas, kas apfuhdsehts, pats newarr nahkt flimmibas dehl, woi zittas kahdas mainas dehl, kas geldiga teefas preekschä, tad ar isteefaschanu mett meeru, kamehr palizzis atkal weffels, jeb kamehr tee zitti kawekli mittejuschees to aiskaweht.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 255.

§. 884.

Kad tas, kas appeleerejis, un tas prett fo winsch appeleerejis, abbi diwi nenahk tai nolikta terminä, tad teem täpatt noteek kà fuhdsetajam un apfuhdsetam, kad tee irr nepaklausigi. Ja tas, prett fo appeleereja, ohtrureis aizinahs nenahk teefas preekschä, tad schi to turr par wainigu un us weetas spreesch, kas irr nospreeschams, ja tai daschkahrt neschkeet wehl wajjadfigs tai pirmai teefai usdoht, lai to ismekleschanu darra pilnam geldigu.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 256 pahrtaisf.

§. 885.

Kad woi fuhdsetajs woi apfuhdsehts woi leezineeks u. t. p. aizinahs teefas preekschä naw nahzis, bet aiskawefchanahs ar schahdahm tahdahm aiskawefchanahm, tad stahw teefataju sinna, woi schahs aiskawefchanas teefigas un geldigas un woi tadehl tas zilwefk lai paleek bes strahpes, woi ne.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 257.

§. 886.

Ja fuhdsetajs un usfuhdsehts katrs sawas teefaschanas beedrus woi aiskawefchanas peerahdjuschi un schee aizinati nenahk teefas preekschä, tad isteefaschana sawu usnemtu zellu staiga, bet us nenahzeju galwas. Täpatt arri noteek, kad tee teepjahs, ka winneem pee tahs leetas naw nekahda dalla, bet ja winni gattawi nahzeji, tad tohs klause un turr par tahdeem, kas weenä krehflä fehsh woi nu ar fuhdsetaju woi ar apfuhdsetu.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 258.

§. 887.

Par neusaizinateem beedrineekeem eefsch teefas leetahm.

Tohs kas neusaizinati, paschi no sewis pee isteefaschanas nahkschi stahweht woi us fuhdsetaja woi us apfuhdseta puffi tapehz, ka pascheem arri dalla ar to strihdibas leetu, tohs teefa turr par teefaschanas beedrineekeem, kas griibb teefatees jeb teefu melleht lihds. Bet kad zits noscheem, to teefas leetu griibb usnemt pats preeksch sewis ween un sawu taisnibu melleht ihpaschi, tad teefa tam pawehl, lai to eefuhds arriidisan ihpaschi, ja daschkahrt winsch us weetas neparahda flaidri, kà winnam weenam pascham pahre wisseem zitteem irr dalla ar to strihdes leetu.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 259.

§. 888.

Par teem, kas usnemahs zitta zilweku isteefajamu leetu iswest winna weeta.

Kad kahds zitta zilweka weeta eesuhdsetu leetu gribb iswest, un usnemmm tadehl to teefaschanu ar to suhdsetaju, bes to, ka usdohd ta zilweka wahrdu, kam winsch weetneeks, tad us winna galwas wissa fahde un wissas makfas, kas zaur to warr tift.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 260.

§. 889.

Par eesahftahm teefaschanahm kad tee kas teefajahs nomirft.

Kad weens no teem, kas teefajahs, nomirft, kamehr isteefaschana naw wehl pagallam, tad winna mantineekam feschu neddelu starpā, no mirschanas deenas fahitoht, teefai fahidru sinnu buhs doht, woi to stribdi gribb iswest lihds gallam, woi ne. Kad suhdsetajs woi apsuhsdsehts, kam teefas spreedums fluddinahts nomirft tanni starpā, kas teem wehl dohta us appeleereeschau, tad winna mantineekam wehl dohd 6 neddelas-laika, fur winsch teefai wehl warr sinnu doht, woi appeleerehs, woi nē. Bet ja tas mantineeks nesinnams woi par to mantibas dalku irr stribde, tad teefa patti eezell un leek wihru, kas par to leetu stahw.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 261.

§. 890.

Par teefigahm parahdischanahm.

Suhdsetajam tāpat, kā apsuhsdsetam gan peenahkajs, teefai usdoh: ar ko katre dohma parahdiht fawu taisnibu, bet teefa pehz tahm sinnaahm, ar ko allaschin isteefa zaur ismekleschanu, patti rihto kā tahs parahdischanas pehz fawas kahrtas preekschā leekamas. Tadehl ta aridisan tohs terminus noleek, fur leezineekem janahf preekschā u. t. j. p. Parahdischana irr pilnam derriga, kad no tahs fahidri warr noprast, kahda ta leeta, woi kā ta notiffusi; bet nepilnam derriga, kad pehz tahs newarr, kā ween fazziht: laikam buhs tahda, laikam tā buhs notiffusi.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 262.

§. 891.

Par to parahdischanu, kad kas neleedsahs.

Ja apsuhsdsetajs neleedsahs, ka ta suhdseschana taisna, jeb suhdssetajs neleedsahs, ka apsuhsdseta eerunnaschana taisna, tad weenu tif labbi kā ohtu teefa pehz to, ko pascht leezinajusch.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 263.

§. 892.

Ja zits neleegdamees ko isfalka, tad tahda isfazzischana tad ween peenemmama un geldiga, kad:

- 1) tas, ko winsch isfazzijis woi nu teefas preekschā woi zittur, fahidri rahdahs teescham teefa buht;

- 2) kad to isfazzijis ne tā, kā ar diwi mehlehmm runnajoht, bet ar fahidreem wahrdeem;

- 3) kad pats isfazzijis irr tahds, kam liffumi neleeds to panemtees, ko panemmahs schim brihscham.

- 4) Kad ta isfazzischana naw iswiltā ar wiltibu woi isspreesā ar spreeschanu.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 264 pahrtais.

§. 893.

Pehrmindereem ja=atbild teem, kam tee par pehrmindereem bijusch; pahrstahwejem ja=atbild teem, ko tee pahrstahw; weetneekem ja=atbild teem, kas tohs zehlfusch fawā weeta, par to ko neleegdamees isfazzijusch.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 265.

§. 894.

Ko zilweks teefas preekschā isfazzijis pats par ferwi neleegdamees, tam irr parahdischanas spehks, woi prettineeks to peenemm, woi nepeenemm.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 266.

§. 895.

Kad neleegdamees ko isfalka weens no teem, kas stahw woi us suhdsetaja woi us apsuhsdseta pussi, un lihds ar teem teefajahs weenā pulkā, tad tahdai isfazzischana parahdischanas spehks prett winnu paschu ween, bet ne prett teem zitteem, kam arri dalla ar to stribdes leetu.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 267.

§. 896.

Kas neleegdamees isfazzijis zittas teefas preekschā un pee zittas stribdibas, ne kā pee schahs, to turr par pilnigu parahdischanu, kad bij isfazzijis par to tahdu paschu leetu, par kahdu schim brihscham stribdejahs.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 268.

§. 897.

Par parahdischanahm zaur leezibas raksteem (dokumenteem).

Suhdsetajam tāpatt kā apsuhsdsetam buhs tuhlin pee suhdseschanas un atbildeschanas teefai preekschā list tohs leezibas rakstus (dokumentus), ar ko fawu taisnibu gribb apleezinaht woi nu paschus woi scho rakstu apleezinatus norakstus, ja ween to warr darriht un teem neatgaddiju-schees teefigi kamekli.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 269.

§. 898.

Teem, kas appeleerejusch, palauts tai angstakai teefai wehl jaunus woi zittus dokumentus list preekschā, bet tiffai pa tam starpam, kamehr ismekleschana wehl naw iswesta lihds gallam, tas irr: kamehr nei weens nei ohts, nei abbi diwi, kas teefajahs, wehl naw isteifusch to wahrdu: ka tee nei weens nei ohts pee fawas teefaschanas leetas ne ko no jauna

wairs peeminnehs woi peeneffih's. Kad tadehl strihdibas leeta jau is-fchirta un spreedums jau dabujis sawu spehku, tad zaur jauneem us-eeteem dokumenteem to leetu tad ween warr usnemt no jauna, kad tas, kas tahs wehl peenefs, papreefsch swehredams apswehre, ka libds tam lai-kam ne ko naw sinnajis par teem, un ka tam tad wehl tikkufchi sinnami, kad teefas spreedums jau sawu spehku dabujis. Bet allaschin teefai, pirms ne ka spreesch pehz tahdu pehzaf peenestu dokumentu, peenahkabs papreefsch klausht to, prett kam tas peenests.

Widssemes semneeku liffumi no 1819 §. 270.

§. 899.

Kad kahds teepjahs, peenests dokuments effoht palsch's, tad teefai labbi gruntigi ja-ismekle woi irr palschs woi ne. Kad dokumenta pa-raksti (appalsch rakstitti wahrdi) no teefahm irr apleezinati un apstipri-nati par taisneem un ustizzameem, tad ar paschu swehrestibu tahdu do-kumentu newarr notaisht par palschu.

Widssemes semneeku liffumi no 1819 §. 271.

§. 900.

Dokumentam nekahds spehks, kad par to leetu, ko ar to gribb ap-leezinahnt un apstiprinahnt aishahda us zittu dokumentu, kas naw peenests woi pawissam pasuddis, lai tas to apleezina un apstiprina.

Widssemes semneeku liffumi no 1819 §. 272.

§. 901.

Birkas (usgreeschami kohki), kur katram sawa pusse rohka un kur tahs rohbes riktigi faetahs kohpa, geld tapat, ka zitti dokumenti, jo kates dokuments woi nu ar rakstiteem wahrdeem woi ar rakstiteem skaitteem, woi ar zittahm kahdahm sihmehm, kas irr rakstu jeb skaitlu weeta, us-rahda, ka tas notizzis jeb darrihts, un birkas usrahda ar sawahm roh-behm. Kad weens sawas birkas pussi pasaudejis, woi tihfcha prahda to noleetajis, tad ohtram sawa pusse irr pilnam derriga parahdischana, to-mehr tam, kas to birku pasaudejis woi noleetajis, ta walla nesuhd wifs zittu kahdu parahdischanu peenest pretti.

Widssemes semneeku liffumi no 1819 §. 273.

§. 902.

Sinnami un pehz liffumeem farakstitti dokumenti apleezina pilnam derrigi to, par ko tee raksta, ka tas notizzis woi darrihts.

Widssemes semneeku liffumi no 1819 §. 274.

§. 903.

Dokuments, ko tas pats zilweks farakstijis, kas to leek preefscha, winnam par labbu it ne ka newarr apleezinahnt, bet warr gan prett winnu leezinahnt, kad prettineeks to few nemm par leezibu.

Widssemes semneeku liffumi no 1819 §. 275.

§. 904.

Dokuments, ko tas zilweks farakstijis, prett ko to nefs preefscha, warr doht leezibu woi winnam par labbu woi winnam par launu, kad pats irr apleezinajis: tas effoht teefcham winna pascha rakstih's.

Widssemes semneeku liffumi no 1819 §. 276.

§. 905.

Ja kahdam rakstus leek preefscha un sakka, tee effoht winna pascha rakstitti, bet winsch leedsahs, ka ne effoht, un ja ohtrs, kas tohs peenests irr tahds zilweks, kam aplam newarr tizzeht un kas arri to parahdu woi to apnemfchanu, kas tur usrakstita, ne tik tahli newarr parahdiht, ka buhtu jafakka: laikam ta irr, ka tur rakstih's, tad lai tas, kam us-teepjahs, winsch to dokumentu effoht rakstijis, swehre, ka pats to naw parakstijis, nei lizzis parakstih't zittam. Bet ja winsch negribb nei sweh-reht nei arri tohs rakstus atsiht par saweem, tad winnu turr par tahdu, kas tohs rakstus par saweem atsinis. Kas sawas paschas rohkas rak-stus atsinis par pascha rakstiteem, tam newarr palaut ar swehrestibu no-leegt to, kas tannis rakstos stahw. Ja tas, kam ta parahdischana kriht, prettineekam nepalauj sawu parakstu noleegt ar swehrestibu, bet panem-mahs ffaidri usrahdiht ar jaunahm leezibahm, ka tas, kas leedsahs pa-rakstijis, tak teefcham irr parakstijis, tad tam newarr pretti buht.

Widssemes semneeku liffumi no 1819 §. 277.

§. 906.

Kad peenests dokuments no zitta kahda zilweka farakstih's, kam pee-fchih's strihdibas naw nekahda dalla, tad tam, prett kam schim doku-mentam buhs ko apleezinahnt, ffaidri par to ja-isteizahs un ja-isrunnajahs.

Widssemes semneeku liffumi no 1819 §. 278.

§. 907.

Weetneekem, kas par tahdeem eezelti zaur raksteem, — mantas nehmejeem un tahdeem, kas stahweja appalsch pehrmindereem, bet nu jau peedsihwojuschi pilniga muhscha gaddus, wisseem tahdeem, woi tee nu fuhdseji woi apfuhdseti nahf teefas preefscha, wajaga atsiht par rik-tigi taisneem tohs dokumentus, ko tee, kas tohs zehle par weetneekem, woi winnu mantudeweji un pehrminderi no fewim irr dewufchi un rak-stijuschi, jeb ja winni to negribb darriht, tad teem ar swehrestibu ja-apleezina, ka winni nei sinn nei tizz, ka tas, kas to dokumentu islai-dis, pats tam parakstijis sawu wahrdu, jeb wehlejis zittam, un grib-bejis, lai tas winna weeta paraksta winna wahrdu. Ja tas, kas to dokumentu peenests, negribb laut, lai to noleeds ar swehrestibu, tad winsch warr pagehreht, lai tas, ka to dokumentu islaidis, ja wehl dsihws, pats un winna dsihwes-weeta sinnama, par to dokumentu dohd ffaidru sinnu. Ja nu schis to dokumentu atsiht par sawu rakstitu, tad doku-ments paleek riktigi geldigs, — ja neatfihst, tad tam ja-apswehre, ka dokuments palschs un ja to negribb darriht, tad winnam warr wirfu eet ar fuhdsibu par fflahdes atlihdsinaschanu.

Widssemes semneeku liffumi no 1819 §. 279.

§. 908.

İfkatrs, kas zaur teefu mefle, lai tam isdohd dokumentu, kas zittam rohka, tam arri ja=peerahda, kahda dalla tam pee ta dokumenta.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 280.

§. 909.

Ja kahds zaur teefas palihgu meflehts dokumentis peederr woi tam weenam, kas to mefle, woi tam arri, kam tas rohka, tad fcho warr speest, ka to isdohd lauka. Bet ja tam, kas to dokumentu griibb wiinam isdohdu, dokumentis nepeederr nei pascham weenam nei arri kohpa ar to zilweku, kam tas schim brihscham rohka, tad schis newarr leegtees to isdohd lauka, un lai peenefs pee teefas, kad mefletais usrahdijs, ka tam to nohtigi waijaga. Bet aisturreht to dokumentu tak tam atkal brihw, kad fskaidri warr peerahdiht, ka wiinam buhschoht fskahde, kad to peenefsiks pee teefas.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 281 pahrtais.

§. 910.

Ja tas, pee ka mefle tahdu dokumentu, kas woi mefletajam weenam pascham peederr, woi abbeem diweem kohpa, leedsahs, ka wiinna rohka effoht, tad tam buhs apswereht, ka naw tam rohka, ka tihscha prahda to naw saudejis un ka nesinn, kam tas schim brihscham rohka.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 282 pahrtais.

§. 911.

Kas dokumentu zaur teefu meflejis, tas to warr woi list norakstihd no teefas pusses, woi no zitta kahda, bet dokumentis pats, ja nepeederr mefletajam weenam pascham ihpaschi, ja=atdohd atkal rohka tam, kam bijis rohka, un kas to isdewis teefai.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 283.

§. 912.

Par parahdischanu ar leezineekeem.

İfkatram zilwekam peenahkabs leezibu dohdohd par palihgu eet, lai pee kahdas leetas ismekleschanas to fskaidru taisnibu dabdu lauka. Tadehl arri tahds, kas no teefas usaizinahts, leedsahs isdohd fawu leezibu, peespeeschams pee tahs no teefas pusses woi ar meefas=strahpi, woi ar naudas=strahpi woi ar apzeetinaschanu (pehz wiinna pascha, woi pehz zittu leetu buhschanas). Tomehr neweenam newarr usstahd, lai tas woi fawu paschu, woi fawu turwakaju raddu kaunu sinnamu darra un apleezina, jeb to kas tam fawa ammata dehl ja=turr pee sewis apflehtu. Draudses=teefas preekscha katram, kas leezibas dehl preekscha aizinahts, ja=nahk, bes to ka wiinam par to zellu un kaweschanu makfa, bet kreis=teefa warr nospreest, ka tas, kas zittu zilweku tihri par weltu fauzis preekscha par leezineeku, woi tihri neleetigu leetu eesuhdschis, lai ismakfa tam leezineekam, kas tihri par weltu aizinahts, wismasaki 25 fudr. kap. no deenas, jeb arri wairak wehl, kad kreis=teefai ta fskheet, ka wairak ja=makfa.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 284 pahrtais.

§. 913.

Kad teefa leezineekus fauz fawa preekscha, tad lai dohma arri us to tahluma starpu. Ja leezineeki aizinati nenahk, tad tohs aizina wehl ohtrureisi, bet kad atkal nenahk, tad teef peespeesiti nahkt, ta ka §. 912 mahzjis un teem ja=atlihdina tam, kas teefajahs, wissa fskahde un wissa tehreschana, ko fchis fskaidri warr peerahdiht.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 285.

§. 914.

Teefa patti usraksta wissu, ko no leezineekeem griibb sinnaht, un ka to no teem buhs isprafihd, tomehr arridsan naw leegts tam, kas teefa=jahs, lai pats usdohd tahdas jautaschanas, un tahs leef usnemt protokolli.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 286.

§. 915.

Teefa katru leezineeku pahrklausa fewischi, bet pirms nekà to darra, ta tam leef pee firds, lai apdohma labbi un pee firds nemm, ka tam Deewa dehl peenahkabs taisnibu runnaht, ne ko melloht woi flehpt, un teefa tadehl to swehrina ar leezineeku=swehrestibu.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 287.

§. 916.

Kad leezineeks pahrklausihd, tad no teefas pusses tam wehl lasfa preekscha wissu, ko winsch isfazzijis, un to waiza, woi teefam fazzijis pats ta ka no protokolla tam lassihd preekscha.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 288.

§. 917.

Kad abbi diwi, tif labbi tas, kas to leezineeku us=aizinajis sew par labbu, ka arri tas, prett ko leezineekam buhs leezibu doht, ar meeru, ka to neswehrina, tad neswehrinatu to pahrklausa.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 289.

§. 918.

Ja wairak ne ka weens pats leezineeks ja=pahrklausa un winnu leeziba naw weenada, nesaeet labbi pee wissa, ko isfalka, tad teefai peenahkabs tohs pahrklausihd mutte prett mutti, woi daschahet zaur to winnu leezibas nesaees labbaki un fskaidraki kohpa.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 290.

§. 919.

Ja diweju leezineeku leeziba irr weenada un tee irr gohda=laudis, kam ne ko newarr pahrmest, tad, lai tee buhtu wihschis, woi seeweefchi,

winnu leezibu peenemm par pilnam derrigu parahdischanu, bet weena pascha leezineeka leezibu neturr, kà ween par pufsparahdischanu.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 291.

§. 920.

Leezineekeem peenahkabs par to ween leezibu doht, ko tee teizabs paschi skaidri sinnoschi, bet ne par to, ko ween no laudim saklausijuschi. Domehr, ja diwi gohdigi, nemas wiss neatmettami zilweki swehredami isfakka, ko dsirdejuschi no tahda zilweka muttes, kas wisseem irr sinnams taisns zilweks, un to paschu zilweku newarr dabbut pree pahrlausischanas, tad pee teefas stahw isdohd sawu padohmu, par ko tahda leeziba tur-rama, un zil ta swerr.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 292.

§. 921.

Par leezineekeem naw peenemmami:

- 1) Wihrs prett seewu woi seewai par labbu, un seewa prett wihru, woi wihrum par labbu.
- 2) Meesigi wezzaki, patehws un pamahte, wihru un seewas tehws un mahte, meesigi behrni, meesigi brahli un meesigas mahsas, pufsbrahli un pufsmahsas. Bet ja winneem tahda patti raddubuhshana ar to, kas tohs sanzis par leezineekeem, kahda winneem ar to, prett kam teem buhs leezibu doht, tad winnus gan warr peenemt. Bet teefatajs pats gan sinnabs, zil pee tahs isteefajamas leetas winnu leeziba makfa zil nemakfahs.
- 3) Tahdi, kam jau parahdihis, ka pee teefas nepateesi un wiltigi swehrejuschu.
- 4) Ahrprahrtigi zilweki un tee, kas naw ihsti pilnigi, tapatt arri tee, kam naw septinapazmits gaddi, un kristiti laudis, kas wehl nebijuschu mahziba un pee Deewa-galda.
- 5) Tahdi, kam no tahs leetas isteefaschanas woi labbums woi skahde warr nahft.
- 6) Tahdi, kas dsihwo sinnamà eenaida ar to, prett kam lai dohd sawu leezibu.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 293.

§. 922.

Pirms ne ka leezineekus pahrlausa, teesai peenahkabs isprast, woi tee peenemmami woi atmettami. Tapehz papreeksch tas zilweks ja-is-klausu, prett kam leezineeks lai dohd sawu leezibu, un teesai labbi ja-ismekle, woi taisni teesa irr ko winsch isfakka woi ne. Tahdus leezineekus, par kam patti teesa newarr dabbut skaidri sinnaht, woi teem warr tizzeht woi newarr tizzeht til labbi peenemmami gan, bet teesai pee sawa spreeduma buhs taisni swert winnu leezibu. Schè wehl ja-leek wehrà: tahdus leezineekus, kam aplam wiss newarr tizzeht, un kam leezibu teesa nepeenemm, kà ween ar to sinnu, ka patti to leezibu papreekschu

swers, tad ween buhs pahrlausiht, kad jau us nekahdu zittu wihs to taisnibu newarr dabbut lauka.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 294.

§. 923.

Ja pee kahdas teefas par leezineekeem usdohd tahdus laudis, kas dsihwo tahluma starpà, tad schi teesa warr usluhgt to teesu, kas teem leezineekeem irr tuwaka, lai tohs swehrina un pahrlausa pehz teem jau-taschanas-raksteem, kas tai aisfuhiti. Tahdas usluhgschanas teefahm zit-tai no zittas ja=peenemm un ja=paklausu bes wissas makfas, tà kà ar-ridsan sweschas tizzibas laudis bes wissas makfas swehrina un pahrlausa pee tahdahm winnu teefahm, kas labbaki sinna, kà pee swehreschanas ja-darra pehz winnu tizzibas liffumeem.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 295.

§. 924.

Tad ween, kad jau zittadi newarr istift un kad ta stribdiba tahda aplam sajakta, ka gruhti to ischkirt, teesa warr palaut teem, kas tee-sajabs, lai pehz tam, kad jau pahrlausiti wissi leezineeki, wehl usdohd zittus leezineekus. Bet tam kas tohs usdohd, buhs apleezinaht pee sa-was dwehseles, ka lihds schim laikam winnam ne wehsts ne-effoht bi-just par to, ka schè no jauna peewesti leezineeki ko sinnoht par to is-schfirramu leetu.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 296.

§. 925.

Ko leezineeki teefas preekschà irr isfazzijuschu, to teesa ne ispausch ne kam. Za iswaija tohs, kas teefajabs, woi winni kas sinn gribb, lai tohs leezineekus pahrlausa wehl par kahdahm leetahm, un kad nu wissa pahrlausischana gluschi pagallam, tad leezineeku leezibu darra sin-namu teem stribdedameem ween, lai tee nu sawa beidsama galla wahrdu peeleeft klacht.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 297.

§. 926.

Talibds arridsan katram semneeku walsis beedram ta walla, ka warr list leezineekus pahrlausiht us muhschigu peeminnu. Tas ja-darra pee kreis-teefas. To protokolli, kas par tahdahm leetahm sarastihis, to teesa pee few gladba appaksch sawa teefas sehgele, un isdohd teefas kwihti par to tam, kas to leetu bij meklejis. Kad pehzak par to leetu buhtu kas ja-isteefa pee kahdas teefas, tad teesa usluhgta no teem, kas teefajabs, tahdu pahrlausischanas protokolli aisfuhita us to peederrigu teesu.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 298.

§. 927.

Walsis-teesa newarr swehrinaht nei leezineekus nei tohs kas teesa-jabs, bet fur bes swehrinaschanas neisteef, tur walsis-teesa luhds aug-staku teesu lai swehrina.

§. 928.

Par parahdischanahm zaur apraudsifchanu us weetas.

Ja strihdibas leetas taisniba zaur to panahkama, ka noeet us weetas apraudsift, tad teefa aisfuhda weenu no saweem teefaswihreem us tahdu weetu. Schim turpatt sawa protokolli ja=cerafsia, ko tas pee tahdas apraudsifchanas usgahjis. Teem, kam ta strihde, naw aisleegts sawu padohmu arri doht flahd un to lihds ar sawahm luhgschanahm list peerafsiht protokolli. Ja waijadsetu, tad arri zittus laudis, kas proht par to leetu, peeazina us to strihdibas weetu un tohs prassa, ko par to dohma.

Widsemmes semneeku listumi no 1819 §. 299.

§. 929.

Ja waijadfigs, ka tee kam buhs leezibu doht par kahdu leetu, to paschu reds ar sawahm paschahm azzim, tad to leetu teem parahda, un pehz tohs pahrklausa.

Widsemmes semneeku listumi no 1819 §. 300.

§. 930.

Par parahdischanu zaur swehrestibu.

Teefa usluhkodama wissu, kas pee isteefaschanas atgaddahs woi scha woi ta, un sajeugdama kurrām kahdam warr tizzeht un kam netizzeht, pahrdohma, kurrām no teem, kas strihdejahs, buhs palaut woi uslist ar swehrestibu ko parahdiht. Kad zaur weenu neatmettamu leezineeku fuhdsjetajam sawai taisnibai irr pufsparahdischana, woi wairak wehl ne ka pufsparahdischana, tad tam usleek to peepalihdsibas swehrestibu, tas irr: to swehrestibu, kas peepalihds winna parahdischanu darriht par pilnam derrigu, bet kad fuhdsjetaja parahdischana naw wehl ne pufsparahdischana, tad apfuhdsjetam usleek to taisnoschanas swehrestibu. Teem, kas teefajahs arri palauts luhgtees lai prettineekam usleek swehrestibu, un atkal pee scha stahw, woi gribb swehrest, jeb woi gribb luhgtees, lai ohtram usleek swehrestibu. Teefai ja=noproht woi lks pawissam swehrest, un kurrām kahdam uslist to swehrestibu. — Bet lai nu buhtu ka buhdams, teefahm peenahkabs labbaki allasch ar zittahm ismekleschanahm un jautaschanahm to taisnibu dabhuht lauka, ne ka ar swehreschanu, un tihri par nohti ween teefahm buhs turretees pee swehreschanas palihga, lai laudis neteek kahrdinati nepateesi un wiltigi swehrest, un ne cerohdahs ar swehreschanu ta, ka par scho swehtu leetu ne ko wairs nebehda.

Widsemmes semneeku listumi no 1819 §. 301 pahrtais.

§. 931.

Teefas paschas usdohd tohs swehrestibas wahrdus tahdus, kahdeem teem waijaga buht pehz to leetu buhschanas. Kam ja=swehre, tam ja=swehre pascham un to newarr darriht zaur weetneeku. Teefa sawa beidsama galla=spreeduma ween usleek swehreschanu, kad schai irraid tas pats spehks, kas irr spreedumam, ka noteek ar to peepalihdsibas swehrestibu un ar to taisnoschanas swehrestibu.

Widsemmes semneeku listumi no 1819 §. 302.

§. 932.

Ja kahdas leetas wehrtibu woi kahdas sfahdes atlihdsinaschanu us nekahdu zittu wihst newarr dabhuht sinnamu, tad teefa tam, kas to atlihdsinaschanu prassa, usleek lai to leetas wehrtibu pehz sawas wisslabakas apsinnaschanas usdohd un lai swehre ka ta essoht usdewis.

Widsemmes semneeku listumi no 1819 §. 303.

§. 933.

Ja kahdam wiss kahds mantas padohms, kas tam bijis rohkā — ka daschlahrt nomirreja atstahda manta — ja=dohd lauka, un prettinehmeji us to stahw lai apswehre, ka ne ko ne essoht slehpis, tad tam ja=swehre, kad teefa to pawehl.

Widsemmes semneeku listumi no 1819 §. 304.

§. 934.

Par teefas spreedumeem.

Kad teefataji par to spreedumu, ko gribb spreest, newarr salihgt sawa padohma, tad ja=spreesch pehz ta padohma, kam teefataju leelaka pufse peekriht. Tam, kas pehdigais ammatā celikts starp teefatajeem, pascham pirmam ja=dohd saws padohms, tad tam kas pehz winna nahf un tad wehl beidsiht preeschsehdetajam.

Widsemmes semneeku listumi no 1819 §. 305.

§. 935.

Teefas spreedumu cerafsia protokolli un cerafsia arri, kapehz teefataji ta spreeduschi un ne zittadi, un teefataji paschi til labbi ka protokolli skrihwers tam parafsia sawus wahrdus. Teefaswihri, kas nemahf rakstihd, wehl sawus trihs frustus appalscha, un siltchrs peeraksia, ka tee frusti teescham irr paschu teefaswihru wilkti.

Widsemmes semneeku listumi no 1819 §. 306.

§. 936.

Teefatajam, kas ar sawu padohmu naw peekrittis leelafajas teefataju pufses padohmam, buhs list cerafsiht protokolli sawu padohmu un kapehz ihsti tam schis padohms bijis.

Widsemmes semneeku listumi no 1819 §. 307.

§. 937.

Protokolli ja=cerafsia, ka teefa to terminu, kur scho sawu spreedumu sluddinahs, teem darrijusi sinnamu kas teefajahs, un kursch no teem pats bijis flahd pee sluddinaschanas, jeb weetneeku stellejis ar teefas palanschanu.

Widsemmes semneeku listumi no 1819 §. 308.

§. 938.

Kad spreedumu sluddina teem, kas teefajahs, tad pee walfis-teefas, pee draudses-teefas un pee kreis-teefas scheem buhs driffetas cedohd rohkā tahs listumu weetas, kas mahza: ko un ka buhs darriht, kad appeleere woi pahrraudsifchanu mefle.

§. 939.

Spreedumä buhs gaischi un fskaidri fazzicht to, kas teem kas bij teefajufchees, tik labbi weenam kà ohtram woi ja=darra woi nahkabs prassicht, buhs arri spreedumä nolikt to terminu libds kam schim spreedumam buhs paklausicht, un to strahpi, kas tam buhs ja=zeesch kas nepaklausichs wifs.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 309.

§. 940.

Kad pee kahdas stribdes isteesafchanas rahdijees, ka pee tahs leetas par ko stribdejahs un ko fuhdsjetajs un apfuhdssehts katrs gribb paturreht, weenam tik pat dallas kà ohtram, tad to leetu abbeju starpà isdalla, ja ta dallama, bet ja naw dallama, tad weenam to eedohd wesselu, bet tam pawehl ohtram aismakfacht to nospreestu libdsibu.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 310.

§. 941.

Par neleetigeem teefas spreedumeem un par neleetigahm mellefchanahm pee teefas.

Teefatajeem tikpat kà tam kas teefajahs, labbi ja=fargahs, ka nei winni ar sawcem spreedumeem nei schee pee sawas teefafchanas ne ko wifs nedarra kas ne geld un par neezigu un neleetigu atmettams.

Bet tahdas neezibas un neleetibas eeksch teefas leetahm zellahs tad, un nahk zaur to:

- 1) Kad kahds teefu spreesch, kas ne mas wehl naw zelts par teefataju, woi naw wehl swehrinahts; kad teefa spreesch par kahdu apfuhdssetu zilweku, kas nepeederr appaksch winnas; kad teefa spreesch par tahdu leetu, fur pehz liffumeem winnai nekriht spreesch, jeb kad ta leeta jau peenesta pee zittas teefas, jeb kad pee tahs leetas teem kas teefajahs naw nekahda dalla.
- 2) Kad teefa sawu spreedumu spreesch, lai gan zits no teem kas teefajahs fskaidri parahda, ka tam teefigas aiskawefchanas bijufchas ais kam newarreis darriht to, kas pee isteesafchanas tam bij ja=darra; jeb kad teefa pehz sawa spreedama jau tuhlin isdarra, lai gan tai sinna dohta, ka ta leeta ees us augstaku teefu; jeb kad spreedusi pehz ta padohma, kam masaka teefataju pusse peekrittusi; jeb kad tik dauds teefataju nebijufchi wifs kohpà, zif waijaga kohpà buht, lai spreedumam buhs buht winna spehks. (Luhfo §. 857.)
- 3) Kad teefa palahwusi, ka ta teefafchana irr usnemta woi no tahdeem, kas newarreja fskaidri israhditees par weetneekem, woi no tahdeem, kas weeni paschi par sawahm leetahm newarr stahweht, behrni u. t. j. p. un kad teefa tomehr to leetu teefa un par to spreesch; jeb kad augstaka teefa jau spreesch par tahdu leetu, kas wehl nebijusi usnemta pee semmakas teefas; jeb kad jau spreesch lai gan usfuhdssehts zilweks fuhdsfchanai naw wehl atbildejis pretti; jeb kad teefa teem, kas teefajahs, ko eemett

zellà, tà ka winni sawu taisnibu newarr teefigi parahdiht; jeb kad teem ne pawissam nelauj parahdiht to ko gribb parahdiht; jeb kad teefa diwejadi spreesch tà ka weens spreedums ohtram gluschi pretti.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 311.

§. 942.

Par fshabdes= un tehrejuma at=makfaschanu.

Kad zits tihri par nepateefu zittu speesch teefas preekschà nahkt, tad tahdam buhs ismakfacht un libdsinaht wissu fshadi un tehrejumu, ko ohtrwarr fskaidri parahdiht.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 312.

§. 943.

Bet kad fskaidri redsams, ka zits ar tihschu un launu prahtu zittam nemeeru un fshadi gribbedams darriht to wehl preeksch teefas, jeb kad noprohtams, ka zits, lai gan labbi noproht pats, ka ta leeta fskaidra un taisna, un ka stribdinsch par to newarr buht, to gribb pawilzinaht ween zittam par fshadi, tad tam neween buhs prettineekam libdsinaht wissu fshadi un tehrejumu, bet teefa tahdam arri no sawas pusses wehl spreesch strahpi eemakfacht eeksch sawas walfs nabbagu lahdes.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 913 pahrtais.

Trescha atschkirra.

Par zittahm kahdahm isteesafchanahm.

A. Par konkursu isteesafchanu.

§. 944.

Kad kahds tahds leelds parahds eekrittis, ka nespehi makfacht wisseem, kas tam aisdewufchi un tadeht woi nu pats ar labbu prahtu woi peespeests no saweem parahdu dewejeem wissu sawu mantas padohmu, zif ween tam wehl irraid, nodohd teefai, lai ta pehz liffumeem kà sinnadama parahdu dewejeem ismakfa, zif ween wehl isnahkt, tad to isteesafchanu sauz: isteesafchana zaur konkursi.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 314.

§. 945.

Tik to walfs teefa dabujufi sinnaht, ka weens no winnas walfs laudim tahds, kas nespehi makfacht wissus sawus parahdus, tai buhs usnemt un faraksticht pehdigas winna mantas, tahs likt appaksch teefas fargafchanu un glabbafchanu, muifchas waldifchanai par to sinnu doht un usfahkt to isteesafchanu.

§. 946.

Wälsis teefa bes mitteschanas gahdadama par to, ka no parahd-neeka mantas ne kas ne suhd wifs, to usdohd waldiht tahdam wälsis beedram, kam to drohschi warr uestizzeht un kam par to mantas wälsischanu ja=gälwo. Ka zilweks palizzis par konkursneeku, to wälsis teefa leek fluddinaht fawä basnizä un pa tahm zittahm basnizahm win-nas draudsēs teefas aprinkf, tapat arridsan ar tahm Latweeschu un Jggauun awihseh m trihsreis usfauz tohs parahdu dewejus, lai ikweens treiju meh-neschu starpä usdohd un parahda zif tam nahkabs no ta konkursneeka un, ka neusdeweēs, pats buhschoht wainigs, kad tam wairs nelsaus ne fo prassihf no konkursneeka mantas; usfauz lai pee wälsis-teefas parahdu-deweji usdohdabs, woi nu paschi, woi ar raksteem, woi zaur weet-neeku, kam tee flaidri isteifuschi un zeeti peekohdinajuschi wissu fo lai fakka woi darra un lai wifswehlaki paschä pehdigä termina deenä irr flahf pee islibdsinaschanas, jo kad nebuhs flahf, tad pehzaf nekahdu prassifchanu, fo peenefs, nepeenems wairs. Kad warr dohmaht, ka zitti parahdudeweji dshwo tahluma starpä, tad pee teefas stahw to terminu nolift wehl garrafu, un to fluddinaschanu islaist wehl tahlaki. Wälsis-teefa usluhds kreis-teefu, lai apgahda to fluddinaschanu awihfēs un kreis-teefa to darra woi nu patti, woi usfaukdama zittas teefas, kam tas ja=darra.

§. 947.

Kad konkursneeks grunti turrejis, woi us renti, woi us flausifchanu, tad grunts ar wissu, kas pee tahs peederr pehz liffumeem, ar to inwentarijumu kas woi grunts-kungam peederr, woi irr neatschfirrams mahjas=inwentarijums, kas tam rohka dohts, tuhlin ja=dohd grunts-kungam rohka, ja daschlahrt naw jau winna rohka.

§. 948.

No tahs kustamas mantas atnem m papreelsch to, kas daschlahrt peederr zittam, un to neatschfirramu mahjas=mantu, un kas tad wehl atleek, to pahrdohd tuhlin ofzionē un to naudu, kas eenahkusi, pee-schfirr flahf pee konkurs mantas padohma.

§. 949.

Ja konkursneekam irr nekustama manta, kas tam ihpaschi peederr, tad to pee kreis-teefas ween warr pahrdohf, tapehz wälsis teefa kreis-teefu luhds, lai to pahrdohfchanu apgahda, kad ta manta konkurs woi zittas wainas pehz pahrdohdama.

§. 950.

Kreis-teefa tad islaisch fluddinaschanu par to pahrdohfchanu, nolcek 6 neddelu starpu flaititas no tahs deenas, kad islaidusi un to leek ap-faukt fawa aprinka basnizäs un arri eelift awihfēs.

§. 951.

Pahrdohfchanai diwas terminu deenas janoleek, pa kurrahm sohla, un ussohla wairaf, un ohtrā deenā ween tam to mantu atwehl, kas wifswairaf buhs sohlijis.

§. 952.

Pahrdohfchanas termins nolcekams tā, ka kriht, us to laifu, kad jau konkurs woi mantoschanas fluddinaschanas termins pagallam, lai wiffi kam ween dallas ar to leetu, warr fawu teefu un taisnibu mekfeh.

§. 953.

Tai pahrdohfchanas fluddinaschanā ja=leek eelschā schi sinna: ka tam, kas wifswairaf sohlijis un kam tapehz ta manta atwehleta, pee-nahkabs: ka, tik fo tam atwehleta, leek pee teefas apstiprinaht tohs rakstus, fo kreis-teefa tam isdohs par to pirkfchanu, ka to nopirkfu nekustamu mantu tuhlin leek norakstihf us fawu wahrdu, ka to naudu, par fo ta winnam wifswairaf sohliadamam atwehleta, peenefs pee teefas treiju neddelu starpä flaititas no tahs deenas, kad to mantu tam atweh-leja, un ka, ja to nebuhs darrijis, to nekustamu mantu, fo winsch nopirzis, lifs ohtrureis us ofzioni un pahrdohs ohtrureis, un wifs fo tad peezeetihs, tas tam ja=peezeesch bes kahdas schelastibas.

§. 954.

Tapat kreis-teefa arridsan darra, kad pee winnas teefadameēs nekustama manta ja=pahrdohd. Kad wälsis teefa to pahrdohfchanu luhguf, tad kreis-teefa par wissu, kas dehl pahrdohfchanas darrihts un notizzis, tai sinnu dohd, tik fo wairaf sohliadamam ta nekustama manta atwehleta.

§. 955.

Ja kahdam konkursneekam zittur ne ka winna wälsi ween irr kahds mantas=padohms, tad ta teefa appafsch kurras ta manta stahw, usluhdsama, lai to leek fawä sinna un to atfuhfa. — Ikweens parahdu dewejus, kas sinna ka konkursneekam zittur wehl irr mantas padohms, to warr usdohf, bet tam zilwekam kam konkursneeka manta dohta waldiht, tam ihpaschi peenahkabs neween fazzihf fur konkursneekam zittur wehl kahds mantas padohms, bet mudditees arri, ka par to dabdu flaidru sinnu.

Widssemes semneeku liffumi no 1819 §. 318.

§. 956.

Seens, salmi, pellowas un fuhdi, kas irr konkursneeka mahjäs, nepeederr pee winna mantas padohma, bes ween kad warr peerahdiht, ka to pirkdams pirzis.

Widssemes semneeku liffumi no 1819 §. 318.

§. 957.

Kad nolists termins pagallam, tad teesa faaizinajusi parahdudewejus un konkursneeku paschu us to paschu deenu, un ismeklejusti kurras kahdas prassischanas teesigi geldigas, ta darbojabs ar to, lai wissi parahdudeweji weenprahgti salihgt par to islihdsinaschanu (lai Affordu *) derr). Pee schahda afforda wisseem parahdudewejeem, kas ween klast, wajaga salihgt weena prahda, teem kas naw nahkufchi, wajaga ar meeru buht, ar to, ko tee zitti norunnajufchi.

Widssemes semneeku listumi no 1819 §. 319 pahrtais.

§. 958.

Kad parahdudeweji newarr salihgt par affordu, tad teesa dohd to galla wahrdu, woi parahdudeweji dabhuhs ismaksatu sawu teesu, un ka to dabhuhs ismaksatu zits pehz zitta, un to darra sinnamu tuhlin parahdudewejeem un konkursneekam.

§. 959.

Pehz teesas listumeem teem parahdudewejeem ismaksu us scho wihsi: teesa papreefsch noschirr wissas leetas un wissu mantu, kas nekriht konkursu starpā, prohti, wissu to mahjas mantu, kas grunts-kungam peederr un wehl irr dsihwa, tapatt arri to neatschirramu mahjas-inventarijumu un wissu konkursneekam us glabbaschanu dohtu, un aisdohtu sweschu mantu, tapat arri wissu sahdsibu, ja wiss tas wehl dsihws, un winna behrnu, audseku un seewas mantu, ja ta wehl dsihwa un ja seewai pehz §. 1005 nepeenahkabs sawu mantu arri peedoht klast pee wihra parahdu lihdsinaschanas.

§. 960.

Kad tas neatschirrams inventarijums nebuhtu weffels pehz listumeem, tad tas kas truhst, ja-peepilda no konkursneeka mantas padohma, un zif ta tas isnes, tas arri no tahs noschirrams.

§. 961.

Teesa nu tohs parahdu dewejus schirs us kahrtahm.

Pirma kahrtā.

Parahdi, kas lihdsinajami pah wisseem zitteem parahdeem no konkursneeka kustamas woi nekustamas mantas, ja abbeja tahda manta atrohabs, ihpaschi pirmee peedsennami parahdi irr schee:

- 1) Ja konkursneeks mirris, tas tehrejums par winna glabbaschanu, par dakteru un sahlehmu winna slimmiba ar ko nomirris, zif teesa spreedihs.

*) Affords, ta sanz to weenprahgtu norunnaschanu, islihdsinaschanu un faderreschanu, kas usakstita un no teesas apstiprinata.

- 2) Kas tehrehts to konkursu mantu waldoht, un ko teesa daschkahrt tehrejusi konkursu labbad.

- 3) Kalpu (maises-behrnu) lohne par to pehdigu gaddu, un drehbes.

- 4) Kas par konkursneeka grunti tam bija ja-maksa woi ja-klausu grunts-kungam pehdiga gadda, kad konkursneeks to wehl naw lihdsinajis, tapat arridsan, kas tam ja-lihd sina grunts-kungam par grunts un mahjas neapfahschanu.

- 5) Pee tahdeem, kam ta grunts peederr pascheem ta nauda ko tee Rentu-lahdei irr parahda un tahs intresses kas grunts pahde-wejam ja-maksa par to naudas dallu, kas no pirschanas naudas wehl palikkusi ne-eemaksata.

- 6) Magasihnes peelikkumu parahdi, un kas aisnems no magasihnes pehdiga gadda.

- 7) Wiss, kas par konkursneeka grunti ja-klausu un ja-nodohd arri par to laiku, kamehr konkursu isteesaschana wehl pastahw.

- 8) Wissi parahdi, kas daschkahrt krahjuschees, par to laiku kamehr to konkursu walda un kas tadehl naw konkursneeka parahdi, bet pascha konkursu.

Ohtra kahrtā.

Tahdi parahdi, kas pehzak pehz teem pirmas kahrtas parahdeem sawa kahrtā pirmee lihdsinajami no ihpaschahm konkursu mantas dallahm, jeb tuhlin pehz pirmee peedsennami parahdi, irr schee:

- 1) Tahda parahdu-prassischana irr teem parahdu dewejum, kas us to grunti, ko konkursneeks pirzis, tam aisdehuschi pirms ne ka wehl pirschanas kuntrahs no teesas apstiprinahs un, ka tahds, eelkists teesas grahamata.

- 2) Tahda parahdu-prassischana irr teem, kas konkursneekam grunti pahdehuschi un kam pehz apstiprinata pirschanas kuntrahs no tahs pirschanas naudas wehl kas nahkabs.

- 3) Tahda parahdu-prassischana irr teem mantas-nehmejeem, kas sawu no teesas apstiprinatu un pee konkursneeka mantas padohma peederredamu mantas dallu gribb lihdsinahtu no konkursneeka nekustamas mantas.

Peelikka siina: Schee parahdudewiji dabhu sawu lihdsibu no konkursneeka nekustamas mantas, ta ka schē spreests, ohirs pehz pirma, treschais pehz ohtra.

- 4) Tahda parahdu-prassischana irr grunts-kungam, kad winsch konkursneekam, kamehr tas to grunti turreja irr ko aisdehus un to gribb lihdsinahtu no tahs kustamas mantas, ko konkursneeks eegahjis tannis mahjas tur eeweddis woi eenessis.

Trefcha kahrta.

Tee konkursneeka parahdi, kas walsti par winnu jamakfa tapehz ka pehz liffumeem wiffa walsts galwo par iffatru no faweem laudim. Tahdi parahdi irr: pehdiga gadda dohschanas mahzitajam, pee basnizas un ffohblas un teem kam saws ammatš jeb deenešts irr pee basnizas un ffohblas.

Zettorta kahrta.

- 1) Konkursneeka behrni, kam winsch parahda to, kas teem peeder-rejis ihpaschi, bet naw wairs dšihws konkursneeka mantas padohmä, täpat arri winna feewa woi atraitne ar sawu puhru ja tas wairs naw dšihws un tai nepeenahkabs paschu sawu puhru doht, lai parahdudeweji dabbu sawu lihdsibu. Luhko §. 1005.
- 2) Bahrini, kam konkursneeks bijis par pehrminderi, jeb tahdi, kam winsch bijis par aisstahwetaju, ja tahs leetas, ko no winna gribb fadsiht, naw wairs dšihwas atrohdamas winna mantas padohmä.
- 3) Konkursneeka walsts ar to, ko tam aisdeuwufi, woi paleenejufi un wezzi magasthnes parahdi.
- 4) Parahdudeweji, kam par nekustamu mantu, ko konkursneeks teem nolizzis khlam, irr kuntrakts, woi nu ar wahrdeem norunnahs woi ar raksteem usrakstihš bet apstiprinahts*) un eeliktis apstiprinašchanas grahamatä, jeb tahdi parahdudeweji, kam no konkursneeka irraid rohka naudas parahda-raksti, kas pee teefas peesihmeti ka tahdi, par ko parahdneeks galwo ar sawu mantas padohmu un tahdas sawadas teefas-grahmatas irr eelikti jeb tahdi parahdudeweji, kas no konkursneeka prassa to, ko winsch ar teem norunnajis, jeb to, ko preeksch teem apnehmees un ko lizzis usrakstihš pee walsts-teefas.

Peelikta sinna. Wiffus schohs parahbus lihdsina no tahs mantas jeb no tahm leetahm ihpaschi, ko konkursneeks par tahm nolizzis khlam.

- 5) Tahdi parahdudeweji, kas to parahdu prassa pehz tahdu teefas spreedumu, kas sawa spehka gahjis un irr eeliktis teefas grahamatä pirms ne ka wehl konkursis pats nahzis klajuma, jeb irr walsts-teefas grahamatä eerakstihš.

Peelikta sinna. Wiffi parahdudeweji, kas zettortä kahrta, dabbu sawu lihdsibu ta ka tas, kas pirmais bij aisdewejs, tas arri pirmais pee lihdsibas u. t. p. Pee teem parahdudewejeem zettortä kahrta, par ko 1 un 2 nummeri runna, wiffas winnu prassichanas twerrahs pee ta laifa, kad winnu

*) Kad kahdi zilwesi kontraktu zehluschi jeb zittu ko norunnajuschi un to no teefas pusses leef apstiprinaht, tad salka: tee to liffuschi korroboreereht un to grahamatu, fur teefa to eeleef, sauz: korroboreereeschanas grahamatu; un atkal kad zits us kahdu nekustamu mantu naudu aisdeuwis un tam ta nekustama manta par to khlam nolikta, eet pee teefas un luhbs lai peesihme to aisdeuwumu, un to khlam, tad salka: winsch sawu naudu lizzis ingrossereereht un to grahamatu, fur teefa to peesihme, sauz ingrossereeschanas-grahmatu.

manta konkursneekam tiffusi rohka. Walsts prassichanas par ko 3 nummers runna, twerrahs pee ta laifa, kad walsts konkursneekam aisdeuwufi woi paleenejufi. Pee teem par ko 4 nummers runna, wiff twerrahs pee ta laifa, kad winnu parahdu dokumenti apstiprinati, woi augstas teefas grahamatä eesihmeti, woi walsts teefas grahamatä eelikti.

Kad diwi jeb wairak ne ka diwi parahdudeweji tai pascha reisē un tai pascha laika konkursneekam buhtu aisdeuwufi, ta ka neweens naw pats pirmais, un konkurs mantas padohms naw tif leels, ka warretu dab-buht lihdsinatu wiffu parahdu, tad tee dabbu sawu lihdsibu pehz kahrtaš prohti ta: kam leelaka prassichana, tam arri leelaka lihdsiba.

Tapat arri ar teem parahdu-dewejeem 5tä un 6tä kahrta, ja diweem woi wairak ne ka diweem tas pats nummers, un sawas lihdsibas deht twerrahs pee weenas paschas leetas konkursneeka mantas padohma, kamehr tas parahds, kas agraki krahts un apstiprinahts pee lihdsinashanas eet teem parahdeem eeksch pilnas maksas preekscha, kas wehlaki krahti.

Peekta kahrta.

Wiffi parahdudeweji, kam par to parahdu dokumentis rohka, bet tahds naw pee teefas apstiprinahts, woi teefas-grahmatä eeliktis, un:

Sesta kahrta.

Wiffi zitti parahdudeweji, kam nekahds dokumentis naw rohka par to parahdu, tee iffatrs sawa kahrta dabbu sawu lihdsibu, kates zil us winnu krittihš, wairak kad wairak aisdeuwufi, masak kad masak aisdeuwufi.

§. 962.

Kas wiffi parahdudeweji pirma kahrta sawu lihdsibu dabbutuschi no konkursneeka mantas padohma, tad wehl tee dabbu kas ohtra kahrta, — pehz teem tee kas trefcha, un ta lihdsi festai kahrta. — Tapat arri eeksch katras kahrtaš tee parahdudeweji teef lihdsinati pehz sawas kahrtaš numeru. Bet fur daschkahrt ne eet ta pehz kahrta un numeru reises, tas jau fazzihš.

§. 963.

Kad konkursneeka mantas padohms naw tif leels, ka wiffieem teef winnu lihdsiba, tad pascha konkurs stapa auglus nemakfa teem parahdudewejeem, kam konkursneeks bij auglus fohlijis woi ar wahrdeem ween woi ar raksteem, un tam parahdudewejam, kas galla dabbu wiffu sawu lihdsibu, tam ismakfa neween to parahdu-kaptalu, bet arri pehdiga gadda auglus.

Widsennes semneeku liffumi no 1819 §. 321.

§. 964.

Ja parahdudewejeem daschkahrt kahds tehrinsch buhtu bijis pee schahs parahdu dšichanas, tad to teem tad ween makfa, kad wiffi jau dabbutuschi kapitalu un auglus.

Widsennes semneeku liffumi no 1819 §. 322.

§. 965.

Kad parahdudewejeem schheet, ka teefa winneem masaku dalku no-

spreedusi, tad kà jaw pee zittahm isteefaschanahm teem brihw appeleereht un pahrraudsifchanu mekleht pehz teem liffumeem, kas par to dohti.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 323.

§. 966.

3fweenam parahdudewejam, kas usdewees pee konkursa un no ta dabbu sawu lihdsibu, tam wehl pirms ne kà to maksu dabbu rohka ja-apswehre, ka winnam teescham til dauds nahkabs; ka no ta ne ka wehl naw dabbus; un ka pats turpretti konkursneekam ne ko ne bijis parahda, ja teefa tahdu swehrestibu turr par waijadfigu. Walsis teefa usluhds kreis-teefu, lai tahdu swehrina.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 324 pahrtais.

§. 967.

Tee parahdudewejam, kas no konkursu sawu lihdsibu naw dabbuschi, tee sawu teefu un sawus parahdus wehl warr mekleht us preekschu un turretees pee konkursneeka pascha un pee tahs mantas, ko pehzak atkal irr eemantojis, ja daschkahrt teefa tam to nebuhtu atlaidusi tapehz, ka bes sawas wainas zaur nelaimi ween tahdds parahdds frittis.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 325.

§. 968.

Bet teefai, pahrklausijusi konkursneeku un parahdudewejus un tohs daschkahrt peewestus leezineekus, tapehz allasch sawa konkursu spreeduma peenahkabs spreesst par to, woi pawissam parahdudewejeem lauts turretees pee konkursneeka pascha, un zil teem lauts turretees pee ta.

§. 969.

Bet ilgaki, kà us gadda laifu pehz isteefata konkursu konkursneekam newarr peespeest, lai sawu parahdu atstrahda. Kad tas gads pagallam, tad winnam wairs newarr useet winna parahda dehl un arri nedrihst winnam ko eemest zella, kad gribb no sawa widdus aiseet prohjam.

Peeliffuma-liff. §. 42 u. t. j. p. Wids. semneeku liff. no 1819 §. 42.

Peelifta sinna: Par atstrahdaschanu luhko §. 1150 u. t. j. p.

§. 970.

Walsis-teefai ta warra, no teefas puffes konkursu isteefaschanu no spreesst par tahdu parahdneeku, kas woi nomirris woi ar launu prahdu aisbehdiss un pee ka ffaidri redsams, ka nespehj sawus parahdus maksah. Tahdu aisbehguschu parahdneeku, ja brihscham waijadfigs, arri warr apzeetinaht.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 326.

§. 971.

Parahdneeks arri pats warr islihdsinatees ar saweem parahdudewejeem us tahdu wihs un dabhuht sinnaht zil winnam parahdudewaju.

Kad to gribb darriht, tad usluhds teefu, lai ta faaizina winna parahdudewejus. To teefa darra tapatt kà pee konkursu isteefaschanas, un tapehz arri tas parahdudewejs, kas nolifta termina naw nahzis, saude sawu lihdsibu, bes ween kad winna parahds apstiprinahts un augstakas teefas-grahmatas eerakstihst, woi walsis teefas-grahmata eelifts. Kad nu parahdudewejam tai nolifta termina usdewuschees, tad ismekle zil taisnas winnu prassifchanas, un kad isteefaschana pagallam, tad teefa spreesch, atwehledama arri parahdudewejam, lai dabbu ismaksatu sawu tehrinu, kas tam daschkahrt buhs bijis. — Kas naw meerà ar to spreedumu, tam palauts appeleereht un pahrraudsifchanu luhgtees. Bet tas jau sinnahts, ka tahda parahdudewaju faaizinaschana nenozell wiss to peespeeschanu pee maksaschanas, ko teefa jau pawehlejusi.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 327 pahrtais.

B. Par peespeeschanas un par apzeetinaschanas isteefaschanu.

§. 972.

Ja parahdneeks parahdu dehl usfuhdschts ne ko newarr eemest pretti ta, ka teefai winna eemestli ja-peenemm, tad teefa tuhlin spreesch to peespeesst lai maksa.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 328.

§. 973.

Kad tas teefas spreedums, kas jau spehka gahjis, naw isdarrihts lihds ta termina gallam, ko teefa nolikkusi, tad ta peederriga teefa par to gahda, ka teef isdarrihts.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 329.

§. 974.

Pee katras maksaschanas zaur peespeeschanu teefa noschlihrusi no parahdneeka mantas wissu sweschu zitteem zilwekeem peederredamu mantu, kas kà tahda parahdita teefigi, faraksta un apkihla wissu papreeksch parahdneeka kustamu mantu, bet tam dohd terminu kamehr sawu apkihlatu mantu wehl warr atpirkt maksadams to parahdu, un ja tam terminam peenahzis beidsams gals, bet winsch wehl naw maksajis, tad to apkihlatu mantu okzione pahrdewusi maksa parahdadewejam. Pee parahdneeka kustamas mantas arri skaita flahst to naudu kas winnam nahkabs no zitteem. Ja ar to kustamu mantu neisteek, tad apkihla parahdneeka nekustamu mantu, to leek appaksch teefas fargaschanas, un ja parahdneeks par gadda laifu naw wehl islihdsinajees ar sawu parahdadewaju, tad teefa zaur fluddinaschanu to nekustamu mantu leek us okzioni, un to pahrdohd.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 330.

§. 975.

Tahdu peespeeschanu teefa ne aisturr, lai gan parahdneeks tai buhtu usdewis, ka ees schelotees par to.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 331.

§. 976.

Teesai arri ta walla apfihlaht zittas parahdneeka wallas, kas tam ko eenešs, bet pee tahm leetahm, ko ne kad ne warr apfihlaht, pee tahm peederr: teefas=wihru lohne, ammatneeku ammata rihti, un tahs drehbes, ko zilweks ifnodeenas walla.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819. §. 332.

§. 977.

Ja kahds parahds pee teefas arri pufslidhs ween buhtu parahdihts, jeb ta eefuhdsehts, ka teesai ja=fakka: laikam irr par pateesi eefuhdsehts, tad arri warr woi paschu parahdneeku apzeetinaht, woi winna nekustamu mantu apfihlaht, ja daschahrt bailes, ka parahdneeks aisbehgs woi ischkehrdehs sawu mantu. Bet to ween darra us parahdadeweja pascha galwas, un parahdneeks ar weenu papreeksch ja=klausa. No tahs mantas arri wairak newarr apfihlaht, ka ween zil wajadsehs lai to parahdu lihdsina. Kad ta apfihlajama manta tahda, ka to newarr dalliht, tad to apfihla wesselu, lai gan wairak welk, ne ka tas parahds.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 333.

§. 978.

Kad kahds gribb parahdneeku paschu apzeetinaht, tad par to jaluhds ta teefa, appaksch kam tas parahdneeks dsihwo; ja winna mantu gribb apfihlaht, tad us to ja=usluhds ta teefa, kam widda irraid ta apfihlajama manta. Tahdus parahdneekus, kam naw pastahwiga dsihweš=weeta, warr apzeetinaht fur ween tohs useet, un winnu mantu apfihlaht, fur ween to dabbu rohka.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 334.

§. 979.

Kas sawu parahdneeku leek zeetuma, tam jau eepreekschu ja=mafsa winna peetikšana zeetuma.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 335.

§. 980.

Teefahm paschahm wajaga sinnaht, kas ja=darra lai zeetumneeks ne ispruht un winna apfihlata manta nesuhd.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 336.

§. 981.

Teem kam teefa palahwusi, sawu parahdneeku apzeetinaht, woi winna mantu apfihlaht, teefa noleek arri terminu, furra starpā tam parahdu=dewejam sawa leeta ja=isteefa pee tahs peederrigas teefas un tam peefohdina, ka zeetumneeku palaidihs walla, un apfihlaschanu nozels, un

winnam buhs ja=lihdsina parahdneekam wissa skahde, ja lihds termina gallam nebuhs sawu leetu isteefajis.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 337.

§. 982.

Neweens newarr apturreht teefas spreedumu par winna apzeetinaschanu jeb apfihlaschanu ar to, ka prett tahdu spreedumu pee teefahm fuhds.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 338.

§. 983.

Zil drihs parahdneeks sagahda peenemmamu apgalwoschanu, ka parahda=dewejam nekas nesuddihs lihds tam laikam, kamehr ta leeta buhs isteefata, tik drihs arri tam atlaisch apzeetinaschanu un apfihlaschanu.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 339 pahrtais.

C. Isteefaschana par laupijumu un skahdi.

§. 984.

Kad kahds fuhds par to, ka zits no winna kustamahm leetahm ko rahwis ar warru, woi winnam atnehmis nekustamu mantu, ko kahdu laiku turreis netrauzehts, woi tam leedsis darriht, kas winnam brihw darriht (ta ka sawus lohpus ganniht us zitta gannibahm), tad teefa ismekleschanai noleek terminu tik ihfu zil ween warr nolikt, un ja wajaga, us tahs paschas weetas, fur ta waina pahrraugama. Ta isteefaschana arri noteek mutte prett mutti. Ja nu teefa to wainu ismeklejust atrohd, ka fuhdschajis naw welti fuhdschajis, tad tam tuhlin us weetas atdohd, kas tam atnemts un nospreesch zil winnam nahkabs lihdsibas par to skahdi un par to, ko peezeetis. Scho sawu spreedumu teefa spreesch nebehdadama par to, woi apfuhdsehts, kas preeksch teefas aizinahst, buhtu nahzis woi ne nahzis. Schē par isskaidroschanu wehl ja=peeminn, ka pehz wisseem teefas liffumeem neweens, kam kahda grunts woi semme tahda wihse rohka, ka no tahs lai buhtu peetizzis us kahdu laiku, newarr wiss schai grunti samantoht kahdu paleekamu brihw=teesu jeb sawadu wallu sewim par labbu. Tad nu arri semneeku walsis beedris, kam arri us to winna semme irr rohka, lai no tahs buhtu peetizzis us kahdu laiku, newarr samantoht no zitta woi kahdu semmes gabbalu paschu, woi kahdu brihw=teesu, kas kahdam semmes gabbalam ihpaschi peederr (ta warr buht, kad tam brihw tur sawus lohpus ganniht, malku ziršt, sweijoht, tur braukt pahri ka par zellu), woi nu fakka, ka ar gaddeem jau palikkusi par wezzu teesu to darriht, woi zittu ko peenešs, us ko no teefas dohma stihwetees.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 340.

§. 985.

Ko teefa tahdas buhschanas pehz spreedusi par atdewumu un skahdes lihdsibu, to arridsan isdarra, un nebehdā par nekahdahm fuhdseschanahtm

pee angstakahm teefahm; jo eeksch aplaupischanas leetahm tahda fuhdse-
schana woi appeleereschana ne warr uskaweht ta spreeduma peedildischanu.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 341.

D. Isteeaschana zaur isaizinaschanu us teefu.

§. 986.

Kad kahds zilweks fadsirdejis, ka zits leelahs, tam no ta kas nah-
kotees, jeb ka zits tam zehlis nifnu slawu, jeb kad tam gan irr no tee-
fas ko pretti runnaht tam, par ko to apfuhdseht dsihrehs, bet tam irr
bail, ka winna pretti-runnaschanai un winna parahdischanahm suddihs
spehfs ar to, ka prettineeks tihschä prahtä pawilzina to eefuhdsechanu,
tad tam brihw, to teefu appafsch kam winsch stahw, usluhgt, lai isaiz-
zina to zilweku sawä preekschä. Kas tad us tahdu wihsä isaizinahts us
teefu, tam peenahkabs atbildeht us to fuhdsechanu, un ja tad rohdahts,
ka ta fuhdsechana bijusi taifna, tad teefa bes wiffas kaweschanas to pla-
schaku isteeaschana usahf.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 342.

§. 987.

Ja no teem, kas us tahdu wihsä isaizinati zits nenahf, tad teefa
darra pehz to ko liffumi spreesch par nepaklausigu nenahfschanu teefas
preekschä.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 343.

E. Isteeaschana par rohbeschu-strihdehm.

§. 988.

Kad faimneekam woi klausitajam woi rentneekam ar zitta kunga
faimneeku, woi ar kungu paschu strihde zehlsees par tahdas semmes
rohbescheem, kas peederr woi pee frohna-muischas, woi pee muisch-
neeka jeb mahzitaja muischas, tad to tuhlin darra sinnamu tam, kam ta
grunte peederr, lai tas to leetu leef isteefahht un ischfirt.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 344.

§. 989.

Kad tee, kas strihdejahs woi par kahda semmes gabbala, woi pla-
was woi gannibas rohbescheem, irr abbi diwi weena kunga laudis, tad
tam, kas dohma, ka winnam kas atnemts, ja=eet fuhdseht pee walfis
teefas, un ja tä newarr tift nekahdä gallä, pee draudses=teefas; ja naw
meerä ar draudses=teefas spreedumu, tad warr appeleereht pee kreis-
teefas, bet ar tahdu appeleereschanu draudses=teefas spreedums neteef
aisturrehts. Pee tahdu leetu ismekleschanas us to ween ja-luhko, ko
grunts-kungs teem strihdedameem dewis rohka, un ko par to rohbeschu
spreesch, to ween spreesch par to laifu, kas kontraktä norunnahhts.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 345.

F. Par mirruschu mantas dallischanu.

§. 990.

Kad tee, kam atstahä manta ja=dalla, sawä starpä ar labbu ne-
warr falihgt par to dallischanu, tad tas no winneem, kas naw ar
meeru, to usdohd pee tahs peederrigas teefas un luhds, lai ta tohs
ischfirt. Teefa tohs lihds mantineekus faufusi preekschä, to strihdi is-
mekle, un ar sawu spreedumu tohs mantineekus ischfirt.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 346.

§. 991.

Prett teefas spreedumu warr appeleereht un pahrraudischanu luhg-
tees. Ja tas, kas pee weenas woi pee ohtas teefas uswinnejis, to
prassa un us to stahw, lai to mantu apkihla, tad tam newarr leegt,
un teefa to apkihlaschanu warr nospreest jau preeksch isteefaschanas, ja
tas, kam ta manta irr rohka, nespehj usrahdiht pilnigu apgalwoschanu.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 347.

W e l i f f u m s.

Par atlaulaschanu un par bahrinu teefahm.

§. 992.

Par prezzeschanu un laulaschanu un atlaulaschanu un wissu, ko
basnizas=teefa isteefa, spreesch basnizas liffumu=grahmata, kas islaista
1832trä gaddä.

§. 993.

Kad teefa woi patti noxroht, woi zaur zitteem sinnu dabbu par
to, ka weens no bahrinu pehrmindereem, woi abbi diwi, nedarra tä,
ka teem peenahkabs darriht, tad tuhlin to leetu ismekle, un usgahjust
ka pehrminderis wainigs un neustizzams, to nomett zittu uszeldama,
kam peenahkabs no ta atlaista pehrminderera peedsiht to, kas pee bahrinu
mantas truhft. Ja tahdi nomesti pehrminderi appeleere un pahrraudis-
chanu luhdsahs, tad tomehr ar to neaisturr to spreedumu, kas jau
spreeshts.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 349 pahrtais.

§. 994.

Kad bahrini, kas peedsihwojuschi pilnigus gaddus, naw ar meeru
ar to, ka winnu pehrminderi waldijuschi winnu mantu, un scheem

wainu warr usrahdiht, tad teem ja=suhds pee tahs teefas, semm kurras to mantu waldija. Bet sawa suhdsiba teem ja=peenefs pee teefas gadda un feschu neddelu starpä, skaititas no tahs deenas, kur peedsihwojuschi peeanguschu zilweku gaddus. Teefa arri schahs suhdsibas isteefa ar ismekleschanu mutte prett mutti, un appeleereht un pahrrandsischanu luhgtees teem strihdedameem irr brihw.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 350 pahrtais.

Dhtra fchkirra.

**Liffumi pa tahdu brihwibu un wallu isteefaschanu,
kas tahdeem walsts-beedreem irr sawä starpä
zittam prett zittu, kas sawas fahrtas
pehz ihsti semneeki irr.**

§. 995.

Tee liffumi, ko schë zels, mahzihs, kahdas ihpaschas brihwibas un wallas Widsemmes semneekem irr sawä starpä zittam prett zittu, tif labbi wihrisfcheem, ka seewisfchahm un ka buhs isfchirt, un isteefah tahs strihdibas, kas scho brihwibu un wallu pehz wiswairaf rohdahts winnu starpä. Bet ja gadditohts, ka wehl kahda strihdibas leeta nahktu preefschä, par ko schë liffumi naw peeminnejuschi, tad tahs ja=isfchirr un ja=isteefa pehz wezzu laifu darrischanas, pehz kahdeem sinnameem labbeem eeraddumeem, un pehz zitteem woi Widsemmes woi Kreewu walsts liffumeem.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 351.

Pirma atfchkirra.

**Liffumi par to brihwibu, eedohtees laulibä, un par nelau-
latu lauschu behrneem.**

§. 996.

Widsemmes semneeku walsts-beedri warr laulibä dohtees, wihrisfchi, kad tee 19to gaddu peedsihwojuschi un seewisfchas, kad tahs 17to gaddu peedsihwojuschas, un kad Deewa galda pahrtarös bijuschi un pee Deewa-galda peewesti, ja teem sawä starpä naw tahda radda buhschana, kas pehz basnizas liffumeem teem nelauj laulibä eet kohpä. Bet pehz teem basnizas liffumeem, kas islaisti 1832trä gaddä, nebuhs laulibä faeet kohpä:

- 1) Tuweem affinsraddeem, woi atpaffal, woi us preefschu skaita-mä fahrtä *).
- 2) Meesfigeem brahleem ar meesfigahm mahfahm un arri pufsbrah-leem un pufsmahfahm ne.
- 3) Patehwam ar pameitu, pamahtei ar padehlu, weddeklei ar wihra-tehwu, meitas=wihram ar winnas mahiti.
- 4) Meesfigeem brahla dehleem, jeb meesfigeem mahfas dehleem, ar meesfiga tehwa woi meesfigas mahtes mahfu.

Kad gribb meesfiga brahla woi meesfigas mahfas meitu prezzeh, jeb meesfiga tehwa brahla woi meesfigas mahtes brahla atraitni, tad ta walla ja=luhds pee basnizas teefas.

§. 997.

Teem, kas peederr pee pareisi tizzigas Kreewu draudses, irr sawi ihpa-schi basnizas liffumi, par eedohschanu laulibä.

§. 998.

Kad tahdi gribb laulibä dohtees, kas wehl naw peedsihwojuschi sawu 22tru muhscha gaddu, tad teem wajaga usrahdiht, ka tehws un mahte, patehws un pamahte, jeb tee kas tohts peenehmuschu un audse-juschu ka sawus paschus behrnus, teem palauj to wallu. Bahreem, kas wehl stahw appafsch pehrminderem, ja=usrahda, ka pehrminderi teem to wallu lauj. Pehz basnizas liffumeem tehws un mahte pascheem fa-weem peeanguscheem behrneem, kas jau peedsihwojuschi sawus pilniga muhscha gaddus, warr aisleegt laulibä dohtees, ja peerahda taisnas, teefigas wainas.

§. 999.

Tee kas dohma, ka tihri par nepateesu teem leeds laulibä dohtees, walsts=teefu luhds, lai ta spreesch un lai muishas waldischana winnas spreedumu pahrluhko, un kad wehl naw ar meeru, tad warr eet schelotees pee draudses=teefas.

§. 1000.

Mahzitajeem neweenu jaunu lauschu pahri nebuhs salaulah, kam naw woi skaidra apleezinaschana par to, ka tehws un mahte, patehws un pamahte, woi winnu pehrminderi irr ar meeru, woi kas newarr usrahdiht teefas spreedumu, kas nozehlis to aisleegschanu, woi kas naw skaidri parahdijuschu, ka tehws, mahte, patehws, pamahte naw wairs dsihwi, un ka neweens no teem, kas gribb laulibä dohtees, wairs ne-stahw appafsch saweem pehrminderem.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 355.

*) Atpaffal skaitama fahrtä irr, kad tohts raddus skaita no tehwa atpaffal us tehwa tehwa un tehwa tehweem; us preefschu skaitama fahrtä, kad skaita no behrna us behrna behrnu, un us behrnu behrneem.

§. 1001.

Deenestnefem, wihrisfem, kas laulibā dohdahs, naw brihw aiseet no sawa maises tehwa, pirms ne ka winna deenesta gads pagallam, ja daschfahrt maises tehws naw ar meeru, lai deenestneeks aiseet agraki un walsis=teefa to apleezina, jeb kad deenestneeks zittu dabujis, kas winna weeta to gaddu atklausa. Seewisfem warr eet pee wihra bes to, ka usfakka deenestu, un bes to, ka isstahw sawu gaddu. Luhko §. 434.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 356 pahrtais.

§. 1002.

Kad prezgiba woi derriba flaidri norunnata, bet abbi grihb atfaz=ziht, tad tas gan warr notift, ja ween naw peegullejuschees. Ja nu abbi ar labbu prahtu ischfirrahs, tad zits zittam atdohd to, ko pee derribas zits zittam dewuschi. Kad bruhte atfakka teefigas un geldigas wainas deht, tad tai ja=atdohd bruhtganam to, ko no ta dabujusi un bruhtganam winnai ja=atdohd to no wainas dabutu. Bet kad bruhte atfakka tihri tapat ween, tad winna ne warr prassiht atpakkal ko bruhtganam bija dewusi, bet winnai buhs atdohd bruhtganam, ko winsch tai bij dewis. Tapat irr ar bruhtganu, kad winsch woi kahdas wainas pehz, woi bes wainas bruhtei atfakka.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 357.

§. 1003.

Laulatai seewai peederr wissas wainas wihra brihwibas un wallas, un wihra dsihwes fahrtā irr arridsan winna seewas dsihwes fahrtā. Kad brihwa Widsemmes semneeze eet pee dsimta zilweka, tad winna padohdahs tam, ko Kreewu walsis liffumi par to nosakka.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 358.

§. 1004.

Kamehr Widsemmes semneeku laulati draugi dsihwo kohpā eefsch laulibas, tamehr arri teem kohpā peederr wissas winnu mantas, ja tee daschfahrt pirms ne ka wehl laulati, naw par to norunnajuschi zittadi teefas preefschā.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 359.

§. 1005.

Wissas mantas, kas ween irraid laulateem draugeem no Widsemmes semneeku fahrtas, tahs peederr weenam draugam tapatt ka ohtram, ja tee daschfahrt preefsch sawas laulafchanas ne buhtu par to norunnajuschi zittadi. Tapehz tad seewa ar sawu puhru, ar wissu sawu mantu, ko wihrām peenessusi, stahw arri kad wihrs nomirris, par winna parah=

deem. Ja nu no wihra mantas ween winna parahdus newarr lihdsinaht, tad seewai ja=peenefs wissa sawa kustama manta, wissa sawa nauda, wissi sawi kapitali, zit ween pee wihra mantas peeschfihrusi flahst. Ja ar to wehl newarr wissus parahdus lihdsinaht, tad tai ja=peenefs no sawas nekustamas mantas tif dauds, ka trescho dallu no teem parahdeem, kas atliffuschi nemakfati, warr lihdsinaht. Bet tas tai ween ja=darra, kad wihrs tohs parahdus krahjis woi paschā laulibas starpā, woi tapehz, lai tee warretu fasetees laulibā. Seewa nestahw par wihra parahdeem ar sawu naudu un ar saweem kapitaleem, ko ta naw peeschfihrusi pee wihra mantas flahst, bet kas tai glabbatas zittur, un arri par teem wihra parahdeem ne, ko tas bij krahjis pirms ne ka winnam bij laulata, jeb ko krahjis ar ischkeeschanu, woi ar kaska darbeem.

§. 1006.

Utraitne, kas warr parahdiht, ka ne paliffusi pakkal us gruhtham kahjahm, peejus mehneshus pehz tam, ka wihrs tai nomirris, warr atkal pee wihra eet, bes kahdas meleschanas pee teefas; bet kas paliffusi pakkal us gruhtham kahjahm, pee wihra ween warr eet, kad pehz sawahm feschahm neddelahm jau bijusi basniza.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 360.

§. 1007.

Utraitnis 3 mehneshus pehz to, kad seewa tam nomirrusi, warr zittu seewu nemt bes wissas meleschanas pee teefas.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 361.

§. 1008.

Tehwam un mahtei, kas grihb ohtrā laulibā dohtees un kam irr behrni no pirmas laulibas, ar scheem behrneem par winnu tehwa=woi mahtes= mantu ja=islihdsinajahs. Tapehz teem pee walsis=teefas ja=usdohd sawa nomirruscha drauga manta; walsis=teefa nomirreja tuwakus raddus isklaufina, woi wiss riktigi usdohis un isdohd sawu leezibu par to. Bes tahdas walsis=teefas leezibas=sihmites neweens mahzitais to ne drihtst laulaht.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 362.

§. 1009.

To atliffuschas mantas dallu, kas behrneem no sawa nomirruscha tehwa, woi nomirruschas mahtes, to woi nu wihrs woi seewa, kas ohtrā laulibā dohdahs, walda, bet tā, ka nomirreja jo tuwakais rads arri par to sinna.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 363.

§. 1010.

Widsenneezes behrni bes laulibas dabbuti paleef sawas mahtes dšihwes kahrtā. Kad tahda behrna tehws to mahti apnem, tad winnu behrneem tahs paschas brihwibas un wallas, kas ween irr laulibas behrneem, un teef sawa tehwa dšihwes kahrtā, ja schis naw no leekfungu kahrtas.

Widsennemes semneeku liffumi no 1819 §. 364.

§. 1011.

Par bandasbehrna tehwa turrans tas, kas pats neleedsahs, jeb kam warr peerahdiht, ka to mahti peegullejis, un kas newarr peerahdiht, ka zitti to peegullejuschi arri. Tahdam nu peenahkabs, kamehr pats dšihws un kamehr behrns wehl nespehji pats apgehrbu un maisi pelniht, behrnam to doht, kamehr 11tu gaddu buhs peedšihwojis.

Widsennemes semneeku liffumi no 1819 §. 365 pahrtais.

§. 1012.

Kad bandasbehrna mahte isfalka us kahdu no leekfungu kahrtas, ka tas effoht behrna tehws, un schis neleedsahs, tad behrns pee mahtes dšihwes kahrtas paleekams, kamehr peedšihwojis pilna muhscha gaddus, ja daschkahrt winna tehws to nepeenemm un to leek ismahziht un isaudseht us zittu dšihwes kahrtu. Usaudsis winsch warr dšihwes kahrtu usnemt, kahdu pats gribbedams.

Widsennemes semneeku liffumi no 1819 §. 366 pahrtais.

§. 1013.

Widsennemes semneeka tehwa warra par saweem eelsch laulibas dšim-muscheem behrneem, buhs buht tahda, kahdu Kreewu walsis liffumi no-falka wisseem zitteem brihw-zilwekeem Widsenneme.

Widsennemes semneeku liffumi no 1819 §. 367.

§. 1014.

Tomehr schihs tehwa warras pehz wehl ja-peeminn, ka neweens semneeks sawu behrnu, kas jaw peedšihwojis 17tu gaddu, zittam zilwekam nedrihtst nodohht us deenasta, ja behrns pats naw meerā ar to.

Widsennemes semneeku liffumi no 1819 §. 368.

§. 1015.

Tahdam behrnam, ko ar winna raddu wehleschanu semneeks woi semneeze, kam pascheem behrna naw sawa laulibas stappā, peenehmuschi par sawu paschu behrnu, peederr wissas tahs wallas un teefas, kas

scha tehwa un schahs mahtes meefigeem behrneem peederretu. Bet tahda behrnu peenemschana allaschin pee teefas ja-eeraksta, lai pehzak nezel-lahs schkelschana un strihdiba par mantu dallischanu.

Widsennemes semneeku liffumi no 1819 §. 369.

Dhtra atschkirra.

Par pehrminderu un zittu aistahwetaju buhschanu.

§. 1016.

Widsennemes semneeks un semneeze paleef behrnu kahrtā lihds kamehr tee peedšihwojuschi sawu 18tu gaddu, un ar 21 gaddu ween warr weeni paschi sawu mantu walddiht.

Widsennemes semneeku liffumi no 1819 §. 370.

§. 1017.

Par bahriuu mantahm un par winnu audseschanu gahda pehrmin-deri. Kad kahds zilweks irr sweschumā, tad teefa pehz to, ko kurrā katra ihpaschā reise liffumi par to spreesch, tam zell aistahwetajus, tapat arridsan tahdeem, ko teefa nosaufusi par ischkeedejeem, tahdeem, kas sawu mantu walda nelahdsigi, un tahdeem, kas naw pilnā prahtā. Seewischkas, kas gan pilna muhscha gaddus peedšihwojuschas, bet kam ne kahda galwineeka naw, tahs israuga paschas fewim tahdus wihrus, kas tahm irr aistahwetaju kahrtā.

Widsennemes semneeku liffumi no 1819 §. 371.

§. 1018.

Bahrineem pehrminderus leek woi paschi wezzaki, kad tee us mirschanu, un kad tee to naw darrijuschi, tad walsis-teefa tohs zell, kam muishas waldischana apleezina, ka tee geldigi us tahdu ammatu. Walsis-teefai tadehl tee ja-usdohd papreefsch muishas waldischanai.

Widsennemes semneeku liffumi no 1819 §. 372 pahrtais.

§. 1019.

Par pehrmindereem buhs zelt weenu woi diwus gohbigus wihrus, un wišwairak tahdus, kas bahrineem raddi un mahk raffsiht.

Widsennemes semneeku liffumi no 1819 §. 373.

§. 1020.

Zik ko zilweks nomirris, kam paleef pakkal weens woi wairak masi behrni, tad, lai nu tehws ween woi mahte ween buhtu nomirris, walsis-

teesai tuhlin ja-usnem nomirreja manta un ja-eeleef protokolli, zif tahs mantas.

§. 1021.

Tahds semneeks ween warr nowehrst no sewim pehrmindera un aistahwetaja darbu, kam pascham irr wairak ne ka 5 behrni; woi tahds, kam jau irr leela pehrmindera buhschana, fur tam dauds darrischanas; woi tahds, kas jau pahri pahr 60 gaddeem; woi tahds, kas nabbags, slims, wahjisch, woi tahds, kam jau zits kahds walsis ammat.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 374.

§. 1022.

Ja maseem nepeauguscheem behrneem mahte wehl dshwa un ja nomirris tehws pats ne buhtu par to ne ko nofazzijis, tad mahte pee-dohd par pehrmindera weenu gohdigu wihru no winnas walsis laudim, un zif ween warr buht no nomirruscha tehwa raddeem. Schim pehrminderam wajaga skaidri isfinnaht, zif leela ta atliffuscha manta (§. 1020) un mahte buht pee rohkas ar labbu padohmu, fur ween wajaga. Tadehl arridsan mahte eelsch wissahm mantibas leetahm ne ko nebuhs darriht bes winna finnas un wehleschanas.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 375.

§. 1023.

Ja behrneem tehws un mahte abbi diwi nomirruschi, tad tee pehrminderi, kas teem eezelti woi no pascheem winnu wezzakeem, woi no teefas pusses, tuhlin mefle pakkal pehz tahs atliffuschas mantas, zif tahs irr ihsti, un to faleef pehz riktigas kahrtas, un kad nomakfajuschi tohs parahdus, kas no mantibas ja-maksa, tad lihds ar bahrinu turakajeem raddeem pehz liffumeem to mantu isdalla.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 376 pahrtais.

§. 1024.

Ja wissi mantineeki naw wehl 15 gaddus wezzi, un ja ta dallama manta irr lohpi, sirgi, ko usturreht maksa; jeb tahdas leetas kas drihs nihst un ko labbaki jau newarr isleetaht, tad to mantu pahrdohd tif dahrgi, zif ween warr. Schi pahrdohschana noteef appaksch walsis-teefas usluhofchanas un ar muischas waldischanas sinnu. Bet kad wissi mantineeki jau 15 gaddus wezzi, tad bes winnu wehleschanas to mantu newarr pahrdohd.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 377.

§. 1025.

Ta nauda, kas eenahfusi par tahm pahrdohstahm leetahm, tapat arridsan ta skaidra nauda, kas atraddusees pee tahs mantibas, tuhlin

ja-nodohd walsis-teefas rohka. Ar scho naudu walsis-teefa papreefsch lihdsina tohs parahdus, kas daschkahrt wehl ja-lihdsina, tad atrehkina, kas wajadfigs pee bahrinu peetifschanas un audseschanas un kas tad wehl atleef, to isdohd us augleem, bet ta ka drohschi warr buht, ka nauda patti nesuddihs wifs. Ja bes teem augleem, kas ifgaddus eenahf, newarr peetift, tad us augleem ween isdohd, bet ja bes tahm gan warr istift, tad isdohd us auglu-augleem. Bet ja tif mas buhtu atliffuschas naudas, ka naw wehrtes un arri newarr us augleem isdohd, tad to walsis-lahde bahrineem glabba dshwu un neaiskahrtu.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 378.

§. 1026.

Pehrmindereem peenahfahs pawissam par to gahdaht, lai tee behrni, kas winneem atwehleti, labbi mahzahs wissu kas teem ja-mahzahs sawa kahrt. Ja-gahda arri pehrmindereem par to, ka tohs behrnus isdohd deenesta un tahda, fur naw wehl ja-maksa klahrt. Tas ja-darra tapehz, lai no behrnu mantas dallas dauds wifs nebuhtu par teem ja-tehre, bet lai ta mantas dalla paleef dshwa un wessela par labbafu istifschanu behrneem, kad buhs peeauguschi. Kad reds ka behrneem brihnum weegla labba galwa, un tee brihnum muddigi us mahzibu, tad tif labbi gan arridsan wairak warr tehreht no winnu naudas pee winnu augstakas mahzibas.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 379.

§. 1027.

Wissu ko pehrminderi nehmuschi sawa glabbaschanah behrneem par labbu, to teem arridsan buhs glabbahst ustizzigi, un teem ja-galwo par wissu skahdi, kas ar winnu wainu zaur to, ka newihshoja luhfoht labbi pakkal, woi zaur winnu blehdibu, bahrineem nahfusi.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 380.

§. 1028.

Weenreis par gaddu, Dezember mehnescha, pehrmindereem peenahfahs walsis-teesai atbildeht par sawu bahrinu mantas waldischanu, un ja daschkahrt walsis-teefa teem ko sakka par winnu waldischanu, woi teem pawehletu, ko wehl buhs darriht, tad teem to buhs pasemmigi klausht.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 381.

§. 1029.

Pee walsis-teefas turrama ihpascha grahmata, fur eeraksta to zaur pehrmindereem usnemtu bahrinu mantu, fur usweesch tohs rehkinumus, ko pehrminderi usdewuschi woi ar wahrdeem, woi ar raksteem un kam buhs zif ween warr notift riktigi apstipriateem buht, un fur eeleef to, ko walsis-teefa pawehlejusti pehrmindereem.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 382.

§. 1030.

Schee paschi liffumi, kas bahriau pehrmindereem dohti, geld arri-dsan teem, kas peeauguscheem zilwekeem zelti par aistahwetajeem. Tomehr ar teem aistahwetajeem, kas peeauguschas seewischkas aistahw, irr zittadi.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 383.

§. 1031.

Bahreem, kas naw wehl pilna muhscha gaddus peedfihwojuschi un kam naw tehwa un mahtes, ta ka ahrprahtigeem zilwekeem, zelt pehrminderus.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 384.

§. 1032.

Nelabdsigam nammaturretajam, tas irr tahdam walsis=beedram, kas ar sawu laiffumu un dsehrumu pakrittis, paleef parahda ar sawahm krohnadohschanahm un kunga klausischanu un dohschanahm, un ne tohs sawejus neapfohp un neapghda, tam walsis=teefa zelt usraugu, lai tas to palaidonu un winna mahjas=buhfchanu walda. Par scho usraugu buhs — zit ween warr — nemt kahdu faimineeku. Ja tas palaidons schim usraugam negribb klausicht, tad teefa to buhs pamahzigt un pahrmahzigt.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 385.

§. 1033.

Tahdam aistahwetajam us to buhs raudsicht tiffuschi, ka tas, kam winsch zelts par usraugu, wissu to darra un klausfa, kas ween tam ja-darra un ja=klausfa, un ka sawu mahjas=buhfchanu nepalaisch. Tif ko labbiba fakohpta, tam buhs aprehkinaht, us zit laifa buhs maises, un woi ne atliks, ko warrehs pahrdocht, kad wissu wajadfigu tehriau atrehkina. To sehllu aistahwetajs noglabba, tahs dohschanas makfa, un no parahdeem arri zit spehj, un walsis=teefai usdohd wissu, ko winsch darrijis sawa usrauga kahrtä.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 386.

§. 1034.

Tadehl tahdam faimneekam, kam palaischanas pehz aistahwetajs irr zelts, bes scha sinnas neweenu graudu nebuhs pahrdocht, woi par ko faderreht un kuntraktu norunnaht. Ja to tomehr darra, tad neween pats no teefas dabhuhs sawu strahpi, bet tee, kam winsch pahrdewis, un ar kam winsch ko norunnajis, saude wissu sawu teesu.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 387.

§. 1035.

Pehrminderi bahrineem zelti woi aistahwetaji nepilnigeem zilwekeem zelti, par sawu darbu ne ko newarr prassicht, bet usraugi palaidoneem likti, dabbu prazentes (5 rublus no 100 rubleem) par gaddu no sawa aistahweta eenahfchanas, kas atliffusi skaidri, kad papreekschu no tahs atnems un atschirts wiss, kas ween pehz teefas ja=atnemm un ja=atschirr.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 388.

Trescha atschirra.

Par to wallu, kas ikkatram par sawahm ihpaschahm mantahm.

§. 1036.

Widsemmes semneekam ta walla tapat ka wisseem Kreewu walsis laudim ko nosazigt pehz schahs grahmatas liffumeem par sawu kustamu mantu, ko pats kapelnijis ar gohdigeem sweedreem, bet par sawu no raddeem eemantotu nekustamu mantu, winsch nedrihft ne ko notaischt, kas winna tuwakeem raddeem buhtu par skahdi.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 389.

§. 1037.

Pehz liffumeem ta arridsan irr gohdigi pelnita manta, ko kahds zaur to irr eemantojis, kas winsch kahdu leetu woi wallu wairak ne ka desmit gaddus par sawu turrejis, un par wissu scho laifu naw bijis zits, kas to buhtu prassijis. Pehz desmit gaddeem wissa prassischana buhs isdsiffusi.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 390 pahrtais.

§. 1038.

Teefa jeb walla un leeta, kas irr isdsiffusi, irr arridsan suddusi. Tapehz tad arri zits to atkal warr sewim eemantoht, kad par to laifu, ko teefa noliffusi, neweens to naw speedis, lai to darra teefahm, kas tam pehz sawas wallas darriht peenahzajs, jeb kad par to laifu neweens to leetu tam naw atsrihdejis, jeb kad par to laifu neweens tam leedsis darriht pehz tahs teefas jeb wallas. Schis liffums tapehz ween dohts, lai ikweens drohschi warr patureht, kas tam peederr, un lai laudis aplam welte neteesajajs. Bet schis liffums par labbu nahf tam ween, kam irr sawa taifniba, prohti, kad nei pats nei arri tas zilweks, no ka ko dabhujs, kamehr tas wehl bija dschws, jeb eemantojis kad bija nomirris, nescinn un naw sinnajis, neds arri buhtu warrejis un wajadsejis sinnaht, ka tam ta krihtoht darriht, jeb ka ta ussrihdeta leeta zittam peederroht, jeb ka schi teefa jeb walla tam nemas wiss ne-

peenahftohs. Tapat arri waijadsigs, ka tas, kas zaur isdsiffchanu ko eemantojis, to leetu buhtu turrejis, woi pehz tahs teefas un wallas noweetas par wissu to laifu, ko liffumi noleef us isdsiffchanu.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 391.

§. 1039.

Pee isteefaschanas par strihdibahm kas semneefkeem irraid, woi nu ar semneefkeem woi ar zitteem laudin, isdsiffchanas laifs irr desmits gaddi. Bet kad semneefi strihdejahs par to semmi, kas teem eedohta rohka, tad tas liffums par isdsiffchanu teem nenahf par labbu, tapehz, ka pehz wisseem teefas liffumeem, tas zilweks, kam grunts eedohta rohka us to ween, lai no tahs buhtu par kahdu laifu peetizzis, ar isdsiffchanu newarr sewim samantohf, woi kahdu semmes gabbalu paschu woi kahdu teefu jeb wallu, kas peederr pee ta semmes gabbala. (Luhfo §. 54.)

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 392.

§. 1040.

Kad tee, kam behrna gaddi pagallam, un kas peedsihwojuschi pilna muhscha gaddus, gribb fuhdseht par to, ka ar to isdsiffchanas teefu teem pahraf darrihts, tad lai fuhds gadda un feschu neddelu starpä, flaititas no tahs deenas, fur behrnu gaddi teem pagallam.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 393.

§. 1041.

Ja kas pee teefas gribb fuhdseht par to, ka ta leeta, ko pirzis, effohf wainiga un flifta, tad tam buhs eefuhdseht sawu fuhdsibu diweju neddelu starpä pehz tahs deenas, kad to leetu nehmis pretti. Bet kad pee tahs leetas, ko pirzis, tahdas wainas, kas tuhlin tam ar azzim bij redsamas, tad winna fuhdsibu pee teefas nemas nepeenemm wiss.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 394.

§. 1042.

Kad kas kahdu leetu atroh, un tas zilweks naw sinnaams, kam ta peederr, tad to nedrihft tuhlin paturreht, bet tam ja-darra ta:

- 1) Ja atrasta leeta, lai buhtu jebkahda, ja=nonefs tuhlin muishas waldifchanai. Schi walfis=teefai pirma nahkamä teefas=deenä par to dohd sinu, lai leef fauft sawä basnizä, ja ta leeta wairaf naw ka 10 fudr. rublus wehrte, un ja wairaf wehrte, tad lai to fluddina zaur semneefu awisehm.
- 2) Ja ta leeta tahda, ka glabbata ilgi woi eetu pohsta woi nepa-leef sawä wehrte, tad to par diwi neddelahm ofzione pahrdohd pee draudses=teefas, kas to eenahfuschu naudu pee sewis glabba.
- 3) Kad tas zilweks, kam ta leeta peederr, atfauzahs, tad winsch woi fanemm to leetu paschu woi to naudu, kas par to eenahfusi, bet

winnam ja=aismaksa tas tehriusch, kas daschahrt gaddijees, un wehl tam buhs tam zilwekam, kas to leetu atraddis, to atrad=duma maksu doht, kas pehz liffumeem nospreesta, prohti treschu dallu no tahs naudas, kas ar pahrdohfchanu eenahfusi.

- 4) Kad tas zilweks, kam ta leeta peederr, neatfauzahs wiss, gadda un feschu neddelu starpä, tad draudses=teefa to leetu pahrdohd ofzione un no tahs naudas, kas eenahfusi, pehz liffumeem trescho dallu ismaksa tam zilwekam, kas to leetu atraddis, un tahs zittas diwi dallas eeleef winna walfis lahde.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 395 pahrtais.

§. 1043.

Kad juhvas mallä kahdas leetas no fadraggateem fuggeem, woi zittas leetas zaur wilneem teef peedsihtas un sinnaams naw, kam tahs peederr, tad tam, kas tahs atradde, tuhlin par to buhs sinu doht tai tuwakai draudses=teefai, kas no sawas puffes atkal aislaisch sinu gubermentes waldifchanai, lai ta gahda par to fluddinafchanu. Tas zilweks, kas to atraddis, atradduma maksu dabhuhs tahdu, kahdu Kreewu-walfis liffumi nospreesch.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 396.

§. 1044.

Jau tee wahrdi: „manna manta, manna pascha manta, mans peederrigs ihpaschums“, to israhda, ka Widsemmes semneefkam tapatti walla, kas wisseem zitteem zilwekeem, atfautes no wissa, kas winna mantas ihpaschumu aisenemm, un par to fuhdseht pee teefas.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 397.

§. 1045.

Ja kas no zitta ko aisenemis un nolizzis neween to laifu, kad tam atkal atdohs, bet par apgalwofchanu no sawahm leetahm ko lizzis kihlam, tad kihls nepaleef aisdewejam, kad aisenemejs noliftä laika nettiffe wiss malfajis, bet winnam ta walla ween pee teefas eet un to usluhgtees, lai to kihlam dohtu leetu ofzione pahrdohd, winnam to parahdu aismaksa no tahs naudas, kas eenahfusi, un to, kas no tahs naudas atleef, tam dohd, kam tas kihls peederr.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 398.

Zettorta atschkura.

Par mantineeku brihwibahm un wallahm.

§. 1046.

Ko nomirris Widssemmes semneeks atstahj mantas, tas pehz wiinna mirschanas friht wiinna mantineekeem, woi nu pehz nomirreja pascha nosazzischanas, woi pehz teefas liffumeem, ja nomirrejs pats ne ko ne-buhtu wifs nosazzijis. Kas bes teefas wehleschanas atstahju mantu grihb usnemt mantineeka fahrtä, woi to jau nehmis sawä rohkä, tam ja-galwo par to, ka ta atstahja manta paleef weffela, bet arridsan par nomirreja parahdeem un par wissu ko ween pehz teefas liffumeem nomirreja mantineekam waru prassih. Kad nomirrejs bijis fainneeks, tad no tahs mantas, kas winnam peederrejust, atschkurrana wissa swescha manta un ihpaschi tas neatschkirrams inventarijums.

Tapat arri atstahja manta pirmaf mantineekam newarr frist un to winnam newarr isdallih, ne ka kad no tahs nomirreja parahdi wissi lihdsi-nati. Ja nu tak teem buhtu jau isdallita, tad wissi kohpā weenā galwofchanā weffelu zauru gaddu parahdudewejeem galwo par wissu to parahdu, bet tee mantineeki lai turrahs zits pee zitta.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 399 pahrtais.

A. Rā buhs palikt ar atstahju mantu, kad nomirrejs pats ne ko naw par to nosazzijis.

§. 1047.

Kad Widssemmes semneeks nomirst, bes ka buhtu ko nosazzijis par to mantu ko atstahj, un winnam paleef paffal wiinna seewa un behrni no tahs seewas, tad mantas waldischana paleef atraitnei, tomehr ar sawa aisstahwetaja un ar behrnu pehrminderu sranu. Schi mantas waldischana tai paleef, kamehr wezzafais dehs pilnus gaddus peedsihwojis, un kad tai meitas ween, tad paleef, kamehr weena meita isgahjusti pee wihra. Bet kad mahte to mantu newalda labbi, jeb kad ta iseet atkal pee wihra, woi iseet no tahm mahjahm, fur winnas nomirrejs bijis par fainneeku, tad pehrminderi isdalla to atliffuschu mantu, un atraitne, atnehmusi papreeksch sawu mantu, kas ihpaschi winnai peederr, dabbu no tahs atliffuschas mantas behrna dallu. Schi dalla pehz mahtes mirschanas atkal friht behrneem atpaffal.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 400.

§. 1048.

Kad mantu dalla, tad tahdeem behrneem, kas no tehwa dabbutuschi kahdu palihgu, woi pee mahjas usnemschanas, woi pee isprezze-

schanas, schi dalla ja-peenefs flah, woi ja-peerehkina flah pee tahs atstahjas mantas, lai wissi behrni dabbu weenlihdsigas dallas. Bet ja tee negrihb wehl mantoht lihds ar teem zitteem behrneem, jeb kad tehws flaidri pehz liffumeem pats nosazzijis jau, ka ar to buhs buht, ko tee jaw dabbutuschi, tad tas teem naw ja-peenefs wifs flah.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 401 pahrtais.

§. 1049.

Kad nomirrejam paleef paffal behrni no diwahm woi wairak laulibahm, tad pehz §. 1047 mantas waldischana paleef atraitnei lihds tam laikam, fur ta manta dallama. Tomehr to mantu, kas atraitnes pabehrneem irr no sawas mahtes, to atraitne newalda, bet tee behrnu pehrminderi to walda behrneem par labbu. Kad pehzak to mantu dalla, tad tee behrni no pirmas laulibas un no tahm zittahm laulibahm un ta atraitne dabbu no wihra un tehwa mantas pehz galwahm weenlihdsigu dallu; bet teem behrneem no katras laulibas paleef atkal ihpaschi sawas mahtes manta. Ja par to laiku, kamehr ta manta wehl ne bijusi isdallita, bet atraitne to waldisja, manta buhtu gahjusti wairumā, tad wissi behrni no wissahm laulibahm kohpā un weenlihdsigas dallas to isdalla sawa starpā. Bet kad manta jau tiffusi isdallita, un mahte pehz tam wehl ko samantojusti wairak flah, tad tas paleef winnas paschas meesigeem behrneem ween.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 402 pahrtais.

§. 1050.

Kad atraitne naw paliffusi paffal, tad tee behrni woi no weenas laulibas ween, woi no wairak laulibahm, tehwa mantu sawa starpā dalla pehz galwahm weenlihdsigas dallas, bet katram behrnam sawas mahtes mantas-dalla paleef ihpaschi. Tapat arri ta manta ja-dalla, ko mahte atstahjusti.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 403 pahrtais.

§. 1051.

Ja behrni no pirmas laulibas paleef paffal lihds ar pamahiti, kam paschai behrnu naw, tad pamahite papreeksch atnem to, ko peeneffusi wihram, un tad wehl dabbu pussi no tahs mantas, ko laulibas starpā wihram palihdsejusti krah.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 404.

§. 1052.

Behrni kas dsimmuschi saweem wizzakeem kad schee wehl nebij laulati, bet kas ar to paliffuschi par laulibas behrneem, ka tehws pehzak mahiti nehmis par sawu laulatu seewu, tee dabbu no sawa tehwa mantas tif pat leelu dallu, ka winnu brahli un mahsas, kas tehwa un mahitei dsimmuschi winnu laulibas starpā.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 405.

§. 1053.

Widssemmes semneeze behrni, kas bes laulibas dabbuti, mahtes atstahstu mantu ween dabbu, bet ne tehwa, lai schis gan skaidri buhtu sinams. Kad mahte eet pee zitta wihra, ar ko winnai behrni, kas tai nomirruschai paleef pakkal, tad schee wihra behrni, lihds ar teem bandubehrneem dalla sawa starpā mahtes mantu pehz galwahm weenlihdfigās dallās.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 406.

§. 1054.

Kad Widssemmes semneezei mirstoht paleef pakkal wihrs un behrni, kas tai ar scho wihru, tad no winnas mantas wihrs un behrni dabbu weenlihdfigu dalku, bet no winnas drehbehm ween wihrs nedabbu behrna dalku. Kamehr schee behrni paleef pee tehwa, un schis neapsewojahs atkal, tamehr tas, ka sawu behrnu meesigs pehrminderis, mahtes atstahstu mantu walda, lihds tam laikam, fur wissi behrni buhs peedsihwojuschi pilnigus gaddus.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 407 pahrtais.

§. 1055.

Kad wihrs un seewa apmirst abbi diwi, bes to, ka buhtu ko nofazzijschi par sawu mantu, un behrni dsihwi teem nepaleef pakkal, tad winnu tuwaki mantineeki irr winnu behrnu behrni. Bet schee to mantu sawa starpā nedalla pehz galwahm, bet pehz ziltim, prohti us tahdu wihsi: nomirruscha wihra woi nomirruschas seewas mantu dalla us tif dauds dallahm, zif teem behrnu bijuschi, kam behrni dsihwi tai dallischanas deenā. Zif nu behrnu, tif arriidsan ziltis. Tee behrnu=behrni tad nu wissi kohpā dabbu to zilts dalku, tas irr: to ko winnu tehws un mahte dabbutu, ja tee wehl buhtu dsihwi, un nu tee scho zilts dalku weenlihdfigās dallās sawa starpā isdalla pehz galwahm.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 408.

§. 1056.

Ja wihrs nomirst, kam nekahdi pehznahkami naw, tad seewa, kas tam palikkusi pakkal, irr winna mantineeze schahdā wihsē: papreeksch atschkirrama no wihra mantas, ta nekustama manta, ko pats bij eemantojis no saweem raddeem, un seewas manta, ko peenessusi wihrām, un tad no atliffuschas wihra mantas seewa dabbu weenu pussi, ohtru pussi dabbu nomirreja tuwakaji raddi, prohti winna wezzaki un winna meesigi brahli un meesigas mahsas, bet ar scho sinu: tehws un mahte atnemim papreeksch to mantas dalku, ko nomirrejs no teem dabbusis, un kas wehl atrohdahs dsihwa, un kas tad atleek, to dalla starp wisseem mantineekeem weenlihdfigās dallās. Pee schahs dallischanas brahla un mahsas behrni wissi kohpā to dabbu, ko winnu tehws un mahte buhtu dabbuschi weeni paschi. Ar to paschu sinu wihrs manto no nomirruschas seewas.

§. 1057.

Kad wairak mantineeku naw, ka abbi meesigi wezzaki ween, woi tehws weens jeb mahte weena, tad tee to ohtru pussi un to nekustamu

mantu dabbu weeni paschi, un tapat arri tee meesigi brahli un tahs meesigas mahsas, kad winni ween tee mantineeki, dabbu to atstahstu mantu un to dalla sawa starpā weenlihdfigās dallās.

§. 1058.

Kad nomirrejam nepalikkuschi pakkal nei meesigi wezzaki, nei meesigi brahli un meesigas mahsas, bet ween brahla woi mahsas behrni, tad tee to mantu dalla sawa starpā pehz galwahm, tapehz ka teem wisseem weenam tapat ka ohtram, ka patti raddu buhschana ar to nomirreju.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 411 pahrtais.

§. 1059.

Kad nekahdi mantineeki naw, nei no atpakkal skaitamas kahrtas, nei no us preekschu skaitamas kahrtas, kad arri naw meesigi brahli un meesigas mahsas, neds arriidsan brahla woi mahsas behrni, tad nomirreja mantineeki irr winna pufsbrahli un pufsmahsas, tas irr tee, kas no weena tehwa, bet no sawas mahtes, jeb no weenas mahtes, bet no sawa tehwa, un tee pufsbrahlu jeb pufsmahsu behrnt, un tee to mantu dalla sawa starpā, ta ka mahzihts §§. 1057 un 1058.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 412.

§. 1060.

Ja arri tahdu raddu nebuhtu wifs, tad manto tehwa un mahtes brahli un mahsas, un ja arri tahdu raddu naw, tad manto tee jo tuwaki raddi, wissi tee to mantu dalla sawa starpā pehz galwahm. Sinams ka tee tuwakaji raddi arweenu pirmak pee mantoschanas, ne ka tee tahlaki raddi.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 413.

§. 1061.

Ja nomirruscham laulatam draugam nepalikkuschi pakkal nekahdi meesigi raddi, tad winna pakkal palizzis laulahts draugs dabbu wissu mantu.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 414.

§. 1062.

Ja ta atstahsta manta, kas ja=dalla, irr nekustama manta, tad tee mantineeki no wihrischas kahrtas irr tuwaki mantineeki pee mantoschanas, ne ka tee no seewischas kahrtas.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 415.

§. 1063.

Ja diwi dehli palikkuschi pakkal, tad wezzakais nowehrte (takseere) to nekustamu mantu, un brahlam wallu lauj, woi schis to gribb paturreht, un wezzakam brahlam ismaksahst winna dalku. Ja wairak ne ka diwi dehli, tad wissi kohpā nowehrte to nekustamu mantu un pehz lohsehm, ko

wilfufchi, isdalla zif un fä katram teef. Rad tee dehli newarr falihgt pee nowehrteschanas, tad walfis-teefa nowehrte.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 416.

§. 1064.

Pee tahdas nowehrteschanas (takferefchanas) ehfas, fas stahw us tahs gruntes, newehrte wifs, tapehz fa ehfas ne fo ne=eenes.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 417.

§. 1065.

Za tee, kam pehz liffumeem kahda atstahda manta friht, naw sinami, un ja ta atstahda manta welf 150 fudr. rublus woi mafaki, tad tohs buhs usfaukt trihsreis tai basniza, pee fa nomirreis peederreja, un ar semneefu awihsehm arri, lai gadda un 6 neddelu starpä nahf sawu mantu fanemt. Ja ta atstahda manta wairak welf ne fä 150 fudr. rublus, tad neween tä, fä jau fazzihst, tohs mantineefus usfauz trihs reis basniza un awihses, bet no teefas puffes tohs arri trihsreis usfauz Kceewu-walfis awihses, lai gadda un 6 neddelu starpä — fas rehfinajams no tahs deenas, fur ta fluddinaschana islaista — woi nahf paschi woi stelle weetneefus. Rad neweens mantineefs ne atfauzahs, jeb kad teefa atrohd, fa tas fas meklejahs pehz tahs mantas, bes taisnibas un teefas to meklejahs, tad ta atstahda manta friht tahs walfis lahdei, fur nomirreis bij peerakstihst rewihse.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 419 pahrait.

§. 1066.

Kamehr tas usfaukschanas laifs wehl naw pagallam, tamehr wiffa manta no aistahwetajeem, fo walfis-teefa zell, ustizzigi irr waldama un kohpjama.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 420.

B. Par tahdas atstahdas mantas dallischanu, par fo tas, fas to atstahj, pats fo irr nosazzijis.

§. 1067.

Kas fo gribb nosazzihst par to, fä ar winna mantu lai paleef, kad buhs nomirris, tam buhs darriht ar labbu apdohmu, kamehr wehl irr pilnä prahda.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 421.

§. 1068.

Kad kahds Widsemmes semneefs woi semneeze fo gribb nosazzihst par to, fä pehz winnu nahwes lai paleef ar winnu kustamu mantu, fo woi paschi cepelnijufchi woi no raddeem mantojufchi, tad tee nedrihst wifs no mantas nemfchanas atschkirt sawus meefigus behrnus un scho behrnu pehznahfamus, nei arridsan, ja tahdu naw, sawu tehnu un mahtri, woi

tehwa un mahtes wezzafus, ja tee wehl dsihwi, bet teem buhs no tahs mantas, fo atstahj, kahdu dallu tif labbi teem atwehleht.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 422.

§. 1069.

Schi dalla, fo fawz: liffumu dallu, fas ja-atwehle teem mantinee=teem woi nu atpakkal skaitamä kahrtä woi us preekschu skaitamä kahrtä, welf to zettortu dallu no wiffas atstahdas mantas, un ja starp teem mantineekeem irr behrni, fas wehl audsinajami, tad pee tahs liffumu teefas tif dauds wehl ja=peemett klahst, zif wajadsehs, lai no tahs tohs behrnus audfina. Par to zittu mantu, fas atleef, kad ta liffumu teefa atnemta, tas zilweks, fas to mantu atstahj, warr nosazzihst, fä pats gribb, warr weenam woi ohtram behrnam wehleht leelaku dallu, un warr to atwehleht arri tahdeem zilwekeem, kam ar to gribb atlihdsinagt mihlestibu un labbumu, fo tam parahdijufchi woi darrijufchi.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 423.

§. 1070.

Kamehr wihrs wehl dsihws, tamehr feewa saweem behrneem, fas tai ar to wihru, newarr atwehleht, fä ween sawas drehbes un sawus seewischfas stahdes dahrgus glihtumus, un wihrum behrna dalla ne=friht wifs no seewas drehbehm. Rad wihrs nomirris, tad wihra mantineekeem jeb raddeem buhs atstahst tai attraitnei to dallu, fo patti dabujusi no wihra mantahm, tä, fä mahzihts §. 1050.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 424.

§. 1071.

Laulati draugi, kam tahdu raddu naw, fas dabbu pehz §§. 1068 un 1069 to liffumu teefu, tee warr zits zitteem atwehleht wiffu sawu mantu.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 425.

§. 1072.

Kceewu-walfis liffumi tam zilwekam, fas mantu atstahj, palauj no mantas nemfchanas atschkirt paschu ihstu mantineefu tad ween, kad schis irr kaskadarba darritajs, jeb kad pee ta irr zitta, teefas preekschä gel-diga waina. Tapatt arri Widsemmes semneekam tad ween irr palauts sawu ihstu mantineefu atschkirt no mantas-nemfchanas, un wiffu mantu, fo atstahj, zitteem atwehleht ar liffumu sinu, kad tahda patti waina pee winna rohnahs.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 426.

§. 1073.

Za kahda zilweka behrni, behrnu behrni, wezzaki, woi tehwa un mahtes wezzaki, to naw peenehmufchi kad bij tufschs un nabbags, un Deews tam pehzak palihdsiejis tä, fä winnam irr manta fo atstahst, tad

winsch pehz taisnibas un teefas to warr atwehleht zitteem un tohs ihsus mantineekus pawissam atschirt no mantas nemfchanas.

Widssemes semneeku liffumi no 1819 §. 427.

§. 1074.

Kad zilweks nabbags, ko walsis usturrejusi nomirst un atstahj kahdu mantinu, tad mantineeki no tahs tad ween dabbu, kad papreeksch lihdsi najuschi walsiet to ko istehrejusi to nabbagu usturroht.

Widssemes semneeku liffumi no 1819 §. 428.

§. 1075.

Par sawu mantu ko atstahj zilweks warr nosazzihst ar wahrdeem woi ar raksteem. Kad ar wahrdeem nosakka, un nosazzischanai buhs spehks buht, tad irr wajadsigs ka nosakka ar skaidreem wahrdeem diweju leezineeku preekscha, kas ustizzami zilweki, un kam pascheem naw nefahda dalla pee tahs atstahstas mantas. Kad ar raksteem nosakka, tad irr wajadsigs, ka skaidri buhtu usrakstihst mantas atstahjeja prahst, un ka woi atstahjejs pats, woi draudsas mahzitajs woi walsis-teefa to buhtu usrakstijuschi. Kad zilweks, kas naw lassitajs un rakstitajs, sawu nolifschanu par sawu mantu, ko atstahj, lizzis usrakstihst no tahdeem zilwekeem, kam naw ja=ustizz jau winnu ammata deht, tad winna nolifschana irr tihri tukfcha un tai naw ne kahds spehks teefas preekscha.

Widssemes semneeku liffumi no 1819 §. 429.

§. 1076.

Kad zilweks, kas mantu atstahj, baschijahs, ka leezineeku preekscha ween nosazzihst nebuhs deewsgan drohscha leeta, tad pee teefas warr nosazzihst, ka lai darra ar winna atstahstu mantu, un teefai peenahkabs winna nosazzischanu usrakstihst un to turreht flussu.

Widssemes semneeku liffumi no 1819 §. 430.

§. 1077.

Kas woi ar wahrdeem woi ar raksteem leezineeku woi teefas preekscha ko nosazzijis par sawu atstahstu mantu, tam tomehr wehl brihw jebkurrà brihdi scho sawu wahrdu atnemt atpakkal woi zittadi nosazzihst, ka papreekschu, bet winnam tas ja=darra woi teefas preekscha woi diweju ustizzamu leezineeku preekscha.

Widssemes semneeku liffumi no 1819 §. 431.

§. 1078.

Za tahds zilweks, kam mantasdewejs ko bij atwehlejis, agraki nomirst ne ka mantasdewejs pats, un schis sawu nosazzischanu nebuhtu pahrtaisijis woi jau ihpaschi peeminnejis, ka nomirreja mantineeki lai dabbu arridsan to, ko nomirrejam pascham atwehlejis, tad schi mantas

dalla kriht teem, ko tas, kas to mantu atstahj, pats zehlis par ihsteem mantineekeem.

Widssemes semneeku liffumi no 1819 §. 432.

§. 1079.

Tas, kas mantu atstahj un ko nosakka par to, warr daschkahrt saweem mantineekeem, woi teem, kam winsch kahdu mantas dallu atwehle, uslikt, ko teem buhs ihpaschi wehl darriht, ja to nosazzitu mantas dallu gribb dabhuht, un warr peelikt to sinu, ka to mantas dallu nedabhuhs wifs, kad ta wifs nedarrihs, ka winsch teem wehlejis. Kad nu ta nosazzijis un tee mantu nehmeji negribb darriht ta, ka nosazzihst, tad teem brihw tai mantibai atfazzihst pawissam, un tad schi kriht teem ihsteem mantineekeem, woi teem, kas pehz liffumeem irr tuwaki raddi un tadeht mantineeku kahrtà. Bet kad tas mantu dewejs mantu nehmejeem ko buhtu wehlejis darriht, ko pawissam newarr darriht, jeb kas naw lauts darriht, jeb kas darritajeem par kaunu un negohdu, tad tahdas preekschrakstischanas negeldigas, un mantu nehmeji dabbu sawu nosazzitu mantas dallu, lai gan nedarrijuschi, ko mantudewejs gribbejis lai darra.

Widssemes semneeku liffumi no 1819 §. 433.

§. 1080.

Za pee ta, ko mantudewejs nosazzijis, atrohdahts, ka ko aismirsis, woi zits kahds truhkums, jeb ka nesaeet labbi ar liffumeem, tad pehz teefas spreeduma peeleeft flahst to, kas wehl truhkst, jeb pahrtaisa to, kas nesaeet ar liffumeem, bet wifs, kas irr skaidrs un riktigs un pehz mantudeweja padohma, tas paleeft sawa spehka.

Widssemes semneeku liffumi no 1819 §. 434.

§. 1081.

Za eeksch mantudeweja nosazzischanas atrohdahts kas nosazzihst ta, ka it skaidri newarr saprast, woi mantudewejam schahds woi tahds padohms bijis pee ta un kas gan naw liffumeem pretti, bet ko gan warr greeft mantineekeem woi par skahdi, woi par labbu, tad allasch to teem greefsch par labbu.

Widssemes semneeku liffumi no 1819 §. 435.

§. 1082.

Kad atstahsta manta wairak isness ne ka 150 fudr. rub., tad ar awihsehm fluddina, ka mantudewejs nomirris.

Widssemes semneeku liffumi no 1819 §. 436 pahrtais.

§. 1083.

Wissas nosazzischanas par atstahstu mantu irr ja=issluddina no teefas, kad mantudewejs nomirris, un ta deena, fur to issluddinahs, pa-

preeksch ja-darra sinnama. Kad nu kahds dohma tai nosazzischanai pretti runnaht tapehz, ka ar to tam darrihts pahrafi, tad to warr darriht gadda un 6 neddelu starpa, no tahs deenas, kad ta fluddinaschana is-laista. Kas nepeeteizahs pee teefas tai nolifta termina, tas saude fawu teefu.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 437.

§. 1084.

Behrni, ahraprahtigi un tahdi zilweki, kas naw pee pilna prahta, un tahdi, kas no teefahm nosaukti par ischkeedejeem, un tahdi kam no teefas puffes atnemts winnu mantas padohms wiss, jeb tomehr atnemta mantas waldischana, newarr ne ko nosazziht par to, ka ar winnu atstahdu mantu lai paleef, kad buhs nomirruschi.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 438.

C. Par apdahwinaschanahm, jeb par to, ko zits zittam no sawas mantas schinko.

§. 1085.

Kam ta walla ar fawu mantu darriht pehz fawus patifschanas, tam arri ta walla no sawas mantas zittam ko schinkoht.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 439.

§. 1086.

Kad kahds zilweks zittam ko schinko, kas wairaf wehrte, ne ka 15 fudr. rub. un to naw lizzis pee teefas norakstih, tad ta schinkofchana naw geldiga un teefiga.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 440.

§. 1087.

Iskatram, kam ta walla nosazziht par to mantu ko atstahs nomirris, tam arriidfan ta walla zittam atwehleht kahdu schinkibu, ko dabhuhs, kad dewejs buhs nomirris.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 441.

§. 1088.

Kad zittam atwehle schinkibu, ko dabhuhs, kad dewejs buhs nomirris, tad tas woi ja-usraksta, woi ja-issakka ar wahrdeem diweju ustizsamu leezineefu preekscha, un weenam no scheem waijaga buht no deweja walsts laudim.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 442.

§. 1089.

Dewejs fawu wahrdu warr atnemt atpakkal, kad tam, kam ko gribb schinkoht, par to wehl ne ko naw runnais, — woi, kad tas to schinkibu no ferim nowehrsch un sakka, ka winsch to nekad ne buhschoht peenemt. Deweja mantineeki neweenu wahrdu newarr pretti run-

naht, kad winsch to schinkibu zittam atwehledams wissu darrihts pehz liffumeem, kas ween ja-darra pee atwehleschanas.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 443.

§. 1090.

Dewejs to schinkibu atwehledams zittam, tam arri warr uslift, ka tam scho woi to buhs darriht, kad to gribb dabhuht, un kad pretti-nehmejs panehmees to darriht, bet taf nedarra, tad to schinkibu nedabhuhs wiss. Bet pee tahdahm nosazzischanahm geld tas liffums §. 1079 par tahm nosazzischanahm ka woi ihsam mantineekam, woi zittam, kam tiffai kahda mantas dallina atwehleta, papreeksch ja-darra, pirms fawu dallu warr dabhuht.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 444.

Crescha nodakka.

Polizeies liffumi.

Pirma schkirra.

Par frohgeem un frohgeschanu.

§. 1091.

Muischas waldischanai un walsts-teefai peenahkajs lufkoht pakkal, ka ar frohgeem un frohgeschanu darra pehz scheem preekschrafsstem:

- 1) Muischas waldischanai ja-lufko us to, ka ne weens, kam naw tahda walla, frohgu woi schenki ne eetaisa un tur frohge woi us fawu paschu woi us zitta wahrdu.
- 2) Walsts-teefai ja-lufko us to, ka frohdsineeki zittam neweenam, ka ween zella-wihreem un reisneekem frohgä dohd nakts-ruhmi, un frohgu nedarra par plihfeschanas un neschlihtibas weetahm. Tadeht frohdsineekem ja-atbild par to, kad zaur winnu wainu kahda nepeederriga dschwoschana zellahs, woi kad winni tahdus laudis, kas isleekahs buht blehschi woi behgli, frohgä nahkufchus nesanemm un nenodohd muischas waldischanai. Tahdus laudis fanemt buhs frohdsineekem, ja irr waijadfigs, palihdseht wisseem kas ween tai brihdi irraid frohgä.
- 3) Frohdsineekem ja-gahda par to, ka zella-laudim un reisneekem buhtu ruhmes, ka tee dabdu ko teem waijaga un ka teem fahde nenoteek, pawissam zaur ugguni. Kad frohdsineekam fskaidri warr parahdiht, ka par wissu to naw behdajis, tad pehz teefas liffumeem tas strahpejams.

- 4) Krohdsineekem ja=galwo par to, ko winni fanehmufchi us glab-baschanu.
- 5) Kad semneeku zella=laudis, woi zitti reisneeki krogds darra fshadi ar ugguni, tad teem wainigeem ta fshade ja=atlihdina ar wissu, ko ween warr peedsht no winnu mantas.
- 6) Kas krogdsineekus fehst, kad tee to darra, kas teem pawehlehts jeb kas us kant kahdu wihst teem darra pretti, un teem neklausfa, kad us to fshw, lai gohdigi un meerigi dshwo krogda, tas, ja par to fshds, strahpejams ka pelnijis.
- 7) Krohdsineeki, kas krogga prezzi ar wiltu flitaku darrijuschi un pee muischas waldischanas par to teef usfshdseti, strahpejami ar meefas strahpi, pehz tam, ka woi wairak woi masak to prezzi fshadejuschi.

Dhtra fshirra.

Par polizeijes liffumu pahrfahpschanahm.

- A. Par tahdahm pahrfahpschanahm, ar ko lauschu meeru un labflahschanu un waldischanas darbus jauz.

§. 1092.

Kas kahdu no teefahm fluddinatu pawehleschanu faplehsch, woi flehpdams nosaude, jeb to pawehleschanu wiltigi tulko un tihsch prahta laudis fajauz un dumpi zell, tas pehz tam, ka winna pahrfahpschana israhdisees, teef strahpehts woi bahrgaki woi weeglaki.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 526.

§. 1093.

Kas semmes liffumus un pawehleschanas pahrsmeij un nemeerigu kurneschanu prett waltibas waldischanu mekle zelt, to paschu buhs fanemt zeeti un noshtitst us bruggu-teefu, lai ta ar winnu darra pehz liffumeem.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 527.

§. 1094.

Ja kas eedrohschinajahs bes waldischanas sinu un wehleschanu kahdu lauschu pulku fabeedroht kahda beedribu, tad lihds ar saweem beedreem tahds teef strahpehts, pehz tam, ka irr pelnijuschi, un to beedribu isnihzina.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 528.

§. 1095.

Polizeijes teefahm irr ja=apghda, ka waltis laudis pehz sawas galwas un liffumeem pretti nesanahk un nesaftreen. Dumpineekus strahpe pehz polizeijes liffumeem, ka irr pelnijuschi, woi noshta us bruggu-teefu.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 529.

§. 1096.

Semneeki, kas dumpi zell, un zilweki, kas mellu wallodas isnefs laudis, woi ar mehli woi ar raksteem, tee nodohdami semmes-teefai, lai ta tohs strahpe pehz liffumeem.

Schepliga Keisera pawehleschana islaista 12 Mai 1826.

§. 1097.

Kas nepaklausigs waltis-teefahm, muischas waldischanai un waldischanas pawehleschanahm, to strahpe, ka irr pelnijis, un kad ar sawu nepaklausichanu leelaku strahpi pelnijis, ne ka waltis-teefa tam warr uslist, tad to noshta us draudses-teefu.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 530.

§. 1098.

Kas pee ugguns grehta kuhtrs glabht woi pawissam leedsahs glabht, to strahpe pehz tam, ka irr pelnijis.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 531.

§. 1099.

Wissas wissaugstakas pawehleschanas, kas irr dohtas dehl isbehguschu saldatu flehpschanas un dehl tahdu lauschu flehpschanas, kam passaw, paleek sawa wezza spehka. Bet tam, kas zilweku peeturreja bes passaw un pats to darra sinnamu, atlaisch wissu strahpi.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 532.

§. 1100.

Kad kahds waltis zilweks paleek ilgaki pahri par to laifu, kas winna passaw eelists, woi pawissam aiseet bes passaw, tad to strahpe pehz tam, ka ta leeta israhdisees pee ismekleschanas.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 533.

§. 1101.

Ka ar waltis-teefu darra, kad ta kam pahrafi darrijust ar sawu waru, to mahza §. 733 un 734.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 534.

§. 1102.

Ja kas waldischanai garram eedams pats atveebjahs, un pats sawu teefu nemm, ta ka, kad kas sawu parahdneefu pats isfihla, tad tahds pehz polizeijes liffumeem strahpejams, ja tik ween irr darrijis, un ne-darrijis wehl zittu kahdu warras=darbu flahst.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 535.

§. 1103.

Kas launa-darritajus tihscha prahta flehpy, woi teem palihds ais-behgt, tas strahpejams.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 536.

§. 1104.

Kad kahds zilweks rastanti jeb zeetumneefu taifa walla woi tam palihds aisbehgt, jeb rastanti, kas tam bij pawehlehts, leek isfprukt, tad tahds nodohdams bruggu=teefai. Bet kas zeetuma nammu uslausch, woi ar zittu kahdu warras=darbu rastanti atswabbinajis, tas nodohdams fakla=darbu teefai.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 537.

§. 1105.

Zeetumneefu, kas isbehdsis no zeetuma, buhs atfal fanemt zeeti, un kad par winna noseegumu to noteefa, tad strahpe winnam ja=us-leek leelaka, tapehz ka aisbehdsis.

Widsemmes semneefu liffumi no 1829 §. 538.

§. 1106.

Kas usdrihstahs teefatajus paschus woi teefas sfrihwerns ar naudu woi ar dahwanahm us sawu pussi greeft, tas tapat ka tee, kas to naudu woi tahs dahwanas nehmuhschi pretti, fakla=darbu teefai irr nodohdams.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 539.

B. Par pahrfahpfschanahm prett tizzibas draudsehm un prett basnizahm.

§. 1107.

Kas eedrohschinajahs to Deewa=kalsposchanu basniza fajaukt, kas basniza, kamehr Deewa wahrdus turr, nemmahs runnahst pilna basfi, smeeklus woi trohfsni zelt, to buhs iswest no basnizas, nemt zeeti un strahpeht pehz basnizas un polizeijes liffumeem, un ja waisadfigs, nosuh-tiht us fakla=darbu teefu, lai ta ismekle un noteefa winna noseegumu.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 540.

§. 1108.

Kas tahdas weetas, fur dauds laudis fanahf, ar zitteem sahst strih-detees par tizzibas leetahm, tas bahrgi norahjams, un ja rahschana ne to wifs nepalihds, tad ar polizeijes strahpi irr pahrmahzams.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 541.

§. 1109.

Tahdeem, kas darbojahs ar schahdahm tahdahm blehnahm, un lee-lahs, ka teem effoht sawadi spehki, ka tee effoht sihlneeki, burwji, mantu-razzeji u. t. j. p., wisseem tahdeem stipri buhs aisleeht winnu blehnas un winnu leelischanu. Polizeije buhs tohs zeeti usluhfoht, un kad ne-mittahs sawas blehnas darriht, tohs fanemt zeeti un us bruggu=teefu aisfuhtiht, lai ta ar teem darra pehz liffumeem.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 542.

§. 1110.

Ja kas nemmahs kahdu sweschu pahrgrohsitu tizzibu eezelt, un ne-klausa polizeiji, kas to grihb atgreest no winna pahrgrohsita zella, tad to buhs fanemt zeeti un us bruggu=teefu aisfuhtiht.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 543.

§. 1111.

To swehtu deenu un tohs swehtkus nebuhs gahnicht ar darba strah-daschanu, ar to, ka wesumus stelle zella, ar to, ka deenas dschsch, ar to, ka magaschne woi isdohd woi fanemm u. t. j. p., lai gan laudis paschi ar labbu prahtu to panemmahs darriht.

Gubernementes waldischanas patents 1ma Mai 1823.

Trefcha fchirra.

**Par pahrfahpſchanahm prett polizeiſes liſſumeem,
kas wiſſeem par labbu dohti.**

A. Par pahrfahpſchanahm, ar ko apgrehfojahs prett zitta zilweka drohſchu dſihwoſchanu, un prett teem polizeiſes liſſumeem, kas dohti dehl dſihwibas un weſſelibas.

§. 1112.

Wiſſa patwarra aiſleegta, jo neweenam naw lauts paſcham few ſawu teeſu neſt, bet iſweenam buhs ſawu taiſnibu un teeſu mekſeht pee teem, kas pehz liſſumeem eezelti un apſtiprinati par teeſas neſſejeem. Kad tadehl zilwekam woi winna mantu ar warru plehſch, woi winnu paſchu aiſteek, tad winnam wairaf naw lauts pretti turretees, ka ween zif waijadſigs, lai iſglahbj ſawu mantu, woi fewi paſchu, bet neweenam naw lauts no meeſakas warras, kas winnam darrita, atkautees ar leelaku warru, ko darra pretti. Tapehz tad neweenam nebuhs teeſahm garram eet, lai gan dohma, ka ar leelaku uſkawefchanu tam buhſchoht leelaka fſahde. Kad tadehl ſawu ſagtu ſirgu woi zittu lohpu, uſeet ſweſchu woi ne uſtizzamu woi zauri braukdamu lauſchu rohka, tad to gan warr apturreht, kad fſaidri atſihſt par ſawu, bet to apturretu ſirgu woi lohpu, buhs tuhlin nodoht paſchai tuwakai muiſchas waldischanai, un wiſſwehlaſi treiju deenu ſtarpā tuwakajai draudſes-teeſai, lai ta, ka-mehr iſteefafchana wehl ne buhs weſta lihds gallam, ſpreech, woi tam, kam tas ſirgs woi lohps rohka, buhs galwineeku uſrahdiht, jeb woi to buhs ſchim brihſcham jau iſdoht tam, kas to mekle. Ja tam, kas to leetu apturr, turrahs pretti, tad teem, kas irr turwunā fſaht, tam buhs eet par palihgu, kad tohs par palihgu uſfauz.

Widſemmes ſemneeku liſſumi no 1819 §. 544.

§. 1113.

Wafankus, deedeledamus ubbagus, parahdneekus, kas ſlahpſtahs launadarritajus un tahdus zilwekus, kas taiſahs uſ leelahm blehdibahm, iſweens warr ſanemt zeeti, un nodoht tai teeſai, kas irr ta tuwakaja winnam. Bet kas bes tahdas mainas aiſteek zittu, un to ſanemm zeeti, jeb wehl eeflehdſ, tas ar polizeiſes ſtrahpi ſtrahpejams, pehz ta, ka buhs pelnijis un ſpeechams pee ta, lai lihdsina wiſſu fſahdi tam, ko wiſſch aiſtizzis.

Widſemmes ſemneeku liſſumi no 1819 §. 545.

§. 1114.

Kauſchanas, fur neweens aplam dauds naw eewainohts, ſohda pehz polizeiſes liſſumeem. Bet kad kauſchana tiſ leela bijuſi, un ſafauta zil-

weka eewainoſchana tiſ leela, ka gan drihſ bailes, ka tam wiſſa weſſe-liba buhs maitata, woi kahds meeſas lohjeklis ſamaitahts, tad to, kas winnu tā ſafahwis, nodoht kaſla=darbu teeſai.

Widſemmes ſemneeku liſſumi no 1819 §. 547.

§. 1115.

Kad kas eelaufchahs zitta zilweka mahjās jeb dſihwoſſi, jeb kofr-telt, bes to ka winnam tahda walla, tad wiſſch ſtrahpejams, zif wiſſch pelnijis. Tam, kam eelaufdamees darra mainas, irr ta walla pretti turretees ar waijadſigu ſpehku, un kad weens pats ne ko neſpehji, tad warr ſawus mahjas laudis, woi ſawus nahburgus ſaukt ſewim par palihgu. Bet lai wiſſch pretti turredamees nedarra ween pahri pahr to, ko §. 1112 tam palauj darriht, jo tad pats tiſs pee ſtrahpes.

Widſemmes ſemneeku liſſumi no 1819 §. 548.

§. 1116.

Bes muiſchas ihpaſchu palauſchanu neweenam ſemneeku walſis zilwekam nebuhs ſchaujamus riſkus turreht mahjās woi neſſaht. Kas par ſcho aiſleegſchanu nebehda wiſs, tam tohs ſchaujamus riſkus atnemmm un tohs pahrdohd walſis-lahdei par labbu, un pats wiſſch teeſ pee polizeiſes ſtrahpes. Kam palauta walla tahdus ſchaujamus riſkus turreht, bet aplam ar teem dſihwodams zittu zilweku eewaino, woi kahdu fſahdi padarra, tas neween teeſ pee polizeiſes ſtrahpes, bet tam arriſdan ja-atlihdſina ta maina jeb fſahde, ko wiſſch darrijis. Kad tahds, kam naw palauta walla ſchaujamus riſkus turreht, tā buhtu apgrehfojees, tad to ſchaujamu riſku tam atnemmm, to peefpeech lai to wainu jeb fſahdi atlihdſina, un tam wehl uſleek to leelaku polizeiſes ſtrahpi.

Widſemmes ſemneeku liſſumi no 1819 §. 549.

§. 1117.

Kad zilweks zittu buhtu warrejis glahbt no ſlepfawu woi laupitaju rohſahm, woi no uhdens un ugguns ſlihſchanas, bes to, ka paſcham ar to leela nelaima buhtu redſama un naw glahbis, tad winna neſchehligu ſirdi un zeetu prahtu buhs darriht laudim ſinnamu, un pats wiſſch ſtrahpejams, ka buhs pelnijis.

Widſemmes ſemneeku liſſumi no 1819 §. 550.

§. 1118.

Katram peenahſahs ſlihſchus iſwilkt no uhdens ahra, zaur twai-teem apſlahpuſchus zilwekus iſneſt ahra, tahdus kas pakahruſchees no-greeſt un tuhlin uſ weetās mekſeht palihgu un glahbſchanu. Kas no tahda miheſtibas darba atraujahs, tas teeſ pee polizeiſes ſtrahpes zif wiſſch pelnijis. Kam irr ſinnams, ka nelaulahtas ſeewiſchſas ſlehpj, ka

tahs us gruhstahm fahjahm, un to walsis=teesai nedarra sinnamu, tas teef pee polizeijes strahpes.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 551.

§. 1119.

Kas ahraprahstigus laudis neleef sem walsis woi nenowedd pee teefas, ja rahdahs waijadfigs, tas teef pee polizeijes strahpes.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 552.

§. 1120.

Neweenam semneefam nebuhs turreht plehfigus swehrus, lahtschus, wilkus u. t. p. un kad tak turr, tad tohs swehrus buhs nokaut un tahs ahdas pahrdohd tai walsi par labbu, fur tas peederr, kas scho liffuma pahrfahpeju usdewis pee teefas. Kad tee swehri kahdu fahdi padarrijschi, tad to, kas winnus peeturrejts, speesch lai to fahdi lihdsina.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 553.

§. 1121.

Kas nedarra to, fo polizeije pawehle par trafkeem sunneem, tas teef pee polizeijes strahpes.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 554.

§. 1122.

Kam kahds mahjas lohps irr padaudf nifns im firdigs, un kas, kad ween to dabbijs manniht, negahda us weetas, ka tas lohps fahdi nedarra, tam buhs lihdsinaht to fahdi, fo winna lohps zittam darrijs un wehl eemafahd walsis=lahde 30 fudr. kap. strahpes naudas.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 555.

§. 1123.

Kas sunnu usrihda us zilweku, to buhs strahpeht, ka irr pelnijis.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 556.

§. 1124.

Kas brauzohd woi jahjoht aplam ftrehjts un ar to zilweku eewainojis, tam buhs ismakhahd eewainotam pascham, fo tas tehrejis pee isahrstefchanas, un eemafahd 60 fudr. kap. ne sawa, bet eewainota zilweka walsis=lahde.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 557.

§. 1125.

Kas zittam eet wirsu ar nahwigeem draudeem, tas neween teef pee strahpes, bet to arridsan leef — ja waijadfigs — appafsch ihpafschas polizeijes usluhkoschanas.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 558.

§. 1126.

Kas ehdamahm woi dserramahm leetahm ar wiltu fo peejaus flahd, tam tahs atnemm un pahrdohd winna walsis=lahdei par labbu, bet kad buhtu peejaus flahd, kas zilweka wesselibu maita, tad pats teef pee polizeijes strahpes.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 559.

§. 1127.

Kas nepaklausigs teem liffumeem, fo polizeije dohd, ka buhs isfargatees no lihpanahm sehrgahm — ta ka no tahm nelabbahm bahfahm, tas strahpejams, it ka buhs pelnijis.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 560.

B. Par tahdahm pahrfahpfschanahm, ar fo apgrehtofahs prett zittu lauschu mantu.

§. 1128.

Kas zittam fahdi darrijs pee winna mantas, woi nu tihscha prahda woi zaur palaidnibu un nebehdibu, tam ja=atlihdina ta fahde, un tam bes to wehl buhs usliht strahpi.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 561.

§. 1129.

Kas ar wiltibu zittam fo iswihlis no winna mantas, tapat arri teef pee strahpes, un tam ja=atlihdina ta fahde tam, kam winsch to iswihlis.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 562.

§. 1130.

Kad kas sawus lohpus, sirgus, zuhkas, woi zittus lohpus, kas fahdi darra, usdsenn pats, woi lauj eet us zitta zilweka labbibu, woi plawahm woi gannibahm, jeb kad wehl pats turflahd apfadsees, tad newarr prettineeks buht tam, kas tohs lohpus fihla un winnu paschu sanemm zeeti, tapeh3 lai tam irr parahdischana par to fahdi, bet tam buhs to apfihlatu lohpu woi leetu ispiht un to fahdi lihdsinaht. Ja

abbi diwi sawa starpä ween newarr salihgt par to fshadi, tad tam kas irr apfihlahts, brihw teesu usluhgt lai to fshadi nowehte.

Kas pee tahdas fshades darrishanas turklaht wehl apfadsees, tas neween peespeeschams lai to fshadi atlihdina, bet teef arri wehl pee strahpes, fo teesa tam spreedihs sahdsibas pehz.

§. 1131.

Apfihlaschanas nauda maksajama:

- 1) par fshkeem lohpeem woi par zittahm leetahm, ta ka par zirweem, speekeem, raggawahm, kaschokeem u.t.j.p. 50 fudr. kap.
- 2) par leeleem lohpeem woi sirgeem 1 fudr. rubl.

Scho apfihlaschanas naudu newarr prassihgt par ifkatru apfihlatu gabbalu fewischki, bet par wisseem kohpa. Bet kad jauns meschs woi aise fargahs meschs woi mescha fehjama weeta apfshadeta, tad par ifkatru aiskihlatu lohpa gabbalu, woi buhtu no leeleem woi no fshkeem lohpeem, jeb par ifkatru zittu apfihlatu leetu, ta apfihlaschanas nauda ja-makfa fewischki. No tahs nu tas zilweks, kas apfihlajis, dabbu sawu teesu par weenu apfihlatu gabbalu, un to zittu naudu, kas tad wehl atleef, dabbu tas, kam tas meschs peederr.

§. 1132.

Par apfihlatu lohpu barribu un kohpschanu ja-makfa ifnodeenas, tas irr par 24 stundahm:

- 1) Par fshku lohpu 5 fudr. kap.
- 2) Par leelu lohpu 7½ fudr. kap. un peens paleef apfihlatajam.
- 3) Par sirgu 20 fudr. kap.
- 4) Par fehru ar kummeku 25 fudr. kap.

Bet apfihlatajam naw brihw zittu kahdu labbumu fewim sagahdaht ar teem lohpeem woi sirgeem. Ja tak to darra, tad winnam suhd ta makfa par barribu un kohpschanu, un tam wehl ja-lihdina ta fshade, fo tas kas apfihlahts, warr peerahdiht, ka tam ar to notiffusi.

Gewesch. komm. 23. Nov. 1821 neapstiprinahs.

§. 1133.

Kas ohlnizes woi tihrumu wahrtus atwehris, un tohs naw aise wehris atfal, un ar to wainigs, ka lohpi woi sirgi isfrehjuschi woi

eesfrehjuschi un fshadi darrijuschi pee labbibas woi us plawahm, tas arri apfihlajams, un lai to fshadi atlihdina.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 564.

§. 1134.

Bet apfihlatam par labbu, lai par dauds nepeezeesch, ar to, ka nedabbu sinnahgt par to apfihlaschanu, scheid pawehle: kad apfihlatajs sinn, kam tas apfihlahts lohps woi ta apfihlata leeta peederr, tad tuhlin to buhs sinnamu darriht tam fo winsch apfihlajis; bet kad nesinn kam peederr, tad to darra sinnamu walts=teesai, lai ta to fshadi tuhlin aprauga, un to apfihlaschanu basniza leef fluddinahgt treijas fwehtdeenäs. Kad apfihlahts atfauzahs par to laifu, fo walts=teesa nolifkusi, tad tam ja-atpirt sawi lohpi ar to, ka ismakfa par lohpu barribu un kohpschanu — jo apfihlatajs nedrihst tohs badda mehdeht — un ja paschi sawa starpä par to maksu newarr salihgt, tad teesa to maksu spreesch. Bet kad neweens neatsfauzahs wifs, tad draudses-teesa to apfihlatu lohpu woi leetu leef us ofzioni, un no tahs naudas, kas eenahkusi, apfihlatajam ismakfa winna tehrejumu un fshadi, bet to naudu, kas wehl atleef, eemakfa walts=lahde.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 565.

§. 1135.

Kas meschs, plawas, gannibas jeb us laufu ugguni uskuhris un aiseedams to nenodsehsch, tas teef strahpehts no polizeijes un ja fshade notiffusi, tad ta tam ja-lihdina, zil ween eespeh.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 566.

§. 1136.

Sagli strahpe pehz Kreemu walstibas strahpes liffumu grahamu.

§. 1137.

Kas laufus apsohg, to tapatt strahpe, ka to, kas us sagschanu fur eelaufes.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 568.

§. 1138.

Tohs, kas sagleem beedrojuschees us sagschanu, strahpe tapatt kà paschus saglus, flehpejus un tohs, kas sinnaja par to un kaut kà palihdsejuschi pee sagschanas, strahpe pehz tam, kà woi wairak woi masak wainigi.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 569.

§. 1139.

Kas sagtas leetas pehrk sinnadams, ka tahs sagtas, to turr par tahdu, tas sadfis lihds.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 570.

§. 1140.

Ja kas pretti nemm, ko pretti nemt aisleegts ar sluddinaschanu, jeb kas leetas pehrk woi kihlam nemm no tahdeem laudim, kam tahdas leetas ne sawa muhscha newarr peederrecht, woi arridsan no tahdeem, kas tahs gribb isdoht aplam lehti, tas arri strahpejams, jo tam bij tohs pahrdewejus nodoht pee teefas, kà tahdus, kas par wainigeem turrami.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 571.

§. 1141.

Kad atflehgu=kallejs bes ta zilweka sinnas, kam ta atflehga peeder, to attaisa walla, woi tai pataisa jaunu atflehgas behrnu, jeb spal-linu woi atflehdsamo jeb muhkihserus zittam dohd rohka, tad tam buhs lihdsinaht, zif ween spehj, to fflahdi kas zaur to notikkusi, un pats wehl nodohdams teefai.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 572.

§. 1142.

Kas teefai neusdohd tahs leetas, ko winsch atraddis, to buhs pehz liffumeem strahpeht, un tam ja=atlihdsina ta fflahde, kas warr buht notikkusi zaur to, ka tahs leetas flehpis.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 573.

§. 1143.

Kas pee pirkshanas, pahrdohshanas, woi pee zittahm kahdahm faderreschanahm, zittu peewill un nohrapj, tas prett polizeijes liffumeem apgrehkojees, un no teefahm teef strahpehts, ja ta fflahde wairak well ne kà 5 sudr. rubl.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 574.

§. 1144.

Ar wiltneekem un peekrahpejem tapat ja=darra, kà ar sagleem.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 575.

§. 1145.

Kad kahds sweschu mantu rauj ar patwarru, tad winsch par to laupijumu strahpejams pehz polizeijes liffumeem, un to rantu mantu tam buhs atkal atdoht.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 576.

§. 1146.

Kas no zitta ko ispspeesch, woi ar draudeem, woi ar wiltigu teepshanu, ka winnam tas nahkabs, tas strahpejams pehz tam, ka winsch woi wairak woi masak no zitta ispspeedis.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 577.

§. 1147.

Kad kahds par aisleenetu nandu leelafus pragentus woi intresses nemm ne kà pehz liffumeem, jeb aisnehmejam usleek lai tam atdoht ar leelaku mehru, woi labbaku ne kà pats aisdewis, jeb kad naudas weeta kahdu prezzi aisdoht un to turr dahrgaku ne kà ta wehrta, jeb kad par to aisderumu wehl prassa kahdu dahwanu, woi zittu ko wirsu un to fanemm, jeb kad us ruddens atdohtshanu aisdoht ar to sinu, ka lai ruddent semmes auglus winnam pahrdohd lehtaki ne kà tee wehrte, tad wissahm schahdahm norunnaschanahm, ne ko wiss nebuhs geldeht un tahm nebuhs buht nekahds spehks, un tas augluplehsejs woi no polizeijes woi no kalla=darbu teefas wehl strahpejams kà to buhs pelnijis ar sawu leelaku woi ar masaku wainu. Walfis=teefai peenahkabs no sawas puffes tohs sawaldiht, kas kà augluplehseji walfis laudis applehsch.

Widssemmes semneeku liffumi no 1819 §. 578.

§. 1148.

Kad augluplehsejs masak plehsis ne kà 5 sudr. rubl., tad ar to pasaude neween tahs teefigas intresses par to aisderumu, bet winnu arri wehl strahpe ar 20 speekeem, jeb pehz winna dsihwek kahrtas to strahpe ar nandu jeb ar zeetumu. Bet ko winsch isplehsis, tas kriht winna walfis nabbagu=lahdei.

Cew. komm. 18. Janw. 1822.

§. 1149.

Wisseem, woi nu semneeku woi zittas kahdas kahrtas laudim stipri aisleegts no semneekem woi graudus woi zittus semmes auglus pirft, kamehr tee wehl lauka aug. Zitta lecta irr ar seenu. Kad grunts=lung

ween to palauj, tad winna mahjas klausitajs woi rentineeks to warr pahrdoht, pirms ne ka wehl plauts. Semneeks, kam ta grunts=weeta peederr pascham, to arri warr darriht, kad ween gribb. — Kad panahf tahdu liffumeem prettigu pahrdohschannu, tad pahrdewejam tik labbi ka pirzejam ikkatram fewischki par strahpi ja=mafsa zif ween ta pahrdohta leeta teescham wehrta. Scho strahpes naudu leek eefsch tahs walstis=nabbagu lahdes, pee kam tas pahrdewejs peederr.

§. 1150.

Kahrtu spehles un wiffadas spehles us laimi aisleegtas, un tee spehletaji teek pee zeetas strahpes. Pee tahs paschas arri teek krohdsineeki, kas kahrtes woi kaulinus dohd un pee kam tohs atrohd.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 579.

§. 1151.

Kas behrneem aisdohd jeb no teem pehrf, tam suhd, ko winsch aisdewis, to pirktu tam buhs atlihdsinaht un usleek tam wehl strahpi.

Widsemmes semneeku liffumi no 1829 §. 580.

§. 1152.

Kas feerwai naudu aisdohd bes wihra sinas jeb no winnas lab=bibu pehrf, tam ta skahde ja=lihdsina un usleek tam wehl polizeijes strahpi. Tapat arri buhs darriht ar teem, kas no peeanguscheem dehleem, kas no tehwa un mahtes sawu dalku wehl naw dabbujuschi, ko pirkuschi kas tehnam un mahtei peederr.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 581.

§. 1153.

Kas no saldteem mundeerianu jeb zittas pee karra=buhschanas peederrigas leetas pehrf, tas strahpejams, ta ka tee wiffai walstibai dohti liffumi par to spreesch.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 582.

§. 1154.

Deenestneeki, kas sawu maises tehnu peekrahpi ta ka tee, kas blehdigi darra ar to mantu, ko zits teem ustizzejis, strahpejami ka sagli.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 583.

§. 1155.

Deht wiltiga mehra un swarra, deht blehschu darbeem ar prezzi, ta ka kannepajeem un linneem, ja=turrahs pehz teem par to jau dohteem sinnameem liffumeem.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 584.

§. 1156.

Kad pirzejam woi pahrdewejam warr parahdiht, ka ar wiltigu mehru jeb swarru nahzis us tirgu, tad tahds ne ween tai tirgu ne ko ne drihft pirkt un pahrdoht, bet winnu nodohd arridsan teesai, lai ta ismekle wiina blehdibas un lai to strahpe. Muishas polizeijei peenahfahs us to luhfoht, ka pehz scho liffumu darra un tohs pahrkafpejus teesai nodohd.

§. 1157.

Kas wiltigi fewim usnemem sweschu winnam nepeederrigu kristischanas wahrdu, woi uswahrdu, jeb kas zitta zilweka passu usrahda par sawu, tas nodohdams fakla=darbu teesai.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 585 pahrtais.

§. 1158.

Kas ar ugguni dschwodams neapdohmigi irr wainigs pee uggungrehka, tam buhs to skahdi atlihdsinaht zif ween eefpehj, un strahpeht to arridsan buhs woi zeetaki woi weeglaki pehz tam, ka to atrohd wainigu.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 586.

§. 1159.

Kas ar nelahdsigu mahjas waldischannu ar dschrumu un ischkeeschannu isgaist un nespehj malfacht, tam buhs sawus parahdus atstrahdaht, un zeest wehl tahdu polizeijes strahpi, kahdu buhs pelnijis.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 587.

§. 1160.

Konkursē krittuscham parahdneekam ja=atstrahda sawi parahdi par weenu gaddu, ko rehkina no tahs deenas, kad winna konkursis bij is=teefahs. Pahri par to weenu gaddu to newarr speest pee atstrahdaschanas, un nedrihft arri tam ko mest zella, kad us zittu widdu gribb eet.

§. 42 no teem 77. peelliffuma liffumeem.

§. 1161.

Sawas muishas teesa ween winnu warr list parahdus atstrahdaht, ja pats daschahrt newehle, lai tam dohd atstrahdaht zittur fur.

§. 42 no teem 77. peelliffumeem.

§. 1162.

Ja winsch apprezzehts, tad winnu tschetras deenas par neddelu ween warr list pee atstrahdaschanas.

§. 44 no teem 77. peel. liffumeem.

§. 1163.

Masaf ne ka 15 fudr. kap. par deenu tam nebuhs norehinaht un ppetikschana wehl flahht. Bet wairaf gan warr rehinaht, kad grihb.

§. 45 no teem 77. peel. liffumi pahrtais.

§. 1164.

Kad naw apprezzehts un tam tadehl zauru neddelu ja-strahda, tad ja wairaf ne ka pufs gaddu atstrahda, tam bes atrehkinafchanas arri-dsan drehbes ja-dohd muggura, bet tahs, kad laifs pagallam, winnam nepaleef.

§. 46 no teem 77. peel. liffumeem.

§. 1165.

Sinnama leeta, ka zits pee atstrahdaschanas naw peespeeschams, ka ween tahds, kas zaur konkursi israhdijs tahds parahdneefs, kas nespehs mafsahht.

§. 47 no teem 77. peel. liffumeem.

§. 1166.

Tohs, kas bes augstas waldischanas sinnaas eet apfahrt naudas dahwanas salassidami, buhs aissubtiht us brugga-teefu, lai ta tohs no-dohd gubernementes waldischanai.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 588.

C. Par tahdahm pahrfahpschanahm, ar fo aisnemmm zitta zilwefa gohdu.

§. 1167.

Kas negohdigas pelnas dehl mellu wallodas isnesdams nemeeru zell stary laulateem draungeem, stary raddeem, stary deenestneefkeem un winnu preekschneefkeem, to buhs strahpeht pehz winna nifnas firds, un peespeesht, lai atlibdsina wissu to sfahdi, fo warr buht darrijs ar sawu mehli.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 589.

§. 1168.

Kas zittu tihri par nepateefu apfuhds, ka polizeijes liffumus effoht pahrfahpis, pats teef pee strahpes, un kas us zittu mellobams to apfuhds par kalla-darba darritaju, pats teef nodohis kalla darbu teefai.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 590.

§. 1169.

Kas zittu apfmeij un tam gohdu laupa woi ar ismehdischanu woi ar nelabbu wallodu, woi ar negohda raksteem, to buhs peespeesht, lai pehz tam, ka wainigs, wairaf woi masaf, to apfmeetu peeluhds, woi tam apleezina, ka tihri par nepateefu tam gohdu effoht greefis, woi sawu nelabbu wallodu atnemmm atpaffal, un ja waina rahdahs leelaka, tad to buhs strahpeht woi ar zeetumu woi ar meefas strahpi.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 591.

§. 1170.

Kad neween ar mehli aisnemmm zittu, bet wehl palaisch rohkas arri, tad par to warras-darbu ja-zeefch ta patti strahpe, kas par kauschanu.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 592.

§. 1171.

Kas bandasbehrneem to pahrmett, ka tee bandasbehrni, jeb kas zittu zilwefu isfmeij dehl winna ammata jeb maises pelnischanas, tas tapatt strahpejams ka tahds, kas darrijs to, par fo mahza: §. 1169.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 593.

§. 1172.

To paschu strahpi arri tas dabdu, kas peesmeetu seewischku islamma winnas peesmeetas buhschanas dehl.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 594.

D. Par tahdahm pahrfahpschanahm, ar fo apgrehkojabs prett gohdigu un faunigu dsihwoschanu.

§. 1173.

Kas peedsehrees bes atmannaas gullejis woi us leelzelli woi us platscha woi frohga, to buhs, lai gan nekahdu sfahdi nebuhtu wiss darrijs, strahpeht, kad sfaidrs atfal woi zeefchaki woi weeglaki. Bet kad sawa dsehruma lehrumu un fildas buhtu zehlis, woi arri wehl kahwees un zittu zilwefu sakahwis, tad tam buhs to sfahdi libdsinaht un sawu polizeijes strahpi dabhuht. Bet kad dsehruschä prahta kalla darbu buhtu darrijs, tad winsch kalla darbu teefai nodohdams.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 595.

§. 1174.

Krohdſineekeem aisleegts ſwehtdeenäs un ſwehtkös, paſchä Deewa-wahrdū laikā brandwihnu un allu iſkrohgēht. Kaſ ſcho liſkumu pahrlahpj, taſ ſtrahpejams ar puſſohtru ſudraba rubli.

Widſemmes ſemneeku liſkumi no 1819 §. 596 pahrtaiſ.

§. 1175.

Seewiſchkaſ, kaſ neſchlihti un beſkaunigi dſihwo, woi wiſſeem ſinnoht par maſku irr neſchlihtibaſ koſpejaſ, ſtrahpe pehz poliſzeijaſ liſkumeem, kaſ nelikſuſchahſ wiſſ rahteet.

Widſemmes ſemneeku liſkumi no 1819 §. 597.

§. 1176.

Walſtſ-teefai, kaſ jau irr poliſzeijaſ teefa, buhſ luhkoht uſ to, ka wihriſchli un ſeewiſchkaſ ne-eet pehrtet weenā weeta, un buhſ ſtrahpeht tohſ, kaſ par tahdu aiſleegſchanu wiſſ nebehda.

Widſemmes ſemneeku liſkumi no 1819 §. 598.

Peeliſkums.

Par ſemneeku kuptſchoſchanu.

§. 1177.

Kad uſ preeſchu jo deenas jo wairaf buhſ rentineeku un gruntsturretaju, kam waijadſehſ ſarwuſ ſemmes augluſ jo labbi iſdoht un tiſt pee naudaſ, tad jau neiſtiſ wiſſ ar tahm pilſſehtaſ un meeſteem, ziſ ſchim brihſcham irr muhſu gubernementē. Tadeht ſcheit liſkumuſ dohd, pehz kam ja-turrahſ, kaſ grihb lai pleſchahſ taſ weetaſ, kur taggad jau irr koſpmanſ un kuptſchi, un kaſ grihb eetaiſht tihri jaunaſ weetaſ koſpmanneem un kuptſcheem.

a) Kad kaut kurrā kaſdā weeta muhſu gubernementē ſarohdahſ 4 woi wairaf gohdigi wihri, kaſ iſweenſ uſrahda, ka tam tiſ daudſ naudaſ irr uſ kuptſchoſchanu, ziſ pehz muhſu gubernementu liſkumu grahmataſ §. 990 kuptſcham waijaga buht, un ſchee wihri tur grihb meſteet par koſpmanneem un kuptſcheem, un turklaht

panemmahſ, ka wiſſmaſaki ſeſchuſ gadduſ tai weeta grihb kuptſchoht, tad teem uſ wianu luhgſchanu buhſ palaut tai weeta eetaiſht meeſtu woi kuptſchu weetu.

b) Tai muiſchai, kaſ uſ tahdu weetu dohd to grunti, ja-panemmahſ eerahdiht wiſſmaſak 50 puhraweetaſ no weetaſ tahdaſ plattibaſ, kaſ derr taſ ehkaſ tur uſzelt, un muiſchai arri tuhlin ja-noleek zeeti, ziſ liſ ſewim maſſaht gruntſ-rentet par kwadrat aſſi ſemmet, kaſ uſ preeſchu raſſeet wehl wairaf to zilweku, kaſ tur grihbēhſ meſteet.

c) Tahdahm kuptſchu weetaſ buhſ palikt meeſtu kahta lihdſ tam laikaſ, kur buhſ dabbujuſchahſ meeſta woi pilſſehta brihwibaſ un wallaſ.

d) Tahdaſ kuptſchu weetaſ, kaſ wehl naw uſzeltat par pilſſehtaſ, ſemneeku un zittu kahta laudiſ, kaſ uſrahda to pehz liſkumeem uſ kuptſchoſchanu waijadſigu naudu un kaſ ſinnami gohda wihri, warr meſteet par kuptſcheem un to kuptſchoſchanas brihwibaſ grahmatu iſnemt.

e) No gubernementet waldiſchanas ihpaſchi ja-luhdſ ta walla tahdu kuptſchoſchanas weetu eetaiſht, jo pee gubernementet waldiſchanas ſtahw ſpreet: woi teefcham waijadſigſ, ka tur eetaiſa tahdu weetu.

f) Kad tahdā meeſtā woi weeta, kaſ jau lihdſ ſchim bija meeſtſ, ar laiku ſaradduſcheet wiſſmaſak 10 nammeeki, woi kuptſchi woi koſpmanſ, tad ta weeta warr dabbuht taſ paſchahſ pilſſehtaſ brihwibaſ un wallaſ, kaſ jau irr tahm zittahm pilſſehtaſ Widſemmet.

g) Wiſſaſ kuptſchu weetaſ, kaſ jau ſchim brihſcham irr meeſti, jeb kaſ uſ preeſchu tiſſ eetaiſitaſ par tahdeem, tā kā mahza ſcha peeliſkuma ſpreedumſ, kaſ ſihmeht ar to ſihmi a, — tur krohgſchanas brihwiba paleek tai muiſchai ween, uſ kam gruntſ taſ weetaſ uſtaſitaſ, lihdſ tam laikaſ, kaſ ſchee meeſti buhſ dabbujuſchi pilſſehtaſ brihwibaſ un wallaſ, tā kā mahza taſ ſpreedumſ, kaſ ſihmeht ar to ſihmi f.

h) Arri tahdōſ meeſtōſ, kam jau dohtaſ pilſſehtaſ brihwibaſ un wallaſ, teem namneekeem, kuptſcheem un koſpmanneem, kaſ tur dſihwo, aiſleegts ar brandwihnu kuptſchoht un teem, kam no teefaſ ta brihwiba irr krohgēht, ne muhſcham krohga prezzizittadi un lehtaſi nebuſ iſdoht, ne kā pehz gubernementet liſkumeem.

P a d o h m s,

fà buhs israudsiht to kommissiji, kas tohp eezelta us to, lai schohs pahrtaisitus liffumus Widssemmes semneefem dohtus eewedd Widsemmé, un fà schai kommissijei buhs sawu uswehletu darbu isdarriht.

[Schis padohms saet ar to padohmu, kas jau dohts tai wissaugstaki apstiprinatà liffumu grahamatà 1819tā gaddā.]

§. 1178.

Lihds schim bijusi kommissije, ko sauze: semneefu liffumu kommissiji, bet winnas weeta nu eezellama Rihgas pilssehta ta kommissije, kas schohs pahrtaisitus liffumus Widssemmes semneefem dohtus, lai eewedd. Schahs kommissijes darbs un ruhpes irraid: buht nomohda un zeeti raudsiht us to, ka wissu, kas ja-darra, darra ittin ta fà schinnis liffumds irr pawehlehts un scho sawu darbu ta strahdahs lihds tam laifam, kur Widssemmes leelfungi us sawu landagu spreedihs, ka us preekschu arri schee liffumi lai paleef sawa spehka nepahrtaisiti, un paschi leelfungi luhgs, lai to eezeltu kommissiji nozell tapehz ka naw wairs wajadfiga.

Widssemmes semneefu liffumi no 1819 §. 599 pahrtais.

§. 1179.

Schi kommissije stahw flaidri appaksch general-gubernatora, un ja kahdas leetas deht, pee wehl augstakas waldischanas wajadsetu ko prasfiht, tad to leef preekscha tam augstakam ministeram, kas darbojabs ar tahm leetahm, kas ihpafchi wissu Kreewu walsiti aisenem.

§. 1180.

Pee schahs kommissijes peeder weens preekschsehtetajs, peezi preehsehtetaji lihds ar teem wajadfigeem siltchreem un ftrihwereem, pehz tahs apstiprinatas teefas lohnes rullēs.

Widssemmes semneefu liffumi no 1819 §. 601 pahrtais.

§. 1181.

Widssemmes gubernators irr schahs kommissijes preekschsehtetajs.

Widssemmes semneefu liffumi no 1819 §. 602.

§. 1182.

Peesehtetaji pee schahs kommissijes irr: tas landrahts, kas ikmehneschds ritteruhfi dshwo, weens rahtsfungs no Widssemmes domehnu-teefas, diwi no Widssemmes leelfungeem, kas us to israudsiti, weens

no Rihgas rahts-kungeem, kas arridsan us to ihpafchi israudsihts, un kam wissas Widssemmes pilssehtas ja-pahrtahw.

Widssemmes semneefu liffumi no 1819 §. 603 pahrtais.

§. 1183.

Generalgubernators israuga us scho kommissiji to rahts-kungu no Widssemmes domehnu-teefas.

Widssemmes semneefu liffumi no 1819 §. 604 pahrtais.

§. 1184.

Tee, kas no leelfungu beedribas israudsiti, paleef sawa ammatà lihds, pirmam sinnamam landagam, kur jauni teef israudsiti winnu weeta, kad tohs wezzus wairs nepaturr, woi arridsan kad winni paschi ne grihb ilgal palift.

Widssemmes semneefu liffumi no 1819 §. 607.

§. 1185.

Kommissijes siltchru leelfungu beedriba patti israuga, bet tohs zittus kanzeleijes kungus preekschsehtetajs peenemm par to lohni, kas rulle nosazzita.

Widssemmes semneefu liffumi no 1819 §. 608 pahrtais.

§. 1186.

Tee no leelfungu beedribas israudsiti peesehtetaji dabbu no Widssemmes leelfungu lahdes ifdeenas Rihga, kamehr tee stahw sawa ammatà, pusstreschu fudr. rub. usturra naudas un 4 pasta sirgus bes maksas, kad atbrauz un aisbrauz, ja tee nestahw jau Rihga kahda ammatà un teem jau irr mittekliis Rihga.

Widssemmes semneefu liffumi no 1819 §. 609 pahrtais.

§. 1187.

Kad gubernators zaur kahdahm teefas preekscha peenemmigahm aiskaweschanahm pawissam newarr buht sawa preekschsehtetaja ammatà un ja winna weeta generalgubernators zittu nebuhtu wiss eezehlis, tad winna weeta nahk tas, kas eefsch zittahm semmes waldischanas leetahm arweenu irr winna weetneeks, ta fà tee wissaugstaki gubernementes waldischanas liffumi to nosakka. Bet kad gubernators us ihfu laifu ween aiskawehts ne warr buht sawa preekschsehtetaja ammatà, woi ais zittahm gubernementes darrischanahm newarr nahkt tai nosazzita deenà, tad winna weeta irr preekschsehtetajs tas landrahts, kas tai mehnesi leelfungu leetas walda.

Widssemmes semneefu liffumi no 1819 §. 610.

§. 1188.

Kad tas pee schahs kommissijes peederredams domehnu-teefas preehsehtetajs newarr kahrt buht, aiskawehts zaur tahdeem kawefleem, kas

teefas preefschâ peenemmami, tad generalgubernators zittu kungu no domehnu-teefas nosuhta winna weetâ.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 611.

§. 1189.

Kad weens no teem pee schahs kommissijes nosuhtiteem Widsemmes leelfungeem us kahdu laifu newarr nahkt, woi arridsan kad winsch pawissam atstahjabs un jauns ja-israuga winna weetâ, tad, tiffam winsch woi atnahkt atkal woi jauns irr israudsihts winna weetâ, tas stahr winna weetâ, kas lihds ar winnu weenâ reisê tiffe israudsihts.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 612.

§. 1190.

Tee ihsteni peefehdetaji pee eeweschanas kommissijes tif pat kâ winnu weetneeki nedrihtst atstahtees no sawa ammata, pirms tee winnu weetâ eezelti peefehdetaji jau sawu darbu irr usahkufchi.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 613.

§. 1191.

Kommissijes preefschfehdetajam tã walla, tohs peefehdetajus tif labbi, kâ tohs kanzeleijes fungus, kad luhdsahs, atlaist us 28 deenahm.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 614.

§. 1192.

Teem kommissijes beedreem wisseem, weenam tif labbi kâ ohtram irr weenadas wallas un wisseem weenadi arri peenahkabs sawu darbu strahdaht sawa ammatâ.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 615.

§. 1193.

Eeweschanas kommissijes darbs irr schis, prohti: tai irr ja-luhko, kâ Widsemmes semneeki pehz scheem liffumeem wissas tahs wallas un wissu to labbumu arri teescham dabbu, kô schee liffumi teem wehle dab-buht, un buhs schi kommissije ar to winnai peeliftu warru muischneekem tif labbi arri par patwehrumu, un gahdahs kâ meers un pareisiga dsih-woschana eefsch gubernementes neteek sajaukta, bet usturreta.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 616.

§. 1194.

Ka nu to wisslabbaki warretu isdarriht, eeweschanas kommissije: 1. kahrtâ: — gahdahs un pawehlehs, kâ schee liffumi Latweeschu

un Jggaunu wallodâ teef fluddinati un kâ it ihpafchi semneeki schohs liffumus dabbu saprast ihsteni un pilnigi.

2. kahrtâ: — winna pawehlehs israudsiht un eezelt wissus tohs, kam buhs darbs ar tahm jaunahm eezellamahm buhschanahm; winna rihkabs to darbu, kas taggadin zits buhs tahm teefahm kahdas winnas lihds schim bijuschas; winna gahdahs par tahs flausischanas semmes atschkirshanu; winna peeluhkabs, kâ tahs brihwteefas un wallas, kas lihds schim bijuschas, nepleschabs aplam; winna darbofees ar to, kâ tai semneeku kuptschoschanai teef gals, un fur ween wehl pehz scheem liffumeem winnas palihgu wajadsehs, lai wiss noteek pehz scheem liffumeem, tur ar sawu palihgu buhs flahkt.

3. kahrtâ: — winna no teefahm fanemm tahs sinas, kâ eet ar to isdarrihshanu, winna flubbinahs tohs, kas kuhtri paklausiht liffumeem, winna sawaldis tohs, kas prettineeki liffumeem, un winna atbihdihs wissu, kas tai jaunahs buhschanas eeweschana pretti buhs un par aiskaweschanu.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 617 pahrtais.

§. 1195.

Kad nu eeweschanas kommissijei peenahkabs gahdaht par to, kâ tee schinni liffumu grahamatâ dohti preefschrafti taisni un pilnigi teef isdarriti, tad winnai arri ihpafchi ja-muddahs, kâ patti schohs liffumus isproht flaidri, un kâ arri ar peederrigahm fluddinaschanahm nowehsch wissu nesaprafchanu un sajuschanu, kas fur warretu rastees. Tomehr tahdahm fluddinaschanahm nebuhs nekad pretti buht scheem wissangstaki apstipriateem liffumeem, bet ween us to palihdseht, kâ laudis tohs jo weeglafi un flaidraki saproht.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 618.

§. 1196.

Ja pee scho liffumu eezelshanas un darrishanas pehz tam atgad-ditohs itt no nejauschi, kas naw zerrejams, kâ zittas winnu nosazzishanas tahdas, kâ no tahm woi muischneeku woi semneeku kahrtai flahde zeltahs, un ja kommissijes padohms tad buhtu schis, kâ gan wajadsetu wissangstaku waldischanu usluht, lai zittas nosazzishanas pahrtaisa (bes ween tahs, kas schai jaunai buhschanai irr tahs gruntigas, prohti: flausischanas=semmes=atschkirshana, ta brihwiba kuntraktus zelt, pehz pascha falihgshanas daschadu teefu eetaishana) tad kommissijei, tã kâ §. 1197 un §. 1211 mahza, to buhs preefschâ list tam augstam ministeram, kas darbojahs ar tahm leetahm, kas ihpafchi Kreemu walsti aisneem.

Kommissijes preefschfehdetajam tã walla apturreht kommissijes spreedumu, kas winna padohmam pretti, lai gan ta leelafa pufte to kommissijes kungu tam spreedumam buhtu peekrittuschi. Kad tã atgaddahs,

tad preekschsehdetajs par to sinnu dohd generalgubernatoram, kas nu, kà pats schkeet, woi pawehle lai to leetu wehl kahdu reisi labbi ismekle, un kad ismekleta, tad kommissijes spreedums tuhlin teek isdarrihts — woi winsch to leetu leek preekschà tam ministeram, kam ta sinnaschana par Kreemu walsstibas ihpaschas buhschanas, lai tas par to spreesch. Ja atgaddahs tà kà fazzihst, tad teem peesehdetajeem no Widssemes leel-fungu kahrtas irr ta walla par tahdu no preekschsehdetaja apturretu spreedumu landmarschallam un landrahtu beedribai sinnu doht, kas bes kaweschanas sawu padohmu par to leetu generalgubernatoram lai leek preekschà.

Widssemes semneefu liffumi no 1819 §. 619 pahrtais.

§. 1197.

Ja eweschanas kommissije pee scho liffumu eezelschanas atrastu, ka tee teefas liffumi, kas lihds schim bijuschi spehka, tai eezelschanai tà faktoht pretti stahw, un ka tur gan irr ko apdohmaht, tad winna tà kà §. 1196 mahza, to leek preekschà generalgubernatoram, kas bes kaweschanas to atkal leek preekschà tam ministeram kam to sinnaschana par Kreemu walsstibas ihpaschas buhschanas, un peelizzis flahst kommissijes istahstischani, gaid' kahdas pawehleschanas dabhuhs par to leetu, un dabhujis, kommissijei pawehl isdarriht to, kas pawehlehts.

Widssemes semneefu liffumi no 1819 §. 620.

§. 1198.

Pee wissahm tahdahm isteesaschanas leetahm, par ko liffumi neno-fakka, kà buhs buht un kà buhs tahdas leetas isteesahst, tur tahm teefahm eeksch gubernementes, kam irr ta isdarrihschanas warra, peenah-kahs bes wissas pretti runnaschanas to isdarriht, ko eweschanas kommissije teem usdohd isdarriht.

Widssemes semneefu liffumi no 1819 §. 624.

§. 1199.

Domehnu-teesai peenahkahs bes kaweschanas isdarriht wissu, un femischti to, ko eeksch krohna semneefu leetahm kommissije prassihst no winnas.

Widssemes semneefu liffumi no 1819 §. 625.

§. 1200.

Ja buhtu wajadsihs, tad kommissije arri warr prassihst karra spehka palihgu, un kad prassa, tad tahm semmes waldischanam buhs bes kaweschanas kahdahm usazinaschanahm paklausihst.

Widssemes semneefu liffumi no 1819 §. 626.

§. 1201.

Kommissije, tif ko buhs ezejeta, nosakka to laifu un tahs deenas, kad sawu teefu turrehs un ja ittin wajadsihs, tad winna wehl ihpaschi sanahst ikreis, kad preekschsehdetajs woi scha weetneeks winnu faazgina kohpà.

Widssemes semneefu liffumi no 1819 §. 627.

Kahdà kahrtà kommissijes darrischanas teek isdarritas.

§. 1202.

Kommissijes-spreedumeem un winnas notaisischanam, tad ween warr spehks buht, kad wissmasaki tschetri no winnas beedreem sawu padohmu irr dewuschti flahst. Tomehr pee tahm leetahm kas §§. 1196 un 1197 peeminnetas, wisseem winnas beedreem wajaga buht kohpà bijuscheem, ja winnas nosazzischanam spehks buhs buht.

Widssemes semneefu liffumi no 1819 §. 628 pahrtais.

§. 1203.

Tahs ukases, pawehleschanas, meleschanas, ar wahrdu faktoht wissas grahamatas un wissi raksti, ko kommissije dabhu, tahs winnas preekschsehdetajs woi winna weetneeks, woi arri tas wezzakais no winnas beedreem fanemm an tahs atsegeletas eedohd kanzeleijei, lai ta tahs eefihme tanni grahamatà, kas wissus eefuhstitus rakstus usrahda (un ko sanz galda rulli) un lai tahs fataisa us to, ka winnas tai kommissijei warr list preekschà.

Widssemes semneefu liffumi no 1819 §. 629.

§. 1204.

Sitkehst faraksta ar ihseem wahrdeem to, kas stahw tannis eefuh-titās grahamatās, un winnam ja-atbild par to, ka tas ko winsch farakstijis ar ihseem wahrdeem, faet kohpà ar tahm eefuhstitahm grahamatahm un ka tur ne kas netruhst. Nemeenam no kommissijes beedreem naw leegts tahs eefuhstitas grahamatas paschas prassihst, kad winnam buhs doht sawu padohmu, par to leetu, kas tur stahw eekschà.

Widssemes semneefu liffumi no 1819 §. 630.

§. 1205.

Wissas leetas nemm preekschà pehz kahrtas un pehz ta nummera, ar ko tahs sihmetas tanni galda rulli. Ja kahda sawada wajadsihsa preekschsehdetaju spreesch zittadi darriht, tad gan warr notift tà, bet ka-

peh3 tà notizzis, to buhs eelift tai teefas grahmata, fo fauz deenas-grahmatu.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 631.

§. 1206.

Cefsch kommissijes kanzeleijes turr tahdu deenas-grahmatu, fur if-deenas wissu eefihme, kas pee kommissijes irr eenahzis un meklehts, un to kas tai preefschà liffs un kas irr nospreests. Schai deenas-grahmat tai preefschfehdetajs, uu peefehdetaji paraksta fawus wahrdu un fitehrs leef fawu wahrdu lihds ar winneem appafscha.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 632 pahrtais.

§. 1207.

Par to spreedumu pee jebfahdas leetas fitehrs woi weens no teem peefehdetajeem wehl raksta plaschaku protokolli. Preefschfehdetajs un wissi flahbtuhdami peefehdetaji bes teem beedreem, kas tam spreedumam naw peekrittuschi un kam ja-leef flahbt, kadehl naw peekrittuschi, — protokollam paraksta fawus wahrdu un tad scho protokolli peelee flahbt pee tahm aktehm.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 634.

§. 1208.

Wissahm no kommissijes islaistahm grahmatahm un pawehleschanahm preefschfehdetajs woi winna weetneeks, woi tas wezzakais no winnas beedreem paraksta fawu wahrdu, fitehrs peelee fawu wahrdu flahbt un tahs eeraksta tai grahmata, fur eefihme wissas islaistas pawehleschanas un notaischanas, un fo fauz apstelleschanas grahmata.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 635.

§. 1209.

Pee kommissijes teefas turrefchanas wahz=wallođa wissas leetas us-nemm rakstos un isdarra. Tomehr tahdi kommissijes raksti, kas paschai Keiseriskai gohdibai preefschà leekami, tà ka tahdi, fo fahdas sinna un meklefchanas pehz islaisch us zittahm gubernementehm — bes ween us Kursemmi un Zggaunu semmi, teem waijaga buht pahrtulskoteem Kreewu wallođa.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 636.

§. 1210.

Kommissijes preefschfehdetajs iswaija to peefehdetaju padohmu pehz schahs fahrtas:

- 1) papreefsch tas no Widsemmes pilssehtahm israudsihts peefehdetajs dohd fawu padohmu;

- 2) tad tee diwi peefehdetaji no Widsemmes=leelfungu fahrtas dohd fawu padohmu;
- 3) tad tas peefehdetajs no Widsemmes Domehnu=teefas;
- 4) Tad tas landrahts, kas tai mehnefi ritteruhfi mahjo;
- 5) un tad wehl preefschfehdetajs pats. Peh3 ta padohma, kam lee-laka pusse peekrittusi, to spreedumu spreesch.

Za atgaddahs, ka fahdam padohmam peekriht skaidri us pussi, tad tas padohms usfwer, kam preefschfehdetajs peekriht, to zittu padohmu. Kad fitehrs spreedumam nepeekriht, tad winnam fawus padohms ihpafchi ja=usdohd protokolli.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 637.

§. 1211.

Kad kommissije to atrohd par waijadfigu leetu, fahdai nosazzischanai, kas schinnis liffumds eelifta, isdarrifchanas spehku us fahdu laifu apturreht, tad to tad ween warr spreesch, kad leelaka kommissijes beedru pusse tam spreedumam peekrittusi.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 638.

§. 1212.

Za fur rahdahs waijadfiba, ka kommissije patti fahdu leetu lai is-melle us paschu weet, tad preefschfehdetajam woi winna weetneekam ta walla weenu kommissijes beedri woi diwus tur nosubtiht. Tee beedri, kas aishutiti, warr weenu no teem zitteem beedreem furru ween grihb, eezelt par fawu weetneeku, kas pee tahm teefas turrefchanahm, fur winni naw flahbt, winnu wahrda dohd winnu padohmu.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 639 pahrtais.

§. 1213.

Preefschfehdetajam woi winna weetneekam peenahfahs gahdht par to, ka ne fahda leeta nepaleek neisfchirta woi zaur kanzeleijes woi zaur fahda kommissijes beedra wainu, un tadehl tam labbi ja=luhfo paffak, ka pee kommissijes wissu isdarra pa fahrtahm un pehz teem dohteem preefsch-raksteem.

Widsemmes semneefu liffumi no 1819 §. 640.

§. 1214.

It gaddus us Zurgeem kommissije tai keiseriskai gohdibai atbild un isteiz, jil no tahm winnai uswehletahm darrifchanahm irr isdarritas. Schinni atbildeschanà ja=usnem:

1. fahrtà, fahdi no tahs kommissijes beedreem un fungeem pagah-juschà gaddà ismihjusches ar zitteem, kas nahfufchi winnu weeta;
2. fahrtà, fà irr gahjis us preefschu ar to, kas pehz scheem liffumeem ja=eezell. Teem peelee ar ihseem wahrdeem sinnu par

to, kas zaur scheem liffumeem nu jau pee semneekem palizzis zittads ne kà bijis papreckschu un kas pee tahdas pahrwehrscha-nas warr buht ihpaschi notizzis.

3. kahrtà, ar ihseem wahrdeem ja=isteiz wijs ko kommissije irr pa-wehlejust, kas winnai bijis ja=darra un kapehz to irr darrijusi un kas no tam zehlees un bijis wehrà leekams.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 641 pahrtaiš.

§. 1215.

Widsemmes leelfungeem wehl paleek ta walla, kahdus no scheem liffumeem woi pahrtaišht, woi winneem wehl ko peelift klagt, kad ar laifu buhs noprattuschi, ka tà irr irajadsigs un derrigs un tahdus peeliffumus, — kas tomehr lai neaisteeck tohs gruntigus liffumus, — wijsaugstakai keiseriskai gohdibai preekschà list us apstiprinaschannu.

Widsemmes semneeku liffumi no 1819 §. 643 pahrtaiš.

Sawu wahrdu schein parakstijis:

Grahpa leelskungs, ministers par Kreemu walstš ihpaschu buhschanu **L. Perowsky.**

Par to ka wijs, kas schinni grahmata irr celikts, saeet lohpa ar to, kas tai drikketā it ihstena grahmata stahw, sawu wahrdu parakstidams leezina

Rihgā, 3schā Dez. 1849.

Kambarjunkers **Walujew.**

Peedewe A.

Kad arflu semmes dalla us 24 dallahm, tad pehz liffumeem semneeku mahjai ne buhs masakai buht par 2 tahdahm arfla dallahm, un pee tif masahm mahjinahm buhs buht par neatschfiramu inventarijumu: 1 sirgs, 3 leeli lohpi un 6 puhri wassaraju sehklas. Jo leelata nu mahja, jo leelaks arri inventarijums sawa teesā, bet ar scho sinuu: us katrahm 2 tahdahm arfla dallahm buhs buht 1 sirgam, 3 leeleem lohpeem un 6 puhreem wassaraju sehklas wairaf. — Tā nu eet ar to inventarijumu lihbs kamehr ta mahja 10 tahdu arfla daku irr leela. Bet kad ta irr leelata ne kà 10 tahdas arfla dallas, tad ween us izzettortu tahdu arfla daku, kas irr pahri par tahm 10 arfla dallahm, buhs 1 sirgam, 3 leeleem lohpeem un 6 puhreem wassaraju sehklas wairaf buht. Bet ka inventarijums buhtu leelaks arri pee tahm mahjahm, kas leelumā stahw starpā starp tahm pahrigahm arfla dallahm — prohti tā: trihs stahw starp 2 un 4, peeži starp 4 un 6, septini starp 6 un 8, dewini starp 8 un 10, — tad schein par tahm noleek tā: pee tahm mahjahm, kas 2 tahdas arfla dallas irr leelas lihbs tahm, kas 10 tahdas arfla dallas irr leelas us iffatru weenu tahdu arfla daku par ko ta leelata buhs, inventarijumā buhs buht wairaf 1 leelam lohpan, un trihs puhreem wassaraju sehklas, bet pee tahm mahjahm, kas 10 tahdas arfla dallas irr leelas lihbs tahm mahjahm, kas wesselu arflu un wehl 12 tahdas arfla dallas irr leelas, us 2 tahdahm arfla dallahm, par ko leelata, buhs inventarijumā buht wairaf 1 leelam lohpan un 3 puhreem wassaraju sehklas. Bet sirgu wairaf newaijaga buht, kà tahm mahjahm, kas par weenu tahdu arfla daku bij masakas.

Skaidri to israhda ta schein peelifta

Inventarijuma-rulle.

Rad mahja irr leela	tad buhs buht par inventarijumu.		
	sirgu	leeli lohpu	wassaraju sehklas
$\frac{2}{24}$ arfla dallas	1.	3.	6.
$\frac{3}{24}$ " "	1.	4.	9.
$\frac{4}{24}$ " "	2.	6.	12.
$\frac{5}{24}$ " "	2.	7.	15.
$\frac{6}{24}$ " "	3.	9.	18.
$\frac{8}{24}$ " "	3.	10.	21.
$\frac{10}{24}$ " "	4.	12.	24.
$\frac{12}{24}$ " "	4.	13.	27.
$\frac{14}{24}$ " "	5.	15.	30.
$\frac{16}{24}$ " "	5.	16.	33.
$\frac{18}{24}$ " "	6.	18.	36.
$\frac{20}{24}$ " "	6.	19.	39.
$\frac{22}{24}$ " "	7.	21.	42.
$\frac{24}{24}$ " "	7.	22.	45.
$\frac{12}{24}$ " "	8.	24.	48.
$\frac{14}{24}$ " "	9.	27.	54.
$\frac{16}{24}$ " "	9.	28.	57.
$\frac{18}{24}$ " "	10.	30.	60.
$\frac{1^{10}}{24}$ " "	10.	31.	63.

Peedewe B.

Us pawehleschanu sawas keiseriskas gohdbas ta patwaldineeka par wissu Kreewu semmi u. t. j. p. (ta un ta) kreis-teesa sluddina un darra sinnamu:

(Tas un tas) scho kreis-teesu usluhdsis, lai ta pehz liffumeem isfluddina, fa winnam no (tahs un tahs) muischas, kas peederr (tam un tam), no tahs muischas klaufishanas semmes ta grunts, fo sauз (ta un ta) un kas irr (tif) leela pahrdohda par (tif un tif); fa winsch to pirkshanas funtraktu pee schahs kreis-teesas peeneffis un to pirkshanas naudu pee tahs nolizzis, un fa tadeht ta grunts winnam fa pirzejam irr atwehleta tahda wihsē, fa nu winnam un winna mantineekeem peederr par ihpaschu mantu, kam naw nefahda dalka ar tahdu naudu, par fo (ta un ta) muischa warr buht kihlam nolifta, un kam arri naw ne fahda, dalka ar zittahm fahdahm prassishanahm, kas schim woi tam daschahrt wehl warr buht pee (tahs un tahs) muischas. Scho winna luhgschanu kreis-teesa passlau-sijusi un tapehz — pirms ne fa wehl pirkshanas funtraktu apstiprinahs — sluddina un darra sinnamu, wisseem teem, kas dohma, fa teem essohd taisnas un teesas preefscha geldigas prassishanas pee (tahs un tahs) muischas: fa tas pirkshanas funtrakts tiks apstiprinahs, kad buhs 3 mehneschi pagallam pehz tahs deenas, kad schi sluddinaschana islaista, un fa ar to tad ta un ta grunts buhs skaidri pahrdohda. Tapehz lai nu tee, kam irr fahda prassishana, sawu teesu pee schahs kreis-teesas mefle un usrahda, kamehr tee nolifti 3 mehneschi wehl nebuhs pagallam, fo kad to nedarihs wiss, tad kreis-teesa zittu jau newarr dohmaht, fa ween: tee essohd pilna meerā, lai to un to grunti pahrdohd ween, lai to noschfirt no tahs muischas, kas teem lihds schim bijusi kihlam par aisdohtu naudu un lai to pirkshanas naudu, kas stahw us (tif un tif) woi nu noleef pee teesas tapehz, fa pee winnas tur warr turretees tee, kas us (to un to) muischu naudu irr aisdewuschi un kam ta muischa kihlam norakstita — woi lai teem parahdu=dewejeem, kas sawu aisdohtu naudu us to muischu liffuschi eefsch kihla gramatas pee teesas eerakstiht, no tahs pirkshanas naudas tif dauds no winnu aisdewuma lihdsina, zif ween ar to warrehs lihdsinaht pehz tahm ar liffumeem spreestahm fahrtahm. Pehz scha sawa padohma kreis-teesa tad nu darrihs.

(Ja us tahs muischas nefahda nauda nebuhtu wiss parahdu=gramata eerakstita, tad sluddinaschanas beidsami galla wahrdi buhs schee:) un kreis-teesa (tam un tam) kam ta un ta muischa peederr un kas to (tahdu un tahdu) grunti pahrdewis, to pirkshanas naudu, kas stahw us (tif un tif) eedohs rohkā, lai ar to darra, fa pascham tihf.

Peedewe C.

Noteifschana,

fa pee funtrakta notaischanas tahs deenas, kas pehz §. 183 ar darbu naw noklausamas, bet ar dohschanahm lihdsinajamas, buhs rehfinahd prett dohschanahm.

		Kahju deenas.
Par 1	puhru rudsu rehkina	15.
" 1	" kweeschu rehkina	30.
" 1	" wassaras kweeschu	15.
" 1	" meeschu	15.
" 1	" ausu	7 ¹ / ₂ .
" 1	" grifku	7 ¹ / ₂ .
" 1	" linnsehklas	30.
" 1	" kanepeu	15.
" 1	" baltu sirau	30.
" 1	" saku woi pellesku sirau	15.
" 1	" labbu puppu	22 ¹ / ₂ .
" 1	" prastu puppu	15.
" 1	" lehju	15.
" 1	" pohdu fulstutu linnu	10.
" 1	" suffatu linnu	20.
" 1	" linnu gurstes (greetes)	30.
" 1	" kanepeju	7 ¹ / ₂ .
" 1	" garrkuhla woi jehlkuhla salmu	1 ¹ / ₈ .
" 1	" seena	1 ¹ / ₄ .
" 1	" appinu	15.
" 1	" mahziniu linnu dschju	2.
" 1	" tihflu dschju	1.
" 1	" rupju deegu	2.
" 1	" lohpu walgu	1 ¹ / ₃ .
" 1	" ohlekti rupja audekka	5 ¹ / ₆ .
" 1	" maschu, woi fullu woi maisu	1 ¹ / ₃ .
" 1	" puhru puttraimu woi meeschu, woi ausu woi grifku	30.
" 1	" stohpu kimmenu	1.
" 1	" assi malkas 6 pehdu leelu un 1 ¹ / ₄ ohlekts pagalles garru-mā ar wissu peeweschanu	15.

	kahju deenas.
Par 1 aitu, awenu woi kasu	15.
" 1 jehru woi kaslenu	7 $\frac{1}{2}$.
" 1 siwenu	7 $\frac{1}{2}$.
" 1 wistu	1 $\frac{1}{3}$.
" 1 zahli	1.
" 1 wezzu sohfi	4 $\frac{2}{3}$.
" 1 jaunu sohfi	2 $\frac{3}{4}$.
" 1 pohdu sweesta woi spekka	30.
" 1 " medbus	15.
" 1 " tauku	22 $\frac{1}{2}$.
" 1000 ohlahm (wistu panteem)	14 $\frac{1}{6}$.
" 1 schfini	15.
" 1 pohdu plauschu woi igasu woi kaltetu fihgu	20.
" 1 " kaltetu lihdefu un asseru	15.
" 1 " fahlitu lihdefu un asseru	10.
" 1 " prifcha woi schahweta lascha	15.
" 1 " plihfchu woi raudu	5.
" 1 muzzu igasu woi darschu woi fihgu	90.
" 1 " rehpfchu woi fahlitu rengu	60.
" 1000 fahlitahm rengehm	17 $\frac{1}{8}$.
" 1000 schahwetahm rengehm	3 $\frac{3}{4}$.
" 1000 kaltetahm fallakahm	3 $\frac{3}{4}$.
" 1 kahli lestu (buttes)	3 $\frac{3}{4}$.
" 1 kahli prifchu woi kaltetu fittifchu (nehgu)	1.

kahju deenas.

Peedewe D.

(Kreites wahrds.)

Klausischanas funtrafts

(Kreites wahrds.)

par

(tahs un tahs) muifchas

(tahm un tahm) mahjahm.

Mahjas leelum (tif un tif) arkla semmes.

Scho funtraftu (tas un tas) fungs, kam (ta un ta) muifcha peederr bsimta, (woi kas to turr' fihlam woi us renti) ar to pee (tahs un tahs) muifchas peerakfitu (pee tahs un tahs pilsehtas peerakfitu) (wahrds) norunnajis us (tif un tif) gabdeem, prohti no 23. Ap. 18— lihds 23. Ap. 18— un abbi to norunnajischi ta, ka winnu mantineefem un mantas nehmeefem arri ja=turrahs pehz ta.

A. (Sche schai pirmâ weeta ja=raksta: Rahdâ buhschanâ ta grunts un tahs ehkas tobrihd, kad fainneeks ee=eet, un scheit arri usraksta to inwentarijumu);

B. (Sche ohtâ weeta ja=raksta, fo fainneeks usnehmees par to grunti lihdsinaht.)

I. Klausichana.

1. Wissa klausichana lihds ar wissahm dohschanahm isnefs par gabdu, kad wissu rehkina us kahju deenahm (tif un tif) kahju deenas.

2. Râ klausichs:

a) Darbus klausichs par gabdu (tif un tif) sirgu deenas un no Zurgeem lihds Mikkeleem (tif un tif) kahju deenas, no Mikkeleem lihds Zurgeem (tif un tif) kahju deenas, un tahs no klausichs schahdâ wihsê;

b) palihga deenas no Zurgeem lihds Mikkeleem (tif un tif); sirgu deenas, un (tif un tif) kahju deenas, no Mikkeleem lihds Zurgeem (tif un tif) sirgu deenas un tif un tif kahju deenas; un zelki (tif un tif). Schahs deenas wissas klausichs tahdâ wihsê:

c) reeschus (jeb wallakas);

d) labbibas un zittas dohschanas fainneefam irr tahdas:

bet no tahm berrehm fainneeks ar naudu warr atpirkt puhru rubsu par (tif un tif) sudr. kap., puhru meeschu par (tif un tif) sudr. kap., puhru ausu par (tif un tif) sudr. kap. Ja tahs zittas dohschanas arri gribb atpirkt, tad tam par to ifreis ja=falihgst ar fungu.

II. Kauzions un apgalwoschana.

III. Mahjas waldischana.

a) kâ ja=stahda semme un ja=apfohpy plawas;

b) kâ ja=stahda un ja=turr mescha semme;

c) kâ ehkas jaunus uszellamas un wissas usfohpyjamas;

d) zif leels inwentarijums par wissu funtrafta laifu.

C. Brihwibas un wallas, kas fainneefam dohtas, un kas winnam palautas, famehr tahs mahjas turr.

- I. Tahdas brihw = teefas, kas tai mahjai par labbu peeliktas.
- II. Mahjas malka, un leetas = kofhi pee mahjahm.
- III. Balku meschs.
- IV. Lihbsiba par ihpaschu grunts uskohpschanu.
- V. Atlihbsinaschana, kas saimneefem teef, kad funtrakta laikā tam skahde noteef bes winna pascha wainas.
- VI. Atlihbsinaschana, ko saimneefs dabhuhs, kad funks tahs mahjas paschs funtrakta gaddos pahrdohs.
- D. Kas nolifts par usfazzischanas terminu.
- E. Rā muischa pahrluhfo saimneefa mahjas = buhschanu un waldischanu.
- F. Rā buhs ar saimneefa ee = eefchanu eefsch mahjahm un ar iseeschanu no mahjahm.
- G. Woi ne atschkieramu inwentarijumu tur nolifts, un kā to nolifts.

Nofazzischanas, kas wisseem funtrakteem tahs paschas:

1. Tahm deenahm, kas kontraktā listas, un ar ko saimineefs wissu noklausu, nemas un nekahdā wihse wehl zittas wirsū newarr uslift, kas pee sawadeem darbeem woi sawadā laikā buhtu ja = noklausu, lai arri lihbsibu par tahm sohltu.
2. Bes funga sinnas un wehleschanas saimneefs zittam newarr wehleht us winna funtraktu tahs mahjas usnemt.
3. Noliftschanas isnemtas no teem liffumeem par klausischanu kas spreesch, kā pehz liffumeem ja = klausu.
4. Noliftschanas, kā buhs ar mescha semmes strahdaschanu.

Munsturis us isrehkinafchanu.

2. Par rentes funtrakteem us skaidru naudu.

Par rentes = funtrakteem us naudu to paschu eeraksta no sahama galla, kas pee klausischanas funtrakteem un arri to, kas pee teem sihmehts ar A; un tad wehl raksta:

1. Zif leela ta naudas = rente: Rbl. Rapp.
2. Kurrā laikā rente ja = maksu.

3. Par dakas = rentehm, tas irr par tahdahm isrenteschanahm, fur saimineefs deenas klausu, bet naudas renti arri wehl maksu.

Pee tahdeem funtrakteem wissu to raksta, ko klausischanas funtrakts rahda un peeleeft ween klahst wehl: zif rentes = nauda ja = maksu un kurrā kahdā laikā ta rente ja = maksu.

4. Par klausischanas funtrakteem, kas us ilgu laiku, prohti us wairak ne kā us 12 gaddeem teef zelti.

Pee tahdeem funtrakteem wissu raksta tā, kā pee klausischanas funtrakteem. Bet kad eefsch scheem stahw tā: I. klausischanu.

„1. wissa klausischanu isnefs par gaddu (tif un tif) kahju deenas,“ tad schin nis funtrakts wehl ja = peeleeft klahst tā: „kas nauda stahw us (tif un tif) dauds subr. rubl.“ — Paschā beidsamā galla scheem funtrakteem wehl ja = peeleeft klahst schis S.: „Kad 12 gaddi buhs pagallam, tad fungam tif labbi, kā saimineefam kaut kurrā kahdā gaddā irraid ta waka: us to stahweht, lai to klausischanu pahrezelt us naudas = renti. Bet saimineefam, kas us to stahw, buhs tai gaddā pa-preesch 25 Jul. 18 — fungam to sinnamu darriht un 23. Wewr. . . . jau pusrenti eemaksahst us preeschu.“

5. Par funtrakteem, kas teef norunnati us semmes = auglu dohschanu.

Pee tahdeem funtrakteem, fur deenas neklausu un naudas = renti arri nemaksu, bet fur saimineefs wissu grihb lihbsinaht ar semmes = augleem ween, fur tahs rehkina tā kā mahza ta peedewe C.

Par wisseem 3 ofladeem tas truhkums isnefs 99 rub. 43 $\frac{1}{2}$ fap.

Ku wehl rehkinumā ja = peeleeft ta nauda, kas zitteem gaddeem atlikfusi, tapehz, kā zits bijis maksatajs, par to dohmaja, kā nebuhs wiss maksatajs, un ta nauda kas zitteem gaddeem truhke, tapehz, kā zits, par to dohmaja, kā buhs maksatajs, taf palizzis nemaksatajs. To naudu nu, kas atlikfusi, to atskaita no wissas tahs naudas, kas scho gaddu laikam nekluhs eenahfusi, un kas schoreif truhfusi, tas ja = peeleeft klahst pee scha gadda truhfuma un rehkinumā ja = raksta tā:

Truhkums no zitteem gaddeem 39 rub. 65 fap.

39 rub. 65 fap.

Tad nu scha gadda truhkums isnefs pawissam 139 rub. 8 $\frac{1}{2}$ fap.

Kad nu to truhkumu grihb isdallihst us to maksataju galwahm pehz skaidras taisnibas tā, kā tee, kam leelaka galwas nauda irr, peemaksa wairak pee ta, kas truhfst, un tee kam masaka galwas nauda irr, peemaksa masaki, pehz katra oflada teefas, tad scho taisnibu dabbu tahdā wihse:

Dserrama nauda un draudses = teefas nauda tapatti par wisseem ofladeem, bet galwas nauda un leeljeku nauda sa-wada irr katra ofladā. Treijada ta maksu un stahw zitta prett zittu tā, kā 8 rubli stahw prett 7 rubl. un 7 rubl. prett 3 rubl. Tas irr saprohtams tā: fur birgereem ja = maksu 8 rubli, tur strahdneefam ja = maksu 7 rub.; un fur strahdneefam ja = maksu 7 rubl., tur deenestneefam ja = maksu 3 rubl. Ar scheem widdischiem skaitleem lehti warr isrehkinaht, zif katra ofladā no galwas ja = maksu par to gaddu, jo ar 8 reifina to maksataju skaitli birgeru ofladā, ar 7 to maksataju skaitli strahdneefu ofladā, un ar 3 to maksataju skaitli deenestneefu ofladā. Kad nu tahdā wihse sinnamas, zif ifkatrā ofladā wisseem kohpā ja = maksu, tad saskaita to naudu no wisseem trim ofladeem kohpā, un to skaitli, kas tur isnahst, atkal dalla ar to skaitli, kas jau usrahbijis, zif naudas scho gaddu truhfst. Un kas pee tahdas dallischanas isnahst, tas usrahda zif katra ofladā kapeifu buhs pee katra rubla ja = leef klahst, lai tas truhkums teef peepildihst. Rehkinums pats buhs schis:

Birgeru ofladā irr 12 galwas, par katra 8 rubl. buhs	96.
Strahdneefu ofladā irr 33 galwas, par katra 7 " "	231.
Deenestneefu ofladā irr 10 galwas, par katra 3 " "	30.
	357.

truhkums 13909 fap. To dalla ar 357 | 13909 | 39.
1071

3199
3213

atleef wairak 14 fap.

truhkums 139 rubl. 8 $\frac{1}{2}$ fap.
357 reis 39 139 " 23 "
atleef — 14 $\frac{1}{2}$ fap.

Zaur teem widdischkeem skaitleem 8—7—3 nu sinna, ka iffatram birgeram buhs ja=maffa pee ta truhfuma 8 reis 39 kap.; iffatram strahdneefam buhs ja=maffa 7 reis 39 kap. un iffatram deenestneefam buhs ja=maffa 3 reis 39 kap. Lufk ta:

Birgeri	maffa	no galwas	39 reis	8,	tas buhs	312 kap.	par 12 galwahm	37 r. 44 f.
Strahdneefi	"	"	39 "	7, "	"	273 "	"	33 "
Deenestneefi	"	"	39 "	3, "	"	117 "	"	10 "
								139 r. 23 f.

Ar to nu tas truhfums peepildihts un atleef wehl 14 $\frac{1}{2}$ kap., fas, ka jau mahzihts, us nahfoschu gabbu jau papreefsch eemaffati

Wifs rehkinums tab nu skaidri ustaishts buhs schis:

	Birgeri.		Strahdneefi.		Deenestneefi.	
	R.	Kap.	R.	Kap.	R.	Kap.
Eidr.						
Lai to truhfumu peepilda, no galwas ja=maffa	3	12	2	73	1	17
Galwas nauda un leelzelka nauda . . .	2	38	2	9	—	95
Dserrama nauda	—	58	—	58	—	58
Draudses=teefas nauda	—	2 $\frac{6}{7}$	—	2 $\frac{6}{7}$	—	2 $\frac{6}{7}$
No galwas tadeht ja=maffa	6	10 $\frac{6}{7}$	5	42 $\frac{6}{7}$	2	72 $\frac{6}{7}$

Kad weena oflada wehl ihpaschi zitta kahda maffaschana buhtu, fas tannis zittas nam, tad wiffas schahs maffaschanas naudu dalla ar to maffataju skaitli, un fas isnahk, to rehkinuma raksta tai pohsmâ, fur scha oflada maffaschanas jau stahw usdohtas, un pee tahm scho ihpaschu maffaschannu peeskaita flahk.

Kad semneefu walfis galwas arri gribb schai rehkinuma usnemt, tad sinams, ka tahm galwahm newarr uslift nei to dserramu naudu, ne to zittu oflada truhfuma naudu.

W e e d e w e E.

Mahziba,

ka tahs frohna dohfschanas buhs isrehkinaht, kad semneefu walfi arri tahdi peerakstiti, fas pehz sawas dschwes kahrtas zits par zittu maffa zittadi.

Sinnams, ka papreefsch ja=usnemm, zif to galwu pawiffam, un tad ihpascha rulle tohs eeleef pehz winnu dschwes kahrtas, fur peeshme pee iffatra woi winnam irr ja=maffa woi naw ja=maffa un woi schinni gadda spehs maffahk, woi ne spehs.

Oflada=nummeris	I. Birgeri=oflads.	Rewihf=jes rull=nummer.	wezzums	maffa.	Re=maffa.
1	Hermann Gernsdorf, (ap=seewohts)	1	44	1	—
2	Ernst Leopold Gernsdorf	1	33	1	—
3	Karl Sigismund Hillmann (un ta weenu pehz ohtra.)			Nomirris 1846.	— 1
				12	5
II. Strahdneefu=oflads.					
1	Joh. Pet. Abramow, (ap=seewohts)	1	41	1	—
2	Anufrei Bardowsky			Nomirris	— 1
8	Wilh. Burmeister	5		Reftruhfchds nodehts	— 1
35	Peter Raspersohn	17	23	{ Rabbagu kahrtâ	— 1
55	Joh. Stankiewitsch, (apseew.)	26	38	1	—
56	Joh. Gotth. Stankiewitsch (un ta j. p.)	26	13	Behrns	— 1
				33	29
III. Deenestneefu=oflads					
1	Siman Grunewitsch	1		Nomirris	— 1
3	Ansche Petersohn, (apseew.)	2	65	wezs . . .	— 1
4	Christian Petersohn, (apseew.)	2	33	1	—
5	Jakob Petersohn	2	28	1	—
				10	4

Eschis munsturis mahza, ka pirmā pohsmā ja-leef tahm galwahm tee num-
meri, zif winnu irraid katrā ofladā, ohtā pohsmā winnu wahrdi, treschā pohs-
mā tee nummeri, kas irr ikkatram rewihšijes rulle, zettortā pohsmā winnu gaddus,
kas teem taggad; peektā pohsmā tahs wainas, kapehž woi schis woi tas nemafsa.
Tahs warr buht: ka zits wezzafs woi zits jaunafs wehl; — zits irr nabbagu
fabrtā, zits mirris, zits isklihdīs; seftā pohsmā sīhne tohs kas mafsā, un sep-
titā pohsmā tohs kas nemafsa. Tā tad nu israhdbahs pee katrā oflada, zif buhs
tai gaddā pawiffam to mafsataju un to nemafsataju. Kad tahdā rehfinumā gribb
eelift tohs sfaidrus semneefus arri, tad tee leekami deenestneefu ofladam klajt,
tapehž ka tif pat dauts mafsā frohnam. —

Kad nu sinn tohs mafsatajus un tohs nemafsatajus katrā ofladā, tad isreh-
kina, zif katrā ofladā pawiffam dohschanahm peetruhfst naudas, jo zif to nemaf-
sataju, tif arri truhfs tahs naudas, fo no galwas mafsā. (Luhfo tā: no gal-
was mafsā birgeru ofladā 238 fudr. kap. — trihs nemafsataju irr — tad ja-
rehkina 238 ar 3, tas buhs 7 rub. 14 kap., kas pawiffam truhfst.

Tē atkal munsturis:

	Birgeru- oflads.	Strahdbnee- fu=oflads	Deenestnee- fu=oflads.
	3 if galwas.		
Pee (tahs un tahs) muischas irraid peerakftiti . .	17	62	14
1847tā gaddā laifam buhs nemafsataju	5	29	4
buhs tadeht 1847tā gaddā mafsataju sfaidri . .	12	33	10
Sudraba	R. R. R. R. R. R.		

Truhfs laifam:

- I. Birgeru = ofladā par nemafsatajeem (mirruscheem u. t. j. p.)
1. galwas nauda un leelzefku nauda
238 fudr. kap. no galwas . 11 r. 90 kap.
2. sferramas naudas 58 fudr. kap.
no galwas 2. 90.
3. draudses-teefas naudas 2 $\frac{1}{2}$ fudr.
kap. no galwas 14 $\frac{1}{2}$.

fohpā 14 r. 94 $\frac{1}{2}$ f.

- II. Strahdbneefu = ofladā par 29 nemafsatajeem
(mirruscheem u. t. j. p.)

1. galwas naudas un leelzefku nau-
das 209 kap. no galwas . . 60 r. 61 kap.
2. sferramas naudas 58 fudr. kap.
no galwas 16. 82.
3. draudses-teefas naudas 2 $\frac{1}{2}$ kap.
no galwas 82 $\frac{1}{2}$.

fohpā 78 r. 25 $\frac{1}{2}$ f.

- III. Deenestneefu = ofladā par 4 nemafsatajeem (mir-
ruscheem u. t. j. p.)

1. galwas naudas un leelzefku nau-
das 95 kap. no galwas . . . 3 r. 80 kap.
2. sferramas naudas 58 fudr. kap.
no galwas 2. 32 f.
3. draudses-teefas naudas 2 $\frac{1}{2}$ kap.
no galwas 11 $\frac{1}{2}$ f.

fohpā 6 r. 23 $\frac{1}{2}$ f.

Rohpā 99 r. 43 $\frac{1}{2}$ f.

Pehrnowas Kreiše.

Dwehseles
1. draudses-teefa.
Pehrnowas draudse
Testamas "
Audernas "
Torrijes "

Willandes Kreiše.

Dwehseles
4. Pehrnowas draudses-teefa.
Willandes draudse
Willandes Jahna draudse

2. draudses-teefa.

Dwehseles
Wendres draudse
Mikkeli "
Jakobi "

5. Pehrnowas draudses-teefa.

Dwehseles
Vollfamas draudse
Vellistwerras "
Rolka Jahni "

3. draudses-teefa.

Dwehseles
Saaras draudse
Karkusses "
Allistes "

6. Pehrnowas draudses-teefa.

Dwehseles
Paistes draudse
Tarwastes "
Elmes "

Leezi wehrā: tahs muischas, kas irr eefsch wairaf, ne kā eefsch weenas
draudses, woi eefsch diwahnt kreifehm, tahs noballitas stahw
appafsch tahs draudses-teefas, fur patti muischa ustaisita.

Kreis-teefas lohneshulle.

	Zif tungu peedewer teefas	Zif weens dab-bu lohnesh.	Zif wiissi kohna dab-bu lohnesh.	Zif isnefs wiiss kohna.
		S u d r a b a r u b i i.		
Kreisrifiers jeb preefschdetajis	1	400	400	
Diwi peefschdetaji no Widssemes leelfungu kahrtas	2	300	600	
Diwi peefschdetaji no semneeku kahrtas	2	80	160	
Weens fitehrs	1	300	300	
Weens protokollists	1	120	120	
Weens kanzelists	1	80	80	
Weens teefas sullainis	1	30	30	
Kanzeleijes waijadsibas (siltums, swezzes)	—	—	120	
Par to ruhmi	—	—	100	
Kohna	—	—	1910	

Peezi wehra: tee 100 rub. par to ruhmi un tee 120 rub. par kanzeleijes waijadsibahm u. t. j. p. friht fitehram, kam tomehr peenah-fahs to ruhmi islassiht tahdu, ar fo kreisrifiers irr ar meeru, un sagahdaht arri tahs kanzeleijes waijadsibas, to siltumu un tahs swezzes. —

Oygerifts nodallas eeksch semneeku leetahm lohneshulle.

	Zif tungu peedewer teefas	Zif weens dab-bu lohnesh.	Zif wiissi kohna dab-bu lohnesh.	Zif isnefs wiiss kohna.
		S u d r a b a r u b i i.		
Weens fitehrs	1	800	800	
Weens protokollists	1	300	300	
Weens kanzelists	1	200	200	
Kanzeleijes waijadsibas	—	—	200	
Kohna	—	—	1500	

Veedeme I.

Geweschanas Kommissihjes lohnēs rulle.

003	008	1
086	005	1
005	005	1
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—
005	—	—

